

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Z P R Á V A

**o činnosti státního zastupitelství
za rok 2003**

(textová část)

V Brně dne 9. června 2004

7 NZn 602/2004

O B S A H

I. Úvodní část	1
II. Stav a vývoj evidované trestné činnosti spáchané občany České republiky, cizími státními příslušníky a osobami bez státní příslušnosti.....	2
1. Stav a vývoj evidované trestné činnosti.....	2
a) Celkové údaje o nápadu trestních věcí.....	2
b) Celkový počet stíhaných známých osob (tabulky č. II/1a až II/1c).....	2
c) Skončeno proti osobám (tabulky č. II/1a a č. II/1b)	4
d) Počet osob, proti nimž bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, proti kterým byl podán návrh na potrestání nebo bylo rozhodnuto o odložení nebo odevzdání věci (tabulka č. II/1c)	7
e) Údaje k obžalobnosti (s rozlišením zvlášť u obžalob a návrhů na potrestání – tabulky č. II/1a, II/1b, II/1c).....	7
2. Poznatky významné pro objasnění příčin trendu vývoje trestné činnosti a jejich jednotlivých forem a jevů (tabulky č. II/2 až II/10)	8
a) Vybrané hospodářské, majetkové a další trestné činy (tabulka č. II/2).....	8
b) Vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti (tabulka č. II/3).....	12
c) Vybrané trestné činy spáchané nedospělými osobami, mladistvými a na dětech (tabulky č. II/4a až II/4f).....	15
aa) trestná činnost mladistvých (tabulky č. II/4a až č. II/4e)	15
bb) trestná činnost páchaná osobami nedospělými (tabulka č. II/4a).....	17
cc) trestné činy páchané na dětech a na mládeži (tabulka č. II/4f).....	19
d) Trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávislných pohnutek (tabulka č. II/5).....	20
e) Trestné činy cizinců (tabulky č. II/6, tabulka č. II/6 – údaje za rok 2002	23
f) Drogové trestné činy (tabulka č. II/7).....	24
g) Trestná činnost příslušníků Policie České republiky a příslušníků Bezpečnostní informační služby (tabulky č. II/8a až č. II/8d).....	27
h) Trestná činnost proti životnímu prostředí (tabulky č. II/9 – údaje za období 2002 a 2003, údaje za období od roku 1995	27
3. Další poznatky významné pro objasnění příčin trendu trestné činnosti a jejich nových jevů a forem (trestné činy neuvedené pod bodem 2., jakož i trestné činy, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení – tabulka č. II/10).....	29
III. Činnost státního zastupitelství v trestním procesu před zahájením trestního stíhání, v přípravném řízení a v trestním řízení soudním až do pravomocného skončení trestního stíhání v roce 2003.....	29
1. Poznatky k rychlosti přípravného řízení trestního od zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/1, III/2a až III/2c).....	29
a) Poznatky k rychlosti vyšetřování konaného policejními orgány a státními zástupci a k rychlosti celého přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/2a, č. III/2c).....	29
b) Poznatky k rychlosti postupu státních zástupců po doručení návrhu na podání obžaloby (tabulka č. III/1, č. III/2b).....	31
2. Poznatky k návrhům na rozhodování soudu v přípravném řízení	33
a) Nové poznatky k návrhům na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich po změnách v úpravě vazby provedené novelou č. 265/2001 Sb.....	33
b) Nové poznatky k ostatním návrhům a rozhodování soudu v přípravném řízení ..	34
c) Poznatky k účasti soudců při úkonech prověřování (§ 158a tr. ř.).....	35

3. Postup státního zastupitelství ve vazebních věcech	36
a) Počty osob ve vazbě k 31. 12. 2002 (tabulka č. III/3a).....	36
b) Způsob meritorního skončení vazebních věcí v přípravném řízení (tabulka č. III/3b).....	36
c) Délka přípravného řízení ve vazebních věcech (tabulka č. III/3c).....	37
4. Poznatky vyplývající z novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ohledně dozoru státního zástupce v přípravném řízení.....	38
a) Ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu	38
b) Ve stadiu vyšetřování	39
5. Zkrácené přípravné řízení.....	40
6. Poznatky k vyšetřování konaném státními zástupci	41
7. Nové poznatky k věcem vráceným státnímu zástupci k došetření (tabulky č. III/7a a č. III/7b).....	42
a) Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. (tabulky č. III/7a a č. III/7b)	42
b) Podle § 221 odst. 1, odst. 2 tr. ř.	44
c) Podle § 260 tr. ř.	45
d) Podle § 314c odst. 1, písm. a) tr. ř. (tabulka č. III/7a)	45
e) Odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. (tabulka č. III/7a)	45
8. Poznatky k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání (tabulka č. III/8; tabulka č. III/8a – rok 2003, tabulky č. III/8a až č. III/8c – údaje za rok 2002).....	46
9. Závažné poznatky k rozhodování okresních a krajských soudů.....	47
a) Nové poznatky k ukládání trestů ve vztahu k trestům navrhaným státními zástupci.....	47
b) Počty zproštěných osob a příčiny zprošťujících rozsudků (tabulky č. III/9a a č. III/9b).....	48
c) Poznatky ke zjednodušenému řízení před samosoudcem.....	50
10. Poznatky k odvoláním podávaným státními zástupci (tabulky č. III/10a a č. III/10b).....	50
a) Obecné poznatky.....	50
b) Důvody odvolání podávaných státními zástupci.....	51
c) Vyhodnocení odmítnutých a zamítnutých odvolání.....	52
d) Důvody zpětvzetí odvolání.....	52
IV. Přezkumné řízení na trestním úseku	53
1. Postup při využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. (tabulky č. IV/1a a č. IV/1b)	53
a) Celkový počet přezkoumaných rozhodnutí, počet vyžádaných spisů k přezkumu z vlastní iniciativy a počet rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř.	53
b) Zhodnocení důvodů, jež vedly ke zrušení rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř. (nedostatečná skutková zjištění, vadné hodnocení důkazů, nesprávná aplikace příslušného ustanovení trestního řádu při rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a další důvody)	53
2. Dovolání	55
a) Celkový nápad a skladba dovolání obviněných, rozhodování Nejvyššího soudu České republiky o nich	55
b) Celkový nápad a skladba dovolání podaných nejvyšší státní zástupkyní a rozhodování Nejvyššího soudu České republiky o nich	57
c) Analýza rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky při posuzování dovolání podaných jednak obviněnými, jednak nejvyšší státní zástupkyní.....	60
3. Stížnosti pro porušení zákona.....	61
a) Celkový nápad a vývoj podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a až č. IV/3d, č. IV/4a).....	61
b) Přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy (tabulka č. IV/3c).....	63
c) Podíl opakovaných podnětů na nápadu (tabulka č. IV/3c)	64
d) Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulka č. IV/5, jakož i č. IV/4b).....	64

e) Počty návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona a počty návrhů na odložení podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a, IV/3b, IV/3c, IV/3d a IV/4c)	65
f) Počty stížností pro porušení zákona podaných ministrem spravedlnosti (a to včetně věcí, v nichž nebylo státní zastupitelství činné nebo v nichž navrhlo odložení podnětu) (tabulky č. IV/3c, IV/3d a IV/4d)	66
g) Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR o stížnostech pro porušení zákona (způsoby rozhodování a zevšeobecnění poznatků z této činnosti) (tabulky č. IV/4d a IV/4e)	67
V. Návrhová, vstupová a přezkumná činnost v netrestní oblasti v roce 2003; výkon dozoru nad místy, kde se vykonává trest odnětí svobody, vazba, ochranná a ústavní výchova	67
1. Návrhová činnost	67
a) Poznátky k postupu podle § 62 a § 62a zákona o rodině a oblast sociálně - právní ochrany dětí a mládeže (tabulky č. V/1a a V/1b)	68
b) Návrhy podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního	69
c) Návrhy podle § 42 zákona o státním zastupitelství (tabulka č. V/1c a netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	70
d) Poznátky k návrhové činnosti státních zastupitelství podle ustanovení obchodního zákoníku a podle zákona o obecně prospěšných společnostech (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	70
e) Návrhy podle § 86 tr. zák. a podle § 35 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 o.s.ř. (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)	71
2. Vstupová činnost (tabulky č. V/2a a V/2b; netrestní statistika - doplněk tabulek netrestního úseku)	72
Vstupová činnost okresních a krajských státních zastupitelství	72
3. Ostatní netrestní agendy státního zastupitelství a stanoviska a jiné aktivity pro trestní úsek	76
a) Nejvyšší státní zastupitelství	76
b) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze	77
c) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci	78
4. Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba, trest odnětí svobody, ochranná a ústavní výchova	78
a) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a) a trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)	78
b) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova	80
VI. Vyhodnocení činnosti státního zastupitelství na úseku právního styku s cizinou (tabulky č. VI/1 až VI/3)	84
1. Vydávací řízení	84
a) Vyžádání z ciziny	84
b) Vydávání do ciziny (tabulka č. VI/1)	84
2. Převzetí a odevzdání trestních věcí	86
a) Převzetí trestních věcí z ciziny (tabulka č. VI/2)	86
b) Odevzdání trestních věcí do ciziny (tabulka č. VI/2)	87
3. Dožádání právní pomoci	87
a) Dožádání cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci státním zastupitelstvím (tabulka č. VI/2)	87
b) Dožádání státních zastupitelství o právní pomoc v cizině (tabulka č. VI/2)	88
4. Činnost státního zastupitelství podle ustanovení § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (tabulka č. VI/3)	90

5. K některým dalším aktivitám mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2003	90
VII. Poznatky z činnosti státních zastupitelství týkajících se využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce, výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství, správy a k postavení státních zástupců (tabulka č. VII/1, č. VII/2 a č. VII/3)	90
1. Oblast využívání specifických oprávnění nejvyššího státního zástupce a státních zastupitelství (tabulka č. VII/2 a č. VII/3).....	90
2. Výkon dohledu nejbližší vyšších státních zastupitelství a vedoucích státních zástupců (§ 12c až § 12e zákona o státním zastupitelství)	94
3. Výkon správy státního zastupitelství (materiální a finanční zabezpečení)	97
4. Personální zajištění činnosti státního zastupitelství, specializace a vzdělávání státních zástupců (tabulka č. VII/1).....	102
VIII. Závěry, hodnocení a návrhy na opatření	107
IX. Grafická a tabulková část	
A. Grafy	
Graf č. 1: Graf vývoje trestné činnosti podle osob stíhaných, osob, kterým bylo sděleno podezření, a odsouzených	I
Graf č. 2: Přehled o stavu a vývoji trestné činnosti podle počtu stíhaných pachatelů a způsobu vyřízení věci ve vyšetřování	II
B. Tabulky	
K části II. zprávy	
Tabulka č. II/1a: Přehled o celkovém stavu a vývoji trestné činnosti podle počtu osob stíhaných a vyřízených ve zkráceném přípravném řízení.....	1
Tabulka č. II/1b: Přehled o stavu a vývoji trestné činnosti podle počtu stíhaných pachatelů a způsobu vyřízení věci ve vyšetřování	11
Tabulka č. II/1c: Přehled o počtu osob vyřízených ve zkráceném přípravném řízení	21
Tabulka č. II/2: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro vybrané hospodářské, majetkové a další trestné činy	23
Tabulka č. II/3: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti	43
Tabulka č. II/4a: Přehled o stíhaných mladistvých, mladistvých vyřízených ve zkráceném přípravném řízení o trestné činnosti nedospělců	53
Tabulka č. II/4b: Přehled o stíhaných a obžalovaných mladistvých.....	58
Tabulka č. II/4c: Přehled o stavu a vývoji trestné činnosti mladistvých vyřízené ve zkráceném přípravném řízení.....	63
Tabulka č. II/4d: Přehled o mladistvých obžalovaných pro trestné činy vraždy podle § 219 tr. zák., loupeže podle § 234 tr. zák., znásilnění podle § 241 tr. zák. a krádeže podle § 247 tr. zák.....	65
Tabulka č. II/4e: Přehled o stavu trestné činnosti mladistvých vyřízené ve zkráceném přípravném řízení pro vybrané trestné činy v roce 2003.....	70
Tabulka č. II/4f: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro trestné činy podle § 213, § 215, § 216, § 216a, § 217 tr. zák.....	73
Tabulka č. II/5: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek.....	78
Tabulka č. II/6: Přehled o trestné činnosti cizích státních příslušníků v roce 2003 (a v roce 2002)	87
Tabulka č. II/7: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro trestné činy podle 117§ 187, § 187a, § 188 a § 188a tr. zák.....	124
Tabulka č. II/8a: Přehled o trestné činnosti příslušníků Policie ČR a BIS	129

Tabulka č. II/8b: Přehled o trestné činnosti příslušníků Policie ČR a BIS vyřízené ve zkráceném přípravném řízení.....	131
Tabulka č. II/8c: Přehled o stavu trestné činnosti příslušníků Policie ČR a BIS vyřízené ve zkráceném přípravném řízení pro vybrané trestné činy v roce 2002.....	132
Tabulka č. III/8d: Přehled o stíhaných a obžalovaných příslušnících Policie České republiky a Bezpečnostní informační služby v roce 2003	137
Tabulka č. II/9: Přehled o stíhaných a obžalovaných pro trestné činy spočívající v ohrožení a poškození životního prostředí	139
Tabulka č. II/10: Přehled o stavu trestné činnosti pro vybrané trestné činy v roce 2002 a 2003	143

K části III. zprávy

Tabulka č. III/1: Přehled o počtu nevyřízených věcí s návrhem na podání obžaloby ve státním zastupitelství k 31. 12. 2003 (31. 12. 2002).....	165
Tabulka č. III/2a: Celková délka doby přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání nebo sdělení podezření do předložení návrhu na podání obžaloby nebo návrhu na potrestání nebo konečného rozhodnutí policejního orgánu (do roku 2001 trestní stíhání od sdělení obvinění do konečného rozhodnutí vyšetřovatele).....	167
Tabulka č. III/2b: Délka doby řízení u státního zástupce po podání návrhu na podání obžaloby.....	171
Tabulka č. III/2c: Celková délka přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání nebo sdělení podezření do podání obžaloby nebo návrhu na potrestání nebo konečného rozhodnutí státního zástupce.....	175
Tabulka č. III/3a: Přehled o počtu osob ve vazbě ve stádiu přípravného řízení dle délky trvání vazby k 31.12.2003	179
Tabulka č. III/3b: Přehled o způsobu skončení přípravného řízení u osob vzatých do vazby (i údaje za rok 2000 a 2001).....	183
Tabulka č. III/3c: Přehled o počtu vazebně stíhaných osob podle délky trvání vazby v přípravném řízení v roce 2003 (i údaje za rok 2000 a 2001).....	186
Tabulka č. III/7a: Věci vrácené k došetření státnímu zástupci podle § 188 odst. 1 písm. e), § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. a věci v nichž byl návrh na potrestání soudem odmítnut (okresní státní zastupitelství)	190
Tabulka č. III/7b: Věci vrácené k došetření státnímu zástupci podle § 188 odst. 1 písm. e), § 314c odst. 1 písm. a) tr.ř. (krajská a vrchní státní zastupitelství)	192
Tabulka č. III/8: Podmíněně zastaveno, resp. schváleno narovnání (v roce 2001 podán návrh na schválení narovnání).....	194
Tabulka č. III/8a: Celkem evidované případy PMS ČR za rok 2003 (včetně komentáře)	196
Tabulka č. III/8a: Celkový počet evidovaných případů - přehled v rámci jednotlivých soudních krajů (přípravné řízení, řízení před soudem i vykonávací řízení) – PMS.....	205
Tabulka č. III/8b: Typ podnětů k zahájení činnosti PMS v rámci přípravného řízení a řízení před soudem.....	205
Tabulka č. III/8c: Počet případů evidovaných v rámci přípravného řízení a řízení před soudem - přehled v rámci jednotlivých soudních krajů – PMS.....	205
Tabulka č. III/9a: Přehled o počtu osob pravomocně zproštěných soudem – okresní státní zastupitelství.....	206
Tabulka č. III/9b: Přehled o počtu osob pravomocně zproštěných soudem – krajská státní zastupitelství.....	207
Tabulka č. III/10a: Odvolání podaná státními zástupci a jejich úspěšnost ve věcech vyřizovaných okresními státními zastupitelstvími a odvolacím soudem rozhodnutých.....	208
Tabulka č. III/10b : Odvolání podaná státními zástupci a jejich úspěšnost - ve věcech vyřizovaných krajskými státními zastupitelstvími a odvolacím soudem rozhodnutých.....	209

K části IV. zprávy

Tabulka č. IV/1a: Přehled o postupu Nejvyššího státního zastupitelství podle § 174a tr. ř.	210
Tabulka č. IV/1b: Důvody pro postup podle ustanovení § 174a odst. 1 tr. ř.	211
Tabulka č. IV/3a: Stav nápadu a vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v roce 2003.....	212

Tabulka č. IV/3b Stav nápadu a vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v letech 1998 – 2003	216
Tabulka č. IV/3c: Evidence stížností pro porušení zákona v roce 2003 – souhrnné údaje i za rok 2002 a rok 2001	222
Tabulka č. IV/3d: Evidence stížností pro porušení zákona podle osob v roce 2003	228
Tabulka č. IV/4a: Stav nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona a způsob jejich vyřízení v roce 2003 v porovnání s roky 1999 – 2002.....	236
Tabulka č. IV/4b: Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona u Nejvyššího státního zastupitelství v letech 1999 – 2003.....	236
Tabulka č. IV/4c: Počet návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti v letech 1999 – 2003	236
Tabulka č. IV/4d: Počet návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti v letech 1999 – 2003	236
Tabulka č. IV/4e: Rozhodovací činnost Nejvyššího soudu ČR o stížnostech pro porušení zákona (způsoby rozhodování a zevšeobecnění poznatků z této činnosti).....	237
Tabulka č. IV/5 : Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v letech 1998 – 2003.....	238

K části V. zprávy

Tabulka V/1a: Postup dle § 62 a § 62a zákona o rodině	244
Tabulka V/1b: Přehled vyřizování agendy podnětů k podání návrhů podle § 62 zákona o rodině	245
Tabulka č. V/1c: Počet návrhů podle § 42 zákona o státním zastupitelství	246
Tabulka č. V/2a: Vstupová a návrhová činnost okresních státních zastupitelství podle § 35 o. s. ř.	251
Tabulka č. V/2b: Vstupová a návrhová činnost krajských státních zastupitelství podle § 35 o. s. ř.	260
Tabulka č. V/4a: Dozor státních zástupců nad místy výkonu vazby.....	269
Tabulka č. V/4b: Dozor státních zástupců nad místy výkonu trestu	272
Netrestní statistika – doplněk k tabulkám č. V/2a a č. V/2b, č. V/4a a č. V/4b (i za rok 2002)	275

K části VI. zprávy

Tabulka č. VI/1: Přehled o osobách, ohledně nichž krajský soud rozhodl podle § 381 odst. 1 nebo § 381 odst. 2 tr. ř. v roce 2003 (ve srovnání s rokem 2002).....	277
Tabulka č. VI/2: Přehled činnosti mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2003.....	279
Tabulka č. VI/3: Činnost Nejvyššího státního zastupitelství podle § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb. v roce 2003.....	280

K části VII. zprávy

Tabulka č. VII/1: Přehled plánovaných a skutečných stavů státních zástupců a právních čekatelů u jednotlivých státních zastupitelství v roce 2003 ve srovnání s rokem 2002 (2001).....	281
Tabulka č. VII/2: Přehled pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce vydaných v roce 2003	284
Tabulka č. VII/3: Přehled výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství vydaných v roce 2003.....	286

I. Úvodní část

Tato zpráva je v pořadí již druhou zprávou, která je podávána po nabytí účinnosti velké novely trestního řádu, trestního zákona, zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, provedené zákonem č. 265/2001 Sb., zároveň i novely zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, č. 14/2002 Sb.

Současně jde o první komplexní zprávu, která po shora uvedených novelizacích již umožní téměř plnohodnotné srovnání sledovaných údajů dvou stejných období, tedy let 2002 a 2003.

Textová část zprávy o činnosti obsahuje v souladu se zadanými hledisky jen rozhodné a zásadní informace o činnosti státního zastupitelství v České republice; vychází jednak z údajů grafů a tabulek uvedených v příloze této zprávy, jednak z poznatků uvedených v podkladových zprávách vrchních a krajských státních zastupitelství (Městského státního zastupitelství v Praze).

Pokud jde o grafickou a tabulkovou část zprávy o činnosti státního zastupitelství, naprostá většina tabulek byla zpracována na základě podkladů Ministerstva spravedlnosti, současně byly údaje čerpány i ze statistických listů, rejstříků a jiných evidencí státního zastupitelství.

Rozsah tabulek byl sjednocen tak, že v trestní oblasti zpravidla zachycuje data k vývojovým trendům kriminality za období let 1989 – 2003, k výkonu působnosti státního zastupitelství v trestním řízení jde zpravidla o časový horizont 2001 až 2003. V některých případech však bylo nutné časový horizont sledovaných údajů poměrně zásadně omezit vzhledem právě ke skutečnosti, že výše citovaná novela trestního řádu zavedla některé nové instituty (zkrácené přípravné řízení, dovolání, oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř.), změnila nejvyšší přípustné doby trvání vazby v přípravném řízení, atd.; tomu bylo nutno přizpůsobit obsah některých tabulek. Širší časový záběr byl shodně jako v případě zpráv o činnosti za předchozí roky zvolen ohledně ukazatelů týkajících se rychlosti přípravného řízení, trestního stíhání vedeného policejními orgány a řízení u státního zástupce vzhledem k závažnosti tohoto ukazatele (zde byla uplatněna časová řada 1995 až 2003). Ohledně výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti bylo přihlédnuto k narůstajícímu významu této agendy a v této části jsou většinou uvedeny statistické podklady za období let 2001 až 2003. Část týkající se přezkumu důvodnosti podnětů ke stížnostem pro porušení zákona a přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy obsahuje údaje vztahující se většinou k časovému horizontu 1998 až 2003 (to se samozřejmě netýká nově upravených procesních institutů jako dovolání a mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., kde se objevují údaje za roky 2002 a 2003).

Při vypracování této zprávy bylo čerpáno i z poznatků některých zvláštních zpráv vyžádaných v roce 2002 (jmenovitě zvláštní zprávy obsahující analýzu a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., v podmínkách státního zastupitelství), v roce 2003 (zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení postihu trestných činů v silniční dopravě, jejichž následkem byla těžká újma na zdraví nebo smrt z pohledu státního zastupitelství, zvláštní zprávy k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí, vyhodnocení postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti se zaměřením na vstupovou a návrhovou činnost) a v roce 2004 (zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice).

Podkladem pro zprávu o činnosti se stal i návrh (zpráva dosud nebyla oficiálně publikována) zprávy o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR za rok 2003 a vyhodnocení činnosti Probační a mediační služby ČR za rok 2003.

Poznatky plynoucí z této zprávy budou sloužit zejména pro následnou analýzu stavu kriminality, úrovně plnění povinností státními zastupitelstvími v trestním řízení i na netrestním úseku, stejně jako podklad pro řešení případných aplikačních problémů.

Stranou pozornosti by v této souvislosti neměl zůstat ani fakt, že – jakkoli bylo výše zmíněno, že tato zpráva zachycuje především období dvou let účinnosti rozsáhlé novelizace trestního řádu, trestního zákona a dalších zákonů a také závažné novelizace zákona o státním zastupitelství – jde o v pořadí desátou zprávu o činnosti státního zastupitelství od doby jeho vzniku dnem 1. 1. 1994, kdy nabyl účinnosti zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve svém původním znění.

II. Stav a vývoj evidované trestné činnosti spáchané občany České republiky, cizími státními příslušníky a osobami bez státní příslušnosti

1. Stav a vývoj evidované trestné činnosti

a) Celkový počet vyřízených věcí

S ohledem na to, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2002, že totiž dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení je od nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. nově vykonáván už od okamžiku sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo od provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů (§ 158 odst. 3 věta první až třetí tr. ř.), je nadále třeba vykazovat nejen věci z rejstříků Zt, KZv a VZv (jako v předchozích letech), ale též věci evidované v rejstřících Zn, KZn a VZn (pokud se týkají přípravného řízení), a dále také věci evidované v rejstříku Zk (agenda zkráceného přípravného řízení) a věci týkající se vyšetřování trestné činnosti policistů (rejstříky SV, SZk a Zn – přípravné řízení). Celkový počet takto vyřízených trestních věcí podle statistických přehledů o činnosti státních zastupitelství za rok 2003 (které byly zpracovány podle výkazů) činil na území celé České republiky **508 681** (v roce 2002 dosáhl tento ukazatel 475 936 a v roce 2001 349 814), nastal tedy vzestup o **6,9 %** (v roce 2002 šlo o vzestup 36,1 %).

Na stálém vzestupu zatíženosti státních zástupců i administrativního aparátu se podílela jak státní zastupitelství v obvodu VSZ v Praze (nárůst o 22 792 věcí, tj. o 7 %), tak i státní zastupitelství v obvodu VSZ v Olomouci (nárůst o 9 792 věcí, tedy o 6,6 %).

*O zatíženosti svědčí např. věc **MSZ v Praze**, sp. zn. 1 KZn 1490/2002, v níž koná státní zástupce několik úkonů v týdnu (návrhy soudu dle § 88 odst. 1, 2 tr. ř., opatření dle § 158d odst. 1, 2 tr. ř., vyžadování informací dle § 8 odst. 2 tr. ř., atd.).*

Podíl státních zastupitelství v obvodu VSZ v Praze na celkovém počtu vyřízených věcí činil v roce 2003 68,7 % (v roce 2002 68,6 %) a podíl státních zastupitelství v obvodu VSZ v Olomouci 31,3 % (v roce 2002 31,4 %).

Pokud jde pak o nápad trestních věcí ve sledovaném období, byl záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř. u všech státních zastupitelství na území ČR sepsán celkem v **387 960** věcech (v obvodu VSZ v Praze ve 273 644 věcech, pokles o 1,7 %, v obvodu VSZ v Olomouci ve 114 316 věcech, pokles o 2,7 %), takže oproti údajům za rok 2002 nastal pokles o **2,4 %** (v roce 2002 bylo takto zapsáno do rejstříků celkem 397 120 věcí).

b) Celkový počet stíhaných známých osob (tabulky č. II/1a až II/1c)

Do ukazatele stíhaných známých osob je třeba po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. zahrnout jednak osoby, vůči kterým bylo postupováno podle § 160 odst. 1 tr. ř., jednak i

osoby, ve vztahu k nimž bylo v roce 2003 nově konáno po sdělení podezření zkrácené přípravné řízení.

Podle statistických podkladů Ministerstva spravedlnosti byl v roce 2003 zaznamenán takřka zanedbatelný pokles počtu osob stíhaných pro trestné činy (o **0,4 %**), ale naopak vzestup počtu osob, ohledně nichž bylo v roce 2003 konáno zkrácené přípravné řízení, a to o **2,5 %**). Celkový ukazatel osob stíhaných i osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, činil v roce 2003 **110 807** a v roce 2002 **110 800**, takže se jedná prakticky o stejný údaj a nemá smysl hovořit o vykázaném nárůstu, který byl statisticky zcela bezvýznamný.

Naznačená tendence vývoje kriminality na území ČR tak zcela nekoresponduje údajům policejní statistiky (v roce 1999 bylo evidováno 426 626 trestných činů a objasněno jich bylo 193 654, v roce 2000 391 469 evidovaných trestných činů a 172 245 objasněných, v roce 2001 358 577 evidovaných trestných činů a 166 827, v roce 2002 evidováno – ovšem na podkladě změněné metodiky – 372 341 evidovaných trestných činů, z toho 151 492 objasněno, v roce 2003 se jednalo o údaj **357 740**, z toho **135 581** objasněno). Opakovaně je však třeba zdůraznit, že policejní statistika a statistika státních zastupitelství vycházejí ze zcela odlišných kritérií a způsobu vykazování (policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, statistika státního zastupitelství naopak až na konci přípravného řízení – obdobně soudní statistika až na konci trestního stíhání). Trend vývoje kriminality od poloviny 90. let je charakterizován nadále tím, že po zvlášť markantním vzestupu v letech 1989 – 1995 nastalo období stagnace (nejvyšší absolutní počty stíhaných známých osob byly zaznamenány jednak v roce 1996, jednak v roce 2000 a v roce 2003, kde se však jednalo o prakticky zcela zanedbatelný nárůst, nejnižší počet pak v roce 1998; jde však o nepřilíš výrazné odchylky směrem nahoru i dolů).

Z hlediska podílu jednotlivých krajských státních zastupitelství na celkovém počtu stíhaných známých osob byly v roce 2003 zaznamenány již prakticky shodné ukazatele jako v období 90. let. V roce 2003 se poměrně výrazně zvýšil podíl státních zastupitelství v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem (o 6,5 %, o rok předtím šlo rovněž o vzestup o 7,7 %) a v obvodu Krajského státního zastupitelství v Plzni (o 6,2 %), zatímco u státních zastupitelství v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové naproti tomu nastalo snížení o 5,7 % (o rok předtím byl nejvýraznější pokles zaznamenán v obvodech Městského státního zastupitelství v Praze a Krajského státního zastupitelství v Praze).

Nejnižší intenzita trestné činnosti vyjádřená koeficientem stíhaných osob byla v roce 2003 opětovně zjištěna v obvodu Krajského státního zastupitelství v Praze (ze 111 v roce 2001 a 102 v roce 2002 pokles na 100), zcela shodný ukazatel bylo možno shledat v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové (ze 106 v roce 2002 na 100 v roce 2003). Tradičně nejvyšší je pak v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem (ze 164 v roce 2001 a 177 v roce 2002 nastal další vzestup na 189 v roce 2003). V roce 2003 tedy znovu nepokračoval trend z období až do roku 2001, kdy obě tyto krajní hodnoty se neustále přibližovaly.

Ohledně samotných stíhaných osob (na podkladě vydaného a oznámeného usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.) lze jen rekapitulovat údaje z roku 2002, kdy vzhledem k zavedení nového institutu zkráceného přípravného řízení nastal pokles (o 15,5 %), přičemž v roce 2003 na území ČR bylo zaznamenáno zcela nevýrazné snížení (o **0,4 %**). Za pozoruhodné lze přitom považovat, že míra poklesu, resp. vzestupu byla diametrálně rozdílná v různých obvodech (od vzestupu až o 9,4 % v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, přes poklesy 4,1 %, resp. 5,1 % u obou krajů v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, ke snížení o 7,9 % v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové).

c) Skončeno proti osobám (tabulky č. II/1a a č. II/1b)

Ve vztahu k původní kategorii **osob obžalovaných** je třeba rozlišovat ukazatel zahrnující jak osoby, na které byla státním zástupcem podána obžaloba (do konce roku 2001 to byla jediná možnost, jak postavit obviněného před soud), tak i osoby, na něž státní zástupce po skončeném zkráceném přípravném řízení podal návrh na potrestání, a ukazatel, který bude obsahovat jen osoby obžalované.

Celkový počet osob obžalovaných a osob, na které byl podán návrh na potrestání, se na území České republiky oproti roku 2002 zvýšil o **2,2 %** (v předcházejícím sledovaném období šlo dokonce o 10,6 %), a to opětovně na takovou úroveň, že v roce 2003 byl znovu (shodně jako předtím v roce 2002) zaznamenán **nejvyšší absolutní počet** těchto osob v celém období od roku 1989 (**95 920**, zatímco v roce 2002 šlo o 93 881 osob). Nejvyšší nárůst nastal v obvodu působnosti Krajského státního zastupitelství v Plzni (o 8,9 %), naproti tomu v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové největší pokles (o 4,3 %).

Ohledně ukazatele samotných **obžalovaných osob** ze stejných důvodů, jako tomu bylo v předchozím roce, v roce 2003 v podstatě pokračoval trend z roku 2002, tj. pokles počtu obžalovaných osob (ve srovnání s rokem 2001 i roky předcházejícími), i když pro rok 2003 bylo jinak charakteristické zvýšení o **2 %** (v předcházejícím sledovaném období se jednalo o pokles o 9 %). Vývoj v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství na území ČR byl přitom rozporný (např. v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem nárůst 11,8 % a v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové naopak snížení o 6 %).

V roce 2003 znovu (a to v důsledku řady skutečností, kterým může být přisuzován v tomto ohledu zcela rozdílný význam a není příliš jasné, který z těchto faktorů sehrál nejzávažnější roli jako úprava zkráceného přípravného řízení, to, že novela č. 265/2001 Sb. nově zakotvila oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., jakož i to, že přece jen se v souvislosti s přenesením těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání věci před soudem se ve větší míře než doposud podává obžaloba, resp. i návrh na potrestání) pokračoval trend vývoje spočívající v poklesu počtu obviněných, jejichž **restní stíhání** bylo **zastaveno**, i když ne tak výrazně jako v předcházejícím roce (šlo o pokles o **5,5 %**, zatímco v předcházejícím roce o **34,4 %**).

*K uvedenému vývoji **KSZ v Praze** uvádí, že nadále pokračoval trend, který započal v roce 2002 po účinnosti novely trestního řádu, kdy současně s přenesením rozhodovací pravomoci podle § 172 tr. ř. na státní zástupce došlo k podstatnému snížení počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo státním zástupcem zastaveno. Rozhodující vliv na snížení počtu případů zastavení trestního stíhání měl v jeho obvodu výrazný pokles počtu trestních stíhání zastavených z důvodů podle ustanovení § 172 ods. 1 písm. a) tr. ř.*

***KSZ v Plzni** míní, že počet zastavených věcí může být ovlivněn poměrně vysokým počtem zrušených usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr.ř., z čehož lze dovodit přesunutí pozornosti do ranějších stadií trestního řízení, kdy jsou důkladněji přezkoumávány podmínky pro zahájení trestního stíhání.*

*Obdobně i **KSZ v Ústí nad Labem** poukazuje na to, že se praxe státních zástupců ve vztahu k tomuto institutu a novele trestního řádu zavádějící přezkum naznačených rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem již ustálila a vysoké procento poklesu těchto rozhodnutí v průběhu roku 2003 oproti předchozím obdobím lze přičítat důraznějšímu doзору státního zástupce již ve stadiu prověřování trestného činu, tedy v raném stadiu trestního řízení a s ním spojený uvážlivější postup při samotném rozhodování o zahájení trestního stíhání.*

***KSZ v Hradci Králové** spatřuje shora naznačený vývoj též jako důsledek § 174a tr. ř., který vede státní zástupce k větší obezřetnosti.*

Pokud však podíl osob, vůči nimž byla ve zkráceném přípravném řízení věc odložena (ať už z jakéhokoli důvodu), činil jen 0,6 % (srov. *tabulku č. II/1c*), pak je zřejmé, že se na nepřetržitě snižování počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno, musely podílet popř. i jiné faktory. Kromě těch, jež jsou uvedeny již výše, přicházejí v úvahu ještě další dva.

Zejména možný nárůst počtu případů, kdy státní zástupce podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. zrušil usnesení o zahájení trestního stíhání. Z údajů výkazu V (MS) 22 – 04 plyne, že v působnosti okresních státních zastupitelství bylo takto postupováno v roce 2003 ohledně **2 478** osob (v roce 2002 se jednalo o 1 979 osob) a v působnosti krajských státních zastupitelství ohledně **122** osob (v roce 2002 šlo přitom 103 osob), stále nelze z tohoto faktu samotného činit žádné podstatné závěry vzhledem k tomu, že v předcházejících letech tento ukazatel nebyl ve výkazech sledován. V úvahu přichází i větší využívání odklonů (konkrétně podmíněného zastavení trestního stíhání nebo narovnání), ale jak vyplývá z toho, co je zmíněno níže, zde sice nastal oproti údajům za rok 2002 vzestup (ovšem jen ve vztahu k institutu podmíněného zastavení trestního stíhání), stále však ne tak výrazný, že by stálý trend směřující k vzestupu počtu osob, jejichž na zastavení trestního stíhání v roce 2002 opětovně zvýšil, mohla uvedená skutečnost zásadněji ovlivnit. Srov. však i to, co je dále zmíněno ohledně postoupení věci jinému orgánu.

Nejvýraznější pokles nastal v obvodech Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích (o 19,6 %), zatímco např. v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem nastal dokonce (v jako jediném obvodě) vzestup (o 5,7 %).

Podmíněným zastavením trestního stíhání skončilo na území České republiky řízení proti **7 047** osobám (v roce 2002 se jednalo o 6 744 osob). I když tedy nebylo dosaženo úrovně roku 2001 (tehdy bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno proti 7 704 osobám), nelze nevidět, že přes některé momenty nepříznivě ovlivňující možnost postupu dle § 307 tr. ř. (zejména zavedení zkráceného přípravného řízení u kategorie nejméně závažných a nejméně skutkově složitých trestných činů, u kterých podmíněné zastavení trestního stíhání bylo možno nejvíce využívat novelou č. 265/2001 Sb.), se daří uplatňovat tuto formu odklonu velmi efektivně (k nápravě neuspokojivého stavu, kdy aplikace § 307 tr. ř. ve věcech ze zkráceného přípravného řízení byla ztížena, může dojít již po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 283/2004 Sb. dnem 1. 7. 2004). Za zaznamenání jistě stojí fakt, že v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci činil podíl všech podmíněných zastavení na území ČR plných 51,6 % a že v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně** v roce 2003 opětovně nastal vzestup počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno - o 12,1 % (zatímco v předchozím roce to bylo 10,3 %).

K faktu, že situace na úseku podmíněného zastavení trestního stíhání byla méně příznivá u státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze**, se vyjádřila některá krajská státní zastupitelství v jeho obvodu.

*Pokles počtu podmíněně zastavených trestních stíhání v obvodu **KSZ v Českých Budějovicích** lze dle jeho mínění vysvětlit i tím, že poměrně výrazně narostl počet věcí vyřízených ve zkráceném přípravném řízení. Právě zde se však mnohdy jedná o skutky, které by bylo možno podle ustanovení vyřadit dle § 307 tr. ř.*

Jak již bylo výše zmíněno, tento problém by měl být do značné míry řešen citovanou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.

*Obdobný poznatek má i **KSZ v Plzni**, které dále uvádí, že ač se situace postupně zlepšovala u policejních orgánů i u státního zastupitelství, přetrvávají v aktivitě některých policejních orgánů rezervy. Podle § 4 odst. 9 zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediční službě, má také policejní orgán vyzoumívat střediska Probační a mediční služby o případech vhodných k mediaci. Tento postup je zcela výjimečný např. v obvodu OSZ Karlovy Vary a OSZ Sokolov. U OSZ v Sokolově byla také zjištěna nedostatečná součinnost státního zástupce. Z toho důvodu bylo iniciováno pracovní setkání velitelů služeb Služby kriminální policie a vyšetřování z jednotlivých okresních ředitelství Policie ČR s vedoucími pracovníky Probační a mediční služby, středisko Plzeň, jež se uskutečnilo v červnu 2003. Rezervy nicméně stále přetrvávají, neboť z podkladů Probační a mediční služby bylo zjištěno, že podnět k přípravě podkladů pro postup podle § 307 tr. ř. dostala PMS ve 132 případech od policejních orgánů, v dalších 77 od státních zástupců a v 152 případech od soudů. Na poradách vedení tohoto krajského státního zastupitelství s okresními státními zástupci je proto prováděno vyhodnocování*

počtu podmíněných zastavení a je opakovaně projednáváno, aby státní zástupci zaměřili pozornost na tento způsob vyřízení.

Důvody stálého nevyužívání institutu **narovnání** (v roce 2003 byl znovu zaznamenán vzestup o **8,9 %**, přičemž v roce 2002 šlo rovněž o vzestup, a to dokonce o 45,2 %, ale absolutní počty jsou nadále velmi nízké) lze stejně jako v uplynulých letech spatřovat především v jeho nadále zřejmě příliš komplikované úpravě (byť byla nově pravomoc schválit narovnání svěřena státnímu zástupci), v zatím nedostatečné kapacitě Probační a mediační služby směřované do přípravného řízení trestního a konečně také v nezájmu obhajoby o předkládání podnětů k tomuto způsobu vyřízení věci. Časté mohou být i případy, kdy obhájeři vyčkávají s návrhem řešit věc narovnáním až před soud.

*Nově se objevuje i názor o jisté neživotnosti tohoto institutu (názor **MSZ v Praze**, v jehož obvodu v roce 2003 tímto způsobem neskončilo přípravné řízení ani v jednom případě), jinak většina nižších státních zastupitelství hovoří o stále stejných příčinách jako to, že obvinění prakticky vůbec v přípravném řízení tento institut k vyřízení své věci nenavrhují a mnohdy s touto iniciativou přijdou až u hlavního líčení a že jeho aplikace působí i určité problémy, zejména pokud jde o rychlost řízení a administrativní náročnost.*

Stále je však spíše na místě závěr, že značnou roli hraje i neochota mj. i státních zástupců tento poměrně složitý institut aplikovat. Na druhé straně je faktem, že zjednodušení úpravy narovnání však představuje vzhledem k podstatě zmíněného institutu úkol velmi obtížný.

Vzhledem k nové úpravě obsažené v čl. 83 odst. 2 závazného pokynu policejního prezidenta č. 130 ze dne 30. 11. 2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení, účinné od 1. 1. 2002, nadále nelze již vycházet z toho, že by přetrvával nezájem policejních orgánů konajících vyšetřování iniciovat tento postup a rozšířit předmět dokazování také na shromažďování podkladů pro postup dle § 309 tr. ř. (u podmíněného zastavení trestního stíhání, kde platí úprava v čl. 83 odst. 1 citovaného závazného pokynu, se naznačený problém již tak výrazně neprojevil).

U **postoupení věci** podle § 171 tr. ř. nastal v roce 2003 jednak zcela shodný trend vývoje, jaký byl zaznamenán již v předcházejícím roce (snížení o **48 %**, jestliže o rok předtím to bylo 43,3 %). V předcházejících letech končilo tímto způsobem trestní stíhání přibližně o 2 500 osob více.

Největší snížení počtu osob, ve vztahu k nimž došlo k postoupení věci, bylo zaznamenáno v obvodu krajských státních zastupitelství v Českých Budějovicích (o 71,2 %) a v Brně (o 61,6 %), jestliže o rok předtím šlo o obvody krajských státních zastupitelství v Plzni (o 66,8 %) a v Praze (o 64,8 %).

K přetrvávajícímu výraznému snižování podílu počtu osob, ohledně nichž byl aplikován postup dle § 171 odst. 1 tr. ř., sdělila některá krajská státní zastupitelství následující:

*Podle **MSZ v Praze** je tak zjevné, že se projevuje přesun věci, kde je nebezpečnost jednání pachatele pro společnost na hranici mezi trestným činem a přestupkem, mezi věci, kde není konáno vyšetřování.*

***KSZ v Plzni** míní, že se na tomto vývoji zřejmě mohla odrazit aktivita státních zástupců zaměřená na opatření dostatečných podkladů pro postup podle § 160 odst. 1 tr. ř. Lze vyvodit závěr, že jsou skutečně stíhána ta trestná jednání, u kterých je tento postup důvodný.*

***KSZ v Ústí nad Labem** uvádí, že tento vývoj může být rovněž projevem novelou zavedeným oprávněním nejvyššího státního zástupce dle § 174a tr. ř., kdy státní zástupci raději volí jinou z variant rozhodnutí, ale rovněž projevem důslednějšího dozoru ve stadiu před zahájením trestního stíhání.*

***KSZ v Hradci Králové** vidí značný pokles počtu hodnocených rozhodnutí i jako důsledek zvýšení hranice škody pro trestní řízení (§ 89 odst. 11 tr. zák.).*

KSZ v Brně upozorňuje na to, že se naskýtá otázka, zda tento pokles nemá souvislost s nárůstem počtu osob, vůči nimž došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání, neboť právě v obvodu tohoto krajského státního zastupitelství byl tento pokles také zvlášť výrazný.

Je možno se důvodně domnívat, že příčiny naznačeného stavu jsou shodné jako u zastavení trestního stíhání a nepochybně zde značnou roli sehrává právě zavedení mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. a nárůst podílu počtu osob, ve vztahu k nimž bylo usnesení o zahájení trestního stíhání zrušeno ve smyslu § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř., jakkoli vliv zvýšené aktivity státních zástupců zaměřené na opatření dostatečných podkladů pro postup podle § 160 odst. 1 tr. ř. také nelze zcela opominout.

Podíl osob, proti nimž bylo trestní stíhání **přerušeno**, se ve srovnání s rokem 2002 opětovně snížil, a to o **23,1 %** (v roce 2002 se jednalo o pokles výraznější - o 46,7 %). Zde však zjevně pokračoval trend z předcházejících let, i když v předcházejícím období byly tyto ukazatele podstatně nižší (mezi 4 až 7 %). Vzhledem k tomu, že se na rozhodnutí o přerušení trestního stíhání nevztahuje pravomoc nejvyššího státního zástupce podle § 174a odst. 1 tr. ř., a že zde nemusí hrát tak významnou roli přenesení těžiště dokazování do stadia řízení před soudem, může jít o důsledek skutečnosti, že důvody pro postup dle § 173 odst. 1 tr. ř. jsou do značné míry stanoveny poměrně nahodile, stejně jako toho, že tato pravomoc byla od novely č. 265/2001 Sb. přenesena na státního zástupce (jak na to např. poukazuje **KSZ Hradec Králové**). V roce 2003 již znovu platilo (co bylo konstatováno při hodnocení období až do roku 2001, ale nebylo to tak výrazně potvrzováno údaji za rok 2002), že jednoznačně největší podíl osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno, vykazuje obvod Městského státního zastupitelství v Praze (v důsledku specifického charakteru Prahy jako hlavního města a zejména vysokou migrací obyvatel). To dostatečně plyne ze skutečnosti, že v obvodu **MSZ v Praze** jako jediném obvodě byl v roce 2003 zaznamenán vzestup počtu osob, jejichž trestní stíhání bylo přerušeno (o 13,5 %). Naproti tomu v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** nastal v minulém roce nejvýraznější pokles (o 39 %).

d) Počet osob, proti nimž bylo sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, proti kterým byl podán návrh na potrestání nebo bylo rozhodnuto o odložení nebo odevzdání věci (tabulka č. II/1c)

Podíl počtu osob, jimž bylo ve zkráceném přípravném řízení sděleno podezření, na celkovém počtu stíhaných známých osob v roce 2003 činil **16,3 %** (v roce 2002 15,7 %); z toho se současně podává i trend vzestupu počtu osob, ve vztahu k nimž bylo zkrácené přípravné řízení konáno, jak to dostatečně plyne i z *tabulky č. II/1c*. Snížila se jistá diskrepance mezi státními zastupitelstvími v obvodu obou vrchních státních zastupitelství (v roce 2002 v obvodu VSZ v Praze 18 % a v obvodu VSZ v Olomouci 12 %), i když stále dominuje obvod prvně jmenovaného vrchního státního zastupitelství (u kterého tento podíl dosáhl v roce 2003 17,6 %, zatímco u státních zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci činil 13,9 %).

Ohledně **osob, na něž byl podán návrh na potrestání**, v roce 2003 nastal rovněž vzestup, jakkoli nešlo o nárůst, který by byl příliš výrazný (o **3,1 %**).

Tyto statistické údaje nadále prokazují fakt, že institut zkráceného přípravného řízení se v prvních dvou letech své existence vžil a umožňuje soustředit pozornost orgánů činných v trestním řízení na závažnější formy kriminality.

e) Údaje k obžalobnosti (s rozlišením zvlášť u obžalob a návrhů na potrestání – tabulky č. II/1a, II/1b, II/1c)

Obžalobnost, která se již v předcházejících letech pohybovala na velmi vysoké úrovni (mezi 74 – 78 %, výjimky se týkaly jen roku 1998, v němž byla vyhlášena amnestie prezidenta republiky), v roce 2002 znovu výrazně vzrostla (na 84,7 % - ze 82,7 % v roce 2002). Pokud by byl vzat v úvahu celý objem evidované trestné činnosti vyřizované jak ve vyšetřování, tak i ve zkráceném přípravném řízení, pak je ukazatel podílu osob, na které byla podána obžaloba, a byl na ně podán návrh na potrestání, na počtu osob stíhaných a ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, ještě výrazně vyšší (a v roce 2003 dosáhl **86,4 %** oproti údaji za rok 2002 – 84,7 %). Tato skutečnost vyplývá z novely trestního řádu, která zavedla institut zkráceného přípravného řízení a proces dokazování přece jen do určité míry přenesla z přípravného řízení do stadia řízení před soudem.

Poměr počtu osob, jimž bylo sděleno podezření, a osob, na něž byl podán státním zástupcem návrh na potrestání, činil v roce 2003 95,3 % a byť se oproti roku 2002 projevilo jisté snížení (95,7 %), byl stále ještě podstatně příznivější než obžalobnost (srov. výše). To však vyplývá z povahy a zaměření zkráceného přípravného řízení na věci skutkově jednoduché a trestné činy méně závažné.

Nejpříznivější byl tento ukazatel nadále v obvodu Městského státního zastupitelství v Praze (97,9 %) a Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích (97,1 %, oproti roku 2002 nastalo výrazné zlepšení – v roce 2002 šlo o 93 %); nejméně příznivý v obvodu Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové (91,3 %). Vzhledem k tomu, že se všechny tyto údaje pohybují ve velmi těsném rozmezí, nelze z nich stále činit žádné podstatnější závěry.

2. Poznatky významné pro objasnění příčin trendu vývoje trestné činnosti a jejich jednotlivých forem a jevů (tabulky č. II/2 až II/10)

a) Vybrané hospodářské, majetkové a další trestné činy (tabulka č. II/2)

Hospodářská, majetková a finanční kriminalita byla, stejně jako související problematika korupce, předmětem zvýšeného zájmu státních zastupitelství i v roce 2003. Vývoj u sledovaných trestných činů plyne z výše uvedené tabulky.

Při komplexnějším pohledu na celou kategorii hospodářské kriminality pak lze hovořit o stagnaci či dokonce mírném poklesu, což do značné míry potvrzují i údaje policejní statistiky (která uvádí pokles počtu zjištěných trestných činů v roce 2003 oproti roku 2002 o 21,8 %).

V roce 2003 nastal vzestup počtu stíhaných a obžalovaných osob zejména u trestných činů neoprávněného podnikání podle § 118 tr. zák., zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák. (kde byl zaznamenán v roce 2003 vůbec nejvyšší absolutní počet stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989). Zvýšení obou těchto ukazatelů bylo dále zaznamenáno i u trestných činů porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák.

Naproti tomu u trestných činů porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou podle § 124 tr. zák., zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 tr. zák., padělání a pozměňování peněz podle § 140 tr. zák., porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 tr. zák., porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák., zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák. a zčásti i u trestných činů poškozování věřitele podle § 256 tr. zák. byl zaznamenán pokles.

Pokud jde o zmiňované trestné činy dle § 255, § 256, § 256a tr. zák. u této skupiny trestných činů je třeba upozornit obecně na velmi obtížné dokazování, zejména prokazování

subjektivní stránky, délku a finanční náročnost řízení, neboť to se zpravidla neobejde bez znaleckého posudku z oboru ekonomiky a účetnictví jako zásadního důkazu, přičemž zpracovatelé těchto posudků narážejí často na absenci účetních či dalších dokladů nezbytných pro jejich zpracování.

Obdobně jako v předcházejících letech nárůst i pokles počtu stíhaných i obžalovaných osob se pohyboval nejvýše v řádu desítek procent. Poměrně výrazný pokles o **34 %** (ohledně stíhaných) a o **21,2 %** (ohledně obžalovaných) (a to jak ohledně stíhaných, tak i žalovaných osob) byl v roce 2003 zjištěn u trestných činů neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák., kde však lze hovořit o trendu počínajícím již od roku 2001 (i když v roce 2002 došlo k velmi nevýraznému vzestupu – tendence vývoje z období let 1998 až 2000 jinak spočívala ve velmi strmém vzestupu v řádu od 200 až 700 %). Tento pokles lze nadále přičítat změně soudního výkladu na základě rozh. č. 30/2001 Sb. rozh. tr., kdy se mnohem větší důraz než předtím klade na zjišťování majetkové situace povinného subjektu.

Nesporným problémem na úseku postihu zejména daňových trestných činů je i trestná činnost cizinců, když někteří zahraniční podnikatelé neodvádějí daně, poplatky, či jiné podobné dávky. Stává se, že podezřelý opouští území naší republiky především z důvodu krachu svého podnikání a odváží s sebou ještě před zahájením příslušných úkonů trestního řízení účetní doklady.

*Jak na to poukazuje **Krajské státní zastupitelství v Plzni**, typickým prvkem u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák. je, že správci daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a státní politiku zaměstnanosti činí trestní oznámení vesměs na malé subjekty, a to i přesto, že lze důvodně předpokládat, že největšími dlužníky jsou velké ekonomické subjekty. Navíc podle zjištění z prověrek vykonaných v rámci dohledu nebyl v žádném prověřovaném případě odhalen takový trestný čin operativní činností Policie České republiky.*

*V případě trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 tr. zák. signalizuje **OSZ Kladno** problémy s odhalováním a postihem trestné činnosti páchané formou krácení zákonných odvodů z mezd zaměstnanců, kdy přes prokazatelné snižování formálně v účetnictví evidovaného daňového základu dochází k výplatě vyšších mezd, přičemž sice byly zjištěny případy, kdy tento trestný čin oznámili sami někteří zaměstnanci, nicméně v rámci šetření věci není již ochota dalších zaměstnanců jako svědků spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, což je dáno jejich zájmem na udržení si práce a výše popsaným způsobem získávaného příjmu (ke změně postoje může docházet při nesolventnosti zaměstnavatele nebo při skončení podnikání, kdy účetně evidovaná nižší nežli skutečně vypláčená výše mzdy je následně pro zaměstnance nevýhodná při stanovení výše podpory v nezaměstnanosti).*

Ohledně trestných činů porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 tr. zák. a porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák., je otázkou, nakolik v roce 2003 i v letech předchozích vykazované počty stíhaných osob jsou odrazem systematického a cíleného boje s těmito druhy kriminality s propracovanými kontrolními mechanismy a nakolik jde jen o výsledek jednorázových nebo kampaňových akcí (kontrol a různých záatahů na tržistiích, apod.), kdy převážná většina této trestné činnosti zůstává ve formě latentní kriminality zřejmě mimo oblast trestního řízení (aniž by tuto okolnost mohly orgány činné v trestním řízení jakkoli zásadně ovlivnit).

Pokud jde o (tzv. „euronovelou“ trestního zákona č. 134/2002 Sb.) nově upravené skutkové podstaty trestných činů legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 252a tr. zák. a podílnictví podle § 252 tr. zák. (v části, kde se jedná o postih zastírání původu zdroje příjmů pocházejících z trestné činnosti z nedbalosti), ty se vyskytují v aplikační praxi zatím poměrně výjimečně.

Např. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 7 uvádí následující problém v aplikaci ustanovení § 252 a § 252a tr. zák.

Na základě trestního oznámení podaného Finančně analytickým útvarem Ministerstva financí bylo prováděno šetření ve dvou trestních věcech pro trestný čin dle 252a odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., a to současně s šetřením pro podezření z trestného činu podle § 148 tr. zák. Šetření prováděla vždy Policie ČR - Útvar odhalování korupce a finanční kriminality. Trestní oznámení skončila v obou případech odložením podle § 159a odst. 1 tr. ř., neboť v průběhu šetření byla zaměřena pozornost na osoby, na jejichž účty byly vyšší finanční částky zasilány a posléze vybírány. U těchto osob však nebylo zjištěno podezření, že by zdrojem finančních prostředků byla trestná činnost. Jednalo se o osoby bezúhonné a na území ČR nebyly prošetřovány ani odsouzeny. Bylo také možno vycházet ze zprávy finančního úřadu příslušného pro daňový subjekt osoby podezřelé. Problém je spatřován i v tom, že trestní oznámení podávaná Finančně analytickým útvarem MF ČR se doručují se značným časovým odstupem, což ztěžuje následné šetření.

V oblasti hospodářské a majetkové trestné činnosti je stálým problémem častá obměna policejních orgánů provádějících vyšetřování, nejednotnost právních názorů, rozsah trestné činnosti, množství spisového materiálu včetně vyžadování listinných důkazů, nutnost ztotožňovat svědky a poškozené, kteří jsou mnohdy vyslýcháni jako svědci, a vyžadování právních pomocí z ciziny.

S tím souvisí i otázka zmocněnců, kdy v souladu s ustanovením § 44 odst. 2 tr. ř. je poškozeným poskytnuta možnost uplatňovat svá práva prostřednictvím zmocněnce.

V praxi však – jak uvádí Vrchní státní zastupitelství v Praze - nezřídka poškození vůbec nevědí, jak mají postupovat, když se navíc neznají. V tomto směru by byla vhodná legislativní změna tak, aby soud v rámci svého rozhodování již rozhodl i o konkrétní osobě či osobách jako zmocněncích.

Práci státního zastupitelství ztěžuje rovněž podle názoru Vrchního státního zastupitelství v Praze zbytečně formalizované ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř., vyžadující žádost státního zástupce, ač by zcela jistě postačil jeho souhlas.

V oblasti hospodářské a majetkové trestné činnosti je registrován i **nárůst** trestních oznámení, neboť oznamovatelé tohoto institutu využívají namísto příslušných žalob dle občanského nebo obchodního zákona. Nutnost zpracování znaleckých posudků a opatření potřebných účetních a dalších podkladů pak také výrazně prodlužuje dobu, po kterou se trestní řízení vede. Je však zjevně nadbytečné, aby probíhalo trestní řízení vedle řízení daňového či správního řízení o neplacení dávek. Pracovním úsilím státních zástupců je zbytečně plýtváno při řešení složité problematiky podnikatelského prostředí, kdy jsou spory podnikatelů řešeny formou trestních oznámení, a po zdoluhavém a složitém prověřování se zjišťuje, že jde o spory obchodní.

Pokud jde o komplex otázek vztahujících se k **závažné hospodářské a finanční kriminalitě**, poukazuje se především na to, že (kromě potíží, jež se týkají obecně jakékoli hospodářské, finanční a majetkové kriminality, jak již byly zmíněny), problematika je personální nevybavenost policejních orgánů na vyšetřování rozsáhlé majetkové trestné činnosti (kdy jde mnohdy řádově o stovky až tisíce poškozených) a stejně tak nedostatek specialistů, kteří by se dokázali velmi dobře a samostatně v této problematice orientovat.

Specifickým problémem jsou znalecké posudky, kdy se velice obtížně zajišťují znalci u zvláště závažných hospodářských a finančních trestných činů. Tito znalci zpracovávají velké množství věcí, často jsou přibírání obviněnými a eliminaci tohoto problému nepřispívá ani přístup soudů, které mnohdy vyžadují vypracování znaleckých posudků z rozličných oborů a odvětví.

Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze uvádí, že vzhledem k tomu, že působí jak u různých stupňů soudů, tak u různě místně příslušných soudů, nadále registruje nejednotnost ve způsobu vedení dokazování v průběhu soudního řízení (srov. § 180 odst. 3 tr. ř. – „... státní zástupce ... zpravidla provádí ... důkazy, ... které podporují obžalobu ...“). Pokud je totiž po intervenujícím státním zástupci požadováno např.

kompletní konstatování spisu, je prakticky vyloučena zastupitelnost státního zástupce v rozsáhlých věcech, kdy spisový materiál čítá běžně desítky svazků. Dopad nejen dokazování obecně, ale i nejednotnosti postupu ve svém důsledku klade požadavek na personální zajištění odboru za situace, kdy státní zástupce pracuje na dalších věcech v přípravném řízení, případně při kumulaci více nařízených hlavních ličnicích téhož referenta, kdy zastupitelnost je prakticky nemožná, či jde na úkor kvality intervence a úspěšnosti obhájení obžaloby.

Byť je problém jednání souhrnně označovaného jako **korupce** soustavně medializován a na korupční prostředí a chování v ČR je opakovaně jak orgány Evropské unie, tak nejrůznějšími mezinárodními institucemi a organizacemi poukazováno, konkrétní výskyt a postih trestných činů splňujících podmínky vymezení korupce (např. podle zprávy vypracované Ministerstvem vnitra o korupci v České republice v roce 2003 a o plnění harmonogramu opatření Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci lze korupci charakterizovat jako zneužití postavení spojené s porušením principu nestrannosti při rozhodování, motivované snahou po zisku) byl a z pohledu statistických ukazatelů zůstává okrajovou záležitostí a naprosto nepodstatnou částí spektra celkové kriminality, když v roce 2003 bylo pro všechny tyto sledované trestné činy stíháno a žalováno jen velmi málo osob (a oproti údajům z předcházejících sledovaných období je zaznamenáván stálý pokles, a to nikoli pouze zanedbatelný).

S ohledem na tyto údaje lze tedy téměř s jistotou dovodit, že drtivá většina tzv. korupčního jednání zůstává jako latentní kriminalita neodhalena a nepotrestána. Zamyšlení se nad důvody tohoto stavu, stejně jako úvahy a náměty k zefektivnění boje s touto nepochybně závažnou a společensky škodlivou formou protiprávního jednání by však zjevně přesáhly rámec a smysl této zprávy. Jen rámcově (a v souladu s tím, co uvádí mj. již citovaná zpráva Ministerstva vnitra o korupci) je možno konstatovat, že např. podle policejní statistiky v roce 2003 poklesl počet zjištěných trestných činů úplatkářství a maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti, vzrostl počet trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele (kde však se mohou vyskytovat i jiné než korupční motivy jednání).

Výsledky policejních statistik vypovídají toliko o oficiálně zjištěném obrazu kriminality, resp. korupce ve společnosti. Reprodukují tedy jen určitou část skutečného rozsahu korupce, nevyjadřují tzv. latentní kriminalitu. Rozsah této neevidované kriminality závisí na druhu trestné činnosti, pod vlivem variabilních faktorů (např. aspekt pojištění, kontrolní činnost, ochota obyvatel oznamovat trestnou činnost, intenzita práce policie apod.) se může v průběhu času měnit. Poznatky o latentní kriminalitě, o názorech veřejnosti na stav korupce ve společnosti, přinášejí sociologické, případně kriminologické výzkumy. Určité poznatky v rovině trestněprávní přece jen uvádějí i podkladové zprávy nižších státních zastupitelství.

*Např. u **KSZ v Praze** je pod sp. zn. KZv 141/2002 ve stadiu vyšetřování vedeno trestní stíhání proti obv. R. S. pro trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, 4 písm. a) tr. zák. a spolu s ním proti dalším 18 obviněným, zejména pro trestné činy podplácení podle § 161 odst. 1, 2 písm. a) tr.zák., přičemž předmětem trestního řízení je korupční jednání v souvislosti se zadáváním veřejných zakázek a jejich organizování firmou obv. R. S. ve větším počtu případů na území celé České republiky. Vzhledem k počtu obviněných, počtu skutků, jimiž měla být trestná činnost páčána a zejména pak s ohledem na výši prospěchu získaného přijímáním úplatků, se jedná v rámci Středočeského kraje o nejrozsáhlejší případ korupce v souvislosti s vynakládáním veřejných prostředků od roku 1990.*

V souvislosti s případy korupčního jednání na úrovni místní samosprávy jsou dále ve stadiu přípravného řízení trestního také trestní věci, kdy sice není obviněný stíhán pro trestný čin podle § 160 a násl. tr. zák., ale např. pro trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák., nicméně okolnosti spáchání skutku a zejména pak způsobená škoda na majetku obce vzbuzují vždy pochybnosti o bezúplatnosti podobného jednání.

*Ve věci **OSZ Kladno**, sp. zn. Zt 900/2003, je vedeno trestní stíhání proti funkcionáři Magistrátu Kladna a současně jednateli společnosti Sportovní areály města Kladno (SAMK, s.r.o.), jejímž jediným společníkem bylo*

město Kladno. Jmenovaný bez souhlasu valné hromady uzavřel nevýhodné smlouvy s občanským sdružením HC Kladno na provoz Zimního stadionu v Kladně, kdy faktury vystavované na úhradu provozu a zasílané k úhradě na HC Kladno nebyly ve skutečnosti hrazeny, ale byly kompenzovány fakturami, které HC Kladno zasílala na SAMK, s.r.o. k úhradě údajné reklamy, kterou mělo SAMK, s.r.o. umístit do prostoru Zimního stadionu v Kladně, takže uvedeným jednáním vznikla společnosti SAMK, s.r.o. v letech 2000 až 2001 ztráta cca 40.000.000,- Kč. Podezření z obdobné formy trestné činnosti je ve stadiu přípravného řízení také na OSZ Příbram, kde mělo podobnou formou vzájemného zápočtu nároků mezi městem a soukromým podnikatelem dojít v podstatě bezplatnému využití pronajatého kulturního domu (věc souvisí s původně šetřeným případem veřejných zakázek a jejich zadáváním na Městském úřadu v Příbrami).

V oblasti korupce je dle mínění **KSZ v Plzni** otázkou, zda policejní orgány řádně vyhodnocují všechny signály o její možné existenci.

Bylo například zjištěno, že v rámci jednotlivých útvarů Policie ČR je distribuována nabídka výhodných leasingů aut nabízená obchodní společností CARTEC MB, s. r. o., se sídlem v Mladé Boleslavi, která tvrdí, že jde o mimořádně výhodnou nabídku určenou jen pro zaměstnance Ministerstva vnitra, policisty a občanské zaměstnance MV ČR. Místo toho, aby příslušný policejní funkcionář zakročil, jsou tyto nabídky dále distribuovány na jednotlivé útvary. Podle dostupných informací nejde o jediný případ, podobných nabídek bývá doručováno na policejní útvary více, a to i cestou Policejního prezidia.

K uvedené problematice uvádí **KSZ v Plzni** i další příklady:

Věc, sp.zn. 1 Zt 365/2002, obviněného Ing. Z. R., který je stíhán pro trestný čin přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, 2 tr. zák., spočívající v tom, že nejméně od září 1999 do června 2002 v Chebu jako učitel středního odborného učiliště řemesel Cheb požadoval a přijímal od studentů pozornosti ve formě kávy, alkoholu, v některých případech i finanční hotovost za to, že studentům zlepšil známky z vyučovacích předmětů, resp. že studenty připustí k maturitě, ve sledovaném období požadavky stupňoval, zejména v době před maturitou docházelo ke zvyšování požadavků, kdy obviněný konkrétně určoval množství alkoholu, který mu má být předán, aby studenti jmenovaných ročníků při ukončení studia neměli z jeho strany problémy, a takto za uvedené období získal od studentů kávu, alkoholické nápoje nebo finanční hotovost v celkové hodnotě kolem 20.000,- Kč. Obžaloba byla podána dne 28. 4. 2003 k Okresnímu soudu v Chebu, kde věc zatím nebyla pravomocně skončena.

Věc, sp.zn. 4 Zt 105/2003, obviněného R. G., který je stíhán pro trestný čin podplácení dle § 161 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že dne 3. 5. 2003 kolem 04.00 hodin v Karlových Varech po přistižení a napominání hlídkou Městské policie při poškozování dopravní značky a rušení nočního klidu, vytahoval z kapsy několik tisícikorunových bankovek a jednu pětitisícikorunovou bankovku, které nabízel členům hlídky v úmyslu zabránit svému případnému postihu pro nevhodné chování. Obžaloba byla podána dne 10.6.2003 a Okresní soud v Karlových Varech vydal dne 16.6.2003 trestní příkaz pod sp.zn. 8 T 91/2003, kterým obviněného uznal vinným žalovaným trestným činem a uložil mu trest obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin a současně uložil peněžitý trest ve výměře 3.000,- Kč s náhradním trestem 3 měsíců odnětí svobody. Trestní příkaz nabyl právní moci 11.7.2003.

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6 poukazuje na problematiku tzv. „protikorupční linky“ Ministerstva spravedlnosti, což dokladuje příkladem věci, sp.zn. Zn 77/2004 .

Ministerstvo spravedlnosti vyhotoví strohý formulář, ze kterého nelze zjistit žádné konkrétní údaje svědčící o korupci soudce nebo státního zástupce, resp. o trestném činu, a aniž by vyzvalo oznamovatele k doplnění relevantních údajů, věc postoupí k prošetření dle § 158 odst. 3 tr. ř. na specializovaný policejní útvar – pro odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR. Tento postup není šťastný, neboť s ohledem na obecné zkušenosti s policií, je zřejmé, že tato ihned vydává záznamy dle § 158 odst. 3 tr. ř. o zahájení úkonu trestního řízení, což může být zneužíváno nespokojenými stěžovateli. Striktně by měl být dodržován pokyn obecné povahy poř. č. 12/2003, resp. závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001, jakož i § 59 odst. 1 a 4 tr. ř., a nejprve by měl být oznamovatel řádně ztotožněn a vyzván či vyslechnut k relevantním údajům a pak teprve, pokud bude dáno podezření z korupce či z trestného činu, věc postupována policií k prošetření.

b) Vybrané trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti (tabulka č. II/3)

Závažná násilná trestná činnost, jakož i trestná činnost proti svobodě a lidské důstojnosti, se vyznačovaly v roce 2003 poněkud rozporuplným vývojem. To se týkalo i

obvodů Vrchního státního zastupitelství v Praze a Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, protože v obvodu prvně jmenovaného vrchního státního zastupitelství se projevil určitý, i když ne zvlášť zásadní, vzestup počtu stíhaných i obžalovaných osob pro sledované násilné trestné činy, zatímco v obvodu naposledy uvedeného vrchního státního zastupitelství stav kriminality spíše stagnoval (nepatrný pokles počtu osob stíhaných a jen dílčí vzestup počtu osob obžalovaných).

Jinak na území celé ČR zaznamenaný vzestup počtu stíhaných i obžalovaných osob se týkal zejména trestných činů loupeže podle § 234 tr. zák. (v roce 2003 byl zaznamenán nejvyšší absolutní počet stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989), kuplířství podle § 204 tr. zák., porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák. (kde po započtení i údajů ze zkráceného přípravného řízení byl nárůst, i když zdaleka ne takový jako v polovině 90. let, poměrně výrazný) a obchodování s lidmi podle § 246 tr. zák. (zde došlo k takřka dvojnásobnému vzestupu – absolutní počty stíhaných i obžalovaných osob se však pohybují nejvýše v desítkách a jsou tedy velmi nízké).

Ohledně ostatních sledovaných skutkových podstat trestných činů (např. u trestných činů ublížení na zdraví podle § 222 tr. zák., zavlčení do ciziny podle § 233 tr. zák., vydírání podle § 235 tr. zák., pohlavního zneužívání podle § 242 tr. zák.) nastalo naopak snížení počtu stíhaných i obžalovaných (v případě trestného činu znásilnění podle § 241 tr. zák. byla zachována v podstatě úroveň z předchozího roku).

Pokud jde o trestné činy vraždy podle § 219 tr. zák., zde v roce 2003 nastalo rovněž – byť mírné – snížení počtu stíhaných i obžalovaných osob (o 10,2 %, resp. o 14,5 %). Tento trend je v souladu s údaji policejní statistiky, z níž vyplývá, že v roce 2003 bylo na území ČR zjištěno celkem 232 případů vraždy, tedy o 2 případy méně než v roce 2002; objasněno bylo 199 vražd (v roce 2002 210). Pokles počtu stíhaných a obžalovaných osob pro trestné činy vraždy byl charakteristický zejména pro obvod Vrchního státního zastupitelství v Olomouci (a zde zejména pro Krajské státní zastupitelství v Ostravě), zatímco v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze tato trestná činnost v podstatě stagnovala (nárůst stíhaných o 2 % a zcela stejné počty obžalovaných osob v roce 2002 i 2003).

Krajské státní zastupitelství v Praze poukazuje na to, že v rámci trestných činů vraždy podle § 219 tr. zák. byly evidovány případy vražd jako zcela nepřiměřeného řešení konfliktu, vraždy na objednávku i vraždy v souvislosti s pácháním jiné trestné činnosti.

Mezi nejzávažnější případy z hlediska předmětu útoku a okolností činu lze zařadit věc vedenou na KSZ v Praze pod sp.zn. KZv 117/2002 na základě řady nepřímých důkazů proti obv. V. A. a 3 dalším osobám pro trestný čin vraždy podle § 219 tr.zák ke škodě poškozené M S. na Kutnohorsku, kdy však trestní stíhání těchto 4 obviněných bylo státním zástupcem zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. c) tr.zák., neboť se ke skutku doznali manželé S., proti kterým je vedeno trestní stíhání v obvodu KSZ Hradec Králové. Problematika dalších vražd na Kutnohorsku, které byly vyřízeny tamními orgány činnými v trestním řízení jako náhlá úmrtí bez cizího zavinění, je předmětem trestního řízení konaného v obvodu působnosti KSZ v Hradci Králové.

V této souvislosti Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové signalizuje tuto zvlášť závažnou a zcela výjimečnou věc pod sp zn. 1 KZv 17/2003 (obvinění Jaroslav S. a Dana S.), kdy se jedná o osoby, na něž byla u Krajského soudu v Hradci Králové v únoru 2004 podána obžaloba mj. pro 8 trestných činů vražd. Jedná se o mediálně sledovanou trestní věc, která se od ostatních takto právně kvalifikovaných trestných činů odlišuje zejména počtem spáchaných skutků, věkem poškozených osob, charakterem a cílem páchané trestné činnosti a okolnostmi jejího objasnění

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích zdůrazňuje, že v jeho obvodu byl stran trestného činu vraždy dle § 219 tr. zák. v nyní hodnoceném období registrován nejvyšší počet osob stíhaných i osob obžalovaných, a to od roku 1989.

Městské státní zastupitelství v Praze (stejně tak jako další krajská státní zastupitelství, jmenovitě **Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem, Krajské státní**

zastupitelství v Hradci Králové, Krajské státní zastupitelství v Brně a Krajské státní zastupitelství v Ostravě) uvádí, že se zvyšuje brutalita útoků, ať už jde o trestné činy vraždy, loupeže nebo znásilnění.

Pro ilustraci stále se zvyšující brutality je možno uvést z obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** např.:

- *trestní věc dvou obviněných, J. F. a mladistvého T. V., kteří pod vlivem alkoholu bezdůvodně napadli bezdomovce spícího na zastávce městské hromadné dopravy, kterého nejdříve zkopali a poté zapálili;*
- *případ obviněného M. M., který se pomstil své manželce za to, že se s ním chtěla dát rozvést, tak, že jí kovovým odlítkem zasadil 22 ran do hlavy a poté ji doslova zazdil;*
- *obviněný S. O. motivován žárlivostí použil vůči své družce různé předměty, pomocí kterých ji 67 úderů vedenými do hlavy a dalších částí těla usmrtil.*

Pachatelé násilných trestných činů se rekrutují i z řad občanů bývalých socialistických zemí, zejména z Ukrajiny. U trestných činů loupeže se jako výrazný motiv objevuje snaha získat mobilní telefon.

Pokud jde o trestný čin loupeže podle § 234 tr. zák., v obvodu působnosti **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** (kde jinak v roce 2003 nastalo zvýšení počtů osob stíhaných o 18,1 % a obžalovaných o 19,9 %), zvláště alarmující je situace zejména u **Okresního státního zastupitelství v Ostravě**, kde v loňském roce počet osob stíhaných pro trestný čin loupeže vzrostl ze 48 na 221 osob.

Co se týče způsobu páchaní předmětného trestného činu, převážně jde o přepadávání osob na ulici (vzrostl počet případů násilného zmocňování se mobilních telefonů), dále o loupeže v obchodech, restauračních zařízeních, hernách, o přepadávání osádek vozidel s úmyslem zmocnit se převáženého nákladu či tržby. Signalizován je zvyšující se podíl drogově závislých osob na této trestné činnosti, obstarávajících si tímto způsobem prostředky na zakoupení drogy.

Novým prvkem v trestné činnosti (a to zejména v obvodu **MSZ v Praze**) jsou únosy podnikatelů či jejich rodinných příslušníků za účelem získání výkupného, přičemž rozšíření této trestné činnosti podporuje nedostatečný trestní postih.

Konkrétním příkladem je trestní věc, sp. zn. KZv 293/2003 - k vydírání bylo použito tříleté dítě a zneužity i policejní uniformy.

V souvislosti s touto trestnou činností je nutno poukázat na další trend, kdy je zneužívána pachateli policejní uniforma k oklamání poškozených, což by se mělo odrazit i v trestní sazbě, tzn. doplnit tuto skutečnost do kvalifikovaných skutkových podstat. Stále častěji se objevují loupeže na starých osobách a počet útoků vůči dětem.

Krajské státní zastupitelství v Plzni uvádí, že nárůst trestného činu loupeže podle § 234 tr. zák. je především lokalizován do oblastí provozování prostituce a často je s ní i spjat. Nově se objevuje, že se loupeží dopouštějí stále mladší pachatelé.

Přetrvává v předcházejícím roce nově se vyskytující trestná činnost spočívající v loupežích či krádežích na cizinkách, prováděná v lázeňských oblastech za bílého dne. Kromě českých občanů jsou jejími pachateli poměrně často příslušníci zemí bývalého Sovětského svazu.

Především v obvodu působnosti **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** se zvýšil počet případů přepadení personálu či majitelů v obchodech, benzinových čerpadlech či na poštách za užití zbraně nebo její makety.

Pokud jde o poznatky k **tretné činnosti využívající prostitute a spočívající v obchodování s lidmi** (srov. rovněž následující bod 4., pokud jde o dětskou prostituci) na vzestupu počtu osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin kuplířství podle § 204 tr. zák. (kde nastal výrazný vzestup na území celé ČR včetně obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**, i když ne tak výrazný jako v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze) a na nárůstu počtů osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin obchodování s lidmi podle § 246 tr. zák. v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** (zatímco u státních zastupitelství v obvodu působnosti **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** nastal trend zcela opačný) se nejvíce podílel obvod **Krajského státního zastupitelství v Plzni** ve vztahu k trestnému činu podle § 204 tr. zák. a obvod **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** ohledně trestného činu podle § 246 tr. zák.

KSZ v Plzni k tomu uvádí, že jde o záležitost příhraniční oblasti, především Chebska, Sokolovska a města Plzně. Trestná činnost spočívá zpravidla v provozování nočních podniků, do kterých jsou ze zahraničí dopravovány ženy za účelem provozování prostitute. Výrazným problémem, který řízení komplikuje a má vliv i na jeho délku, je vyžadování právních pomoci; zpravidla se jedná o země jako Ukrajina, Rumunsko, Bulharsko.

KSZ v Ústí nad Labem shora uvedený nepříliš příznivý stav registruje a uvádí, že se jedná především o problematiku dvou okresů, a to Teplice a Chomutov, jejichž teritorium je obecně spojené s vyšší mírou pouliční prostitute. K obtížím při dokazování a dokumentování této trestné činnosti patří to, že naprostá většina prostitutek tuto činnosti z části ve prospěch dalších osob vykonává zcela dobrovolně a po předchozí dohodě s pachateli této trestné činnosti. Ke sporům pak dochází většinou pouze ohledně vzájemného rozdělování zisků z ní. Jako svědkyně pak později nemají zájem proti pachatelům vypovídat nehlédě k tomu, že je nanejvýš obtížné zjišťovat jejich skutečný pobyt, neboť se ve svých hlášených bydlištích často vůbec nezdržují, nebo se jedná o cizí státní příslušnice. Velmi složitě se rovněž zjišťuje i jejich skutečná totožnost. V naprosté většině případů jsou prostitutky starší 18 let, pouze výjimečně se mezi nimi vyskytují osoby mladistvé – avšak nikoli nezletilé – tedy starší než 15 let. Pokud ano, pak se vědomost pachatelů s touto skutečností obtížně prokazuje.

Trestná činnost záležející v obchodování s lidmi se vyznačuje vysokou mírou latence, když ani mezinárodní smlouvy v této oblasti nepřispěly k vyššímu nárůstu objasňenosti tohoto druhu kriminality.

Dne 11.11.2003 podal státní zástupce OSZ v Děčíně obžalobu na L. S., že v květnu 2002 ve Varnsdorfu, okres Děčín, nabídla M. F., nar. 9. 11. 1981, a M. H., nar. 6. 12. 1980, že jim zajistí práci společnic na diskotéce v podniku v Itálii, a to bez erotických služeb, přičemž dne 29. 7. 2002 jmenované vlastním osobním vozidlem do Itálie odvezla, a to konkrétně do města Camerino do podniku „New York.“ Když obě jmenované dne 31. 7. 2002 nastoupily do slíbeného zaměstnání společnic, byly obě sexuálně obtěžovány, a to tak, že M. F. host podniku odhaloval, hladil ji po těle a onanoval před ní a M. H. host osahával na pohlavních orgánech a snažil se ji svléci do spodního prádla. Jednání bylo kvalifikováno jako trestný čin obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku dle § 246 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zák. Hlavní líčení v uvedené věci nařídil Okresní soud v Děčíně na 2. 4. 2004. Výsledek řízení nebyl v době zpracovávání zprávy znám.

c) Vybrané trestné činy spáchané nedospělci, mladistvými a na dětech (tabulky č. II/4a až II/4f)

aa) trestná činnost mladistvých (tabulky č. II/4a až č. II/4e)

Budou-li vzaty v úvahu i údaje ze zkráceného přípravného řízení, v roce 2003 byla částečně přerušena předchozí tendence prakticky již od roku 1996 spočívající v nepřetržitém poklesu osob jak stíhaných, tak obžalovaných (v roce 1996 tento ukazatel dosáhl svého absolutního vrcholu – jednalo se o 13 985 mladistvých stíhaných, resp. 10 930 mladistvých obžalovaných). V roce 2003 byla tedy poprvé zaznamenána tendence opačná – nárůst počtu mladistvých obžalovaných (včetně mladistvých, na něž byl podán návrh na potrestání). Faktem ovšem zůstává, že se jedná o nárůst nepříliš výrazný, že pokud jde o stíhané mladistvé a mladistvé, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, zde byl charakteristický

naopak nepatrný pokles a že je také otázkou, jaká bude tendence vývoje uvedené formy trestné činnosti v následujících letech.

Údaje policejní statistiky za rok 2003 (ve srovnání s rokem 2002) uvádějí ohledně trestné činnosti mladistvých snížení počtu pachatelů trestné činnosti z řad mladistvých (o 1,8 %) i počtu trestných činů spáchaných mladistvými (dokonce o 10,3 %).

K naznačenému zřejmě přerušnému trendu vývoje kriminality mladistvých v roce 2003 je třeba ještě dodat, že již v předcházejícím období nastal výrazný populační pokles u věkové kategorie v rozmezí od 14 do 18 let (asi o 20 %), takže i když je evidován pokles ukazatelů trestné činnosti, nadále lze spíše vycházet z toho, že fakticky jde spíše o vzestup (byť se tento závěr může jevit jako paradoxní). Tento jev – má-li být náležitě zhodnocen – tedy ve svých důsledcích znamená, že nárůst zejména trestné činnosti mladistvých je fakticky vyšší, než by to odpovídalo příslušným statistickým podkladům.

Pokud jde o obvody obou vrchních státních zastupitelství, na nárůstu osob stíhaných a osob, jimž bylo sděleno podezření a bylo posléze konáno zkrácené přípravné řízení, se více podílela státní zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**, zatímco u státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** pokračoval trend z předchozích let spočívající v poklesu.

*Z tohoto trendu se vymyká nejvýrazněji obvod **KSZ v Ústí nad Labem**, kde došlo k nárůstu téměř o 13 %.*

***KSZ v Ústí nad Labem** k tomu uvádí, že tento jev byl zaznamenán vyjma dvou okresů (Litoměřice, kde zůstala situace neměnná a Chomutov, kde došlo k nevýraznému poklesu) ve všech zbývajících okresech. Nejvýrazněji se toto zvýšení projeвило v okrese Česká Lípa.*

Počet mladistvých, na které byla podána obžaloba, resp. návrh na potrestání, zůstal v obvodu **VSZ v Praze** porovnání s rokem 2002 na stejné úrovni, zatímco v obvodu **VSZ v Olomouci** nastal nárůst (a to o 7,1 %).

Skladba trestné činnosti páchané mladistvými ve srovnání s předchozími roky zůstala neměnná, dominují majetkové delikty. Jak je zřejmé z tabulek č. II/4d a č. II/4e, mladiství se stále nejvíce dopouštěli trestných činů krádeže podle § 247 tr. zák. a loupeže podle § 234 tr. zák. Varující je však poměrně výrazný vzestup nejen u trestných činů loupeže, ale i znásilnění.

*Pokud jde o trestný čin dle § 247 tr. zák., mladiství se ho v obvodu **Městského státního zastupitelství v Praze** většinou dopouštějí ve skupinách a často ve spojení s osobami mladšími 15 let, přičemž jde často o cizí státní příslušníky (Rumunsko), či o osoby romské národnosti. Většinou se jedná o kapesní krádeže, ke kterým dochází v městské hromadné dopravě a na tržištích. Dále dochází ke krádežím v obchodních domech, zde odcizené věci jsou určeny k prodeji a za utržené peníze mladiství většinou zakoupí drogy.*

Dalšími nejfrekventovanější páchanými trestnými činy ze strany mladistvých jsou trestné činy poškozování cizí věci podle § 257 a § 257b tr. zák., neoprávněné užívání cizí věci podle § 249 tr. zák., ublížení na zdraví podle § 221 a § 222 tr. zák. – ve vztahu k poslednímu uvedenému trestnému činu je akcentována zvyšující se míra agresivity a brutality při jeho páchání.

***Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 8** poukazuje na to, že v některých základních školách se vyskytují případy šikany, zpravidla kvalifikované dle § 235 odst. 1 tr. zák., kdy se pachatelé násilím nebo pohrůzkami snaží od spolužáků získat cigarety, peníze, drobné služby a pod. Jsou signály, že takové případy střední školy nebo odborná učiliště zpravidla nehlásí a je zde proto odůvodněný předpoklad, že je zde nezanedbatelná latentní kriminalita.*

Při řešení otázek postihu mladistvých delikventů je, do určité míry více než tomu bylo dosud, před represivními postihy preferováno výchovné působení a využívána součinnost s orgány Probační a mediační služby a orgány sociálně-právní ochrany dětí. Tento trend byl nesporně zdůrazněn i novým zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, byť na druhé straně je zřejmé, že tato úprava je po legislativní i obsahové stránce zpracována nepříliš kvalitně.

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 7 uvádí, že při trestné činnosti této kategorie pachatelů velmi pečlivě zvažuje, zda v dané konkrétní věci lze využít alternativní způsob trestního řízení. Zaměřuje se především na osobní hodnocení mladistvého pachatele a je navázána úzká spolupráce jednak s pracovníky odboru sociální a státní sociální podpory Městské části Praha 7 a jednak s pracovníky Mediační a probační služby - střediska pro Prahu 7.

Ve věci, sp. zn. 2 Zt 20/2003, bylo usnesením podle § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno trestní stíhání mladistvého O. G., který se měl dopustit jednání kvalifikovaného dle § 247 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. (vloupání do vozidla) a vedle zkušební doby, která byla stanovena v trvání 2 let, a povinnosti uhradit poškozené firmě způsobenou škodu, mu bylo uloženo, aby se ve zkušební době dostavoval k probační úřednici k prokázání řádného způsobu života. Mladistvý pachatel způsobenou škodu uhradil, avšak dopustil se další majetkové trestné činnosti a z tohoto důvodu státní zástupkyně v souladu s ustanovením § 308 odst. 1 tr. ř. rozhodla o pokračování trestního stíhání a ve věci již byla podána obžaloba.

Krajské státní zastupitelství v Praze ohledně konání zkráceného přípravného řízení, bylo toto ze strany okresních státních zastupitelství v r. 2003, stejně jako v r. 2002, konáno ve velmi omezeném rozsahu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že tento způsob řízení v podstatě vylučoval možnost odklonu v přípravném řízení trestním.

K nápravě tohoto neuspokojivého stavu by však měla přispět novela trestního řádu provedená zákonem č. 283/2004 Sb.

Krajské státní zastupitelství v Praze uvádí, že při hodnocení poznatků k trestné činnosti především mladistvých (ale totéž se týká i trestně neodpovědných dětí mladších 15 let) je na místě předeslat, že v rámci zprávy o činnosti za rok 2003 je naposledy porovnáván stav, vývoj a struktura této evidované trestné činnosti podle kritérií stejných jako v předcházejících letech, kdy příslušnost státních zastupitelství byla dána podle místa spáchání trestného činu a tedy údaje ze statistických listů trestních i výkazů byly obrazem kriminality v podobě trestných činů spáchaných nedospělci a mladistvými v teritoriu příslušného státního zastupitelství. S účinností od 1. 1. 2004, kdy na podkladě zákona č. 218/2003 Sb. a navazující úpravy v pokynu obecné povahy poř. č. 10/2003 došlo ke změně místní příslušnosti státních zastupitelství k řízení v těchto věcech, budou údaje ze statistických listů a výkazů o činnosti státních zastupitelství obrazem kriminálního chování populace nedospělců a mladistvých, která bydlí v teritoriu příslušného státního zastupitelství bez ohledu na místo spáchání jejich trestné činnosti, popř. činů jinak trestných.

bb) trestná činnost páchaná osobami nedospělými (tabulka č. II/4a)

V roce 2003 pokračoval trend z předcházejících let spočívající ve snižování trestné činnosti (činnosti jinak trestné) spáchané osobami nedospělými (dětmi mladšími než 15 let). Jak známo, v roce 2002 byl zaznamenán extrémní pokles trestné činnosti osob nedospělých (trestně neodpovědných), a to o plných 39,3 %, kdežto v roce 2003 se jednalo o pokles o **8,2 %**.

Pokles byl výraznější v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**, zatímco v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** se jednalo o pokles ne tak zásadní.

Vývoj v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství byl přitom různý, když na jedné straně osciluje od nárůstu o 18,6 % (**KSZ v Ústí nad Labem**), resp. o 16,3 % (**MSZ v Praze**), přes pokles jen o 1,5 % (**KSZ v Brně**) až po pokles o 17,5 % (**KSZ v Plzni**) a 33,1 % (**KSZ v Praze**).

Krajské státní zastupitelství v Praze uvádí, že jednak takový výrazný pokles nebyl způsoben pouze zvýšením věku delikventů, jednak se zde zřejmě projevila i opatření na úrovni kontrol prováděných policií a navazující zvýšený dozor státních zástupců při přezkoumávání případů podezření z trestného činu nezletilců tak, aby nebyly formálně postupem podle § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodů uvedených v § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. odkládány věci, ve kterých se s ohledem na § 3 odst. 2, 4 tr.zák. vůbec nejednalo o podezření z trestného činu. Na pokles evidované trestné činnosti dětí mladších 15 let měla nepochybně vliv i novelizace ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. ohledně stanovení výše škody, neboť zvýšení hranice škody nikoli nepatrně na 5.000,- Kč znamenalo jednoznačně dekriminálníci nemalého počtu útoků proti majetku páchaných nedospělci, u kterých byla a je nadále méně rozsáhlá majetková trestná činnost nejčtenějším případem trestné činnosti. Posledně uváděný závěr se vztahuje plně i na trestnou činnost mladistvých.

Také **Krajským státním zastupitelstvím v Brně a Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě** je shodně udávána jako příčina tohoto stavu vliv novely trestního zákona v ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. ohledně výše škod, což úzce souvisí s charakterem nejčastěji páchané trestné činnosti touto věkovou skupinou.

V rámci trestné činnosti nedospělců upozorňuje **KSZ v Praze** rovněž na problém spojený s uplatněním prostředků k zabránění recidivy páchaní trestné činnosti a s tím spojeného zajištění ochrany společnosti před „recidivisty“ z řad nedospělců, neboť na straně jedné použití opatření v podobě ústavní a ochranné výchovy stávajícího typu se jeví neúčinné s ohledem na útoky nedospělců z těchto zařízení a opakované páchaní trestné činnosti, na straně druhé není v závažnějších případech úspěšná ani detence podle zákona č. 20/1966 Sb., v platném znění, v psychiatrické léčebně, a to opět s ohledem na nebezpečí útěku osoby.

Např. podle poznatků **OSZ Příbram** se A. L. (nar. 18.12.1989) opakovaně dopouštěl trestného činu podle § 234 tr. zák. s tím, že nebezpečnost útoků se zvyšovala, když při jednom z nich způsobil poškozenému vážné zranění s ohrožením života, přičemž opakování trestné činnosti bylo umožněno opakovanými útoky z výchovných zařízení i z psychiatrické léčebny (celkem 17 trestních věcí spáchaných před dovršením patnáctého roku věku). Vzhledem k tomu, že ani uložení a výkon ochranné výchovy nevedly k zamezení trestné činnosti, považuje OSZ Příbram za nezbytné provést legislativní úpravu směřující k posílení detenčních funkcí ústavů pro nedospělce a mladistvé, neboť ani zákon č. 218/2003 Sb. zjištěný problém neřeší (a lze pochybovat do jaké míry může řešit zmíněný problém uplatnění dozorových oprávnění státního zástupce podle zákona č. 109/2002 Sb., zejména s ohledem např. na výkladové stanovisko č. 10/2003 k profylaktickým opatřením v podobě instalování kamer do zařízení pro mládež).

KSZ v Praze dále upozorňuje na skutečnost, že zvyšování dovedností nedospělců v ovládání výpočetní techniky a jejich poznatky z využití internetu s sebou již začínají přinášet také negativa v podobě páchaní trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr.zák. Do budoucna tak není vyloučeno, že i v tomto směru dojde ke zvýšení protiprávních jednání

Např. ve věci **OSZ Rakovník**, sp.zn. Zt 152/2003, dítě mladší než 15 let bez souhlasu vlastníka autorských práv společnosti MICROSOFT CORPORATION nejenže nainstaloval a využíval komerční software MS Windows CZ 95, ale také zveřejnil v časopise "RISK" inzerát s nabídkou na pořízení kopie toho programu a nejméně ve dvou případech také zájemcům za úplaty kopie software na dobírku zaslal, a to spolu s nabídkou na zakoupení dalších PC her a programů.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem poukazuje na to, že se trestné činnosti dopouštějí převážně děti romského etnika, děti ze zvláštních škol a sociálně nepřizpůsobivých rodin. Již u této kategorie osob se projevují sklony ke zvýšené agresi vůči okolí a její neadekvátní vyhodnocení, což může být rovněž odrazem celkového stavu společnosti, která získává vůči některým takovýmito projevům jistý druh imunity.

Např. u **OSZ v Ústí nad Labem** byl v roce 2003 pod sp.zn. 2 Zt 770/2003 evidován případ brutálního chování nezletilého pachatele ke zvířeti. Dne 9. 12. 2003 bylo usnesením policejního orgánu rozhodnuto dle § 159a odst.2 tr.ř. o odložení věci z důvodu uvedených v § 11 odst.1 písm. d) tr. ř. ohledně skutku, jehož se měl dopustit pachatel, nar. 8.3.1989, a který měl spočívat v tom, že nedospělý měl dne 2.10.2003 v odpoledních hodinách v Trmicích nejprve praštit jednou kočkou o sloup vedení parovodu, tuto se následně pokusil oživit v kaluži vody, a když kočka ani poté nejevila známky života, zahrabal tuto do trávy, následně pak chytil druhou kočku, s níž udeřil o betonový základ sloupu vedení parovodu a tuto následně pustil. Tato kočka pak byla dne 13. 10. 2003 v odpoledních hodinách nalezena cca 10 m od místa činu mrtvá. Věc byla z trestní agendy vytěžena pro další postup specialistovi na netrestní úsek činnosti státního zastupitelství.

cc) trestné činy páchané na dětech a na mládeži (tabulka č. II/4f)

Ohledně této formy kriminality byl v roce 2003 zaznamenán trend spočívající tentokrát ve vzestupu většiny sledovaných trestných činů. Výjimku tvořil pouze trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 tr. zák. Jinak trestné činy zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., únosu podle § 216 tr. zák. (zde nejvýraznější) a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. zák. vykázaly vzestup.

I když nárůst u trestného činu podle § 213 tr. zák. nebyl tak podstatný stran stíhaných i obžalovaných osob bylo na území České republiky dosaženo dokonce nejvyšších absolutních počtů od roku 1990.

Pokud jde o trestný čin podle § 215 tr. zák., zde je možno i nadále konstatovat vysokou míru latence.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zmiňuje věc, v níž byla dne 25. 3. 2003 u soudu podána pod sp.zn. 2 Zt 139/2002 obžaloba na obviněnou matku nezletilé pro skutek spočívající v tom, že měla v době nejméně od roku 2000 do 12.10.2001 v Ústí nad Labem v místě trvalého bydliště nepřiměřeně a opakovaně ve více případech bít hadicí, vařečkou, pěstmi a kopáním svou nezletilou dceru, nar. 1987, tuto dále nutila klečat s předpaženými rukama, na kterých měla položenou vařečku či pomlázku a pokud jí tyto předměty z rukou spadly, dostala jimi přes ruce. Hlavní líčení v této věci soud dosud nenařídil.

Také Městské státní zastupitelství v Praze u trestné činnosti páchané na mládeži předpokládá nadále vysokou latenci. Ani zde se nijak neprojevuje činnost organizací zaměřených na pomoc obětem trestné činnosti a domácího násilí.

K problematice **dětské prostituce** a trestné činnosti ve spojení s ní páchanou byla v roce 2003 zpracována samostatná zvláštní zpráva k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí.

Z této zprávy vyplynulo zejména, že trestná činnost skutečně spojená s dětskou prostitucí se vyskytuje ojediněle. Nelze proto hovořit o masovém výskytu této závažné trestné činnosti v určitém regionu či oblasti a nelze zobecňovat ani způsob páchaní a motivaci trestných činů. Rozhodně se také nepotvrdila pravdivost zprávy UNICEF o tom, že jde o jev velmi rozšířený v česko-německém pohraničí. Nelze vyloučit, že ve zprávě UNICEF byl zobecněn poznatek získaný pracovníky německé televizní stanice PRO 7, kteří vystupovali jako turisté ze SRN se zájmem o dětskou prostituci.

Zde se však jednalo o ojedinělou trestní věc, která byla u OSZ v Litoměřicích vedena pod sp. zn. Zt 402/2002. H. V. byla stíhána pro skutek spočívající v tom, že ve svém bydlíšti, kde pobývala i její sestra M. V. se svými třemi nezletilými dcerami a s jejím souhlasem natočila pro německou televizní stanici PRO 7, jejíž pracovníci vystupovali jako turisté ze SRN se zájmem o dětskou prostituci, tyto děti na videozáznam nahé, v různých pozicích a při naznačování autoerotiky, přičemž potom obviněná nabízela jednu z nezletilých dívek pro různé formy sexuálních praktik. H. V. byla odsouzena pro pokus trestného činu kuplířství podle § 8 odst. 1, § 204 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák., matka nezletilých dívek M. V. byla odsouzena pro trestný čin podle § 217 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Organizování dětské prostituce v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Plzni** (např. v okrese Cheb) v měřítku, jak občas uvádějí hromadné sdělovací prostředky, není orgány Policie ČR zadokumentováno. Šetřeny jsou pouze ojedinělé případy.

KSZ v Plzni v této souvislosti uvádí, že např. pod sp.zn. 4 Zn 1522/2003 je vedeno šetření pro podezření ze spáchání trestného činu obchodování s dětmi podle § 216a odst. 1 tr. zák., jehož se měla dopustit A. H., nar. 20. 7. 1964, tím, že dne 6. 8. 2003 v noční době v Aši, okres Cheb, měla nabízet neustanoveným občanům SRN k prodeji svoji nezl. dceru A. H., nar. 23. 11. 2002. Vyhodnocením dosud zjištěných a ověřených skutečností se podezření ze spáchání trestné činnosti podezřelou A. H. nejeví zatím jako odůvodněné. Věc sleduje KSZ v Plzni pod sp. zn. 1 KZn 1518/2004 a VSZ v Praze pod sp.zn. 1 VZn 75/2004.

Pokud jde o to (jak již bylo zmíněno), že v roce 2003 vydal německý výbor UNICEF knihu napsanou pracovníci organizace KARO Kathrin Schauer nazvanou „Kinder auf dem Strich, Bericht von der deutsch-tschechischen Grenze“, na základě tohoto poznatku byl další postup projednán na pracovní poradě okresních státních zástupců dne 17. 12. 2003, vedoucímu státnímu zástupci OSZ Cheb bylo uloženo, aby vydal pokyn policejnímu orgánu k šetření ve smyslu § 158 odst. 1 tr. ř., především opatření vysvětlení od pracovníků zmíněné organizace Kathrin Schauer a Ludmily Irmscher. Šetření zatím nebylo uzavřeno, nicméně je zatím zřejmé, že do publikace bylo zahrnuto 500 případů kontaktů nezletilých dětí s cizinci zjištěných pracovníci KARO za celou dobu jejich působení v českém pohraničí od roku 1996. Zatím se naznačuje, že tyto pracovníce neověřovaly, zda se v jednotlivých případech jednalo o kontakty se sexuálním podtextem. Zatím se nepodařilo zadokumentovat konkrétní případy, že by se pracovníce se svými poznatky obrátily na policejní orgány s trestním oznámením či jiným podnětem. Cestou policie je prověřováno, zda se neobrátily s těmito poznatky na německé policejní orgány. K prověření tvrzení publikovaných v knize byly též využity přímé osobní kontakty s německými kolegy a věc s nimi byla projednána při pracovním setkání v listopadu 2003, kde byli rovněž požádáni o příslušnou součinnost.

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 sděluje, že případy tzv. dětské prostituce, popř. obchodování s dětmi, nebyly ve sledovaném období zaznamenány, byť z poznatků služby kriminální policie a vyšetřování vyplývají signály, dle kterých dochází k nabízení služeb „dětské homosexuální“ prostituce v prostorách Hlavního nádraží Praha.

Shora citovaná zvláštní zpráva týkající se poznatků k dětské prostituci ve svých závěrech konstatovala, že jak vyplynulo již ze zvláštní zprávy k vyhodnocení účinnosti současných právních předpisů vztahujících se k projevům násilí na dětech (sp. zn. 1 Spr 128/99 ze dne 28. 6. 1999), která jakkoli byla zaměřena všeobecně na problematiku násilí na dětech (s důrazem na případy domácího násilí), obsahovala i některé (zcela ojedinělé) poznatky týkající se dětské prostituce (žádná konkrétní ať už legislativní nebo nelegislativní opatření, která by se vztahovala přímo k dětské prostituci, zde navrhována nebyla), statistické údaje o sledované trestné činnosti, podkladové zprávy obou vrchních státních zastupitelství i vlastní poznatky Nejvyššího státního zastupitelství neukazují, že by dětská prostituce a komerční sexuální zneužívání dětí byly v České republice masovým jevem, a to ani v oblastech jejího (relativně) nejčastějšího výskytu, tj. v příhraničních oblastech se Spolkovou republikou Německo (v obvodu působnosti KSZ v Plzni a KSZ v Ústí nad Labem). Z tohoto však nelze činit závěry o skutečném rozsahu této kriminality, neboť se může jednat o trestnou činnost **latentní**.

Jedná se tedy nepochybně o velmi závažnou, nicméně ve srovnání s jinými druhy trestné činnosti o činnost početně velmi omezenou, jejíž trestněprávní úprava je podle naprosto jednotného názoru zcela dostačující a nevyžadující přijetí opatření legislativní či nelegislativní povahy.

d) Trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek (tabulka č. II/5)

V roce 2003 byl tedy zaznamenán poměrně výrazný pokles počtu osob stíhaných i obžalovaných pro výše uvedené trestné činy (a snížení se týkalo i počtu osob, ohledně nichž bylo v roce 2003 konáno zkrácené přípravné řízení, resp. byl podán návrh na potrestání).

Vzestup nastal v minulém roce jen u skutkových podstat trestných činů podle § 198a tr. zák. a § 221 odst. 2 písm. b) tr. zák.; jinak šlo vždy o – a to někdy i dost výrazný – pokles.

Shora uváděné poměrně výrazné snížení této formy trestné činnosti lze demonstrovat následující tabulkou (která byť zachycuje – na rozdíl od citované *tabulky č. IV/5* – pouze období let 1995 – 2003 – zahrnuje údaje velice výstižné):

<i>Trestné činy rasově či jinak motivované</i>	<i>Stíháno celkem osob</i>	<i>Obžalováno celkem osob</i>
1995	508	461
1996	616	552
1997	569	495
1998	535	439
1999	580	510
2000	535	451
2001	529	369
2002	467 (+51 ZPŘT)	435 (+50 ZPŘT)
2003	325 (+44 ZPŘT)	286 (+44 ZPŘT)

Tomuto trendu vývoje plně odpovídají i údaje policejní statistiky (která – byť poněkud odchylně vymezuje pojem „trestné činy s extremistickým podtextem“ – také zmiňuje pokles zjištěných trestných činů o 29,2 % a objasněných trestných činů o 29,1 %).

Výraznější pokles (pokud jde o stíhané a obžalované osoby – včetně osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, případně byl na ně podán návrh na potrestání) byl zaznamenán především u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** než u státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Praze**.

Ve vztahu k obvodům jednotlivých krajských státních zastupitelství je možno uvést, že nadále dominuje obvod **KSZ v Ostravě** (v roce 2003 – 96 stíhaných a 86 obžalovaných, po 5 osobách, jimž bylo sděleno podezření a byl na ně podán návrh na potrestání, ale v roce 2002 138 stíhaných a 128 žalovaných a dále vždy 21 osob, jimž bylo sděleno podezření a byl na ně podán návrh na potrestání - v roce 2001 šlo o 188 stíhaných a 170 žalovaných, takže je zde charakteristická tendence k trvalému poklesu), následuje obvod **KSZ v Ústí nad Labem** (v roce 2003 52 stíháno, 49 žalováno, 3 shodně sděleno podezření a podán návrh na potrestání (v roce 2002 41 stíháno, 39 žalováno, po 6 osobách sděleno podezření a podán návrh na potrestání). Nejméně četná je tato trestná činnost v obvodu **KSZ v Praze** (22 stíhaných a 20 obžalovaných v roce 2003, ohledně 6 osob konáno zkrácené přípravné řízení a na stejný počet osob podán návrh na potrestání, ale odstup mezi obvodem s maximálními a minimálními údaji se v roce 2003 opětovně snížil).

Přesto poměrně závažné poznatky k výskytu a formám této specifické trestné činnosti sdělilo zejména **Krajské státní zastupitelství v Praze**.

Upozornilo zejména na to, že v rámci obecného hodnocení tohoto druhu kriminality však nelze údaje vyplývající ze statistiky a výkazů bez dalšího označit pouze jako informaci o rozsahu útoků majoritní části společnosti proti minoritám, neboť byt' je podobné zaměření útoku častější a spíše pravidlem, přesto jsou každoročně evidovány také rasově motivované útoky páchané příslušníky minorit proti příslušníkům většinové společnosti.

Např. OSZ Kladno v této souvislosti poukazuje na věc, sp. zn. 2 Zn 2886/2003, jejímž předmětem bylo fyzické napadení osoby české národnosti - ženy několika Romkami, a dále na věc, sp. zn. Zt 880/2003, v níž byla trestně stíhána občanka vietnamské národnosti, která jako prodavačka napadla hanlivými výroky české zákaznice ve sporu ohledně reklamace, přičemž v obou případech bylo jednání pachatele provázáno verbálním útokem hanobícím příslušnost poškozených k bílé rase a českému národu.

U trestné činnosti podle § 260 a § 261 tr. zák. lze předpokládat značnou latenci, což souvisí zejména s poznatky o organizování koncertů hudebních skupin ze strany příznivců nebo sympatizantů hnutí skinheads, přičemž se nedaří důkazně zajistit podklady pro uplatnění trestní odpovědnosti organizátorů akcí či alespoň vystupujících kapel. Činnost policie se na

těchto akcích zaměřuje na pořádková opatření, dokumentaci pro trestní řízení se s ohledem na konspirativní metody jednání podezřelých nepodařilo opatřit v potřebném rozsahu a i do budoucna bude naděje na objasnění případů až po dlouhodobém nasazení operativních prostředků a techniky.

Pokračuje např. také realizace trestní věci na OSZ Praha-východ, týkající se skutků z let 2000 - 2001 s tím, že bylo zahájeno trestní stíhání pro trestné činy podle § 260 odst. 1, 2 tr.zák. proti skupině osob z řad příznivců nebo sympatizantů hnutí skinheads, kteří se měli dopustit trestné činnosti jednak organizováním koncertů hudebních skupin, v jejichž textech měla být propagována rasová nesnášenlivost, a které hodnotí policie jako neonacistické (k těmto hudebním produkcím docházelo na shromáždění příznivců a sympatizantů hnutí skinheads v rámci Středočeského kraje v době od r. 2000) a dále pak prodejem nahrávek uvedených hudebních skupin, jednak veřejným projevováním sympatií k nacismu v průběhu těchto akcí nebo při jiných příležitostech. Trestní stíhání je nadále ve stadiu vyšetřování.

Další případ koncertu s písněmi s pochybným obsahem byl v závěru roku 2003 evidován na OSZ Mělník s tím, že ve věci je vedeno trestní stíhání pro trestný čin podle § 198a tr. zák. s ohledem na podezření z pronášení protizidovských výroků v textech vystupující hudební skupiny (refrén vyzýval „vypalte synagogy“). Věc je ve stadiu prověřování.

Krajské státní zastupitelství v Plzni signalizuje, že výrazně poklesl postih trestného činu podle § 260 tr. zák. Souvisí to s tím, že v posledním období nebyly v jeho obvodu působnosti pořádány akce těmito skupinami osob. Přesto se trestná činnost objevuje v jiných podobách.

U OSZ v Chebu byly podány obžaloby pro jednání spáchané prostřednictvím kompaktních disků pro trestný čin podpory a propagace fašismu, většinou v souběhu s trestným činem podle § 152 tr. zák., případně i s trestným činem ohrožování mravnosti podle § 205 tr. zák. pro jednání spočívající ve vystavování a prodeji kompaktních disků obsahujících písně s rasistickou a nacistickou tematikou, zejména od skupiny Bohse Onkels ze Spolkové republiky Německo. Soudem není ve všech případech akceptována kvalifikace podle § 260 odst. 1 tr.zák. Taková rozhodnutí státní zástupce napadl odvoláním do výroku o vině i trestu. Krajský soud nevyhověl odvolání proti výroku o vině, pouze ve výroku o trestu a obžalovanému uložil rovněž trest zákazu činnosti, který státní zástupce navrhoval.

Další způsob páchaní této trestné činnosti je rovněž patrný ze zprávy OSZ v Chebu.

Pod sp. zn. 2 Zt 266/2001 byla podána obžaloba pro trestný čin podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260 odst.1 tr. zák. na dva české prodejce, kteří od přesně nezjištěné doby po 1. dubnu 1994 do 29.března 2001 v Chebu na tržnici Dragoun v pronajaté prodejně nazvané HALLFI vystavovali a nabízeli k prodeji audiokazety obsahující projevy a písně z období tzv. Třetí říše, oslavující a propagující hnutí nacionálního socialismu, a dále různé předměty opatřené hákovým křížem a symboly zbraní SS, a to vlajky, rukávové nálepky, hrníčky, vojenské helmy, dřevěné a porcelánové říšské orlice a rovněž cínové figurky představující Adolfa Hitlera v uniformě SA s rukou zdviženou k nacistickému pozdravu, přičemž některé výrobky si sami vyráběli. Obžalovaní na svoji obhajobu v přípravném řízení uváděli, že nechtěli propagovat nacismus a věci prodávali pro sběratelské účely. Okresní soud v Chebu pod sp.zn. 7 T 12/2003 vrátil věc k došetření dle § 314c odst.1 písm.a) tr. ř., když v argumentaci použil rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.7.2002, sp.zn. 5 Tdo 337/2002. Krajský soud v Plzni pod sp.zn. 9 To 2003 vyhověl stížnosti státního zástupce OSZ v Chebu, když se ztotožnil s námitkami uplatněnými státním zástupcem a má za to, že je v silách okresního soudu případně doplnit dokazování, přičemž nelze přehlédnout skutečnost, že soud 1. stupně ani blíže nespécifikoval, které důkazy či úkony by měly být v rámci došetření provedeny. Hlavní líčení dosud nebylo nařízeno.

Pod sp.zn. 4 Zn 1586/2003 bylo šetřeno oznámení na zaměstnance Městského muzea v Aši pro podezření ze spáchaní trestného činu hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 odst. 1 písm. a) tr.zák., jehož se měli dopustit v říjnu 2003 organizováním výstavy nazvané „Aš 1918-1948 - Dokumentace bez komentáře“ v Městském muzeu v Aši, kde měli účelovým výběrem dokumentů, načasováním výstavy ke státnímu svátku České republiky 28. 10. 2003 a vychvalováním Konráda Henleina hanobit český národ. Věc byla policejním orgánem odložena dle § 159a odst.1 tr. ř., když provedeným šetřením, zejména odborným vyjádřením z oboru politologie a historie, nebylo prokázáno, že by se autoři dopustili trestné činnosti, avšak zjištěný chaotický výběr dokumentů, absolutní neznalost kritického posuzování historických pramenů, neumění rozlišit mezi archiváliemi a dokumenty, jakož i nízká erudovanost autorů výstavy a katalogu vedly k nízké odborné

úrovni akce, která místo pomoci ke vzájemnému porozumění českého a německého národa spíše vzbudila negativní emoce. Dokonce oznamovatel sám na tuto výstavu reagoval tak, že celkem 13 skleněných panelů, pod kterými se nacházely vystavené fotografie a listinné dokumenty, postříkal sprejovými barvami. Pro toto jednání bylo pod sp.zn. 1 Zt 19/2004 vedeno jeho trestní stíhání pro trestný čin výtržnictví dle § 202 odst.1 tr. zák. a pro trestný čin dle § 257b odst. 1 tr. zák. Usnesením státního zástupce OSZ v Chebu byla věc dle § 171 odst.1 tr. ř. postoupena Městskému úřadu v Aši k projednání jako přešůpek.

V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** se jako převažující forma trestné činnosti s rasovým podtextem vyskytovaly především projevy ve formě hanlivých výroků s rasovým podtextem, a to ve vztahu k jednotlivým rasám, případně vůči romskému etniku.

Tak u **OSZ Česká Lípa** byla pod sp. zn. 1 Zt 64/2002 vedena věc čtyř romských pachatelů, kteří se dožadovali vstupu na diskotéku bez zaplacení, a to v podnapilém stavu. Mezi hosty diskotéky byli mimo jiné i občané ruské národnosti, když se mezi nimi a Romy strhla potyčka, účastníci incidentu ozbrojení tyčemi a dřevěnou holí procházeli poté v noci městem Mimoň, tloukli do dopravních značek, košů a popelnic a přitom vykřikovali rasově hanlivé nadávky. U stejného státního zastupitelství byla pod sp.zn. 1 Zt 430/2003 vedena věc mladistvého obviněného, který na zdi sportovního stadionu nastrojil fašistické symboly a hesla. Obžaloba byla podána pro trestný čin podle § 260 odst. 1 tr. zák.

U **OSZ v Teplicích** byl vykonáván o dozor ve věci mladistvých M. M. a M. H., kteří společně dne 9. 11. 2003 poškodili a nápisy zhanobili v Krupce Památník 313 obětí pochodu smrti. Věc nebyla doposud skončena.

KSZ v Hradci Králové uvádí, že při páčání této trestné činnosti hraje významnou roli alkohol, pod jehož vlivem se převážně osoby duševně nevyzrálé často po předchozí slovní půtce i z malicherných pohnutek dopouštějí verbálních útoků. Výraznější trend či signál nebyl v uplynulém roce v uvedené oblasti zaznamenán. Nadále tak jediným problémem zůstává dokazování rasové orientace či motivace jednání obviněných při prokazování rasového podtextu uvedených trestných činů.

V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** obvinění P. B., M. J. a mladistvý M. S. se měli dopustit trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák.ve spolupachatelství tím, že v nočních hodinách v Jeseníku si vynutili otevření dveří bytu obývaného manželi romské národnosti, když se vydávali za příslušníky Policie ČR, a následně na tohoto muže a těhotnou ženu zaútočili dlažebními kostkami a prázdnými lahvemi – všem v době, kdy již proti nim bylo vedeno trestní stíhání, a dále v době, kdy byli pro výše popsané jednání, byť prozatím nepravomocně, odsouzeni, se dopustili opakovaně, ať již samostatně nebo zčásti ve spolupachatelství, bezdůvodného fyzického napadání dalších romských spoluobčanů.

Žádným z nižších státních zastupitelství v obvodu působnosti **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** nebyl ve sledovaném období zaznamenán postih pro rozšiřování tiskovin, obrazových a zvukových nosičů.

Okresním státním zastupitelstvím v Ostravě bylo pouze signalizováno vedené trestní stíhání proti osobě zveřejňující své extremistické názory na internetu, obdobně **Městské státní zastupitelství v Brně** uvádí případy zveřejňování textů s protižidovským zaměřením na internetových stránkách a v těchto souvislostech poukazuje na obtíže spojené s vyhledáváním odborníků a znalců zabývajících se problematikou judaismu, lingvistikou apod., kteří by v těchto či obdobných případech mohli působit jako konzultanti či zpracovat odborná vyjádření nebo posudky.

e) Trestné činy cizinců (tabulka č. II/6, tabulka č. II/6 – údaje za rok 2002)

Podstatné údaje vyplývají z obou připojených tabulek. Oproti údajům za rok 2002 nárůst byl registrován u občanů Slovenské republiky, Ukrajiny, Vietnamu a také (byť v tomto případě ne tak výrazný) Spolkové republiky Německo.

Zejména u trestné činnosti Ukrajinců se jedná o znepokojující zjištění, jak o tom bylo hovořeno již ve zprávách o činnosti za léta 2001 a 2002. Další meziroční nárůst totiž zřejmě jen potvrzuje dřívější závěr, že se ukrajinská komunita již vyrovnala se zavedením vízové povinnosti, jejímž cílem bylo mj. i snížení její trestné činnosti.

Struktura trestné činnosti cizinců není statisticky podchycena a tak nelze jejich trestnou činnost zevšeobecnit, neboť zaměření zájmů jednotlivých skupin cizinců se liší.

Obecně u cizinců převládá trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí, dále jde o trestné činy spojené s nedovoleným překročením státní hranice. Občané Ruska a Ukrajiny páchají převážně násilnou trestnou činnost, zatímco u cizinců z Vietnamu převažuje trestná činnost spojená se stánkovým prodejem zboží s falšovanými značkami. Celkový trend v zaměření jednotlivých skupin cizinců se tedy zásadně nemění.

Městské státní zastupitelství v Praze upozorňuje na to, že trestná činnost cizinců se výrazně koncentruje právě na území Prahy, kde bylo v této souvislosti stíháno 54,1 % ze všech stíhaných cizinců v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze.

Cizinci se zde stále větší mírou podílejí na trestné činnosti spojené s distribucí drog a zde převažují osoby arabského původu.

V souvislosti s novelou trestního řádu a omezenými možnostmi vzetí cizinců do vazby, zejména pokud jde o drobnou majetkovou trestnou činnost a maření úředního rozhodnutí (nerespektování vyhoštění z území ČR), je jediným možným řešením postupovat ve zkráceném přípravném řízení. Zde je však věc komplikována, pokud jsou vyžadovány překlady, a tudíž skončit věc ve zkráceném přípravném řízení je také problematické.

Velké problémy jsou na území celé ČR se zjišťováním totožnosti cizinců, neboť ti ji stále častěji mění a v mnoha případech pak není možné ani vyhoštění, přestože tyto osoby se na území ČR soustavně dopouštějí trestné činnosti.

Např. v obvodu Krajského státního zastupitelství v Plzni je v jedné věci je stíháno celkem 11 osob pro trestný čin nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b), c) tr. zák. a účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. Z tohoto počtu dvě osoby indické národnosti vystupovaly i pod jinými jmény.

f) Drogové trestné činy (tabulka č. II/7)

Vývoj **drogové kriminality** byl v roce 2003 ještě mnohem méně příznivý, než tomu bylo v roce 2002. V tomto roce (2002) totiž vůbec poprvé (od roku 1989) nastal pokles stíhaných a žalovaných osob pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. (ohledně osob stíhaných, zatímco ohledně obžalovaných byl zaznamenán opětovně vzestup). Stejně tak pokles byl dále zaznamenán (a to vůbec poprvé od zavedení této skutkové podstaty novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 112/1998 Sb.) i u skutkové podstaty trestného činu podle § 187a tr. zák. V roce 2003 nastal další výrazný vzestup u trestného činu podle § 187 tr. zák. (ohledně stíhaných o **19,3 %**, ohledně obžalovaných o **18,3 %** (nadto byly v uvedeném roce u tohoto trestného činu zaznamenány vůbec nejvyšší absolutní počty stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989). Shodně tak vzestup nastal i u trestného činu podle § 187a tr. zák. (a i zde šlo o nejvyšší absolutní počty stíhaných i obžalovaných za celou dobu od nabytí účinnosti shora citované novely trestního zákona, která tento trestný čin zavedla). Situace na úseku drogové kriminality je o to horší, že i u ostatních drogových trestných činů (podle § 188, resp. § 188a tr. zák.) nastal další vzestup (v návaznosti na trend z předchozích let), a to poměrně (o 10 – 15 % ve vztahu k osobám stíhaným, resp. obžalovaným). Rok 2003 je tedy možno hodnotit jako rok, v němž výrazně vzrostly počty osob stíhaných i osob obžalovaných u všech skutkových podstat trestných činů, které se označují jako drogové ve vlastním slova smyslu. Jakkoli stav, kdy dochází k neustálému vzestupu drogové trestné činnosti, může být i důsledkem úspěšnější činnosti orgánů Policie ČR při odhalování drogové kriminality, je nesporné, že Česká republika v současné době prochází „drogovým boomem“.

Porovnáme-li výše uvedené údaje o počtu stíhaných a obžalovaných osob s údaji policejní statistiky, pak zjistíme, že v roce 2002 bylo zjištěno více případů drogové trestné činnosti než v roce 2003 (2002 – 3 860 zjištěno, z toho 3 613 objasněno, 2003 – **3 393** zjištěno, z toho **3 189** objasněno). Zmíněný jev je obtížné hodnotit jinak, než že tak lze znovu dokládat časový nesoulad mezi statistickým vykazováním policejním a vykazováním v rámci

soustavy státního zastupitelství. Nic však tato skutečnost nemění na závěrech uvedených shora.

Pokud jde o obvody jednotlivých krajských státních zastupitelství, pozoruhodný byl vývoj v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem**, kde v roce 2003 došlo k poklesu stíhaných i obžalovaných osob u všech sledovaných trestných činů. Jeho zpráva o činnosti se však k této skutečnosti blíže nevyjadřuje.

Trestní stíhání pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. je stále obtížné a nákladné, neboť se zpravidla vyžadují znalecké posudky z oboru chemie, toxikologie a psychiatrie.

Stále větší význam při dokazování této trestné činnosti (a především té, která je právně kvalifikována dle § 187 tr. zák.) mají odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu (to ostatně dokumentuje i zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice).

Vrchní státní zastupitelství v Praze zmiňuje praxi Vrchního soudu v Praze, jenž v některých svých rozhodnutích již přijal tento důkazní prostředek za způsobilý a na jeho podkladě uznal obžalované vinnými. Problém přetrvává, pokud jde o náležitosti podle § 88 odst. 4 tr. ř., konkrétně v souvislosti s požadavkem na uvedení údaje o osobě, která záznam pořídila. V případě provádění záznamu na automatickém digitálním nahrávacím zařízení (vyhláška Ministerstva vnitra č. 191/2000 Sb., o technických podmínkách pro připojení a provoz zařízení pro odposlouchávání a zaznamenávání telekomunikačního provozu, ve znění pozdějších předpisů) neexistuje konkrétní fyzická osoba, kterou by bylo možno takto uvést, protože pokyn k aktivaci a ukončení odposlechu u zájmové uživatelské adresy provádí počítač vybavený příslušným programem. Pojem „osoba“ v těchto případech nelze vykládat jako fyzickou osobu, resp. konkrétního pracovníka.

Konkrétní rozhodnutí Vrchního soudu v Praze (ve věci obž. I. I. a spol., sp. zn. 1 VZt 729/2001), které formalisticky trvalo na dodržení této náležitosti protokolu, bylo z podnětu státní zástupkyně KSZ v Plzni napadeno stížností pro porušení zákona. Jakkoli se ukazuje, že technický vývoj zde zřejmě předstihl právní úpravu a adekvátní řešení tohoto problému by zřejmě vyžadovalo novelizaci trestního řádu, problém (na který poukázovala a výše citovaná zvláštní zpráva) byl řešen právě rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 4 Tz 31/2004, a to ve prospěch možnosti provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu tímto způsobem.

Podle dalších poznatků **VSZ v Praze** pak Vrchní soud v Praze jako soud odvolací ve většině případů potvrdil rozsudky krajských soudů (a zamítl odvolání státního zástupce), které neuznaly právní kvalifikaci jednání obžalovaných podle § 187 odst. 1, 4 písm. c) tr. zák. Obecně lze konstatovat, že pokud státní zástupce navrhuje uznat obviněného vinným tímto trestným činem, musí jednoznačně prokázat existenci organizované skupiny, dále skutečnost, že skupina působí ve více státech (tedy nejméně ve dvou, včetně ČR) a také spojení pachatele s touto skupinou. Odvolací soud odůvodněně odmítá uznat obžalované vinnými tímto trestným činem, pokud takové spojení není zcela bezpečně prokázáno, což se v těchto případech ukazuje jako problematické. Až na ojedinělé výjimky se daří prokázat pouze členství v organizované skupině, jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 187 odst. 2 písm. a) tr. zák.

V nejzávažnějších trestních věcech drogové trestné činnosti je často nutno vyžadovat právní pomoc v cizině, což prodlužuje délku trestního řízení. Cizozemské justiční orgány ne vždy včas reagují na dožádání a někdy pouze úzká spolupráce mezi policejními orgány pozitivně ovlivňuje včasné vyřízení žádosti o právní pomoc. Ukazuje se, že u tohoto druhu trestné činnosti, která mnohdy překračuje hranice států, je včasná a účinná spolupráce státních zastupitelství s cizozemskými justičními orgány nezbytná.

Krajské státní zastupitelství v Praze zmiňuje v této souvislosti cizí prvek v podobě páchaní trestné činnosti ve spojení s cizinou (dovoz, apod.) v návaznosti na případ, kdy se pachatel s trvalým pobytem v bývalém Středočeském kraji dopouštěl trestné činnosti podle § 187 tr. zák. ve formě distribuce hašiše výhradně na území cizích států (Švýcarsko, Belgie, Japonsko, Thajsko, Nepál).

Městské státní zastupitelství v Praze považuje za nutné trestnou činnost podle ustanovení § 187 tr. zák. rozdělit na dva způsoby páčání, z nichž se jeden týká klasického dealerství a druhý stále více se rozšiřujícího organizovaného prodeje drog za účelem další distribuce se snahou docílit zisku. Sami pachatelé nejsou uživateli drog, často jsou napojeni na mezinárodní síť drogových překupníků.

Zaznamenává se stále více se rozvíjející dobrá spolupráce protidrogových útvarů cizích států s našimi policejními složkami a mezi státními zastupitelstvími ČR a jiných států. Zejména je pak třeba vyzdvihnout nárůst kvality u činnosti pověřených orgánů Generálního ředitelství cel.

K uvedené trestné činnosti poukazuje **Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6** na dva větší případy drogových kurýrů dopravujících omamnou látku přes letiště Praha-Ruzyně.

V jednom případě se jednalo o větší množství kokainu a v druhém případě o marihuanu, kdy kurýři měli drogy přizpůsobeny pro přepravu na těle. V této souvislosti je nutno kladně hodnotit aktivity společnosti Pompidou Group Airports, která na formulářích informuje o konkrétní trestné činnosti a slouží jako systém předávání zpráv, kdy právě na základě informací z Nizozemí byl zadržený obviněný M. Z. (1 Zt 281/2003), který dopravoval do ČR kokain. V případě obv. D. M. (1 Zt 440/2003), který přepravoval na těle větší množství marihuany, bylo zadržení tohoto pachatele výsledkem důsledné práce Celního ředitelství, odbor pátrání, letiště Praha-Ruzyně.

V roce 2003 byla zachycena pouze jedna významná přepravovaná zásilka z Buenos Aires přes SRN, určená příjemci v ČR, kdy bylo nařízeno sledování této zásilky, avšak výsledek sledování nevedl ke ztotožnění pachatele. Je zřejmé, že dopravování omamných látek cestou pošty je pouhým testováním průchodnosti dopravy drog ze zahraničí do cílové země.

V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** sice zůstává pravidlem, že je drogová trestná činnost páčána převážně ve městech, v posledních letech se však projevují tendence rozšiřování této trestné činnosti i na venkov.

V praxi se mnohdy nedaří prokazovat znak organizovanosti, protože se naráží na zásadní problémy s opatřováním důkazů, ač v některých věcech se závěr o organizovanosti pachatelů přímo nabízí. U znaků „značný prospěch“ a „prospěch velkého rozsahu“ je pak problematické (má-li se to vůbec provádět) zjišťovat čistý zisk pachatelů, protože jakkoliv se podaří zjistit, jaké plnění pachatel získá, nedaří se zjišťovat jeho náklady na výrobu, respektive cenu, za jakou on sám „zboží“ od svého dodavatele získává.

Pro tuto oblast trestné činnosti je přínosem nové ustanovení § 158d tr. ř. Sledování osob a věcí, zejména pak ve spojení s předstíraným převodem, je účinným prostředkem prokazování drogové trestné činnosti.

Pokud jde o aplikaci ustanovení § 55 odst. 2 tr.ř. u této trestné činnosti, nejsou názory na jednotlivých okresních státních zastupitelství v obvodu KSZ v Českých Budějovicích jednotné. Některá z nich poukazují na pozitivní přínos tohoto ustanovení a mají za to, že i přes různé obtíže a eventuální změny výpovědi při hlavním líčení, je nutné možnost vypovídat pod změněnou identitou považovat za významný prvek v dokazování. Jiná však považují postup podle § 55 odst. 2 tr. ř. v drogových věcech prakticky za vyloučený. Vycházejí z toho, že zainteresované osoby se vzájemně znají a poukazují i na to, že pokud byla identita některého ze svědků utajována, pachatelé stejně odhalili o koho jde, a nejpozději při jednání před soudem muselo dojít ke zrušení utajování, neboť jeho zachování již nemělo význam a vyznělo by spíše komicky.

Z pohledu předchozí praxe považuje Krajské státní zastupitelství v Plzni za diskutabilní rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, který ve věci obž. K. H. (sp. zn. 5 T 8/2002), na něhož byla 31. 12. 2002 podána obžaloba pro trestný čin podle § 187 odst. 1 tr. zák. Trestná činnost měla podle podané obžaloby spočívat v tom, že od blíže nezjištěné doby do 10. října 2002 ve svém bydlišti v Plzni přechovával bez povolení 789,82 g konopí. Soud rozhodl usnesením z 24. 10. 2003 tak, že podle § 222 odst. 2 tr. ř. věc postoupil Úřadu městské části Plzeň 2 k dalšímu projednání. Krajský soud totiž učinil závěr, že u obžalovaného nejde o trestný čin podle § 187 odst. 1 tr.zák., neboť v řízení nebylo prokázáno, že by konopí přechovával pro jiné osoby. Při úvaze o tom, zda by jednání obžalovaného nebylo možné posoudit z hlediska § 187a odst. 1 tr.zák., dospěl k závěru, že ani z formálního ani materiálního hlediska se o tento trestný čin nejedná. Soud má zato, že nejde o případ držení množství látky většího než malého pro vlastní potřebu, v této souvislosti vyslovuje názor, že nejde o množství, jež by výrazně ohrožovalo život či zdraví obžalovaného, neboť obžalovaný vede řádný život a množství zajištěné látky odpovídá potřebám obžalovaného, který denně kouří dvě cigarety marihuany. Jde o první případ takového druhu rozhodnutí. Dozorová státní zástupkyně usnesení napadla stížností. Výsledek řízení není dosud znám.

Důkazní obtížnost věcí, v nichž je projednávána drogová kriminalita, se projevuje rovněž tím, že v postavení svědků vystupují velmi často osoby na drogách závislé, resp. odběratelé obviněných, kteří velmi často mění své výpovědi či vypovídat odmítají.

V obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem u OSZ Česká Lípa bylo pod sp.zn. 2 Zt 199/2003 vedeno trestní stíhání osoby pro trestný čin podle § 187 odst. 1 tr. zák., neboť obviněný prodal pervitin svému známému, rovněž toxikomanovi. Obviněný ovšem trestnou činnost po zahájení trestního stíhání popřel a odběratel po řádném poučení využil svého práva, že by si mohl způsobit nebezpečí trestního stíhání, a odmítl vypovídat. Trestní stíhání bylo z důvodu důkazní nouze zastaveno.

g) Trestná činnost příslušníků Policie České republiky a příslušníků Bezpečnostní informační služby (tabulky č. II/8a až č. II/8d)

V roce 2003 se snížil na území ČR počet obžalovaných stíhaných příslušníků Policie ČR i příslušníků BIS (z hlediska vzájemné relace lze naposledy uvedenou kategorii v podstatě zcela pominout), přičemž počty stíhaných těchto příslušníků zůstaly na úrovni z roku 2002 (srov. tabulku č. II/8a).

Vzhledem k tomu, že případy konání zkráceného přípravného řízení proti policistům byly na území ČR v roce 2002 naprosto výjimečné (5 osob; v roce 2002 se jednalo o 3 osoby, jimž bylo sděleno podezření, a stejný počet osob, na něž byl podán návrh na potrestání – srov. tabulky č. II/8b a č. II/8c), zkrácené přípravné řízení zde není faktorem, ke kterému by bylo potřeba jakkoli přihlížet.

Vývoj stavu této specifické formy trestné činnosti byl přitom velice rozdílný u státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** a u státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**.

V hodnoceném roce se počet stíhaných i obžalovaných příslušníků v obvodu VSZ v Praze oproti roku 2002 zvýšil a v absolutních číslech dosáhl dokonce nejvyšších hodnot od roku 1995, a to i přesto, že současně došlo k nárůstu počtu rozhodnutí dle § 171, 172 i 173 tr. ř. Vývoj v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství je – jak plyne z připojených tabulek - nerovnoměrný.

Naproti tomu v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci se konstatuje, že celkové údaje o počtu stíhaných a žalovaných příslušníků Policie ČR zde byly v roce 2003 nižší než v roce předchozím, třebaže v obvodu Krajského státního zastupitelství v Brně byl zaznamenán nárůst v počtu stíhaných policistů. Propad v celkovém počtu je markantní a výsledná čísla představují nejnižší údaj stíhaných i žalovaných policistů od roku 1995.

Z hlediska skladby kriminality (viz podrobněji tabulku č. II/8d) výrazně převažují trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. Následují dopravní nehody kvalifikované podle § 223, § 224, event. § 201 písm. d) tr. zák. a především také trestné činy pojistného podvodu podle § 250a tr. zák., kde se zpravidla vede společné řízení s civilními pachatelí. V menší míře se pak vyskytují trestné činy vydírání, výtržnictví a ublížení na zdraví podle § 221 tr. zák. Pouze výjimečně došlo ke stíhání policistů pro vojenské trestné činy. Pokud jde o zkrácené přípravné řízení, zastoupeny jsou zejména trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák. a ublížení na zdraví podle § 221 tr. zák.

Městské státní zastupitelství v Praze ve vztahu k této formě trestné činnosti sdělilo, že personální problémy, které podstatným způsobem ovlivnily délku řízení u státního zástupce před zahájením trestního stíhání, se postupně daří řešit. Délce řízení je věnována soustavná pozornost, náměstek obvodního státního zástupce pro Prahu I předkládá v měsíčních intervalech informace o počtu nevyřízených věcí, které byly předloženy Inspekcí MV ČR s návrhem na zahájení trestního stíhání. V prosinci loňského roku provedlo MSZ v Praze opakovanou prověrku vztahující se k nevyřízeným věcem předložených s návrhem na postup dle § 160 odst. 1 tr. ř.

V souvislosti s vyšetřováním závažné trestné činnosti policistů se jinak konstatují některé problémy spočívající v tom, že státní zástupce nemá potřebné materiální zázemí a je nucen se spoléhat na výraznou pomoc Inspekce MV, event. dalších policejních složek.

h) Trestné činy proti životnímu prostředí (tabulky č. II/9 – údaje za období 2002 a 2003, údaje za období od roku 1995)

Trestné činy ohrožení a poškození životního prostředí podle § 181a a § 181b tr. zák., poškozování lesa těžbou podle § 181c tr. zák., nakládání s nebezpečnými odpady podle § 181e tr. zák. a neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 181f tr. zák., nově zařazené do trestního zákona zákonem č. 134/2002 Sb. (tzv. euronovelou), se na území ČR vyskytují jen zcela výjimečně, jak o tom svědčí i údaje z obou tabulek zahrnutých pod č. II/9.

S ohledem na datum účinnosti výše uvedené novelizace však současně ještě není možné provést plnohodnotné srovnání dvou shodných období za téže platné právní úpravy, jak to koneckonců plyne i ze shora uvedených tabulek, když jde i o to, že se různé právní úpravy překrývají ve druhém pololetí roku 2002 (§ 181a, § 181b tr. zák.).

Počet osob stíhaných a obžalovaných pro trestný čin dle § 181a tr.zák. v letech 2000 až 2002 neustále vzrůstal. Stejná situace byla zde i u osob obžalovaných pro trestný čin dle § 181b tr. zák, stran kterého však počet osob stíhaných vykazoval jisté výkyvy. V roce 2003 však byl registrován znatelný úbytek stíhaných a obžalovaných osob pro trestný čin dle § 181b tr. zák., když stav u trestného činu dle § 181a tr. zák. zůstával v podstatě na stejné úrovni.

Stran nově zavedených skutkových podstat byl zaznamenán znatelný pokles trestného činu dle § 181c tr. zák., neboť stav za druhé pololetí roku 2002 je v podstatě shodný se stavem za celý rok 2003. Ostatní nové skutkové podstaty v praxi zatím své uplatnění prakticky téměř nenalezly.

Podstatná část protiprávních jednání naplňující některou ze skutkových podstat zmíněných trestných činů (nejčastěji pak podle § 181c tr. zák.) je páchána formou nepovolené těžby dřeva v lese. Krajské státní zastupitelství v Ostravě vyslovuje názor, že na rozdíl od období zejména druhé poloviny 90. let, kdy bylo zjišťováno více případů nepovolené těžby dřeva, jež vyústily v trestní postih pachatelů, výše zmíněná novela trestního zákona v § 181c tr. zák. spolu s poněkud omezujícím výkladem Nejvyššího soudu ČR znamená změkčení praxe tak, že při zkušenostech pachatelů a nyníjší dikci zákona je postih pro tento druh kriminality téměř vyloučen. Shora uvedené údaje o stavu a vývoji sledované kriminality by tomu mohly nasvědčovat.

Také Krajské státní zastupitelství v Praze totiž uvedlo, že dle shodných poznatků OSZ v Benešově, Berouně a Příbrami novelizace trestního zákona č. 134/2002 Sb., která měla zjednodušit postih trestných činů proti životnímu prostředí, neplní svůj cíl. V případě trestného činu poškozování lesa těžbou podle § 181c tr. zák. jednak jako privilegovaná skutková podstata nedůvodně oproti trestní sazbě v § 181a tr. zák. mírněji postihuje jednu z více rozšířených a pro pachatele komerčně zajímavých forem trestné činnosti proti životnímu prostředí (kácení lesních porostů), jednak skutková podstata tohoto trestného činu a její aktuální výklad umožňují pachatelům vyhnout se trestnímu stíhání pro tento trestný čin těžbou v menším rozsahu, resp. na více plochách lesa, aniž by bylo možno tyto plochy sčítat.

V případě trestných činů ohrožení životního prostředí podle § 181a a § 181b tr.zák. definice skutkových podstat kumuluje množství podmínek, jejichž výskyt lze jen velmi obtížně naplnit a ještě komplikovaněji dokladovat dostupnými důkazy, takže „běžné“ případy poškození životního prostředí nelze pomocí trestní represe postihnout.

Rovněž Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích konstatuje, že v případech zažalovaných trestných činů, které byly původně kvalifikovány jako trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí ve smyslu ustanovení § 181a tr. zák. (ve znění před citovanou novelou), soudy začaly trestní stíhání zastavovat nebo zprošťovat obžalované obžaloby, neboť došlo k projednávání těchto případů před soudem za účinnosti novely trestního zákona, kdy toto jednání muselo být kvalifikováno jako trestný čin poškozování lesa těžbou podle ustanovení § 181c tr. zák. a v těchto případech, kde sice došlo k značnému rozsahu na poškození životního prostředí, však již nebyl naplněn znak této nové skutkové podstaty ve smyslu ustanovení § 181c odst. 1 tr. zák., kterým je vznik holé seče na celkově větší ploše lesa nebo proředění lesního porostu pod hranici zakmenění.

Stejně tak již v předchozí zprávě o činnosti bylo poukázováno na to, že nová skutková podstata trestného činu poškozování lesa těžbou podle § 181c tr. zák. nepostihuje jednání pachatelů, které je nejvíce rozšířené, a to když pachatel provede těžbu lesa, aniž by způsobil holou seč na 1,5 ha lesa, či proředění lesa na této rozloze, ač významně zasáhne životní prostředí. Pokud se tedy tyto pachatelé budou držet litery zákona a provedou těžbu lesa v rozsahu, která není trestná, i přesto, že způsobil škody na životním prostředí velkého rozsahu, jsou nepostižitelní. Tato ne příliš šťastná právní úprava nejenže neusnadnila postih nelegálních těžeb, ale vede i k

tomu, že oproti předchozí právní úpravě jsou pachatelé stíháni pro trestný čin dle § 181a a 181b tr. zák. podstatně méně často než předtím, jak již bylo zmíněno.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem upozorňuje na věc, kdy u **OSZ Chomutov** byla stíhána a obžalována věc kvalifikovaná jako trestný čin dle § 181a tr. zák., přičemž podstata případu tkvěla v tom, že obviněný jako vlastník úmyslně nezabezpečil ve své provozovně řádné uložení nebezpečných chemických látek, objekt, ač byl opakovaně příslušnými orgány vyzýván k nápravě, ponechal v dezolátním stavu, v důsledku čehož došlo k úniku nebezpečných chemických látek do okolního prostředí, zejména povrchových i podzemních vod.

Jinak jediný evidovaný případ trestného činu nakládání s nebezpečnými odpady podle § 181e tr. zák. spočíval ve skladování 8 autovraků v rozporu se zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech, přičemž tato trestná činnost byla realizována na pokladě trestního oznámení referátu životního prostředí Okresního úřadu Brno-venkov.

3. Další poznatky významné pro objasnění příčin trendu trestné činnosti a jejích nových jevů a forem (trestné činy neuvedené pod bodem 2., jakož i trestné činy, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení – tabulka č. II/10)

Shodně jako v roce 2002 i v roce 2003 ze sledovaných trestných činů bylo **nejvíce** osob stíháno a obžalováno pro trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák. (počet osob stíhaných i obžalovaných se nepříliš výrazně zvýšil). Stran tohoto trestného činu bylo rovněž nejčastěji konáno zkrácené přípravné řízení. (zde se naopak projevilo nepatrné (statisticky takřka bezvýznamné) snížení jak počtu osob, ve vztahu k nimž bylo zkrácené přípravné řízení konáno, tak i osob, na které byl podán návrh na potrestání.

Pokud jde o počet stíhaných a obžalovaných osob ve vyšetřování, po trestném činu krádeže následuje trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák. a trestný čin výtržnictví podle § 202 tr. zák. Oproti roku 2002 je tak konstatován další nárůst trestné činnosti dle § 213 tr. zák., jak již bylo shora uvedeno. Ve zkráceném přípravném řízení nedošlo oproti stavu v roce 2002 k žádným změnám, když druhým nejčetnějším trestným činem (po krádeži) je i v roce 2003 opět maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr. zák. a následuje trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák.

K trestné činnosti páchané v oblasti **ochrany duševního vlastnictví a počítačové a internetové kriminality** se uvádí, že je zjišťována běžná trestná činnost kvalifikovaná jako trestný čin porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 tr. zák. Jde zejména o trestnou činnost vietnamských obchodníků. Objevuje se i trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 tr. zák. Převážně se jedná o prodej pirátských nahrávek hudby na kompaktních discích. Počítačová a internetová kriminalita samotná je zatím zjišťována jen ojediněle. Jako relativně nová forma trestné činnosti se zatím objevuje spíše ve stádiu policejního prověřování. Za negativní a varující je pokládána skutečnost, že dosavadní poznatky a možnosti neumožňují mnohdy vůbec ustanovit pachatele této trestné činnosti.

III. Činnost státního zastupitelství v trestním procesu před zahájením trestního stíhání v přípravném řízení a v trestním řízení soudním až do pravomocného skončení trestního stíhání v roce 2003

1. Poznatky k rychlosti přípravného řízení trestního od zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/1, III/2a až III/2c)

a) Poznatky k rychlosti vyšetřování konaného policejními orgány a státními zástupci a k rychlosti celého přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání (tabulky č. III/2a, č. III/2c)

V případě **rychlosti vyšetřování** jde o ukazatel, který patří mezi nejvíce sledované. Přesto nelze přehlédnout, že i tato oblast byla výrazně ovlivněna velkou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. a srovnání s obdobím před zmiňovanou novelou je poměrně velmi komplikované.

Stejně jako v roce předcházejícím lze dovodit, že i v roce 2003 pokračoval na území České republiky trend spočívající v neustálém zkracování délky vyšetřování (do něhož bylo ze statistických důvodů zahrnuto též zkrácené přípravné řízení), přičemž k tomuto zkracování délky vyšetřování dochází kontinuálně od roku 1995 (srov. *tabulku č. III/2a*).

V podstatě ve shodě se shora popsaným vývojem rychlosti vyšetřování bylo možno i v roce 2003 na území ČR zaznamenat i skutečnosti podchycené v *tabulce č. III/2c*. Tato tabulka se vztahuje k **rychlosti přípravného řízení** jako celku. I zde nastal zásadní nárůst počtu a podílu osob, jejichž věc byla vyřízena ve lhůtách do jednoho nebo dvou týdnů a do jednoho či dvou měsíců (projevil se pouze nevýrazný nárůst počtu a podílu osob, ve vztahu k nimž bylo řízení skončeno v rozmezí od 2 do 6 měsíců. Současně bylo možno zaznamenat pokles počtu a podílu osob, u kterých celé přípravné řízení trvalo do jednoho roku a dvou let; naopak se projevila nepříznivá tendence spočívající ve zvýšení počtu a podílu osob, ohledně nichž přípravné řízení trvalo více než dva roky.

Tato tendence je vlastní obvodům působnosti obou vrchních státních zastupitelství, výrazněji však pro státní zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**. U obou krajských státních zastupitelství v jeho obvodu totiž nejen že vzrostl podíl osob, ve vztahu k nimž řízení trvalo do 2 týdnů, do jednoho či dvou měsíců a do šesti měsíců, ale současně bylo zaznamenáno i snížení podílu osob, vůči kterým řízení trvalo nad jeden rok, do dvou let či nad dva roky.

*Pozitivně je nutno hodnotit oproti roku 2002 především zlepšení situace u státních zastupitelství v obvodu působnosti **KSZ Brno**, která dosáhla výrazného snížení počtu věcí v přípravném řízení v délce 6 až 12 měsíců (o 39 %) a 1 až 2 let (o 31 %).*

V případě státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** bylo možno konstatovat nepatrný pokles počtu i podílu osob, proti nimž trvalo řízení do jednoho týdne a ve lhůtě 2 týdny až 1 měsíc, současně však i obdobný nárůst počtu i podílu osob, stran kterých řízení trvalo ve lhůtách 1 až 2 týdny či 1 až 2 měsíce. Pozitivně pak lze hodnotit i další snížení počtu i podílu osob, vůči nimž trvalo řízení ve lhůtách 2 až 6 měsíců, 6 až 12 měsíců a 1 až 2 roky, byť pokles nebyl tak výrazný jako v předchozím roce. Nepatrně také vzrostl počet a podíl osob, stran nichž trvalo řízení déle než dva roky.

V roce 2003 opětovně došlo k nárůstu počtu i podílu osob, vůči nimž trvalo řízení ve lhůtách do jednoho a do dvou týdnů, přičemž tento kvantitativní posun je opětovně třeba spojovat se zavedením institutu zkráceného přípravného řízení (tento institut samozřejmě nemá žádný dopad na věci uvedené v § 17 tr. ř.). Jestliže v předchozím roce bylo možno konstatovat, že zavedení tohoto institutu současně vyvolalo paradoxní efekt – pokles počtu osob, proti nimž bylo vyšetřování skončeno v době od 2 týdnů do jednoho měsíce a od jednoho měsíce do 2 měsíců, takže za rozhodující ukazatel bylo nutno považovat souhrnný údaj o podílu osob, ve vztahu ke kterým se podařilo vyšetřování skončit, alespoň v době do 2 měsíců, v tomto směru je třeba uvést, že v roce 2003 dosáhl tento podíl hodnoty **66,6 %** (v roce 2002 činil na území ČR 63 %, zatímco v roce 2001 to bylo jen 55,7 %). Je tedy možno zaujmout znovu plně odůvodněný závěr, že rychlost vyšetřování (včetně zkráceného přípravného řízení) se zvýšila.

Jestliže by obdobný ukazatel byl takto zkoumán u rychlosti celého přípravného řízení, tak je zřejmé, že zatímco v roce 2001 činil počet a podíl osob, vůči nimž bylo přípravné řízení skončeno ve lhůtě do 2 měsíců, jen 47,3 %, v roce 2002 (kdy platila prvním rokem citovaná

novela č. 265/2001 Sb.) 52,6 % a v roce 2003 nastalo další, i když ne tak výrazné zlepšení na **54,7 %**.

Podle Městského státního zastupitelství v Praze, stejně jako i vlastních poznatků Vrchního státního zastupitelství v Praze, zůstávají příčiny, jež nepříznivě ovlivňují rychlost přípravného řízení, zejména ve věcech hospodářské a finanční kriminality, v podstatě shodné s předchozím obdobím. Lze je spatřovat především ve skutkové složitosti a důkazní náročnosti těchto věcí a v existujících problémech v opatrování potřebných podkladů k trestnímu řízení, zejména účetních dokladů a dalších listinných důkazů, ve značné délce zpracování vyžádaných znaleckých posudků a vyřizování žádostí o právní pomoc v cizině. Vliv na délku přípravného řízení mají i změny v osobě policejních orgánů konajících prověřování a vyšetřování, ale též nedůsledný, málo aktivní výkon dozoru státního zástupce nad přípravným řízením.

Kromě toho Městské státní zastupitelství v Praze poukazuje i na to, že na území hlavního města Prahy je rychlost trestního řízení jako celku výrazně ovlivněna skladbou trestné činnosti, která je specifická právě pro hlavní město (rozsáhlá, zvláště závažná hospodářská, finanční a majetková trestná činnost a i násilná a drogová trestná činnost, velmi časté žádosti o právní pomoc, v některých věcech se podávají řádově v desítkách, velké množství rozsáhlých znaleckých posudků, a v neposlední řadě změny policejních orgánů a nedostatek státních zástupců jak na Městském státním zastupitelství v Praze, tak i na Obvodních státních zastupitelstvích pro Prahu I – 10).

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem upozorňuje jako na další možnou příčinu průtahů i na nim i přístup svědků a obviněných k trestnímu řízení (především časté a opakované nereagování na předvolání k procesním úkonům).

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové navíc poukazuje i na v poslední době rozšířený odmítavý postoj obviněných k provedení prostudování spisu s poukazem na svůj zdravotní stav. S tím souvisí často nutnost přibrání znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, za účelem posouzení zdravotního stavu takového obviněného.

Pokud jde o odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze, svědčí tabulka č. III/2c v příslušné své části o zpomalení přípravného řízení ve sledovaném období. Rychlost je zde negativně ovlivňována pracovními kapacitami policejních radů. Počet policejních radů a policejních orgánů určených ke zpracování trestních věcí závažné hospodářské a finanční kriminality není dostatečný. Dopadem je to, že opatrované důkazy a operativní poznatky nejsou včas vyhodnocovány a na důkazní situaci je tak reagováno opožděně. Některé důkazy vyhodnocuje sám státní zástupce a na základě toho vydává pokyny k dalšímu postupu policejnímu orgánu.

Krajské státní zastupitelství v Brně opětovně, stejně jako v loňském roce, upozorňuje na neefektivnost ustanovení § 167 odst. 3 (§ 170 odst. 2) tr. ř., jež upravují povinnost provádění měsíčních prověrek po uplynutí šestiměsíční lhůty vyšetřování, což vede k formálnosti takových prověrek, neboť jde většinou o věci s rozsáhlým spisovým materiálem, kdy již neprobíhají běžné úkony, ale vyčkává se vyhotovení znaleckých posudků, výsledků vyžádání právní pomoci v cizině, apod.

b) Poznátka k rychlosti postupu státních zástupců po doručení návrhu na podání obžaloby (tabulka č. III/1, č. III/2b)

V roce 2003 již do určité míry nepokračoval nepříznivý trend z předcházejícího roku, kdy došlo ke snížení podílu osob, ve vztahu k nimž řízení u státního zástupce (i po započtení údajů ze zkráceného přípravného řízení) trvalo do 2 týdnů (2002 - 64,6 % - v roce 2001 70,7 %), jakož i do jednoho měsíce (87,3 % - v roce 2001 93,2 %). V roce 2003 činil podíl osob, ve vztahu ke kterým řízení u státního zástupce trvalo do dvou týdnů, **67,2 %**, a do jednoho měsíce **85,4 %**. Zatímco však v roce 2002 (oproti roku 2001) výrazně narostl i absolutní počet těchto osob (o 15,4 %), v roce 2003 se tento trend již v takové míře neprojevil.

Na druhé straně byl ještě prohlouben nepříznivý vývoj z předcházejícího roku, kdy se zvýšily jak počty, tak i podíl osob, vůči nimž řízení u státního zástupce trvalo od 2 do 6 měsíců a nad 6 měsíců do jednoho roku. Snížil se pouze počet (vzhledem k velmi nízké hodnotě nikoli též podíl) osob, ve vztahu k nimž řízení u státního zástupce trvalo po delší dobu než jeden rok.

K dalšímu podstatnému nárůstu osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo v rozmezí od 2 do 6 měsíců, došlo zejména u **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** (již v roce 2002 se projevil vzestup ze 4,7 % na 13,1 % v roce 2002; v roce 2003 tento podíl činil plných 19,4 % - rovná se součtu těchto hodnot u všech ostatních krajských státních zastupitelství bez započtení údajů Městského státního zastupitelství v Praze, kde jinak činí 5,6 %). U KSZ Ústí nad Labem se zvýšil ovšem poměrně výrazně i ukazatel délky řízení od 6 do 12 měsíců, což vynikne zejména ve srovnání absolutních čísel (v roce 2001 59, v roce 2002 257 a v roce 2003 464). Velmi nepříznivý stav v tomto ohledu nastal ještě u státních zastupitelství v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** (v roce 2001 – 1 osoba, 2002 – 7 osob a v roce 2003 – 173 osob).

I když se dřívější nepříznivá situace u **Městského státního zastupitelství v Praze** v tomto ohledu v roce 2003 již dále nezlepšila (v roce 2001 podíl osob s délkou řízení nad 6 měsíců u státního zástupce – 0,6 %, v roce 2002 – 0,4 %, v roce 2003 – 5,6 %), přesto nedošlo k tak závažnému zhoršení jako v případě KSZ v Ústí nad Labem (nebo – pokud jde o nárůst absolutních počtů – u **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích**). Shodně jako v roce 2002 je možno konstatovat, že v obvodech prakticky většiny krajských státních zastupitelství se situace v tomto směru zhoršila (výjimku představují obě krajská státní zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci).

Bylo tomu tak i přesto, že Krajské státní zastupitelství v Ostravě upozornilo na nepříznivý stav, jenž se projevil ve sledovaném období u Okresního státního zastupitelství v Ostravě, kde z celkového počtu 306 osob v rámci celého obvodu tohoto krajského státního zastupitelství, vyřízených státním zástupcem ve lhůtě 2 až 6 měsíců po předložení návrhu na podání obžaloby nebo návrhu na potrestání, bylo 303 osob právě z obvodu tohoto státního zastupitelství. Situace byla řešena k 1. 6. 2003 výměnou vedoucího státního zástupce, což se projevilo pozitivním způsobem, neboť i přes přetrvávající neutěšenou personální situaci u uvedeného státního zastupitelství dochází postupně ke zkracování lhůt vyřizování.

K dílčímu zhoršení rychlosti řízení došlo i u Krajského státního zastupitelství v Brně, které zaznamenalo rovněž nárůst, byť ve srovnání s Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě nepatrný, při vyřizování věcí u státního zástupce ve lhůtě 2 až 6 měsíců. Největší podíl osob byl zjištěn u Okresního státního zastupitelství v Břeclavi (163 osob z celkového počtu 277 osob v rámci celého krajského státního zastupitelství), což je rovněž odůvodňováno velmi nepříznivou personální situací.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci při hodnocení jednotlivých aspektů vztahujících se k rychlosti řízení u státního zástupce zdůraznilo příznivý trend zkracování lhůt vyřízení věcí státním zástupcem od předložení návrhu na podání obžaloby nebo návrhu na potrestání, když nelze odhlédnout od zvyšující se zatíženosti státních zástupců a ne vždy zcela příznivé personální situace.

V obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** se zmíněný nepříznivý trend projevil i přesto, že v roce 2003 zde platilo i nadále opatření vrchního státního zástupce v Praze ze dne 15. 6. 1999, dle kterého jsou krajští (městský) státní zástupci povinni každý měsíc písemně dokladovat počet neskončených věcí, v nichž byl podán návrh na podání obžaloby. Současně je rychlost postupu státních zástupců po doručení návrhu na podání obžaloby pravidelně vyhodnocována na čtvrtletních poradách s krajskými (městským) státními zástupci. Pozornost je trvale věnována zejména věcem, které nebyly vyřízeny ve lhůtě nad šest měsíců. Jestliže se tyto věci stále vyskytují ve větší míře zejména u Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem (a v menším rozsahu u ostatních krajských státních zastupitelství v jeho obvodu), pak je otázkou, nakolik jsou takto prováděná opatření skutečně účinná.

Z podkladové zprávy samotného **Vrchního státního zastupitelství v Praze** vyplývá, že z hlediska forem trestné činnosti jde zejména o věci rozsáhlé majetkové trestné činnosti, skutkově složité a důkazně náročné věci hospodářské a finanční kriminality.

Příčiny prodlev ve vyřizování věcí po doručení návrhu na podání obžaloby tkví stejně jako v předcházejících obdobích především v nedostatečném personálním obsazení státních zastupitelství a z toho plynoucí vysoké pracovní zatížení státních zástupců. V této souvislosti nutno poukázat na zvyšování počtu účastí státního zástupce u hlavního líčení související se zvyšováním počtu soudců. Státní zástupci rovněž přednostně vyřizují i další věci, které nesnesou odkladu, a v důsledku těchto skutečností je dán mnohdy nedostatečný časový prostor pro přezkoumávání mnohdy obsáhlého spisového materiálu. K tomu pak mnohdy přistupuje i právní složitost trestních věcí.

K naznačené problematice se vyjádřila i některá krajská státní zastupitelství (pohříchu však chybí stanovisko Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem):

Městské státní zastupitelství v Praze poukázalo opětovně na vyšší počet prvostupňových senátů Městského soudu v Praze, než je státních zástupců zařazených na prvoinstančních odděleních tohoto státního zastupitelství.

Krajské státní zastupitelství v Praze při hodnocení délky řízení u státního zástupce s přihlédnutím k personálnímu obsazení příslušného státního zastupitelství upozorňuje na stav u OSZ Kutná Hora, kde průměrná délka řízení doznala výraznějšího prodloužení a byla delší nežli u zatíženějších státních zastupitelství v kraji (např. OSZ Mělník, Mladá Boleslav, Praha-západ). OSZ Kutná Hora vysvětluje tuto situaci složitostí a náročností napadlých věcí, větší zatížeností státních zástupců účastí u hlavních líčení a konečně také stavem, který nastal v souvislosti s nedostatky v činnosti orgánů činných v trestním řízení na Kutnohorsku při objasňování úmrtí osob zavražděných manžely S.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové zmiňuje, že ze strany okresních státních zastupitelství je opakovaně navrhováno, aby byla statisticky vykazována délka řízení u Probační a mediační služby v případech, kdy je věc předána státním zástupcem tomuto orgánu k mediaci, a tedy délka tohoto řízení nebyla započítávána do délky řízení před státním zástupcem. Tento návrh je činěn z toho důvodu, že činnost Probační a mediační služby negativně ovlivňuje délku řízení před státním zástupcem, což je důvodem menší četnosti spolupráce státního zastupitelství s Probační a mediační službou, než by mohla být.

Rychlost vyřizování věcí po doručení návrhu na podání obžaloby u odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **VSZ v Praze** odpovídá především rozsahu spisového materiálu. S ním se státní zástupce zpravidla seznamuje již v průběhu přípravného řízení, zpracovává teze obžaloby a po předložení návrhu na podání obžaloby tak dochází k sumarizaci důkazů do zpracované obžaloby.

U odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **VSZ v Olomouci** odůvodňuje větší délku řízení rovněž rozsah a skutková a právní složitost vyřizovaných věcí.

2. Poznatky k návrhům na rozhodování soudu v přípravném řízení

a) Nové poznatky k návrhům na vzetí obviněných do vazby a rozhodování soudu o nich po změnách v úpravě vazby provedené novelou č. 265/2001 Sb.

Ani v roce 2003 nebyly (stejně jako v roce 2002) – i přes řadu zásadních změn provedených citovanou novelou trestního řádu - shledány zásadnější rozdíly v nahlížení na existenci vazebních důvodů v porovnání návrhů státních zástupců s rozhodnutími soudů.

Většina krajských státních zastupitelství konstatuje, že návrhy státních zástupců na vzetí obviněného do vazby jsou v převážné většině akceptovány. Významnější rozdíly mezi počtem návrhů a jejich akceptací signalizuje **Krajské státní zastupitelství v Plzni** u OSZ Sokolov a OSZ Cheb.

Např. v Sokolově propustil soud 29 osob, takže bylo vyhověno 74 % návrhů.

K této otázce se vyjádřilo i **Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem**, které uvedlo, že k nevyhovění návrhu státního zástupce na vzetí do vazby dochází výjimečně.

Ve věci 2 Zt 548/2003 vedené u **OSZ v České Lípě** propustil soudce obviněného ze zadržení s odůvodněním, že až v protokole o výsledku obviněného tento uvedl, že obdržel usnesení podle § 160 odst. 1 tr. ř. o zahájení trestního stíhání pro trestné činy podle § 235 odst. 1, 2 písm. c), § 204 odst. 1, § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák. a v usnesení není uveden orgán, který usnesení vydal, ani spisová značka, takže nelze usnesení považovat za řádně doručené a osobu tedy označit za obviněnou.

Shodně vyznívají i údaje **Krajského státního zastupitelství v Brně** a zejména **Krajského státního zastupitelství v Ostravě**.

Např. ze zprávy **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** vyplynulo, že na okresních státních zastupitelstvích v obvodu KSZ v Ostravě bylo ve sledovaném období podáno celkem 1 353 návrhů na vzetí obviněných do vazby (což činí oproti roku 2002 pokles o 28 osob, tedy o 2 %), přičemž soudy bylo vzato do vazby celkem 1 202 osob (o 3 osoby více oproti předchozímu roku).

V časovém horizontu tak nebyly zaznamenány téměř žádné odchylky ani výkyvy.

V roce 2003 se již nevyskytují potíže spojené s tím, že se státní zástupci neúčastní na výsledku zadržené osoby před soudem nebo že soudy řádně státního zástupce nevyrozumívají o době a místě konání takového výsledku.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích v této souvislosti konstatuje, že státní zástupci se v drtivě většině případů zúčastňují výsledku obviněného před soudem při rozhodování o vazbě. Na některých okresních státních zastupitelstvích je účast státního zástupce při rozhodování soudu o vazbě zajištěna ve všech případech.

Státní zástupci odboru závažné hospodářské a finanční kriminality **Vrchního státního zastupitelství v Praze** se zásadně ve všech případech účastní výsledku obviněného, jehož vzetí do vazby navrhuje, před soudem. Tak, jako v předchozím období, vyskytl se i v roce 2003 jediný případ, kdy státní zástupce, ač o vyrozumění o konání výsledku soudce výslovně požádal, nebyl soudem o úkonu vyrozuměn a účast u tohoto úkonu mu tak byla znemožněna. Stalo se tak v činnosti Obvodního soudu pro Prahu 1. Věc byla řešena stížností ředitele odboru k předsedovi příslušného soudu.

Nadále je považována za absolutně nevyhovující (a v rozporu s do značné míry kontradiktorní povahou řízení před soudcem přípravného řízení, pokud rozhoduje o návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby) úprava, která státnímu zástupci neposkytuje oprávnění podat stížnost proti usnesení soudce, jímž propustil obviněného ze zadržení, aniž by současně přijal nabídku některého opatření nahrazujícího vazbu (srov. rozh. č. 39/1998 Sb. rozh. tr., které je třeba z těchto hledisek považovat za nesprávné).

Městské státní zastupitelství v Praze tlumočí názor **Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6**, dle něhož citelně chybí možnost opravného prostředku proti rozhodnutí soudu o propuštění obviněného ze zadržení na svobodu, když soudce rozhodující o návrhu nevychází důsledně z předložených spisových materiálů. Obdobný požadavek některých státních zástupců signalizuje i **Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem**.

b) Nové poznatky k ostatním návrhům a rozhodování soudu v přípravném řízení

V zásadě nebyly zjištěny žádné nové poznatky k ostatním návrhům státních zástupců a rozhodování soudu v přípravném řízení. Jednotlivým návrhům státních zástupců je ve většině případů vyhověno (např. při podání návrhů na vydání příkazu k domovní prohlídce i při podání návrhu státního zástupce k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, atd.). Pokud jde o návrhy na úkon podle § 88 nebo podle § 88a tr. ř., bližší podrobnosti v tomto směru vyplývají ze zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice, která byla Nejvyšším státním zastupitelstvím zpracována.

Četnost případů, kdy soudce podanému návrhu na nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu státního zástupce nevyhověl, je velmi nízká. Takový postup soud zdůvodňuje např. poukazem na to, že se nejednalo o dostatečně odůvodněné podezření z některého trestného činu uvedeného v § 88 odst. 1 tr. ř. včetně případů, kdy nebyl policejním orgánem sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení, nebo nebylo doloženo, že odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu budou sděleny skutečnosti významné pro trestní řízení, resp. nebyla doložena souvislost mezi účastníkem telefonní stanice a osobou důvodně podezřelou ze spáchání trestného činu nebo předmětem trestního řízení, případně již došlo k ukončení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu probíhajícího v jiné trestní věci, aniž by byly zjištěny jakékoli rozhodné skutečnosti.

K nevyhovění návrhu státního zástupce nebo policejního orgánu v přípravném řízení soudcem na vyžádání údajů z telekomunikačního provozu ve smyslu § 88a tr. ř. dochází sice poměrně výjimečně, přesto zřejmě častěji, než je tomu v případě neakceptování návrhu na odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Důvody nevyhovění tkví např. v neidentifikování mobilních operátorů, neuvedení osob, které jsou uživateli telefonních stanic, nespecifikování období, na které se má návrh vztahovat, nepřiložení spisu nebo nedoložení toho, že by mobilní telefony, jichž se týkal návrh dle § 88a tr. ř., byly používány v komunikaci mezi podezřelými, uvedení jiného IMEI, než které vyplývalo z obsahu spisu, případně podání návrhu i v případech, kdy policejní orgán měl k takovému postupu souhlas poškozeného. Vyskytly se i případy, kdy soudce návrhu nevyhověl a požadoval, aby státní zástupce (nebo policejní orgán) postupoval dle ustanovení § 88a odst. 2 tr. ř. (se souhlasem uživatele telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat).

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci poukázalo na to, že podávání návrhů na použití některého operativně pátracího prostředku operativně pátracích prostředků vykazuje v jeho obvodu nízkou četnost. Ze zprávy **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** je patrné konstatování **OSZ v Bruntále** o tom, že sledování osob a věcí podle § 158d tr. ř. bylo využito v jedné věci, naproti tomu písemné povolení státního zástupce podle § 158d odst. 1, 2 tr. ř. uvádí **OSZ ve Frýdku-Místku** v 39 a **OSZ v Novém Jičíně** ve 34 případech. Povolení soudce podle § 158d odst. 3 tr. ř. je zmiňováno **OSZ ve Frýdku-Místku** ve 3 a **OSZ v Olomouci** v 5 případech. V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně** jsou operativně pátrací prostředky využívány především v souvislosti s drogovou trestnou činností. Použití agenta podle § 158e tr. ř. bylo v roce 2003 v obvodu působnosti **VSZ v Olomouci** realizováno celkem ve čtyřech trestních věcech.

c) Poznátky k účasti soudců při úkonech prověřování (§ 158a tr. ř.)

Návrh soudci na účast u neodkladného a neopakovatelného úkonu spočívajícího ve výslechu svědka nebo rekognici je podáván státními zástupci v pracovní době zpravidla písemně, v některých případech se objevuje i praxe výlučně telefonického vyrozumívání soudce o úkonu s tím, že o tomto postupu učiní státní zástupce záznam do dozorového spisu - a obdobně soudce do příslušného spisu v rejstříku Nt. V mimopracovní době se činí telefonicky a následně je stvrzen i písemně, popř. je využíváno záznamů uvedených výše.

Okresní státní zastupitelství v Přerově v této souvislosti uvedlo, že ačkoli je v aktuálním komentáři autorů P. Šamala a dalších autorů k § 158a tr. ř. výslovně uvedeno, že návrh na provedení tohoto úkonu učiněný v telefonické či ústní podobě, jehož znění se poznamená v protokole a nevyžaduje se tak písemný návrh, je dostatečný, v konkrétním případě byl soudkyní Okresního soudu v Přerově odmítnut telefonický návrh a byl požadován návrh písemný. Přes existenci nedůvodnosti tohoto požadavku jsou zmiňované návrhy činěny státními zástupci vždy v písemné formě. Žádný obdobný problém nebyl jinak signalizován.

Za potvrzení toho, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2002, totiž že postupu dle § 158a tr. ř. bylo tehdy využíváno kromě rekognice (k její povaze srov. např. výkl. stan. č. 4/2003 Sb. v. s. NSZ) zejména při výslechu svědků - poškozených, kteří se trvale nezdržují na území České republiky a jejichž pozdější výsledek by byl spojen se značnými obtížemi, dále při výslechu osoby mladší než 15 let a při výslechu starých osob, které byly poškozeny trestným činem, lze pokládat údaj, podle něhož např. v obvodu působnosti **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** byl postup podle tohoto zákonného ustanovení aplikován v roce 2003 nejčastěji v případech, kdy bylo nezbytné provést výsledek poškozeného cizího státního příslušníka, osoby mladší 15 let a dále v případech rekognic, jejichž výsledek měl sloužit jako podklad pro zahájení trestního stíhání (na **OSZ v Ostravě** bylo podáno celkem 71 takových návrhů).

*Z obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně** byl v této souvislosti zjištěn i poznatek, že státní zástupce se těchto úkonů pravidelně účastní.*

Nadále se konstatuje poznatek, podle kterého soudci se úkonů zúčastňují bez problémů, neprodleně, a případy, že by namítali nezákonnost prováděného úkonu, a že by také z tohoto důvodu do úkonu zasahovali, byly naprosto výjimečné.

3. Postup státního zastupitelství ve vazebních věcech

a) Počty osob ve vazbě k 31. 12. 2003 (tabulky č. III/3a – rozlišení na okresní a krajská státní zastupitelství, údaje za období let 2001 - 2003)

Jak bylo uvedeno již ve zprávě o činnosti za předcházející rok, obě *tabulky č. III/3a* byly koncipovány zcela nově (zachycují však již údaje i za rok 2002 a 2003 a lze tedy provést odpovídající srovnání).

Pokud jde o **okresní státní zastupitelství**, byl v zásadě plně zachován stav z předchozího roku (který byl sám o sobě extrémní, protože se projevil vzestup počtu osob ve vazbě na konci sledovaného období v důsledku přesunu poměrně značného počtu vazebních věcí z krajských na okresní státní zastupitelství po nabytí účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.).

Ohledně **krajských a vrchních státních zastupitelství** se naproti tomu oproti roku 2002 projevil vzestup počtu osob ve vazbě na konci sledovaného období, a to o **23 %** (v roce 2002 byl oproti předcházejícímu období konstatován pokles o plných 51,2 %).

V obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze** k 31. 12. 2003 poklesl vcelku nevýznamně počet osob ve vazbě v trestních věcech, ve kterých jsou v prvním stupni činná okresní státní zastupitelství (o 1,4 %) a naopak poněkud výrazněji stoupl počet osob ve vazbě ve věcech, v nichž jsou v prvním stupni činná krajská státní zastupitelství (o 10,2 %). Celkově tak došlo ke zcela nevýznamnému nárůstu počtu osob ve vazbě (o 7 osob, tj. o 0,8 %).

U státních zastupitelství v obvodu působnosti **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** došlo ke sledovanému datu k nárůstu počtu osob ve vazbě v porovnání se stavem k 31. 12. 2002, a to – pokud se jedná o okresní státní zastupitelství – 3,4 %, a – u krajských státních zastupitelství – dokonce o 65,4 %. Souhrnně šlo o 44 osob, což představuje nárůst o 12,6 %.

*Jak uvádí podkladová zpráva **VSZ v Olomouci**, rozhodující podíl na tomto zjištění – pokud jde o krajská státní zastupitelství - má **KSZ v Brně**, kde počet osob ve vazbě vzrostl o 44 osob.*

Vývoj v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství je přitom v obou ukazatelích nerovnoměrný.

Ve vztahu k **okresním státním zastupitelstvím** největší vzestup bylo možno shledat u státních zastupitelství v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Praze**, naopak největší pokles v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové**; v ostatních obvodech byl v podstatných rysech zachován trend z roku 2002.

Ohledně výkonu působnosti **krajských státních zastupitelství** vzestup více než 100 % nastal u **Krajského státního zastupitelství v Praze** a vzestup zhruba o polovinu u **Krajského státního zastupitelství v Plzni** a **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** (a také u **Vrchního státního zastupitelství v Praze**, kde se však jedná o zatím velmi nízké absolutní počty). Naproti tomu velmi výrazný pokles byl zaznamenán u **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** a také u **Městského státního zastupitelství v Praze** (vždy přibližně o 50 %).

b) Způsob meritorního skončení vazebních věcí v přípravném řízení (tabulka č. III/3b, tabulka č. III/3b - rok 2000 - 2001)

Na území České republiky skončilo v roce 2003 z celkového počtu 5 968 vazebně stíhaných osob řízení v absolutní většině podáním obžaloby, a to v **97,4 %** (v roce 2002 z 5 888 vazebně stíhaných osob šlo o podíl 97,1 %, zatímco v roce 2001 tomu tak bylo u 86,3 % osob, jak plyne i z připojené *tabulky č. III/3b – údaje za rok 2000 - 2001*).

Postupem dle § 172 tr. ř. skončilo přípravné řízení stran **2,3 %** (v roce 2002 - 2,4 %), dle § 173 tr. ř. stran **0,3 %** (stejný údaj jako v roce 2002) a dle § 171 tr. ř. pak stran **0,1 %** (v roce 2002 - 0,2 %) vazebně stíhaných osob.

Pokud jde o obvody obou vrchních státních zastupitelství, v obvodu **VSZ v Praze** skončilo v roce 2003 z celkového počtu 4068 vazebně stíhaných osob řízení v absolutní většině podáním obžaloby (97,1 %). V roce 2002 tomu bylo u 96,9 % osob. Postupem podle § 172 tr. ř. skončilo přípravné řízení u 2,5 %, dle § 173 tr. ř. u 0,4 % a dle § 171 tr. ř. u 0,0025 % (pouze 1 osoba) vazebně stíhaných osob. V obvodu **VSZ v Olomouci** pak byla obžaloba uplatněna z celkového počtu 898 vazebně stíhaných osob u 98 % osob (v roce 2002 se jednalo o podíl 97,4 %). Zastavení trestního stíhání bylo aplikováno u 1,8 % osob, přerušení trestního stíhání u 0,2 % a postoupení věci jinému orgánu u 0,1 % osob (i zde šlo o jediný případ).

Tyto údaje svědčí o větší odpovědnosti státních zástupců při výkonu dozoru nad zachováváním zákonosti v přípravném řízení ve vazebních věcech a o důsledném přezkoumávání vazebních důvodů ještě předtím, než je podán návrh na vzetí obviněného do vazby.

Postup podle § 172 tr. ř. je uplatňován nejčastěji z důvodů zjištěné nepřičetnosti obviněných, zcela výjimečně z důvodů zásadní změny v dokazování.

Meziroční pokles počtu osob, proti nimž skončilo trestní stíhání konané vazebně, jaký byl konstatován při porovnání údajů za rok 2002 a rok 2001 (o 4 066 osob, tj. 40,8 %), již v roce 2003 nebyl zaznamenán, a naopak byl zjištěn zcela nepatrný vzestup, a to o 1,4 %.

c) Délka přípravného řízení ve vazebních věcech (tabulka č. III/3c, č. III/3c - rok 2000 - 2001)

Hodnocené údaje vyplývají z *tabulky č. III/3c*, u které je nutno upozornit na to, že je zpracována na základě statistických listů (z tohoto důvodu jsou např. uváděny i vazby delší 16 měsíců, které v přípravném řízení ani u nejzávažnějších věcí pojmově nepřicházejí v úvahu). Pro srovnání je možno odkázat i na připojenou *tabulku č. III/3c – údaje za rok 2000 - 2001*. Porovnání údajů je ovšem jen přibližné, právě se zřetelem na to, že zatímco tato naposledy zmíněná *tabulka* vycházela ze statistických výkazů, nově vypracovaná *tabulka* je založena na údajích ze statistických listů trestních.

Celkový počet vazebně stíhaných osob na území ČR se v roce 2003 z pohledu údajů obsažených v uváděné *tabulce č. III/3c* meziročně snížil z hodnoty 5 890 v roce 2002 na **5 868** v roce 2003 (tedy zcela nevýrazně – o **0,4 %**), když srovnání údajů z 10 482 v roce 2001 na 5 890 v roce 2002 pochopitelně (a především v důsledku novely trestního řádu č. 265/2001 Sb.) bylo mnohem závažnější (pokles o 43,8 %).

Obecně lze jinak konstatovat, že na území České republiky u **94,4 %** (v roce 2002 šlo o 93,7 %) vazebně stíhaných osob vazba v přípravném řízení nepřesáhla dobu **8 měsíců** (podle údajů ze statistických listů vyplněných v průběhu roku 2003). Na tomto vývoji se téměř shodně podílela státní zastupitelství z obvodů obou vrchních státních zastupitelství (VSZ v Praze – 93,4 % - v roce 2002 se jednalo o 93,8 % - a VSZ v Olomouci – 96,5 % - v roce 2002 93,6 %).

Opětovně je možno poukázat na to, že ustanovení § 71 odst. 8, 9 tr. ř., ve znění po novele z roku 2001 může v některých, zejména složitých a skupinových, trestních věcech vést k ohrožení výsledku trestního řízení, a to mnohdy bez ohledu na aktivitu či pasivitu státního zástupce nebo policejního orgánu.

4. Poznatky vyplývající z novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ohledně dozoru státního zástupce v přípravném řízení

a) Ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu

Pokud jde o institut záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 věta první tr. ř.), je možno v souladu s tím, co bylo uvedeno již ve zvláštní zprávě obsahující analýzu a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., v podmínkách státního zastupitelství, i ve zprávě o činnosti za rok 2002, poukázat na to, že se vzhledem k jejich značně vysokému počtu (byl sepsán celkem v **387 960** věcech; v roce 2002 v 397 120 případech), uvést, že se jedná o mimořádně zatěžující činnost, aniž by bylo bezprostředně dosaženo výsledku zamýšleného zákonodárcem.

Záměr zákonodárce, aby státní zástupce byl doručením záznamu informován o všech věcech zpracovávaných policejními orgány, se jinak ale daří naplňovat. Vzhledem k počtu těchto záznamů a personálnímu obsazení státních zastupitelství je však práce s nimi mnohdy (zejména na úrovni okresních státních zastupitelství) jen formální, přičemž značná část věcí navíc končí odložením věci.

Aktivní dozor státního zástupce ve všech věcech je stále nutno považovat za cílový stav, k němuž je třeba se postupně přibližovat. Současný stav, kdy v řadě případů je dozor státního zástupce toliko formální, je způsoben především rozsahem úkolů a kapacitními možnostmi státního zastupitelství.

Státní zástupci při využívání svých oprávnění při výkonu dozoru ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu volí diferencovaný přístup na základě hodnocení věci z hlediska jejich složitosti a závažnosti.

Kvalitu záznamů o zahájení úkonů trestního řízení lze po některých negativních poznatcích z roku 2002 hodnotit již jako dobrou. K tomu přispěly konzultace státních zástupců s orgány policie, případně i vypracování vzoru záznamu Policejním prezidiem Policie ČR, který byl předložen příslušným policejním orgánům i opakované součinnosti porady s policejními orgány.

Přes přijímaná opatření jinak stále nebylo dosaženo toho, aby policejní orgány (v souvislosti s prováděním kontroly rychlosti prověřování ve smyslu § 159 tr. ř.) předkládaly státním zástupcům žádosti o prodloužení lhůty jak včas, tak i s náležitým odůvodněním. Vyskytuje se dokonce i to, že žádosti o opětovné prodloužení lhůty bývají předkládány bez spisového materiálu. V žádostech o prodloužení lhůty policejní orgány odpovídajícím způsobem nezduvodňují, proč nebylo možno prověřování skončit ve lhůtě a takové žádosti jsou podávány opětovně. V některých případech však přesto státní zástupci z takových žádostí vycházejí a lhůty pro prověřování prodloužují. V některých případech dokonce tak postupují, aniž by provedli prověrku spisu.

Krajské státní zastupitelství v Brně poukázalo na aplikační problém týkající se způsobu počítání lhůt k prověřování v případech, v nichž došlo k odložení věci usnesením podle § 159a odst. 1 tr. ř., přičemž pro zjištění nových skutečností je nutno pokračovat v prověřování. K tomu Vrchní státní zastupitelství v Olomouci uvádí, že podle jeho názoru dobu, kdy se prověřování nekonalo, nelze do běhu lhůty započítat. Jestliže se jedná o lhůtu k prověřování, nemůže tato lhůta běžet, jestliže se prověřování nekoná. Lhůta tedy počíná opět běžet od okamžiku, kdy se v prověřování pokračuje. Tato lhůta však nepočíná běžet znovu od počátku, nýbrž navazuje na běh lhůty, jejíž běh původně skončil vydáním usnesení o odložení věci. Suvedeným názorem se Nejvyšší státní zastupitelství plně ztotožňuje.

Krajské státní zastupitelství v Praze uvedlo, že stále závažnějším problémem začínají být trestní věci známých pachatelů, jejichž pobyt není znám a nejsou dosažitelní pro orgány činné v přípravném řízení trestním, neboť i když státní zástupce dá souhlas k zadržení podle § 76 odst. 1 tr. ř., často se nedaří policejním orgánům osobu vyhledat a zadržet. Tyto věci se periodicky vrací státnímu zástupci v rámci dozoru nad prověřováním, přičemž dle výkl. stan. č. 1/1995 Sb. v. s. NSZ nepřichází v úvahu v těchto případech rozhodnout o odložení věci podle § 159a odst. 4 tr. ř. Vzhledem k tomu, že počet takto evidovaných věcí se nepochybně bude zvyšovat (podle některých poznatků se jejich celkový počet blíží 4 000, a to na celém území ČR), bylo by na místě přijmout

vhodné legislativní řešení, např. umožňující odložení věci pro neznámý pobyt osoby podezřelé z trestného činu, proti které nelze zatím dle shromážděných důkazů zahájit trestní řízení a následně konat řízení proti uprchlému (takové legislativní návrhy již byly opakovaně ve vztahu k Ministerstvu spravedlnosti učiněny, zatím však nebyly akceptovány).

Okresní státní zastupitelství ve Zlíně poukazuje na to, že policejní orgány při vydávání usnesení o odložení věci opomíjejí taková usnesení náležitým způsobem odůvodňovat. To pak vede k tomu, že státní zástupci při přezkoumávání takových usnesení mají ztíženou situaci, neboť jejich přezkoumání je časově náročnější.

b) Ve stadiu vyšetřování

Při přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání (ať už z vlastního podnětu nebo na podkladě stížnosti) jsou nadále zjišťovány především závady týkající se odůvodnění těchto usnesení. V celé řadě věcí se policejní orgán omezuje pouze na obecně formulovanou frázi (nejčastěji vyjádřenou slovy „vzhledem ke zjištěným skutečnostem zadokumentovaným ve spisovém materiálu je dostatečně odůvodněn závěr“, nebo “na základě prověřování vedeného policejními orgány je dostatečně odůvodněn závěr”), což je obvykle doplněno opakováním popisu skutku z výroku usnesení a citací právní věty. Některá usnesení pak mají až extrémně krátké odůvodnění.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích právě poukazuje na závady odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání (obsahuje pouze opakování výroku usnesení a obecně formulované fráze, některá jsou až extrémně stručná, obsahují pouze odkaz na spisové materiály různých policejních složek, případně na určité výsledky šetření předcházejícího postupu podle § 160 odst. 1 tr. ř., avšak bez uvedení konkrétních důkazů a skutečností, o které opírá policejní orgán důvodnost zahájení trestního stíhání, někdy chybí i právní zhodnocení zjištěného skutkového stavu odůvodňující užitou právní kvalifikaci z hlediska všech znaků skutkové podstaty trestného činu).

Také v roce 2003 byla zaznamenána tendence ve výkonu dozoru státního zástupce spočívající ve větší náročnosti na kvalitu obsahu usnesení o zahájení trestního stíhání s tím, že v případě zjištěných vad státní zástupce přikročí k aplikaci ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. častěji nežli v minulosti, přičemž zčásti může být důvodem tohoto postupu i fakt, že s ohledem na novou právní úpravu postupu při rozhodování o skončení trestního stíhání (§ 171 a 172 tr. ř.), kdy je toto svěřeno výlučně státnímu zástupci, a dále pak s ohledem na přezkoumání oprávnění nejvyššího státního zástupce ve smyslu § 174a tr. ř., přezkoumávají státní zástupci již usnesení o zahájení trestního stíhání pečlivěji s vědomím, že sami budou v této věci rozhodovat, a to nejen při podání obžaloby, ale i při jiném meritorním vyřízení věci. Jde tedy zároveň i o jeden z důvodů, pro který došlo k podstatnému snížení počtu usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu (srov. k tomu blíže část II., bod 1., písm. c) této zprávy).

Např. státní zástupci činní u Okresního státního zastupitelství v Ostravě zrušili 72 takových usnesení.

Krajské státní zastupitelství v Praze (a obdobně i Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem) v souvislosti s poukazem na přetrvávající omezení při provádění procesně použitelných důkazů výsledkem svědků v rámci přípravného řízení trestního v trestních věcech, k jejichž projednání je příslušný okresní soud (§ 164 odst. 1, § 211 a § 212 tr. ř.), na které poukazovalo v loňské zprávě o činnosti, dodává, že okruh negativních praktických dopadů této úpravy na dokazování před soudem lze vymezit i tím, že svědci si událost nepamatují, nechápou důvod, proč by měli znovu vypovídat o tom, co již uvedli policii, nedostavují se k soudu. Úřední záznam sepsaný policejním orgánem o podaném vysvětlení mívá v podstatě stejné náležitosti jako protokol o výslechu, včetně podpisu vyslychané osoby, takže v řízení před soudem prakticky dochází k opakovanému výslechu. Na druhé straně jsou dány poznatky, že policejní orgán ne vždy aplikuje § 164 odst. 1 tr. ř. správně, neboť v řadě případů nevyslechne osoby v přípravném řízení v procesním postavení svědků, i když jsou proto zákonné důvody (např. výslechy osob závislých na návykových látkách v řízení o drogových deliktech).

Krajské státní zastupitelství v Brně poukázalo na spornou právní úpravu procesní nepoužitelnosti záznamů o vysvětlení pořízených před zahájením trestního stíhání. To s tím, že ve věcech s příslušností krajského soudu (§ 17 tr. ř.) je třeba svědky opětovně vyslýchat, tentokrát však do protokolu *To proto*, že ve většině případů jde o složité věci, v nichž soudy nařizují hlavní líčení s větším časovým odstupem, což má negativní vliv na paměť svědků.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem upozornilo na výkladový problém ohledně přítomnosti obhájce při sepisování úředního záznamu v průběhu vyšetřování. Někteří státní zástupci připouštěli účast obhájce u takového úkonu, a tedy následně byla obhájci proplacena odměna dle advokátního tarifu za poskytnutou právní službu obviněnému. Na tento problém reagovalo KSZ vydáním stanoviska, když jeho závěry lze shrnout tak, že sepisování úředního záznamu je úkonem neprocesní povahy, a to ve vztahu k jeho budoucí důkazní využitelnosti. Obhájce má dle trestního řádu právo být přítomen vyšetřovacím úkonům, jejichž výsledek lze použít v trestním řízení jako důkaz, tedy jako zákonem procesní cestou získaný poznatek, když za použití výkladového pravidla a contrario je možno dojít k závěru, že se nejedná o právo být přítomen sepisování úředního záznamu, který není možno po proběhlém vyšetřování považovat, za použitelný důkaz. V tomto směru byly rovněž instruovány policejní orgány.

Nejvyšší státní zastupitelství se tímto problémem zabývalo, dospělo k závěru, podle něhož zásadně přítomnost obhájce při uvedených úkonech, byť prováděných v průběhu vyšetřování, nepřichází v úvahu (srov. v této souvislosti i úpravu v čl. 53 odst. 5 poslední věty pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003). Pokud však policejní orgán v rozporu se zákonem obhájci účast u takového úkonu umožní, nelze bez dalšího učinit závěr, že obhájci za účast na zmíněném úkonu nelze proplatit odměnu za poskytnutou právní službu obviněnému (nehledě již na to, že o této otázce nezřídka v trestním řízení nerozhoduje ani státní zástupce čiv policejní orgán, ale soud). Na gremiální poradě konané dne 10. 11. 2003 nebylo ve vztahu k uvedenému problému dosaženo shody potřebné k vydání výkladového stanoviska.

5. Zkrácené přípravné řízení

Jak již bylo konstatováno sub. II., 3., institut zkráceného přípravného řízení se v plné míře osvědčil a v praxi je v odpovídající míře využíván. Tento institut hodnotí nižší státní zastupitelství pozitivně pro jeho přínos nejen k rychlosti přípravného řízení, ale i k uvolnění kapacity Služby kriminální policie a vyšetřování pro složitější případy trestné činnosti. Znovu se proto vyslovuje závěr, že do budoucna by mělo být umožněno rozšíření aplikace tohoto institutu na všechny trestné činy, o kterých koná řízení samosoudce. **Nejvyšší státní zastupitelství se v této souvislosti přiklání k tomu, aby konání zkráceného přípravného řízení bylo obligatorní ve vymezených případech méně závažné trestné činnosti.**

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zmiňuje jako nedostatek v postupu policejních orgánů jejich snahu v některých případech, s ohledem na systém hodnocení vlastní práce, přenášet řízení o tzv. bagatelních trestných činech do fáze vyšetřování. Za určitý nedostatek považuje také výjimečné používání odklonů od trestního řízení, když takovýto postup je ve srovnání s postupem ve zkráceném přípravném řízení označován za pracnější a prodlužující celé vyřízení věci. Uvádí rovněž, že celkový předpokládaný efekt zkráceného přípravného řízení je snižován neodpovídajícími prodlevami řízení před soudem.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích se kladně vyjadřuje ke zlepšení úrovně záznamů o sdělení podezření, zpracovávaných v drtivé většině policejními orgány obvodních oddělení Policie ČR, či policejními orgány cizinecké policie, jako důsledku práce dozorových státních zástupců. Kladně hodnotí i zažitou praxi všech okresních státních zastupitelství v obvodu jeho působnosti, při níž policejní orgán, získá-li poznatek o věci, v níž si vyhodnotí, že by byl možný postup podle § 179a tr. ř., se obrací na státního zástupce, a to osobně, případně telefonicky. Se státním zástupcem pak věc konzultuje a řídí se jeho pokynem, ať již ten směřuje ke konání zkráceného přípravného řízení, či k zahájení trestního stíhání. V obou naznačených variantách dozorový, či službu konající státní zástupce poznamenává své stanovisko stručně do dozorového spisu.

Krajské státní zastupitelství v Plzni považuje nadále za problematickou pětidenní lhůtu obviněného k přípravě na hlavní líčení (§ 198 odst. 1 tr. ř.) ve věcech, v nichž na zkrácené přípravné řízení navazuje zjednodušené řízení před samosoudcem. Ta může totiž v kombinaci s § 68 odst. 2 tr. ř. znamenat, že zadrženou osobu v případě, kdy nesouhlasí s konáním hlavního líčení ihned, musí samosoudce propustit. Pětidenní lhůta ve zjednodušeném řízení by neměla být vůbec stanovena, neboť se jedná o skutkově i právně jednoduché věci, u kterých tak dlouhá lhůta k přípravě je nadbytečná a v duchu tohoto by mělo proběhnout hlavní líčení ihned.

6. Poznatky k vyšetřování konaném státními zástupci

Obsah této části zprávy o činnosti navazuje na její předchozí část II.2.g) týkající se vývoje trestné činnosti příslušníků Policie ČR a Bezpečnostní informační služby (věci, které by se týkaly příslušníků BIS, se vyskytly pouze v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze).

Lze konstatovat, že po vyřešení počátečních problémů v personálním naplnění specializovaných pracovišť příslušných k vyšetřování trestné činnosti příslušníků Policie ČR a získáním zkušeností z vyšetřování této trestné činnosti se činnost na tomto úseku v minulém roce postupně stabilizovala a dále zkvalitňovala. K tomu přispívala i dobrá úroveň spolupráce pověřených státních zástupců s policejními orgány Inspekce ministra vnitra. Došlo k podstatnému omezení případů, kdy pověření státní zástupci v průběhu vyšetřování především z důvodu vlastního pracovního zatížení, pověřovali policejní orgány Inspekce ministra vnitra prováděním vyšetřovacích úkonů nad rámec sledovaný ustanovením § 161 odst. 3 tr. ř. Pod vlivem přijatých opatření se výrazně snížil i počet případů, kdy státními zástupci byla policejním orgánům Inspekce MV zasílána podání, někdy s výslovným pokynem k prověření podle § 158 odst. 3 tr. ř., která ve smyslu čl. 10 odst. 4 tehdy účinného pokynu obecné povahy poř. č. 9/1994 neměla povahu trestních oznámení a byl na místě jiný způsob jejich vyřízení příslušným státním zástupcem. I když se tyto případy dosud vyskytují, stává se tak již pouze ojediněle.

Vrchní státní zastupitelství v Praze ve své podkladové zprávě poukázalo na to, že v červenci 2003 obdrželo od Nejvyššího státního zastupitelství v Brně poznatky signalizující některé trestní věci příslušníků Policie ČR, v nichž úkony trestního řízení prováděli pověření státní zástupci a délka trestního řízení byla neúměrně dlouhá. Jednalo se celkem o 34 věci, jež byly převážně vedeny u Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 (jednalo se o 21 takových věcí). Dohledovou činností nadřízených krajských státních zastupitelství, Městského státního zastupitelství v Praze a Vrchního státního zastupitelství v Praze byl postup státních zástupců pověřeným vyšetřováním v těchto věcech prověřen z hlediska včasnosti provádění úkonů trestního řízení. Byly tak zjištěny neodůvodněné dlouhodobé průtahy v činnosti pověřených státních zástupců Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 po podání návrhu policejního orgánu Inspekce MV na zahájení trestního stíhání celkem v 16 věcech. Prvotní příčiny zjištěných průtahů je nutno spatřovat v problémech v personálním zabezpečení výkonu nové působnosti státního zastupitelství založené ustanovením § 161 odst. 3, 4 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. ve fázi přípravy a počáteční realizace novely trestního řádu. U Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1, kde je výskyt trestné činnosti příslušníků Policie ČR v obvodu VSZ v Praze nejvyšší, se ani do poloviny roku 2002 nepodařilo z objektivních důvodů vytvořit potřebné personální předpoklady pro včasné a kvalitní vyšetřování trestné činnosti příslušníků Policie ČR odpovídající reálnému nápadu trestních věcí. To vedlo k vysokému pracovnímu zatížení pověřených státních zástupců a negativně se projevilo v prodlevách při vyřizování nových trestních věcí. V některých konkrétních věcech však průtahy spočívaly i v nedostatečném organizování a plánování vlastní činnosti a v málo důsledném a účinném výkonu dozoru ve stadiu před zahájením trestního stíhání, což vedlo k vrácení věci policejnímu orgánu Inspekce MV k doplnění, někdy i opakovaně.

V návaznosti na tato zjištění byla ze strany VSZ v Praze i MSZ v Praze přijata opatření k urychlenému zahájení trestního stíhání ve věcech, kde bylo prodlouženo zjištěno a k zamezení jejich opakování v budoucnu. V listopadu 2003 pak provedlo VSZ v Praze u MSZ v Praze dohledovou prověrku úrovně výkonu dozoru v přípravném řízení trestním v trestních věcech příslušníků Policie ČR, v nichž konal vyšetřování pověřený státní zástupce a výkonu dohledu v těchto věcech ve stadiu před zahájením trestního stíhání. Prověrkou bylo zjištěno, že po zahájení trestního stíhání trestní řízení již probíhá plynule a ve vyšetřování nebyly zjištěny neodůvodněné průtahy. Převážně se však jednalo o věci, kde bylo trestní stíhání zahájeno až v průběhu měsíce srpna až října 2003, na základě opatření přijatých k řešení zjištěných průtahů. Ve věcech, kde vyšetřování trvalo delší dobu, nebyly v dozorových spisech dokumentovány prověrky spisového materiálu ve smyslu čl. 9c odst. 1, 2 a 4 v té době platného pokynu obecné povahy poř. č. 9/1994 (záznamy o prověrkách byly zjištěny pouze v 6 dozorových spisech). Stav řízení státní zástupce zjišťoval především v rámci přezkoumání spisového materiálu při rozhodování o stížnosti nebo vyřizování žádosti podle § 157a tr. ř. V případech, kde pověřeným státním zástupcem nebylo postupováno podle § 167 odst. 2 tr. ř., nebylo v rámci dozoru na tento nedostatek reagováno a stanovený postup nebyl důsledně vyžadován. Závady byly zjištěny i v přezkoumávání zákonnosti a správnosti

usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., kdy dozorovým státním zástupcem nebylo reagováno i na závažné nedostatky v popisu skutku.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci rovněž zdůraznilo, že i v obvodu jeho působnosti byla v roce 2003 kvalita vyšetřování obligatorně konaného státním zástupcem vyšší než v loňském roce, což souvisí především se stabilizací personální situace na úseku vyšetřování na všech třech okresních státních zastupitelstvích, jež se touto činností zabývají (Ostrava, Olomouc, Brno-venkov), a také s tím, že vyšetřující státní zástupci získali zkušenosti především z aplikace hlavy dvanácté zvláštní části trestního zákona. Specializovaní státní zástupci velmi úzce spolupracují s orgány Inspekce ministra vnitra, kteří také předkládají státním zástupcům návrhy na zahájení trestního stíhání a opatřují řadu důkazů zachycených především formou úředních záznamů a také listinných důkazů. Obecně bylo za obvod VSZ v Olomouci konstatováno, že úsek vyšetřování trestné činnosti příslušníků Policie ČR je již stabilizována a nečiní vážnější problémy.

Krajské státní zastupitelství v Praze poukázalo na poznatek Okresního státního zastupitelství pro Prahu-východ o tom, že při konání dozoru nad policejním orgánem Inspekce MV a následně při součinnosti s ním v rámci vyšetřování konaném státním zástupcem došlo ke zvýšení administrativní náročnosti práce a komplikovanosti kontaktu mezi státním zástupcem a policejním orgánem Inspekce MV tím, že v důsledku interní změny působnosti jednotlivých oddělení Inspekce MV spadají okresy v rámci Středočeského kraje mezi tři územní oddělení Inspekce MV (oddělení IMV se sídlem v Liberci je příslušné pro okres Mladá Boleslav, oddělení IMV se sídlem v Pardubicích je příslušné pro okresy Kutná Hora a Kolín, ostatní okresy spadají pod oddělení IMV se sídlem v Praze).

Toto státní zastupitelství poukazuje rovněž na to, že v návaznosti na převzetí této agendy z dřívějších útvarů vyšetřování Policie ČR na státní zastupitelství dochází opakovaně ze strany Inspekce MV ve vztahu ke státnímu zastupitelství k nestandardním postupům v podobě "signalizování" poznatků o průtazích v postupu státního zástupce po převzetí návrhu na zahájení trestního stíhání do rozhodnutí podle § 160 tr. ř., popř. skončení trestní věci, vyšším stupňům státního zastupitelství, namísto toho, aby byl případný problém řešen vždy se státním zástupcem příslušným k výkonu dohledu nebo vyřízení stížnosti na průtahy. Navozuje to zdání, že jednak policejní orgán Inspekce MV má mezi jinými policejními orgány činnými v trestním řízení neodůvodněné výsadní postavení, jednak že Inspekce MV dozoruje státní zastupitelství a ne naopak. Důvodem právě uvedených údajů není snaha zakrývat některé problémy spojené s rychlostí řízení na státním zastupitelství ve věcech trestné činnosti příslušníků Policie ČR (které jsou mj. spojené nadále s problémy při personálním zajištění této agendy), ale spíše zájem na standardních vztazích mezi příslušným státním zastupitelstvím a policejním orgánem, byť by se jednalo o centrální útvar s příslušností na území celé České republiky.

7. Nové poznatky k věcem vráceným státnímu zástupci k došetření (tabulky č. III/7a a č. III/7b)

a) Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. (tabulky č. III/7a a č. III/7b)

Tabulky č. III/7a a č. III/7b byly již ve zprávě o činnosti za rok 2002 zcela nově koncipovány, ale umožňují meziroční srovnání období let 2002 a 2003.

Přesto se jeví vhodné připomenout, že zpráva o činnosti za rok 2002 konstatovala, že poměrně zásadní novelizace ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. se tehdy výrazně nepromítla v počtu věcí vrácených k došetření **okresními soudy** (u všech věcí se jednalo o nárůst o 8,5 % na území celé ČR, u věcí vrácených pravomocně dokonce o pokles o 14,3 %). Vývoj u okresních státních zastupitelství v obvodu obou vrchních státních zastupitelství u věcí vrácených i věcí vrácených pravomocně byl velmi podobný. Naproti tomu u **krajských soudů** jako soudů prvního stupně bylo možno mluvit o velmi podstatném dopadu novely trestního řádu č. 265/2001 (u všech vrácených věcí pokles o 53,0 % a u věcí vrácených pravomocně dokonce o 68,0 %), což se jevílo poněkud paradoxní s přihlédnutím k tomu, že novela z roku 2001 koncipovala jako samostatnou formu vyšetřování (nikoli přípravného řízení) tzv. rozšířené vyšetřování podle oddílu třetího hlavy desáté trestního řádu. Podíl věcí vrácených k došetření pravomocně na celkovém počtu věcí u věcí vrácených okresním státním zastupitelstvím činil 42,7 % a u věcí vrácených krajským (a vrchním) státním zastupitelstvím 37,3 %.

V roce 2003 byla na území ČR v podstatě bez větších změn zachována - pokud jde o věci vrácené podle citovaného ustanovení **okresními soudy** - úroveň z roku 2002 u všech věcí a u věcí vrácených k došetření pravomocně nastal vzestup o **11,4 %**. Ohledně věcí

vrácených k došetření **krajskými soudy** se projevilo v roce 2003 (oproti roku 2002) velmi zásadní snížení - ve vztahu k všem vráceným věcem o **24,5 %** a ve vztahu k věcem vráceným pravomocně dokonce **více než trojnásobně**.

Podíl věcí vrácených k došetření pravomocně na celkovém počtu věcí u věcí vrácených okresním státním zastupitelstvím činil na území ČR v roce 2003 **47,7 %** a u věcí vrácených krajským (a vrchním) státním zastupitelstvím **15,7 %**.

Poněkud rozdílný vývoj byl přitom zaznamenán v obvodech obou vrchních státních zastupitelství. V obvodu **VSZ v Praze** se počet věcí vrácených státním zástupcům okresních státních zastupitelství k došetření oproti roku 2002 zvýšil, ne však výrazně (o 9 věcí a o 5,2 %). Obdobně se zvýšil počet věcí vrácených pravomocně (o 10 věcí a o 16,1 %). Z celkového počtu vrácených věcí činil podíl věcí vrácených pravomocně 39,8 % (v roce 2002 to bylo 36 %). K zásadní změně v této oblasti zde tedy nedošlo.

Počet věcí vrácených k došetření státním zástupcům krajských státních zastupitelství (včetně Městského státního zastupitelství v Praze) se zvýšil zcela nepatrně (o 3 věcí a o 4,9 %), když naopak došlo k výraznému snížení počtu věcí vrácených těmto státním zástupcům pravomocně (o 14 věcí, tj. o 70 %; podíl věcí vrácených pravomocně činil 30 %). Tento stav, který je registrován u většiny krajských státních zastupitelství, tak svědčí o pokračování trendu snižování těchto věcí i v obvodu tohoto vrchního státního zastupitelství.

V obvodu **VSZ v Olomouci** byl zaznamenán nižší sestupný trend v počtu věcí vrácených okresními soudy, kde tento pokles činil 10,5 % u všech vrácených věcí a 5,8 % u věcí vrácených pravomocně (podíl věcí vrácených pravomocně činil v roce 2002 54,7 % a v roce 2003 64,7 %). V případech krajských soudů u všech vrácených věcí činil pokles 61,2 % a u věcí vrácených pravomocně 66,6 %. Podíl věcí vrácených pravomocně zde činil v roce 2002 42,9 % a v roce 2003 36,8 %.

U okresních soudů v obvodu působnosti Krajského soudu v Brně došlo ohledně pravomocně vrácených věcí k nárůstu oproti roku 2002 o 19 %. Tento nárůst je o to závažnější, že u všech vrácených věcí v obvodu tohoto krajského soud došlo k poklesu o 15 %.

Vývoj v obvodu jednotlivých krajských státních zastupitelství byl tedy nerovnoměrný a různorodý – podrobnosti srov. citované *tabulky č. III/7a a č. III/7b*.

Podle poznatku VSZ v Praze byly v případech pravomocných rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření důvodem vrácení podstatné procesní vady řízení nebo procesní vady společně s nedostatky ve skutkových zjištěních. Uvedené poznatky tak svědčí o tom, že rozhodovací praxe Vrchního soudu v Praze jako stížnostního soudu v zásadě odpovídá záměru novely trestního řádu přenést těžiště dokazování do stadia řízení před soudem.

VSZ v Olomouci ohledně hlavních důvodů vrácení věci k došetření uvedlo, že nejčastějším důvodem rozhodnutí soudů podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. byla převážně procesní pochybení, nedostatky ve skutkových zjištěních, požadavky soudů na opatření znaleckých posudků, zejména z odvětví psychiatrie a odvětví ekonomiky. U krajských soudů, jako soudů I. stupně, lze tedy hovořit o podstatnějším dopadu novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Na výsledných počtech má v této oblasti podstatný vliv praxe Vrchního soudu v Olomouci, který nedůvodná rozhodnutí krajských soudů ruší.

Podle informací MSZ v Praze jsou nejčastějším důvodem vrácení věci k došetření neustále požadavky na opakované výsledky svědků, na vyhotovení znaleckých posudků a procesní pochybení, mnohdy jsou však požadavky soudu soudem rozhodujícím o stížnosti státního zástupce výrazně zúženy. U tohoto státního zastupitelství také byla z celkového počtu 27 věcí vrácených státnímu zástupci k došetření (pokud se jednalo o věci přímo z působnosti tohoto státního zastupitelství) pouze jediná věc vrácena pravomocně.

KSZ v Praze uvádí, že počet věcí vrácených k došetření státním zástupcům okresních státních zastupitelství v jeho obvodu se zvýšil výrazně (72 %), a to i pokud jde o věci vrácené pravomocně (85 %). Důvodem pro pravomocně vrácení byl nově ve větší míře požadavek soudu na opakování konání přípravného řízení trestního z toho důvodu, že s ohledem na neúplný popis skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání

(v záznamu o sdělení obvinění) neodpovídající všem znakům skutkové podstaty trestného činu, zejména pro chybějící popis subjektivní stránky jednání obviněného, nebylo dle soudu účinně zahájeno trestní stíhání a obžaloba neměla a nemohla být podána. Rozhodování okresních soudů zde ovlivnila rozhodovací praxe Krajského soudu v Praze jako soudu druhého stupně, která vychází z nesprávné aplikace nálezů Ústavního soudu ČR I.ÚS 582/96 a IV.ÚS 582/99. V této souvislosti zmiňuje rovněž nejednotnou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ČR.

Pokud se jedná o věci vrácené k došetření státním zástupcům tohoto krajského státního zastupitelství, uvádí, že zatímco počet těchto věcí zůstal v roce 2003 na úrovni uplynulých let, došlo k podstatnému snížení počtu trestních věcí vrácených pravomocně a jejich podíl na celkovém počtu vrácených trestních věcí tak byl nejnižší za poslední čtyři roky. K podstatné změně došlo z hlediska důvodů pravomocného vrácení věcí krajským soudem jako soudem I. stupně k došetření. Zatímco v minulosti to byl zpravidla požadavek soudu na doplnění dokazování, včetně opakování výslechu svědků a opatřování znaleckých posudků, v roce 2003 tento trend nepokračoval.

I když v roce 2003 nabyla právní moci pouze 2 rozhodnutí Krajského soudu v Praze, sděluje **KSZ v Praze** následující důvody pro dokreslení ke všem rozhodnutím tohoto soudu z roku 2003 o vrácení věcí k došetření, byť nabyla právní moci až počátkem roku 2004: Opakované vrácení trestní věci k došetření soudem proto, že nebyly v plném rozsahu splněny pokyny, které dal Krajský soud v Praze při předchozích vráceních věcí k došetření (věc sp.zn. KZv 135/94 - již byla vrácena od roku 1997 - čtyřikrát), ve dvou případech z důvodů nesplnění podmínek pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 tr. ř. (sp.zn. KZv 133/2001 a KZv 131/2003), procesní pochybení při úkonu dle § 166 tr. ř. (sp.zn. KZv 51/2003) a neúplné objasnění věci s ohledem na neodstraněný rozpor mezi opatřenými znaleckými posudky (sp. zn. KZv 78/2003). Problémem se z hlediska sledovaného institutu jeví zejména případy opakovaného vrácení trestní věci k došetření (viz KZv 135/94, v r. 2004 byla evidována další věc takto opakovaně vrácená) s tím, že do jisté míry důvodem byla skutečnost, že zejména v 90. letech XX. století se na rozsáhlé trestní věci „vystřídalo“ v průběhu několika let několik vyšetřovatelů a policejních orgánů a rovněž tak několik státních zástupců, což se negativně projevilo na úplnosti a kvalitě trestního řízení.

Toto krajské státní zastupitelství dále zmiňuje dva nové základní poznatky z této rozhodovací praxe. Jednak již v důsledku rozhodnutí Vrchního soudu v Praze jako soudu II. stupně již nebyly vznášeny požadavky na doplnění dokazování tam, kde může dokazování provést krajský soud sám jako soud I. stupně (např. opakování výslechu svědků, opatření znaleckého posudku z oboru psychiatrie, provedení rekoncise, apod.). Jednak k požadavku Krajského soudu v Praze, aby ve věcech dle § 17 tr. ř. byly vždy výslechy osob prováděny formou výslechu svědka a nebyly používány jako součást spisu záznamy dle § 158 tr. ř., byl jednoznačně zaujat Vrchním soudem v Praze právní názor, že při vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v I. stupni krajský soud dle ustanovení § 17 tr. ř., je za účinnosti trestního řádu od 1.1.2002 policejní orgán oprávněn provádět nejen výslechy svědků bez omezení stanovených § 164 odst. 1 tr. ř., ale také postupovat podle § 164 odst. 1 věta druhá tr. ř. a ve spojení s § 158 tr. ř. dokumentovat věc tím, že žádá osoby o podání vysvětlení a pořizuje o nich úřední záznam místo protokolu o výslechu svědka.

KSZ v Hradci Králové hodnotí podstatné snížení počtu věcí vrácených k došetření jako důsledek rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR v této oblasti, dle které je trestní věc možno vrátit státnímu zástupci k došetření pouze pro závažné vady přípravného řízení, jejichž náprava v řízení před soudem již není možná.

Z okresních státních zastupitelství v obvodu tohoto krajského státního zastupitelství je signalizováno, že v některých případech soud sice formálně nevrátí věc státnímu zástupci k došetření, ale požádá státního zástupce podle § 180 odst. 2 tr. ř. o opatření důkazů, pro jejichž neprovedení v přípravném řízení by věc byla jinak vrácena státnímu zástupci k došetření. Konkrétně byl tento postup zaznamenán v případech, kdy je vedeno trestní stíhání pro trestný čin dle § 147 tr. zák., a ze strany soudu je požadováno vypracování znaleckého posudku z oboru ekonomiky, odvětví účetnictví.

b) Podle § 221 odst. 1, odst. 2 tr. ř.

Stejně tak jako v roce 2002 jde nadále o poměrně ojedinělý postup. Podle výkazů o agendě trestní v roce 2003 bylo vráceno podle § 221 odst. 1 tr. ř. v ČR **24** věci (**10** pravomocně), zatímco v roce 2002 to bylo 27 (12 pravomocně) věcí (a pokud jde o údaje za rok 2001 - 60 věcí, z toho 30 pravomocně), státním zástupcům okresních státních zastupitelství. U státních zástupců krajských státních zastupitelství se jednalo v roce 2003 o **4** věci (**žádná** pravomocně), zatímco v roce 2002 to bylo 7 věcí (3 pravomocně), a v roce 2001 se jednalo o 10 věcí (2 pravomocně).

K vrácení věcí státním zástupcům k došetření nadále docházelo především z důvodů podstatné změny důkazní situace v průběhu konání hlavního líčení.

V obvodu působnosti VSZ v Olomouci byl signalizován případ, kdy v jednom případě bylo zjištěno znaleckým posudkem podaným v průběhu hlavního líčení, že u obžalovaného byl dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. od počátku trestního stíhání.

c) Podle § 260 tr. ř.

Statistické podklady svědčí o tom, že v roce 2003 bylo podle citovaného ustanovení vráceno odvolacími soudy státním zástupcům okresních státních zastupitelství jen **26** věcí (v roce 2002 28 věcí a v roce 2001 121). Státním zástupcům krajských státních zastupitelství bylo takto vráceno k došetření v roce 2003 **5** věcí (v roce 2002 4 věci a 14 jich bylo v roce 2000).

KSZ v Praze k tomuto postupu zmiňuje nový poznatek o tom, že důvodem rozhodnutí Krajského soudu v Praze o vrácení věci k došetření podle § 260 tr. ř. byl jeho závěr, že při zahájení trestního stíhání nebyl řádně popsán skutek, ve kterém byl spatřován trestný čin, takže nedošlo k zákonnému zahájení trestního stíhání, obžaloba byla proto podána pro skutek, pro který nebylo řádně zahájeno trestní stíhání, a soud nemůže o věci jednat a rozhodnout. Krajský soud uplatnil požadavek, aby v rámci došetření státní zástupce zajistil v přípravném řízení, aby bylo znovu řádně zahájeno trestní stíhání podle § 160 tr. ř. a kromě výsledku obviněného bylo provedeno širší či užší dokazování.

d) Podle § 314c odst. 1. písm. a) tr. ř. (tabulka č. III/7a)

Na rozdíl od zprávy o činnosti za rok 2002 zde již přichází v úvahu srovnání s rokem 2002.

Oproti předchozímu roku ve vztahu ke všem věcem, u nichž bylo postupováno (výlučně okresními soudy) podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř., nastal v roce 2003 pokles **na polovinu**; ohledně věcí, jež byly takto vráceny pravomocně, šlo o pokles ještě větší – o **58,5 %**. Zatímco v roce 2002 činil podíl věcí vrácených pravomocně k došetření podle citovaného ustanovení 50,8 %, v roce 2003 dosáhl tento podíl **41,7 %**.

V obvodu **VSZ v Praze** se počet věcí vrácených podle výše uvedeného ustanovení státním zástupcům k došetření oproti roku 2002 podstatně snížil (o 63 věci a o 38 %). Obdobně se snížil i počet věcí vrácených pravomocně (o 31 věc a na polovinu). Z celkového počtu vrácených věcí činí podíl věcí vrácených pravomocně 28,2 % (v roce 2002 to bylo 36,1 %).

V obvodu **VSZ v Olomouci** bylo konstatováno, že zatímco v roce 2002 bylo celkově vráceno 96 věcí, pravomocně 73 věcí a v roce 2003 29 věcí (pokles o 69,8 %), pravomocně přitom ovšem 21 věc. Podíl věcí uvedeným postupem vrácených pravomocně činil v roce 2002 76 % a v roce 2003 72,4 %.

Pozoruhodná situace nastala v obvodu KSZ v Brně, neboť v roce 2002 bylo vráceno celkem 66 věcí, pravomocně 46 věcí a v roce 2003 pouze 12 věcí (pokles o 81,8 %), ale všech těchto 12 věcí bylo vráceno pravomocně. KSZ v Brně v této souvislosti zmínilo, že na tomto výsledku má významný podíl jistá nečinnost OSZ v Uherském Hradišti, neboť státní zástupci ne vždy využili práva podání opravného prostředku proti takovému rozhodnutí.

e) Odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. (tabulka č. III/7a)

I v roce 2003 platilo, že návrhy na potrestání byly pravomocně odmítnuty soudem podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. jen ve velmi malém počtu případů. Zatímco v roce 2002 šlo o 59 osob ve vztahu k 16 671 osobám, na které byl podán návrh na potrestání, v roce 2003 pak o **48** osob ve vztahu ke **17 194 osobám**.

V obvodu **VSZ v Praze** se jednalo v podstatě o stav identický s rokem 2002 (43 věci v tomto roce a 41 věc v roce 2003). U státních zastupitelství v obvodu **VSZ v Olomouci** byl pokles mnohem větší (7 věcí v roce 2003 a 16 věcí v roce 2002).

Vývoj v jednotlivých obvodech byl značně nerovnoměrný, což dokumentuje *tabulka č. III/7a*.

Důvody pro postup podle citovaného ustanovení zůstaly v roce 2003 shodné jako v roce 2002 (především chybná nebo nejasněná právní kvalifikace, která nedovolovala konat podle stanoviska soudu zkrácené přípravné řízení a tím i zjednodušené řízení před samosoudcem).

8. Poznatky k aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání (tabulka č. III/8; tabulky č. III/8a – rok 2003, tabulky č. III/8a až č. III/8c – údaje za rok 2002)

Počet osob, u kterých bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno, ve srovnání s rokem 2002 (kdy došlo oproti roku 2001 k mírnému poklesu, a to o 12,5 %) nevýrazně vzrostl o **4,5 %**. Tento vzestup byl výraznější u státních zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci (o 9,3 %, v předcházejícím roce byl zaznamenán statisticky zcela bezvýznamný pokles o 0,5 %), zatímco v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze (kde v roce 2002 nastal pokles o 22,3 %) byl zaznamenán v podstatě stejný stav jako v roce předcházejícím (snížení o 0,2 %).

Nejvýraznější nárůst osob, jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, byl nejvýraznější (jako už tradičně a téměř po celou dobu aplikace zmíněného institutu) v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně**, a to o 12 %.

Skladbu trestné činnosti, u níž je uplatňován postup podle § 307 tr. ř. zde tvoří zejména trestné činy v dopravě, drobná majetková trestná činnost a trestné činy páchané mladistvými pachateli.

U OSZ ve Zlíně byla zjištěna praxe, kdy vyšetřovací spisy jsou předkládány státnímu zástupci po opatření všech důkazů a po prostudování spisu obviněným s argumentem, že takový postup vyžaduje statistika Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR.

Menší podíl počtu osob, ve vztahu k nimž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno, na celkových počtech těchto osob na území celé ČR (v roce 2002 činil tento podíl 50,7 %, ale v roce 2003 klesl pod polovinu – **48,4 %**), je v obvodu VSZ v Praze stále zdůvodňován tím, že jednak došlo celkově ke snížení počtu případů trestního stíhání (v roce 2002 i v roce 2003 oproti údajům za rok 2001), jednak v některých případech, kde by přicházelo v úvahu podmíněné zastavení trestního stíhání, byl uplatněn institut zkráceného přípravného řízení.

Nejvýraznější pokles počtu podmíněně zastavených trestních stíhání oproti roku 2001 (a také roku 2002) byl v roce 2003 (především u státních zastupitelství v obvodu VSZ v Praze, ale tato zákonitost se do určité míry týká i obvodu VSZ v Olomouci) zaznamenán u majetkových trestných činů, zejména trestného činu krádeže podle § 247 tr. zák., naopak v případě trestných činů proti zdraví (§ 223 tr. zák. a § 224 tr. zák. byl počet podmíněně zastavených osob v roce 2003 v podstatě stejný jako v roce 2001 a 2002. V tomto směru lze dovozovat, že zatímco u nedbalostních trestných činů v dopravě s ohledem na průběh dokazování, povahu trestních věcí a nezměněné podmínky pro uplatňování trestní odpovědnosti převažuje i nadále tendence využívat odklonu trestního stíhání dle § 307 tr. ř. a nedošlo k podstatným změnám, v případě úmyslných trestných činů proti majetku mělo vliv na snížení počtu těchto věcí vyřízených podle § 307 tr. ř. jednak to, že novelou trestního zákona č. 265/2001 Sb. došlo ke snížení hranice škody nikoli nepatrné, a tedy část případů dříve trestně stíhaných a pro nízkou výši škody vyřizovaných odklonem podle § 307 tr. ř. byla řešena mimo trestní řízení v přestupkovém řízení, jednak to, že v případě úmyslné trestné činnosti je ze strany státních zástupců dávana přednost podání obžaloby a zejména pak návrhu na potrestání v rámci konání zkráceného přípravného řízení. **K řešení této situace může dojít v souvislosti s nabytím účinnosti novely trestního řádu č. 283/2004 Sb.**

Ve vztahu k **narovnání** se sice v roce 2003 projevil velmi dílčí vzestup o **8 %** (v obvodu VSZ v Praze byl v podstatě zachován stav z předcházejícího roku, zatímco v obvodu VSZ v Olomouci nastalo navýšení o 45,5 %, které je plně pokryto velmi razantním nárůstem v obvodu Krajského státního zastupitelství – z 10 na 16), ale nadále – pokud jde o absolutní počty osob, ve vztahu k nimž byl zmíněný institut aplikován – nebylo dosaženo ani úrovně roku 1997, ke kterým se stále jenom blíží.

Ve zprávě o činnosti za rok 2002 bylo k příčinám tohoto nepříliš uspokojivého stavu konstatováno, že k jeho širší aplikaci nepřispěla ani novelizace trestního řádu z roku 2001, pokud rozhodování o něm svěřila (v přípravném řízení) státnímu zástupci. Zmiňovaný institut je v praxi sporadicky využíván pro svoji komplikovanost, a to po stránce technické, administrativní, i pro svoji časovou náročnost. Navíc narovnání přichází v úvahu v podstatě ve všech případech, když lze trestní stíhání podmíněně zastavit, které je státními zástupci preferováno pro svoji relativní jednoduchost. Také obhájci – přesto, že o podmínkách jeho použití jsou obvinění poučováni - využívají spíše možnost podmíněného zastavení trestního stíhání, jehož uplatnění zejména s ohledem na pouhou úhradu škody nevyžaduje další nároky (a postup podle § 309 tr. ř. zřejmě může být obviněným vnímán jako jistý „finanční postih“).

VSZ v Olomouci (v jehož obvodu nastal podstatně výraznější vzestup a pokud by v obvodech všech krajských státních zastupitelství bylo dosaženo srovnatelných výsledků s těmi, které vykazuje KSZ v Brně, byla by situace výrazně příznivější) poukazuje v této souvislosti na to, že obvinění stále dávají přednost využití postupu podle § 307 tr. ř., neboť od nich nevyžaduje složení další finanční částky k obecně prospěšným účelům. Kromě tohoto je zmiňována zhoršující se sociální situace pachatelů, kteří nejsou schopni nahradit způsobenou škodu, případně se zavázat k její náhradě a dále stále více věcí menší závažnosti je vyřizováno ve zkráceném přípravném řízení. Dále je zjišťován narůstající počet recidivujících pachatelů trestných činů, u kterých vzhledem k jejich trestní minulosti a dosavadnímu způsobu života takový postup není žádoucí.

K součinnosti s Probační a mediační službou VSZ v Praze uvedlo, že v podstatě všechna krajská státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze) v jeho obvodu hodnotí kladně spolupráci s Probační a mediační službou, která je však limitována jejím personálním stavem.

VSZ v Olomouci sdělilo, že součinnost s Probační a mediační službou je hodnocena jako dobrá.

*Poukazováno je však ze strany **KSZ v Ostravě** na její zatíženost úkoly prováděnými pro soudy, takže lhůty, v nichž provádí mediaci, někdy neodpovídají lhůtám, v nichž je trestní řízení ukončeno.*

*Opačný názor zastává **MSZ v Brně**, které téměř se službou nespolupracuje a její přínos očekává zejména s řízením podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (o soudnictví ve věcech mládeže).*

Bližší údaje o výsledcích činnosti Probační a mediační služby v roce 2003 jsou zřejmé jednak z připojené *tabulky č. III/8a – rok 2003*; pro možnost srovnání jsou připojeny i *tabulky č. III/8a až č. III/8c – údaje za rok 2002*.

Je zřejmé, že jestliže v roce 2002 obdržela PMS 710 podnětů od policejních orgánů a 1 355 podnětů od státních zastupitelství, v roce 2003 již šlo o 1 369 podnětů od policejních orgánů a **1 778** podnětů od státních zástupců (lze předpokládat, že většina těchto podnětů byla učiněna v přípravném řízení).

9. Závažné poznatky k rozhodování okresních a krajských soudů

a) Nové poznatky k ukládání trestů ve vztahu k trestům navrhovaným státními zástupci

Nové poznatky v tomto bodě nebyly zjištěny. Plně zde lze odkázat na obsah zprávy o činnosti za rok 2002, když tam uvedené poznatky (zejména tendence k jisté **liberalizaci**

trestů, **častější ukládání trestů nespojených s odnětím svobody**, především trestu obecně prospěšných prací, i v případech, kdy lze mít pochybnost o dosažení účelu takového trestu, **opakované ukládání podmíněných trestů odnětí svobody**, **nedostatečné** využívání trestů propadnutí věci a peněžitého trestu) se opakují i v roce 2003. Nad tento rámec lze uvést následující skutečnosti:

Krajské státní zastupitelství v Praze uvádí, že podle poznatků okresních státních zastupitelství v jeho obvodu má na druh a výši ukládaných trestů vliv skutečnost, že v případě řízení před samosoudcem je ve větší míře rozhodováno trestním příkazem, což je zřejmé zejména u trestu vyhoštění a trestu obecně prospěšných prací, s tím, že v těchto případech není před vydáním rozhodnutí soudem řádně ověřováno, zda jsou pro uložení trestu obecně prospěšných prací splněny zákonné podmínky a zda ukládaný trest je v souladu s hledisky uvedenými v § 36 tr. zák. a § 45a tr. zák.

K tomu poukazuje na poznatek z přezkumného řízení, kdy se množí podněty (a nástiny) stížnosti pro porušení zákona právě proti rozhodnutím soudu, jimiž byl při opakovaném odsouzení několikrát uložen trest obecně prospěšných prací nad hranici 400 hodin.

Také u státních zastupitelství v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** pokračoval nárůst počtu uložených trestů obecně prospěšných prací.

OSZ v Bruntále uvádí, že v roce 2003 lze registrovat zvýšený počet rozhodnutí soudu o přeměně tohoto trestu nebo jeho nevykonaného zbytku na trest odnětí svobody.

Krajské státní zastupitelství v Plzni zmiňuje poznatky o nedostatečném přehledu soudu o výkonu uložených trestů obecně prospěšných prací, což vede k tomu, že často ukládají tyto tresty nad jejich zákonnou výměru. Poukazuje rovněž na praxi soudů spočívající v tom, že na druh i výměru ukládaných trestů má vliv skutečnost, že řízení trvalo delší dobu (a to i v důsledku zdlouhavého řízení před soudem).

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem v této souvislosti uvádí, že průtahy v trestním řízení často odůvodňují následné použití § 88 odst. 1 tr. zák. z hlediska, kdy soud musí kvalifikovat zažalované jednání podle základních skutkových podstat s ohledem na nedostatek materiální stránky, což se rovněž projevuje ve výměře ukládaného trestu. V řadě takovýchto věcí bývají poté ukládány podmíněné tresty odnětí svobody, byť s dohledem, když tento ne vždy odráží odsouzenou trestnou činnost a jeví se mnohdy jako nevhodný, a to jak ve vztahu k pachateli, tak k možnosti jeho nápravy a druhu spáchané trestné činnosti.

b) Počty zproštěných osob a příčiny zprošťujících rozsudků (tabulky č. III/9a a č. III/9b)

Jakkoli bylo proklamováno, že novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. směřuje k přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání trestní věci v řízení před soudem a byly vyslovovány obavy z nadměrného nárůstu počtu zproštěných osob, pro rok 2002 bylo charakteristické, že v řízení před okresními soudy jako soudy prvního stupně se žádný výrazný vzestup počtu zproštěných osob neprojevil, naproti tomu v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního stupně byl typický poměrně značný nárůst, který se jevil poněkud paradoxní za situace, kdy právě řízení ve věcech uvedených v § 17 tr. ř. se mělo vyznačovat četnými rysy vlastními ještě předchozí procesní úpravě.

V roce 2003 se oba tyto rozporné trendy k sobě sice do určité míry přiblížily, ale zůstala zachována tendence z předchozího období, že u krajských soudů jsou případy zproštění čtenější včetně podílu na celkovém počtu obžalovaných osob. Pokud jde o **okresní soudy**, nastal meziroční vzestup počtu zproštěných osob o **4,2 %** (v obvodu **VSZ v Praze** šlo o nárůst o 4,8 %, v obvodu **VSZ v Olomouci** o 0,5 %); oproti roku 2001 o **18,2 %**. Současně však došlo i ke zvýšení počtu osob, na které byla podána obžaloba, takže podíl osob zproštěných k osobám obžalovaných, který – v případě okresních soudů – v roce 2001 činil 2,8 % a v roce 2002 3,8 %, dosáhl v roce 2003 **4,2 %** (v obvodu **VSZ v Praze** nastalo zvýšení ze 3,1 % v roce 2002 na 3,4 % v roce 2003, v obvodu **VSZ v Olomouci** pak ze 4,9 % na 5,4 %).

Ohledně **krajských soudů** se v roce 2003 projevilo meziroční vzestup o **24,3 %** (v obvodu **VSZ v Praze** pokles o 14,9 %, zatímco v obvodu **VSZ v Olomouci** vzestup více než

dvojnásobný), oproti údajům z roku 2001 o **50 %**. Při současném vzestupu osob obžalovaných dosáhl v roce 2003 podíl zproštěných osob na celkových počtech obžalovaných osob **11,8 %** (v roce 2001 šlo o 6,2 % a v roce 2003 již 11,6 %). V obvodu **VSZ v Praze** došlo k poklesu podílu osob zproštěných k osobám obžalovaným o 4,6 % (z 12,7 % v roce 2002 na 8,1 % v roce 2003). V obvodu **VSZ v Olomouci** pak došlo k doslova alarmujícímu nárůstu tohoto podílu z 5,6 % v roce 2001 na 9,2 % v roce 2002 a plných 22,7 % v roce 2003.

Stejně jako v případě věcí vrácených k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. je vývoj ukazatele zproštěných osob v obvodech jednotlivých krajských státních zastupitelství (jak z pohledu rozhodování okresních soudů, tak i soudů krajských jako soudů prvního stupně) velmi rozdílný. V podrobnostech se odkazuje na *tabulky č. III/9a a č. III/9b*.

VSZ v Olomouci k tomu uvedlo, že příčinou tohoto nárůstu je zejména skutečnost, že jsou projednávány věci, ve kterých byla podána obžaloba před delším časovým obdobím, což má v době rozhodování věci nepříznivý dopad na důkazní situaci. Obecnou příčinou zproštění je dále plnění povinnosti státního zástupce podat obžalobu i v případě, kdy jsou pochybnosti o vině. Mezi příčiny zproštění patří rovněž i skutečnost, že v hlavním líčení slyšený svědek nepotvrdí jím podané vysvětlení v přípravném řízení.

VSZ v Praze poukazuje (a to obecně ke všem zprošťujícím rozsudkům a jejich příčinám), že oproti údajům zprávy o činnosti za rok 2002 nebyly v podstatě zjištěny žádné nové zásadní poznatky. Jde zejména o nutnost podat obžalobu i v případě pochybností, zásadní změny důkazní situace v řízení před soudem, především pak časté změny ve výpovědích svědků a s tím související nemožnost použití úředních záznamů o podaném vysvětlení z přípravného řízení, zeslabení důkazní situace v důsledku dlouhé délky řízení, apod.), atd.

Městské státní zastupitelství v Praze zdůraznilo, že v jeho obvodu opakovaně došlo k situaci, kdy až v řízení před soudem vyplynulo, že na počátku řízení nebyla policejním orgánem dostatečně zjištěna a zadokumentována totožnost obviněného a před soud byla postavena jiná osoba, za kterou se pachatel vydával.

Krajské státní zastupitelství v Praze zmiňuje, že k důkazní nouzi na straně obžaloby dochází v některých případech i proto, že po podání obžaloby ve skupinové trestní věci dojde v řízení před soudem k vyloučení věci některých z obžalovaných k samostatnému projednání s tím, že původně spoluobžalovaní vystupují ve vyloučené trestní věci jako svědci a jako takoví odmítnou vypovídat.

KSZ v Praze eviduje případ, v němž byl obžalovaný podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. spáchaný formou přepadení prodejny se zbrání s následkem zranění ostrahy. Obžalovaný cizí státní příslušník se měl činu dopustit spolu se dvěma spolupachateli, které se nepodařilo ustanovit. Soudy I. a II. stupně považovaly za nedostatečné pro odsouzení nepřímé důkazy a pouze jeden přímý důkaz v podobě výsledku utajeného svědka podle § 55 odst. 2 tr. ř. K hodnocení výpovědi utajeného svědka přistupovaly soudy velmi kriticky a poukázaly v tomto směru na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva. Pro úplnost lze však doplnit, že v daném případě - na rozdíl od judikatury na kterou soud odkazoval - nebyla utajovaným svědkem osoba, která by byla ve spojení s policií, ale pouze občan, který se mohl důvodně obávat o svůj život s ohledem na okolnosti činu, skutečnost, že spolupachatelé nebyli ustanoveni a proto, že mu byl z minulosti obžalovaný znám, což nepochybně soudy měly z utajeného protokolu o důvodech postupu podle § 55 odst. 2 tr. ř. zjištěno (věc KSZ Praha sp.zn. KZv 200/2000).

V souvislosti s již dříve zmiňovaným problémem spočívajícím ve změnách výpovědi svědků poukazuje toto státní zastupitelství na to, že nedošlo ze strany soudů k přijetí organizačních, materiálních a technických opatření k vytvoření podmínek pro obecnou preventivní ochranu občanů, kteří se dostávají k soudu v procesním postavení svědka. Zatímco v případě obviněných se v nemalé míře jedná o osoby, které mají se soudy zkušenosti, zejména v případě recidivistů, pokud se jedná o svědky, neřídka jde o občany, kteří se v postavení poškozeného nebo obecně svědka trestného činu ocitnou u soudu poprvé. V této souvislosti je nutno upozornit na situaci těchto svědků, zejména poškozených, kteří jsou po předvolání a po dobu čekání na výsledky u hlavního líčení vystaveni někdy po delší dobu na chodbách soudu možným verbálním atakům ze strany obžalovaných, resp. známých a příbuzných obžalovaných, popř. jsou osamoceni na chodbě soudu přítomni „živiálními“ rozhovorům obviněných či spoluobviněných navzájem a jejich hovorům s obhájci. Také tento psychologický moment může mít vliv na to, že při výpovědi u hlavního líčení se snaží vyhnout výpovědi zmírněním svých tvrzení oproti tvrzením v přípravném řízení, popř. utíkají do obtížně vyvratitelné pozice „ztráty paměti“ a nevybavení si událostí. Řešení tohoto problému vytvořením podmínky pro důstojný pobyt svědků a koneckonců i k řádnému zajištění § 209 tr. ř. by přispělo k obecné ochraně práv svědka a jeho osoby.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem v souvislosti s dlouhotrvajícím řízením jako průvodním jevem zprošťujících rozsudků poukazuje na velmi nepříznivou personální situaci u některých okresních soudů v rámci kraje, v důsledku které soudci nařizují věci několik let staré, u nichž se provádí rekonstrukce skutkového děje před soudem s ohledem na značný časový odstup od spáchání skutku velmi obtížně a hodnota jednotlivých důkazů, především svědeckých výpovědí, je velmi nízká.

c) Poznatky ke zjednodušenému řízení před samosoudcem

Nadále je možno konstatovat, že aplikace ustanovení o **zjednodušeném řízení** před samosoudcem nečiní v praxi větší potíže a lze obecně konstatovat, že vede ke zkrácení délky řízení.

Shodně jako ve zprávě o činnosti za rok 2002 nižší státní zastupitelství signalizují některé problémy, které se týkají zejména naprosto neodpovídající „rychlosti“ zjednodušeného řízení před samosoudcem, která zcela zpochybňuje přínos těchto institutů (to se týká některých konkrétních případů, zejména těch, kdy nedojde k využití institutu trestního příkazu).

Krajské státní zastupitelství v Praze sdělilo, že pokud po doručení návrhu na potrestání nevyřídí samosoudce věc vydáním trestního příkazu, délka řízení před soudem je neúměrná rychlosti, s jakou byla věc prošetřena ve zkráceném přípravném řízení. Jednání před samosoudcem je přitom poznamenáno opět jak delší dobou hlavního líčení, tak v řadě případů nutností odročovat hlavní líčení za účelem provádění důkazů. Efektivnost zjednodušeného řízení před samosoudcem je také omezena ochotou obviněného podrobit se tomuto řízení, neboť pokud není obviněný ochoten „spolupracovat“ a nesouhlasí s bezprostředním konáním hlavního líčení, stává se toto řízení nefunkční a délka řízení se prodlužuje.

Obdobně *Krajské státní zastupitelství v Plzni* uvádí, že zatímco zkrácené přípravné řízení je omezeno velmi krátkou lhůtou, zjednodušené řízení před samosoudcem se mnohdy neúměrně protahuje.

Jako příklad uvádí věc vedenou u **OSZ v Chebu**, sp. zn. 1 Zk 84/2002, kde tamní okresní soud konal hlavní líčení 7. 11. 2002, při kterém byl vyhlášen rozsudek, písemné vyhotovení rozsudku bylo státnímu zástupci doručeno 26. 3. 2003. Stejně státní zastupitelství obdobně zmiňovalo ve své zprávě o činnosti za rok 2002 věc vedenou pod sp. zn. Zk 65/2002 (OS Cheb 4 Tz 42/2002), která dosud není pravomocně skončena. Stejný problém zmiňuje též **OSZ v Rokycanech**, které má dosud nevyřízeny 3 návrhy na potrestání, jež byly podány v roce 2002.

V obvodu *Krajského státního zastupitelství v Ostravě Okresní státní zastupitelství v Přerově* poukazuje na to, že přetrvává stav, kdy tamní okresní soud je po obdržení návrhu na potrestání dlouhou dobu nečinný (sp. zn. 2 Zk 29/2003, sp. zn. 2 Zk 67/2003).

Městské státní zastupitelství v Praze rovněž uvádí v této části **poznatek Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 5**. Upozorňuje na nárůst drobných krádeží zejména osobami drogově závislými, bezdomovci i cizinci, přičemž v řízení před soudem vyvstává problém při postihu těchto pachatelů adekvátním trestem, neboť tresty jiné než nepodmíněné odnětí svobody zjevně neplní svůj účel. Tito pachatelé při alternativních trestech recidivují již v průběhu svého trestního stíhání, tj. než rozhodne soud nebo vzápětí poté. Tato skutečnost byla signalizována již v loňském roce, přičemž poznatek, že soudy neukládají nepodmíněné tresty, neboť by musely nařizovat hlavní líčení, přetrvává.

10. Poznatky k odvoláním podávaným státními zástupci (tabulky č. III/10a a č. III/10b)

a) Obecné poznatky

Počet podaných odvolání se v roce 2003 se zvýšil o **170** (tj. o **9,7 %**), pokud jde o **okresní státní zastupitelství**, přičemž rok předtím nastal velmi výrazný pokles o 733 a o 29,5 %.

Pokud jde o **krajská státní zastupitelství**, počet odvolání se rovněž zvýšil, a to o **10,9 %** (v předcházejícím roce bylo zaznamenáno nevýrazné snížení).

Vývoj v obvodu působnosti **VSZ v Praze** a **VSZ v Olomouci** diametrálně odlišný (ve vztahu k okresním státním zastupitelstvím poměrně výrazný vzestup počtu odvolání v obvodu

VSZ v Praze – v roce 2002 byl charakteristický naopak pokles - a naopak pokles v obvodu VSZ v Olomouci, kde rok předtím byla zase tendence opačná; ve vztahu ke krajským státním zastupitelstvím tomu ovšem bylo obdobně).

Podíl úspěšných odvolání se v roce 2003 zvýšil, a to na úrovni okresních státních zastupitelství (o **8,9 %** - rok předtím to bylo 0,9 %; v obvodu VSZ v Praze nastal vzestup o 12,8 %, předtím 0,7 %, v obvodu VSZ v Olomouci byla zachována v zásadě úroveň předcházejících let). Naproti tomu na úrovni krajských státních zastupitelství nastalo snížení úspěšnosti o 5,2 % (ovšem se zcela odlišným vývojem v obvodu VSZ v Praze – pokles o 11,5 %, rok předtím šlo o vzestup o 10,6 % - a v obvodu VSZ v Olomouci – po výrazném poklesu z předcházejícího roku o plných 27,3 % byl tentokrát zaznamenán vzestup o 17,4 %).

Pokud jde o jednotlivá krajská státní zastupitelství, k poklesu úspěšnosti ve věcech vyřizovaných okresními státními zastupitelstvími došlo u okresních státních zastupitelství v obvodu KSZ v Praze a KSZ v Českých Budějovicích (kde však v předchozích obdobích bylo dosahováno stabilně velmi dobrých výsledků), u většiny ostatních obvodů krajských státních zastupitelství nastal naopak vzestup úspěšnosti odvolání (velmi výrazný u obvodních státních zastupitelství, tedy v obvodu MSZ v Praze – vzestup koeficientu úspěšnosti takřka o 40 %).

Ve vztahu k věcem vyřizovaným krajskými státními zastupitelstvími po zcela extrémním poklesu úspěšnosti zaznamenaném u Městského státního zastupitelství v Praze v roce 2001 nastalo v roce 2002 i 2003 další zlepšení. K velkým výkyvům ve výsledcích pak dochází v obvodech většiny ostatních krajských státních zastupitelství (zejména např. pokles u KSZ v Českých Budějovicích, kde ale rok 2002 představoval naprosto extrémní pozitivní výjimku z hlediska úspěšnosti odvolání, dále snížení koeficientu u KSZ v Brně a naopak zlepšení o takřka 30 % u KSZ v Ostravě).

b) Důvody odvolání podávaných státními zástupci

Podle poznatků **Vrchního státního zastupitelství v Praze** přetrvává trend převažujících odvolání státních zástupců směřujících **do výroku o trestu**. Mnohdy se tak stává navzdory tomu, že došlo i ke změně právní kvalifikace ve prospěch obžalovaného oproti právní kvalifikaci uplatněné v podané obžalobě. Odvolání proti výrokům o vině jsou méně častá a směřují zejména proti zprošťujícím výrokům rozsudků nebo proti odlišnému posuzování subjektivní stránky u násilných trestných činů nebo u široké škály majetkových trestných činů podvodného charakteru. Pouze výjimečně jsou odvolání podávána z důvodu vad spočívajících v nedodržení procesních ustanovení, které vznikly v řízení před soudem. Ne na všechny vady je však ze strany státních zástupců reagováno.

Byl např. zaznamenán případ (KSZ v Ústí nad Labem, pobočka Liberec), kdy státní zástupce pouze v záznamu v dozorovém spisu částečně reagoval na řadu procesních vad rozsudku soudu prvního stupně (nesoulad vyhlášeného a vyhotoveného rozsudku, nesoulad právní věty a právní kvalifikace, zejména však nesplnění všech pokynů odvolacího soudu a celkově nenaplnění požadavků uvedených v ustanovení § 125 tr. ř.), ale tyto jim zjištěné vady nevyústily v adekvátní postup, tj. podání odvolání. Intervenující státní zástupce VSZ v Praze na všechny vady prvostupňového rozsudku upozornil, ale při absenci odvolání ze strany státního zástupce byl i odvolací soud ve svém rozhodování omezen, ač některé vady odstranil na podkladě odvolání obžalovaného.

S těmito poznatků zcela korespondují i poznatky všech krajských státních zastupitelství (Městského státního zastupitelství v Praze) v obvodu působnosti VSZ v Praze. Dominují tedy odvolání státních zástupců do výroku o trestu, která jsou podávána většinou tehdy, je-li trest výrazně odlišný od návrhu státního zástupce. Dále jsou odvoláními státních zástupců napadány zprošťující rozsudky, s výjimkou případů, kdy s ohledem na zásadní změnu důkazní situace je zřejmá neúspěšnost případného odvolání. Zcela výjimečná jsou odvolání do výroku o náhradě škody.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci zdůrazňuje, že v roce 2003 nedošlo ke změně v praxi státních zástupců ohledně důvodů podávaných odvolání. Převážná většina z

nich je zaměřena proti zprošťujícím rozsudkům a proti změně právní kvalifikace skutků provedené soudem. Odvolání do výroku o trestu jsou podávána téměř ve všech případech v neprospěch obžalovaných, přičemž důvodem je nespokojenost státního zástupce s výměrou nebo s druhem trestu.

c) Vyhodnocení odmítnutých a zamítnutých odvolání

Případy **odmítnutí** odvolání podaného státním zástupce jsou zmiňovány jen zcela výjimečně.

V obvodu VSZ v Praze měly být takové případy naprosto výjimečné (u samotného VSZ v Praze žádný případ a zřejmě některé případy se vyskytly u krajských státních zastupitelství, v podkladových zprávách však mýněny nebyly).

V obvodu VSZ v Olomouci KSZ v Brně uvádí dva případy, a to u OSZ ve Žďáru nad Sázavou sp. zn. Zt 56/2000 a u OSZ v Hodoníně sp. zn. 2 Zt 1019/2002. Pokud jde o důvody odmítnutí odvolání, pak v první zmíněné věci odvolací soud spatřoval pochybení státního zástupce v tom, že sice v zákonné lhůtě ohlásil odvolání proti zprošťujícímu rozsudku, avšak až po uplynutí zákonné lhůty k odvolání uvedl, že toto podává v neprospěch obžalovaného a uvedl další konkrétní skutečnosti, které rozsudku vytýkal.

V druhé věci sice státní zástupce podal včas odvolání proti odsuzujícímu rozsudku a své výhrady k rozsudku náležitě rozvedl, v odvolání však není uvedeno, zda bylo podáno, byť i zčásti, ve prospěch či neprospěch obviněného. V obou těchto věcech bylo podáno dovolání nejvyšší státní zástupkyní, přičemž ve věci OSZ ve Žďáře nad Sázavou Nejvyšší soud napadené usnesení Krajského soudu v Brně podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil a přikázal, aby věc byla znovu projednána a rozhodnuta. O druhé věci nebylo dosud Nejvyšším soudem ČR rozhodnuto.

V agendě odvolání vyřizované **krajskými soudy** jsou odvolání státního zástupce **zamítána** většinou v důsledku odlišného hodnocení důkazů, event. v případech změny důkazní situace.

Většinu zamítnutých odvolání státního zástupce v agendě **vrchních soudů** jako soudů odvolacích tvoří odvolání směřující proti výrokům o vině nebo zprošťujícím výrokům rozsudků soudu I. stupně, v nichž státní zástupce často pouze trvá na hodnocení důkazů, jak bylo provedeno v obžalobě, vyslovuje nesouhlas s hodnocením důkazů soudem I. stupně a v podstatě se domáhá, aby odvolací soud určil (naznačil) soudu krajskému jak má provedené důkazy hodnotit. Odvolací soud tam, kde bylo dokazování úplné, bylo provedeno procesně bezchybným způsobem, při respektování práva obžalovaného na obhajobu v každém stadiu řízení, však většinou akceptuje závěry prvostupňového soudu s odkazem na zásadu volného hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. a na nepřipustnost tuto zásadu ze strany odvolacího soudu porušovat s tím, že by určoval, jak má nalézací soud důkazy hodnotit, byť by někdy sám na základě svého přesvědčení hodnotil tyto důkazy s jiným výsledkem. Odvolání tohoto druhu nejsou úspěšná, pokud zároveň nejsou navrhovány důkazy další, popř. nejsou namítána procesní pochybení nebo nepřezkoumatelnost rozsudku.

d) Důvody zpětvzetí odvolání

Vrchní státní zastupitelství v Praze poukazuje na to, že důvody zpětvzetí odvolání státních zástupců v podstatě odpovídají důvodům zamítnutých odvolání. Ke zpětvzetí však v jeho obvodu dochází **výjimečně**, a to po předchozím důkladném posouzení vedoucím k závěru, že podané odvolání nemá naději na úspěch.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci uvádí, že ke zpětvzetí odvolání je přistupováno **ojediněle**, a to zejména v případech, kdy intervenující státní zástupce podal odvolání po vyhlášení rozsudku u hlavního líčení a po přezkoumání písemného vyhotovení rozsudku dospěl k závěru, že podané odvolání není důvodné. Ze stejného důvodu bylo takto postupováno v ojedinělých případech státním zástupcem vyššího státního zastupitelství.

IV. Přezkumné řízení na trestním úseku

1. Postup při využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. (tabulky č. IV/1a a č. IV/1b)

a) Celkový počet přezkoumaných rozhodnutí, počet vyžádaných spisů k přezkumu z vlastní iniciativy a počet rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší státní zastupitelství i v roce 2003 plnilo úkoly v souvislosti s výkonem mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce (§ 174a tr. ř., ve znění novely č. 265/2001 Sb.).

Pokud budou srovnány údaje týkající se výkonu této agendy v roce 2002 a 2003 (viz tabulka č. IV/1a), lze učinit závěr, že v roce 2003 se projevil nevýrazný vzestup počtu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (§ 172 tr. ř.) a o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. ř.), jež byla Nejvyššímu státnímu zastupitelství doručena v souladu s úpravou obsaženou v § 173a tr. ř., a to o **2,7 %**.

Jinak bylo možno v roce 2003 zaznamenat jak pokles počtu vyžádaných spisů k přezkoumání těchto rozhodnutí z vlastní iniciativy (o **28 %**), tak i počtu samotných zrušených rozhodnutí postupem podle § 174a odst. 1 tr. ř. (o **38,6 %**).

Tento konstatovaný pokles lze spatřovat jednak v odpadnutí jednoho z podstatných důvodů, který v roce 2002 vedl k uplatnění shora uvedeného mimořádného kasačního oprávnění nejvyšší státní zástupkyně (jímž byla vada spočívající v postoupení věci jako přestupku před uplynutím zkušební doby při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. - v roce 2002 se tak stalo celkem ve 22 věcech), jednak v celkovém zlepšení kvality vydávaných předmětných rozhodnutí ze strany nižších státních zastupitelství.

b) Zhodnocení důvodů, jež vedly ke zrušení rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř. (nedostatečná skutková zjištění, vadné hodnocení důkazů, nesprávná aplikace příslušného ustanovení trestního řádu při rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a další důvody)

Nejčastějším důvodem, pro který došlo ke zrušení rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci, byl nedostatečně zjištěný skutkový stav věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. a současně nesprávné hodnocení důkazů a (skutkových zjištění) v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř., případně jen nesprávné hodnocení provedených důkazů (skutkových zjištění) ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Důvody postupu podle § 174a odst. 1 tr. ř. a počty takto zrušených věcí vyplývají z tabulky č. IV/1b. Z této tabulky, v níž jsou zvláště uvedeny údaje za rok 2002 a rok 2003, zároveň plyne srovnání obou těchto časových období z hlediska, jaké důvody vedly ke zrušení usnesení o zastavení trestního stíhání nebo postoupení věci jinému orgánu.

Nižší státní zastupitelství nadále hodnotí úpravu v § 174a tr. ř. pozitivně.

Např. Vrchní státní zastupitelství v Praze v této souvislosti uvedlo, že zvláštní věcné problémy se v této agendě neobjevují. Jak již bylo uvedeno ve zprávě o činnosti za rok 2002, lze tento institut hodnotit celkově pozitivně, a to i přesto, že – jak VSZ v Praze zmiňuje - oproti roku 2002 nastal v této agendě u odboru přezkumného řízení VSZ v Praze kvantitativní nárůst – v r. 2002 napadlo 51 věcí a v r. 2003 92 věcí.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci sdělilo, že v roce 2003 vykonalo dohled v 35 věcech, v nichž některé z krajských státních zastupitelství v jeho obvodu vydalo usnesení o zastavení trestního stíhání či o postoupení věci (v roce 2002 byl dohled vykonán ve 22 věcech). V 7 věcech byla rozhodnutí po přezkoumání předložena se spísem Nejvyššímu státnímu zastupitelství, které v 6 případech nezákonná rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř. zrušilo (šlo pouze o rozhodnutí vydaná KSZ v Brně). Stejně jako v předchozím roce formuluje VSZ v Olomouci zjištění, že tato agenda nenavazuje přímo na činnost vrchního státního zastupitelství, věci nejsou před jejich přezkoumáním sledovány a napadají až v souvislosti s nutností přezkoumat je pro případ eventuálního využití oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř.

Shodně jako ve zprávě za rok 2002 (resp. zvláštní zprávě obsahující analýzu a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., v podmínkách státního zastupitelství) se objevují i některá záporná stanoviska k tomuto institutu:

Krajské státní zastupitelství v Praze k této problematice uvádí, že institut obligatorního přezkumu podle § 174a tr. ř. s ohledem na rozsah rozhodování a jeho dopad na celkový objem rozhodování státních zástupců podle § 171 a § 172 tr. ř. představuje administrativně, personálně a materiálně velmi náročnou formu přezkumného řízení, která se nejeví zcela efektivní (kromě malého počtu zjištěných nezákonných rozhodnutí se vesměs nejedná o případy skutkově, právně a důkazně náročné, neboť tyto zpravidla ani nejsou v plné míře zahrnuty do přílohy pokynu obecné povahy poř. č. 8/2001, v platném znění, a dále pak v převážné míře případů došlo ke zrušení rozhodnutí přímo z podnětu KSZ Praha). Z tohoto důvodu by bylo do budoucna na místě po celkové důsledné analýze aplikace tohoto institutu posoudit vhodnost změny přezkumného řízení podle § 174a tr. ř., a to sice jeho zachováním jako pojistky proti nezákonnosti v přípravném řízení (také s ohledem na judikaturu Nejvyššího soudu o nepřipustnosti stížnosti pro porušení zákona proti rozhodnutím státního zástupce podle § 171 a § 172 tr. ř.), avšak pouze jako fakultativního prostředku ke zrušení nezákonných rozhodnutí, a to jak z podnětu subjektů mimo státní zastupitelství (obviněného, poškozeného nebo jiných subjektů) tak z vlastní iniciativy příslušného státního zastupitelství (ať již v rámci dohledu nebo i z vlastní iniciativy nejbližší vyššího státního zastupitelství, včetně Nejvyššího státního zastupitelství na základě poznatků z běžně vyžadovaných informací k některým trestním věcem).

Krajské státní zastupitelství v Brně poznamenává, že přenášení této činnosti formou výkonu dohledu na krajská státní zastupitelství nadměrně zatěžuje státní zástupce těchto státních zastupitelství.

Nejvyšší státní zastupitelství pokládá za nezbytné k tomuto problému zdůraznit, že je nesprávný názor KSZ v Praze, pokud je dovozováno, že jde o obligatorní přezkumné oprávnění (takový závěr neplyne ani z úpravy obsažené v ustanovení § 173a tr. ř., kterou nelze rozhodně pokládat za šťastnou). Tomu ostatně nasvědčují i výše uváděné skutečnosti týkající se vývoje této agendy v letech 2002 a 2003. Faktem také zůstává, že předmětem přezkumu se stává širší okruh rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu, než tomu zřejmě bylo v podmínkách dřívější úpravy; vzhledem ale k povaze nedostatků zjišťovaných v rámci této přezkumné činnosti odborem trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, který úzce spolupracuje s vrchními i krajskými státními zastupitelstvími činnými při výkonu dohledu, nelze proti takto koncipované úpravě vyslovit zásadnější námitky, naopak je na místě ji plně akceptovat.

K připomínce **KSZ v Brně** je možno pouze opakovat to, co bylo uvedeno již ve zprávě o činnosti za rok 2002, totiž že z údajů tabulky č. IV/1a vyplývá, že Nejvyšší státní zastupitelství přezkoumalo i se spisem 758 věci (v roce 2002 to bylo 1 053 věci); nezřídka se jednalo o věci velmi rozsáhlé, s obsáhlým spisovým materiálem. Vzhledem k personálnímu obsazení odboru trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, který zabezpečoval naprosto převládající část této agendy, nebylo pojmově vůbec možné, aby samo Nejvyšší státní zastupitelství – bez jakékoli součinnosti nižších státních zastupitelství – přezkoumávalo i se spisy zcela všechny věci, v nichž bylo postupováno dle § 171 nebo § 172 tr. ř. I tak zůstává skutečností, že i v případech, kdy se tak dělo bez spisů, nebyla přezkoumávána jen formální správnost citovaných usnesení. Odbor trestního řízení (popř. i odbor mezinárodní; činnost odboru závažné hospodářské a finanční kriminality zatím v úvahu nepřicházela) využíval rovněž svých vlastních poznatků z výkonu dohledu.

Z kontextu daného jednak místem ustanovení § 174a tr. ř. v procesní úpravě, návazností na dohled i na specifickou kontrolní činnost upravenou v § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství, jednak úzkou provázaností jednotlivých druhů kontrolních aktivit v soustavě státního zastupitelství mj. i s výkonem mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce, vyplývá, že se v žádném případě na vyšší státní zastupitelství nepřenesají žádné povinnosti vztahující se k výkonu oprávnění dle § 174a tr. ř., ale plně se vychází jen z toho, aby byl důsledně ve věcech, ve kterých státní zástupce zastavil trestní stíhání nebo postoupil věc jinému orgánu, vykonáván dohled. Při náležitém výkonu dohledu v takových věcech v žádném případě nehrozí žádné přetížení státních zastupitelství příslušných k výkonu dohledu.

Za situace, kdy platná právní úprava (ve znění novely č. 265/2001 Sb.) – i po nálezů Ústavního soudu č. 424/2001 Sb. – fakticky takřka vyloučila možnost dosáhnout zrušení pravomocného usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu jinak než cestou zmiňované mimořádné fakultativní pravomoci nejvyššího státního zástupce, je naléhavým požadavkem, aby každé státní zastupitelství vykonávající dohled mj. soustředilo svou pozornost právě na věci, v nichž bylo postupováno podle § 171 nebo § 172 tr. ř. Tento požadavek lze vyslovit i na základě poznatků uvedených v této zprávě o činnosti.

2. Dovolání

a) Celkový nápad a skladba dovolání podaných obviněnými, rozhodování Nejvyššího soudu o nich

Zákonem č. 265/2001 Sb. byl s účinností od 1. ledna 2002 zaveden do trestního řádu zcela nový mimořádný opravný prostředek – institut **dovolání** (§ 265a a násl. tr. ř.) se záměrem dosáhnout důslednějšího uplatnění zásad kontradiktorního procesu, který preferuje rovnost stran a nezasahuje nepřipustně do zásady obžalovací.

S ohledem na tuto skutečnost lze provést srovnání pouze s rokem 2002, přičemž toto krátké srovnávací období zatím neumožňuje spolehlivě dovodit základní trendy ve využívání tohoto institutu.

Je možno uvést, že stejně jako v roce 2002 byly i v roce 2003 zaznamenány případy, kdy jako dovolání byla prezentována podání, která nepodala osoba uvedená v § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., tedy obviněný (dovolání za obviněného podávaly osoby uvedené v § 247 odst. 2 tr. ř., popřípadě je podávali poškození), či nedošlo k podání prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.).

Ze strany obviněných (a jejich obhájců) nebylo respektováno nezřídka ani ustanovení § 265a odst. 1 tr. ř., neboť byla napadána rozhodnutí soudů prvního stupně, a to dokonce i ve věcech, v nichž nebylo rozhodováno soudem odvolacím, popřípadě byla napadána i rozhodnutí neuvedená v § 265a odst. 2 tr. ř.

I v roce 2003 část dovolání podaných obviněných postrádala formální náležitosti uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř., přičemž nejčastější pochybení spočívala v tom, že se neopírala o důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř.. Tato pochybení samozřejmě našla svůj odraz v rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR jako soudu dovolacího.

U Nejvyššího státního zastupitelství bylo v roce 2003 prezentováno celkem **1165** věcí, v nichž bylo dovolání podáno obviněnými, přičemž v roce 2002 se jednalo pouze o **1041** věcí. Je však nutno zdůraznit, že v roce 2003 byl obviněnými nepochybně podán větší počet dovolání, neboť ne všechny soudy prvního stupně důsledně dodržují ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. a nezřídka stejnopis dovolání předložily státnímu zástupci k vyjádření až na základě pokynu Nejvyššího soudu ČR, tedy se značnou prodlevou, takže i v době zpracování této zprávy o činnosti jsou na Nejvyšší státní zastupitelství doručována k vyjádření dovolání obviněných podaná u soudu prvního stupně v roce 2003.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 podalo vyjádření podle § 265h odst. 2 tr. ř. celkem v **1050** věcech (v roce 2002 v **778** věcech) a vyjádření nebylo podáno v **115** věcech (v roce 2002 v **137** věcech).

K poslední uvedenému údaji je nutno uvést, že trestní řád sice stanoví v § 265h odst. 2 tr. ř. povinnost soudu prvního stupně předložit státnímu zástupci dovolání obviněného k vyjádření, avšak na druhé straně umožňuje Nejvyššímu soudu ve věci rozhodnout, aniž by takové vyjádření obdržel.

Stejně jako v roce 2002 došlo k případům, že Nejvyšší soud ČR rozhodl o dovolání obviněného dříve, než bylo vyjádření státního zástupce zpracováno, popřípadě kdy vyjádření bylo již zpracováno, avšak soudu bylo doručeno poté, co již Nejvyšší soud rozhodl. Oproti roku 2002 nebyl zaznamenán případ, kdy by Nejvyšší soud ČR rozhodl, aniž bylo dovolání státnímu zástupci vůbec předloženo k vyjádření.

Dovolání lze podat jen z taxativně stanovených důvodů uvedených v zákoně. Tyto důvody obecně postihují vady vesměs procesní povahy, vyjma vad spočívajících v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení (§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.) a vad, které je možno namítnout proti výroku o trestu (§ 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.).

Obviněnými bylo ve sledovaném období v drtivé míře podáváno dovolání opřené právě o důvod uvedený v **§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.**, popřípadě opřené, kromě tohoto

důvodu, o další dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř. Stejně jako v roce 2002 značná část dovolání podaných obviněnými spatřuje splnění tohoto dovolacího důvodu v porušení ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., resp. v porušení ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. soudem nalézacím a popřípadě i soudem odvolacím, a dovozuje, že nesprávně nebo neúplně zjištěný skutkový stav vedl k tomu, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Poslední zmíněná vada, v zákoně podřazená pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je však Nejvyšším soudem ČR stále velmi úzce interpretována tak, že v řízení o dovolání nelze z titulu této námitky uplatnit ani takovou právní vadu, která je důsledkem nesprávného skutkového zjištění, a to s odůvodněním, že dovolání není nástrojem nápravy vad skutkových, což je zřejmé z dikce zákona, který námitku týkající se skutkového stavu v rámci dovolacích důvodů nepřipouští.

Tím de facto vzniká právní stav, kdy nelze napravit téměř žádnou právní vadu, pokud je podložena zpochybněním skutkového zjištění. Tím se dovolání jako nový mimořádný opravný prostředek oklikou vrací k již odmítnutému principu stížnosti pro porušení zákona.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci konstatuje, že dovolání jako relativně nový instrument nápravy nezákonných pravomocných rozhodnutí se v praxi vůbec neosvědčuje, protože fakticky vylučuje možnost přezkoumat zákonnost skutkových zjištění v napadených rozhodnutích, přičemž výhrady vůči správnosti a úplnosti skutkových zjištění jsou jednoznačně nejčastějším argumentem dovolatelů, byť formálně jsou udávány i důvody jiné, které jsou vedeny snahou obejít znění zákona. V konečném důsledku to však vede k soustavnému odmítání či zamítání dovolání z formálně procesních důvodů bez přezkoumání merita věci a zcela zjevně je vynakládáno příliš mnoho úsilí ze strany zainteresovaných subjektů pro zanedbatelný výsledek, neboť praxe se zde dostala do zásadního rozporu s původními záměry a očekáváním zákonodárců, což by mělo být dostatečným impulsem pro přehodnocení této zákonné úpravy a pro její legislativní změnu.

Vrchní státní zastupitelství v Praze poukazuje na to, že přetrvávajícím a závažným problémem je ovšem vzájemný vztah dovolání a stížnosti pro porušení zákona, o němž bylo již podrobně pojednáno v podkladové zprávě zpracované VSZ v Praze již v minulém roce.

Stručně lze problém nicméně shrnout tak, že dovolání umožňuje eliminaci nezákonného rozhodnutí pouze v úzkém - formálně vymezeném okruhu případů, zejména neumožňuje kasaci rozhodnutí spočívajícího na nesprávných, resp. neúplných skutkových zjištění – co je jinak podle dlouhodobé praxe nejčastějším důvodem podání úspěšných stížností pro porušení zákona. To by ovšem problémem nebylo, pokud by dovolání jako mimořádný opravný prostředek, jímž disponují strany, nekonkurovalo stížnosti pro porušení zákona jako „úřednímu“ mimořádnému opravnému prostředku, jímž disponuje ministr spravedlnosti. Problémem tedy je ustanovení § 266a odst. 1 věty druhé tr. ř., jež i podání stížnosti pro porušení zákona vylučně ve prospěch obviněného omezuje (naprosto nereálnou) dovolací lhůtou státního zástupce, pokud bylo ve věci současně podáno dovolání. Obviněný sám (resp. jeho obhájce) se pak často dostávají do „procesní pasti“, když podají neúspěšné dovolání (a neúspěšnost třeba neplyne z toho, že výtky proti rozhodnutí by nebyly správné, ale z toho, že je nelze podřadit pod zákonný dovolací důvod a Nejvyšší soud ČR se jimi z věcného hlediska vůbec nezabývá) – důsledkem toho je to, že stížnost pro porušení zákona již podat nelze (pokud by ovšem dovolání podáno nebylo, mohla by být podána bez časového omezení).

V dané souvislosti se považuje za vhodné zmínit ustanovení § 66 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, jímž institut stížnosti pro porušení zákona velmi podobný zaveden byl, jakož i úpravu § 66 odst. 4 téhož zákona, umožňující uplatnění více žalob vůči témuž správnímu rozhodnutí různými subjekty, pokud se každá z nich opírá o jiné důvody. Není tedy logický důvod, proč by tomu obdobně nemohlo být i v trestním řízení, majícím svrchovaně veřejnoprávní povahu. Stát by měl být vždy připraven a především schopen garantovat obviněnému elementární zákonnost rozhodnutí, resp. eliminovat porušení zákona v jeho neprospěch.

Jedinou možností, jak by se obviněný mohl dovolat nápravy nesprávného rozhodnutí, jehož vada, byť by byla hmotněprávní povahy (a tudíž naplňující dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.), má původ v nesprávném skutkovém zjištění, je stížnost pro porušení zákona, jak ostatně Nejvyšší soud ČR ve svých rozhodnutích nadále deklaruje.

Přítom, jak již bylo řečeno, stížnost pro porušení zákona jako velmi specifický mimořádný opravný prostředek neposkytuje obviněnému záruku, že se domůže práva na

projednání věci před Nejvyšším soudem ČR, neboť podání či nepodání stížnosti pro porušení zákona je odvislé od rozhodnutí ministra spravedlnosti, jenž vystupuje za stát jako státní orgán v postavení procesní strany, která má oproti obviněnému zřetelně výhodnější procesní postavení.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je nejobecněji formulovaným dovolacím důvodem, u něhož by přípustné hranice konkrétního uplatnění měla přinést judikatura Nejvyššího soudu ČR, která však, jak bylo shora uvedeno, je při výkladu tohoto zákonného ustanovení velmi restriktivní. Je zřejmé, že takový výklad zákona odporuje smyslu a záměru zavedení tohoto mimořádného opravného prostředku do trestního procesu.

V řízení o dovolání by mělo být možné domáhat se na základě kvalifikované právní námitky i přezkoumání skutkových zjištění. Nesprávné zjištění skutkového stavu totiž má, aplikuje-li soud důsledně hmotné právo, samozřejmě vždy vliv na nesprávné právní posouzení skutku. Současná aplikační praxe Nejvyššího soudu spočívající ve zúžené interpretaci ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je ve svém důsledku i porušením čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy porušením práva na účinné opravné prostředky, neboť podle tohoto ustanovení každý, jehož práva a svobody přiznané Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné prostředky nápravy před národním orgánem.

Části obviněných je využíván i dovolací důvod uvedený v **§ 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.**, avšak ve všech případech se jejich námitky s tímto důvodem bezprostředně nekryly, neboť napadaly toliko výši uloženého trestu, přičemž nebyl zaznamenán případ, kdy by takový trest byl uložen ve výměře mimo trestní sazbu.

Oproti roku 2002 jsou obviněnými využívány i další dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 tr. ř. a to zejména důvody uvedené v **§ 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.** (obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl) a v **§ 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.** (byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání). U posledně jmenovaného důvodu je v převážné míře spatřováno porušení zákona v tom, že veřejné zasedání konané o odvolání proběhlo v nepřítomnosti obviněného.

Nejvyšší soud České republiky v roce 2003 rozhodl v **1186** trestních věcech, v nichž podali dovolání obvinění, zatímco v roce 2002 bylo rozhodnuto o **786** dovoláních obviněných.

Nejvyšší soud České republiky v roce 2003 na základě dovolání podaných obviněnými celkem ve **128** věcech (tedy v 10,8 % věcí) se alespoň zčásti ztotožnil s argumentací uvedenou obviněnými, a přistoupil ke kasaci napadených rozhodnutí nebo jejich částí, popřípadě vadného řízení jim předcházejícím (§ 265k odst. 1 trestního řádu), respektive oddělitelných částí napadených rozhodnutí (§ 265k odst. 2 trestního řádu), a k následnému přikázání věci soudu k novému projednání a rozhodnutí podle § 265l odst. 1 trestního řádu nebo zvolil postup podle § 265k odst. 2 trestního řádu, a aniž by zrušil napadené rozhodnutí, přikázal soudu, o jehož rozhodnutí šlo, aby rozhodl o chybějícím výroku nebo neplný výrok doplnil, případně podle § 265m odst. 1 trestního řádu nebo podle § 265m odst. 2 trestního řádu sám při zrušení napadeného rozhodnutí ve věci rozhodl rozsudkem.

*V roce 2002 Nejvyšší soud oproti tomu vyhověl pouze v **46** věcech (tedy v 5,9 % věcí) z 786 věcí v nichž bylo obviněnými podáno dovolání.*

V této souvislosti je nutno konstatovat, že ke stavu, kdy došlo až k 5 %nímu meziročnímu nárůstu případů, kdy se Nejvyšší soud alespoň zčásti ztotožnil s argumentací obviněných, přispěla zřejmě nejen četnější procesněprávní a hmotněprávní pochybení v rozhodovací praxi soudů, ale i skutečnost, že dovolatelé stále častěji uplatňují námitky, které je možno subsumovat pod jednotlivé dovolací důvody (zvýšila se kvalita dovolání obviněných).

b) Celkový nápad a skladba dovolání podaných nejvyšší státní zástupkyní a rozhodování Nejvyššího soudu o nich

Ve druhém oddíle rejstříku 1 NZo, v němž je veden nápad věcí z vlastní iniciativy bylo u Nejvyššího státního zastupitelství v roce zapsáno celkem **91** věcí (v roce 2002 bylo zapsáno **97** věcí), přičemž v **14** věcech (**19** věcech v roce 2002) podala návrh vrchní státní zastupitelství, ve **35** věcech (**34** věcech v roce 2002) jednotlivá krajská státní zastupitelství a v **10** věcech (**26** věcech v roce 2002) byl podnět k podání dovolání podán okresními státními zastupitelstvími. Celkem **27** věcí oproti **14** věcem v roce 2002 bylo vedeno na základě podnětů fyzických a právnických osob a **5** věcí (**4** věci v roce 2002) byly zpracovány na základě vlastní iniciativy Nejvyššího státního zastupitelství.

Nejvyšší státní zástupkyně podala za sledované období celkem **53** dovolání (v roce 2002 celkem **49** dovolání), z nichž **47** (v roce 2002 – **44**) bylo podáno v neprospěch obviněných, **5** (**3** v roce 2002) ve prospěch obviněných a **1** (**2** v roce 2002) ve prospěch i neprospěch obviněných. Oproti roku 2002 byl tedy v roce 2003 zaznamenán nárůst počtu podaných dovolání o **8,2 %**.

Z hlediska struktury dovolacích důvodů namítaných v dovolání nejvyšší státní zástupkyně podaných v roce 2003 (ve srovnání s rokem 2002) je zřejmé, že:

- **jedno** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně z důvodů uvedených jak v ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. (ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud), tak v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí) – v roce 2002 se ve zmíněné kombinaci dovolacích důvodů nevyskytl **žádný** takový případ;

- celkem **10** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně výhradně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí) – v roce 2002 byla takto podána **4** dovolání;

- celkem **18** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně výhradně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení) – v roce 2002 bylo takových případů **22**;

- celkem **4** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně z důvodů uvedených v druhé alternativě ustanovení v ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. (bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., a v řízení mu předcházejícím byl dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) tr. ř.), konkrétně pak dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí) – v roce 2002 **nebyl** takový případ zaznamenán;

- celkem **4** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně z důvodů uvedených v druhé alternativě ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. (bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., a v řízení mu předcházejícím byl dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) tr. ř.), konkrétně pak dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení) – v roce 2002 rovněž **jeden** případ;

- celkem **4** dovolání podala nejvyšší státní zástupkyně výlučně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. (v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný) – v roce 2002 šlo o **3** takové případy;

- ve **2** věcech podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání výlučně z důvodů uvedených v první alternativě ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. (bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo

odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí) – v roce 2002 byl takový případ zaznamenán **jeden**;

- ve **2** věcech podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání z důvodů uvedených jak v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí), tak i v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení) – v roce 2002 **jeden** takový případ,

- ve **6** věcech podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání z důvodů uvedených v první alternativě ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. (bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., a v řízení mu předcházejícím byl dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) tr. ř.), konkrétně pak dovolací důvody, uvedené jednak v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí), a jednak v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení) – v roce 2002 se takový případ **nevyskytl**;

- v **jedné** věci podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání jak z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl), tak i z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. (byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání) – v roce 2002 **žádný** takový případ;

- v **jedné** věci podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání výlučně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným).

Z výše uvedeného vyplývá, že nejvíce (celkem v **30** případech – v roce 2002 to bylo ve **41** případech třicetkrát) byl v dovoláních nejvyšší státní zástupkyně podaných v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 namítán, a to buďto samostatně, nebo kumulativně s dalšími dovolacími důvody, dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení). V **23** případech pak nejvyšší státní zástupkyně ve sledovaném období uplatnila samostatně či společně s dalšími dovolacími důvody dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) trestního řádu (bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí).

U ostatních návrhů či podnětů k dovolání nebyly shledány důvody k takovému postupu. Přitom se zejména jednalo o věci, kdy podnět byl podán fyzickými či právníckými osobami.

Odkládány byly i věci, kdy návrh či podnět státního zastupitelství namítal nedostatečně zjištěný skutkový stav či vadné hodnocení důkazů soudy a v návaznosti na tyto skutečnosti bylo dovozováno, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo v jiném nesprávném hmotně právním posouzení. S ohledem na restriktivní výklad ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšším soudem ČR, tak, jak je shora rozveden, nebylo možno takovým návrhům či podnětům vyhovět.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 celkem o **56** dovoláních podaných od počátku roku 2002 nejvyšší státní zástupkyní (v roce 2002 posoudil dovolací soud **24** dovolání nejvyšší státní zástupkyně), přičemž ve **32** případech se s

argumentací prezentovanou v dovoláních nejvyšší státní zástupkyně plně ztotožnil, což činí **57,1 %** všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně projednaných v roce 2003 dovolacím soudem, přičemž v roce 2002 vyhověl dovolací soud **12** dovoláním nejvyšší státní zástupkyně, což činilo **50 %** ze všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně, která v roce 2002 projednal, v jedné věci shledal oprávněnost dovolání pouze ohledně některých z obviněných, v jejichž věci bylo podáno dovolání nejvyšší státní zástupkyně (což činí **1,8 %** všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně projednaných v roce 2003 dovolacím soudem; v roce 2002 to byla rovněž jedna věc, což tehdy činilo **4,2 %** ze všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně, které v roce 2002 dovolací soud projednal), ve **20** případech rozhodl o odmítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně (což činí **35,7 %** všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně projednaných v roce 2003 dovolacím soudem; v roce 2002 to bylo **11** věcí, tj. **45,8 %** ze všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně, které v roce 2002 projednal), a konečně v 3 případech rozhodl podle § 265j tr. ř. o zamítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně (což činí **5,4 %** všech dovolání nejvyšší státní zástupkyně projednaných v roce 2003 dovolacím soudem; obdobný případ **nebyl** v roce 2002 vůbec zaznamenán).

c) Analýza rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky při posuzování dovolání podaných jednak obviněnými a jednak nejvyšší státní zástupkyní

Na jedné straně je zcela zřejmé, že Nejvyšší soud České republiky zaujímal v průběhu let 2002 a 2003 naprosto neměnné restriktivní postoje k otázce, které konkrétní námitky dovolatelů lze subsumovat pod jednotlivé dovolací důvody, zejména pak pod nejčastěji uplatňované dovolací důvody zakotvené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení).

I v roce 2003 byly opakovaně zaznamenány případy, kdy Nejvyšší soud České republiky interpretoval ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tak, že v rámci řízení o dovolání mu náleží toliko posouzení, zda ve výroku o vině skutková věta odpovídá větě právní, resp. zda skutková věta představuje slovní vyjádření posuzovaného skutku tak, aby obsahovala všechny relevantní okolnosti z hlediska použité právní kvalifikace, bez ohledu na jakékoliv námitky týkající se právních vad řízení před soudy obou stupňů, uplatněné v dovolání, a bez přihlídnutí k tomu, zda skutek tak, jak je popsán v odsuzujícím rozsudku, byl skutečně prokázán, a dovolání odmítal s poukazem na dovolací důvod podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. (dovolání bylo podáno z jiného důvodu než je uveden v ustanovení § 265b tr. ř.).

S popsanou praxí Nejvyššího soudu České republiky se Nejvyšší státní zastupitelství České republiky neztotožnilo, což ostatně opakovaně vyjadřovalo například ve svých stanoviscích k ústavním stížnostem, ve kterých obvinění namítali, že v souvislosti s rozhodováním Nejvyššího soudu České republiky došlo při posuzování otázky, zda jejich konkrétní výhrady naplňují jimi uplatněné dovolací důvody (zejména pak ty, které jsou uvedeny v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.), k porušení jejich ústavou zaručeného práva na soudní ochranu podle hlavy páté Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud pak již vydal nálezy, ve kterém se s naším stanoviskem ztotožnil (nálezy sp. zn. IV. ÚS 558/02 ze dne 18. 6. 2003).

Na druhé straně – jak již to bylo zčásti naznačeno v závěru bodu a) - je nutno uvést, že v průběhu roku 2003 došlo ve srovnání s rokem předchozím k poměrně výraznému nárůstu jednak podílu věcí, v nichž dovolací soud vyhověl argumentaci prezentované v dovoláních obviněných a nejvyšší státní zástupkyně a jednak i podílu věcí, v nichž Nejvyšší soud České republiky sice konstatoval, že výhrady dovolatelů lze podřadit pod jednotlivé dovolací důvody, ale současně shledal buďto jejich zjevnou neopodstatněnost (v tomto případě rozhodoval Nejvyšší soud České republiky podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.), nebo

neúčelnost vydání kasačního rozhodnutí dovolacího soudu (v těchto případech dovolací soud vydával usnesení podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř.).

Tato tendence v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České republiky je však způsobena nikoliv změnou způsobu, kterým dovolací soud vykládá ten či onen dovolací důvod, nýbrž zejména skutečností, že zejména obvinění se prostřednictvím svých obhájců snaží argumentaci prezentovanou v dovoláních přizpůsobit rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České republiky v řízení podle hlavy sedmnácté tr. ř.

Podrobnější údaje o rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu ČR jsou rozvedeny ve Zprávě o rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu České republiky při projednávání dovolání podle hlavy sedmnácté trestního řádu v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 (sp. zn. 3 NZn 1001/2004), kterou zpracoval odbor přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství.

3. Stížnosti pro porušení zákona

a) Celkový nápad a vývoj podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a až č. IV/3d, č. IV/4a)

V roce 2003 se neprojevil tak výrazný pokles nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona v roce 2003 na území celé České republiky (o **3,5 %**), jak tomu bylo v předchozím roce (v roce 2002 vůči roku 2001 činil tehdy tento pokles **26,3 %**). Na snížení nápadu podnětů se ovšem nejvýrazněji podílel obvod VSZ v Praze, kde se projevilo snížení nápadu o **8,9 %**, zatímco obvod VSZ v Olomouci, tam šlo o pokles nápadu prakticky zanedbatelný, a u Nejvyššího státního zastupitelství nastal dokonce vzestup nápadu (o **8,4 %**). Blíže k nápadu podnětů srov. *tabulky č. IV/3a – nápad a vyřízení v roce 2003*).

Důvody poklesu nápadu tkví v následujících okolnostech:

- Zrušení § 272 tr. ř. nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 15/2001 - č. 424/2001 Sb., jehož důsledkem je nemožnost kasace pravomocného rozhodnutí na základě stížnosti pro porušení zákona, směřující nikoli ve prospěch obviněného; to má logicky vliv na podněty poškozených i na přezkum rozhodnutí z vlastní iniciativy státních zastupitelství.
- Zavedení nového mimořádného opravného prostředku dovolání, jímž disponuje i sám obviněný. Dovolání samozřejmě nemůže stížnost pro porušení zákona nahradit (s jistým zjednodušením lze říci, že dovolací důvody jsou zároveň důvody ke stížnosti pro porušení zákona, naopak to však zdaleka neplatí – dovolání zejména neumožňuje věcné přezkoumání skutkových zjištění). Přesto, že dovolání je „advokátským podáním“, stále se lze setkat s případy, že advokát nejprve za obviněného podá dovolání, jehož podstatou je skutková polemika (a nemá tedy ani teoretickou naději na úspěch), a poté, co je Nejvyšší soud ČR odmítne, podává podnět ke stížnosti pro porušení zákona. Podání stížnosti pro porušení zákona v případech, jichž se týká úprava v § 266a odst. 1 věta druhá tr. ř.) potom již není možné, byť by pro ni třeba i věcné důvody byly (lhůta 2 měsíců od doručení rozhodnutí soudu druhého stupně státnímu zástupci je v takové situaci samozřejmě již dávno neaktuální). Věc si žádá jednoznačně legislativní změny; stejně tak i časové omezení pro podání stížnosti pro porušení zákona nikoli ve prospěch obviněného, protože tu po předmětném nálezu Ústavního soudu lze stejně podat pouze v „akademické rovině“.
- Zavedení jednak nového institutu mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., jednak zakotvení práva poškozeného podat stížnost proti rozhodnutím podle § 171 a § 172 tr. ř. Tato nezákonná rozhodnutí tak lze napravit buď v řízení o stížnosti rozhodnutím podle § 149 tr. ř., anebo následně rozhodnutím nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. Nejvyšší soud ČR dokonce ve věci, sp. zn. 4 Tz 58/2003 takovou ministrem spravedlnosti podanou stížnost pro porušení zákona zamítl podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř. jako nepřipustnou, jakkoli na uvedenou otázku mohou být názory pochopitelně rozdílné.

Na krajská státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze) připadlo v roce 2003 **40 %** (v roce 2002 jen 31,6 %, v roce 2001 34,4 % a v roce 2000 dokonce 37,5 %), na VSZ v Praze pak **28,4 %** (v roce 2002 36,7 %, v roce 2001 31,0 % a v roce 2000 31,4 %), na VSZ v Olomouci **12,8 %** (v roce 2002 15,0 %, v roce 2001 18,7 % a v roce 2000 17,8 %) a na Nejvyšší státní zastupitelství **18,8 %** (v roce 2002 16,7 %, v roce 2001 15,9 % a v roce 2000 13,3 %) celkového nápadu podnětů.

K poklesu počtu podnětů uvádí např. Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích, že již v roce 2002 se projevil výraznější pokles nápadu, než byl uveden ve statistických přehledech Ministerstva spravedlnosti ČR, kde za první pololetí roku 2002 byla do celkového nápadu zahrnuta i agenda dovolání. Proto také pokles nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona není v roce 2003 oproti roku 2002 tak výrazný, jak by se mohlo jevit ze srovnávací tabulky. Ve skutečnosti se projevil pokles z 38 nových případů v roce 2002 na 24 nových případů v roce 2003.

Přesto si toto krajské státní zastupitelství klade otázku, proč výrazný pokles pokračoval u něho i v porovnání s rokem 2002, když všechny tři výše uvedené faktory působily již v tomto předchozím roce. Tento vývoj lze vysvětlit jedině tím, že účastníci trestního řízení nereagovali na tyto změny okamžitě po nabytí účinnosti novely trestního řádu, ale postupně a s určitým zpožděním.

Naopak ke zvýšení počtu podnětů ve svém obvodu uvádí Krajské státní zastupitelství v Plzni, že opětovně zvýšení počtu podnětů obviněných (zároveň odsouzených), které napadly v roce 2003, jakož i struktura těchto podnětů, je zjevně ovlivněno výstupy z řízení o dovolání, kdy odsouzení zjistili, že využitím tohoto mimořádného opravného prostředku nedosáhnou toho, aby se soud zabýval meritem věci a vrátili se k podávání podnětů ke stížnostem pro porušení zákona.

Vzhledem k tomu činí KSZ v Plzni závěr, že stížnost pro porušení zákona, zejména poté, co tímto mimořádným prostředkem nelze napravovat porušení zákona, která jsou ve prospěch obviněných, případně dalších osob, je jako mimořádný opravný prostředek předurčen k zániku.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci k vývoji nápadu podnětů ve svém obvodu (v podstatě stagnace nápadu z předchozího roku a zastavení předchozího trendu směřujícího k zásadnímu poklesu) uvedlo, že jde jednoznačně o stabilizaci agendy po jejím částečném odlivu v souvislosti s novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., která nově umožnila především obviněným napadat pravomocná rozhodnutí cestou dovolání, byť drtivá většina jejich dovolání směřovala jen do skutkových zjištění soudu, která podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu ČR nelze touto cestou přezkoumat. K objektivizaci skutečného stavu nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona je na místě zmínit i podíl samotného Ministerstva spravedlnosti na této agendě, neboť to má zejména v poslední době tendenci ve zvýšené míře vyřizovat nezanedbatelnou část těchto podnětů ve své vlastní kompetenci, což by mohlo mít zákonitě i dopad na dílčí pokles nápadu věci postoupených státním zastupitelstvím k prošetření právě ministerstvem.

Současná právní úprava příslušnosti k vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona je účinná od 1. 10. 1997; relevantní je proto v podstatě pouze srovnání s rokem 1998, nikoli s předcházejícími lety. Proto se i shora zmíněná tabulka vztahuje nadále pouze k období let 1998 – 2003.

Souhrnné údaje o stavu nápadu a vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona za rok 2003, včetně srovnání s lety 1997 - 2002, a to v členění podle osob v návaznosti na údaje podle statistických listů obsahuje *tabulka IV/3b*. *Tabulka č. IV/3a* se týká počtů věcí.

Tabulka č. IV/3c obsahuje podrobné souhrnné údaje o nápadu a vyřizování podnětů za rok 2003 (a dále srovnání s rokem 2001 a 2002).

V *tabulce č. IV/3d* jsou naproti tomu uvedeny podrobnější údaje k osobám (nikoli k věcem) podle evidence stížnosti pro porušení zákona v rámci celkové agendy (jde o souhrn údajů z běžné a rehabilitační agendy, jejíž podíl na celkové agendě je však již zcela minimální) vedené Ministerstvem spravedlnosti.

Stav nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona u Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2003 a způsob jejich vyřízení v porovnání s roky 1998 až 2002 plyne z *tabulky č. IV/4a*.

Tabulka č. IV/4a vychází svými údaji z obsahu rejstříků NZz vedených u odboru přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství. *Tabulka č. IV/3b* (údaje za roky 1999 až 2003) představuje souhrn statistických údajů vyplývajících z pololetních výkazů V (MS) 25-02. Totéž se ovšem týká i *tabulky č. IV/3a*, která rovněž vychází z rejstříků KZt (KZz) nebo VZt vedených u krajských a vrchních státních zastupitelství.

b) Přezkoumávání trestních věcí z vlastní iniciativy (tabulka č. IV/3c)

Struktura podnětů ke stížnostem pro porušení zákona podle subjektů podnětu (v širším smyslu, tedy včetně přezkumu trestních věcí z vlastní iniciativy) vyplývá blíže z *tabulky č. IV/3c – souhrnné údaje*. Tato tabulka se sestavuje na základě údajů ze statistických listů. Vyplývá z ní, že:

- z vlastní iniciativy státního zastupitelství bylo v roce 2003 přezkoumáváno **6,5 %** (v roce 2002 jen 4,3 %, v roce 2001 10,5 % a v roce 2000 15,7 %) věcí,
- na základě podnětů obviněných v roce 2003 **67,9 %** (v roce 2002 75,9 %, v roce 2001 68,8 % a v roce 2000 63,6 %) věcí,
- na základě podnětů poškozených v roce 2003 **9,7 %** (v roce 2002 11,5 %, v roce 2001 13,2 % a v roce 2000 12,7 %) věcí,
- z podnětů jiných subjektů (fyzických a právnických osob a státních orgánů) zbývajících **15,9 %** v roce 2003 (v roce 2002 8,3 %, v roce 2001 7,5 % a v roce 2000 8,0 %) věcí.

Zatímco tedy pro rok 2002 byl charakteristický poměrně značný pokles počtu věcí přezkoumávaných z iniciativy státního zastupitelství, tento trend byl zastaven. Podíl obviněných se snížil, stejně jako podíl poškozených, zatímco poměrně výrazně narostl podíl jiných subjektů.

Jestliže v předcházejícím roce bylo možno konstatovat, že rozhodujícím důvodem tak výrazného kvantitativního poklesu úrovně přezkumu z vlastní iniciativy bylo zrušení ustanovení § 272 tr. ř. (a § 276 věty čtvrté tr. ř.) nálezem Ústavního soudu č. 424/2001 Sb., čímž bylo znemožněno v praxi dosáhnout účinné nápravy nezákonných rozhodnutí soudu, pokud byl zákon porušen jen ve prospěch obviněných, takže změnit taková rozhodnutí v neprospěch obviněného cestou stížnosti pro porušení zákona za této zákonné úpravy nelze, a tudíž vytěžování poznatků a jejich prověřování ztratilo racionální důvod, přesto v roce 2003 došlo k opětovnému vzestupu věcí přezkoumávaných z vlastní iniciativy. Důvody naznačeného trendu podkladové zprávy obou vrchních státních zastupitelství nenaznačují, je možno vycházet z toho, že jednak se vyskytuje úsilí o dosažení alespoň judikatorního (ryze „akademického“) výroku, což může mít význam pro další věci obdobného druhu (především v případech věcí vrácených k došetření, kde jinak – jakkoli stále platí jistá závaznost původního pravomocného (a nezrušeného) rozhodnutí nalézacího nebo stížnostního soudu – lze postupovat i tak, že ve věci bude podána znovu obžaloba, nelze tak ale činit pouze s formálním odvoláním na judikatorní, tzv. akademický výrok Nejvyššího soudu, ale odpovídající právní názor v tomto směru je třeba náležitě zdůvodnit). Jednak jde i o to, že postavení státního zástupce jako ochránce veřejného zájmu se neváže pouze na odsuzující výrok, který je v neprospěch obviněného, ale dochází zde zřejmě i k snaze napravit případný nezákonný postup soudu.

To právě naznačuje Městské státní zastupitelství v Praze, pokud konstatuje, že po účinnosti novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. je přezkoumání trestních věcí z vlastní iniciativy spíše sporadické.

Dodává, že se převážně týkají stížností pro porušení zákona, směřujících do výroku o trestu obecně prospěšných prací, při jehož ukládání nebylo soudem respektováno ustanovení § 36 tr. zák. (uložení dalšího trestu) spolu s ustanovení § 45a odst. 1 tr. zák. (sazba trestu) a ustanovení § 35 odst. 2 tr. zák. (souhrnný trest). Sledované období zaznamenalo totiž nárůst podnětů do výroku o trestu obecně prospěšných prací, kdy zákon byl porušen v neprospěch obviněného. K této situaci objektivně dochází především proto, že soud nemá možnost

zjistit z obsahu rejstříku trestů, že v době vydání trestního příkazu, popř. rozsudku, byl obviněnému již uložen trest obecně prospěšných prací jiným soudem, protože údaj o předchozím odsouzení pro krátkost doby rejstříku trestů ještě nebyl sdělen a obviněný ani k dotazu své předchozí odsouzení neuvedl. Často se jedná o odsouzení dvěma či více soudy během několika dnů či týdnů. Vyloučeno není ani odsouzení jiným trestním senátem téhož soudu během několika dnů, aniž by soud o předchozím odsouzení měl vědomost.

Proto **MSZ v Praze** považuje za vhodné iniciování vydání vnitřní normativní směrnice, popř. jinak organizačně či technicky zajistit možnost okamžitého přehledu soudu o tom, zda obviněnému nebyl v krátké době trest obecně prospěšných prací již uložen jiným soudem, popř. jiným senátem. Zcela nepochybně by se tak předešlo zcela zbytečným, byť oprávněně podaným podnětům k stížnostem pro porušení zákona. Tento námět již **MSZ v Praze** předložilo Ministerstvu spravedlnosti ČR k rukám ředitele odboru organizace a dohledu dopisem ze 24. 10. 2003, sp. zn. 1 Spr 475/2003.

c) Podíl opakovaných podnětů na nápadu (tabulka č. IV/3c)

Podíl **opakovaných podnětů** v agendě vyřizované na úrovni krajských státních zastupitelství zůstal i v roce 2002 statisticky téměř bezvýznamný (**13** opakovaných podnětů oproti **408** prvním podnětům, zatímco v roce 2002 se jednalo o 23 opakovaných podnětů oproti 421 prvním podnětům). Podstatně jiný je ovšem poměr u věcí vyřizovaných vrchními státními zastupitelstvími v Praze (**43** opakovaných podnětů připadá na **308** prvních podnětů – v roce 2002 51 opakovaných podnětů na 538 prvních podnětů) a v Olomouci (**16** opakovaných podnětů na **149** prvních podnětů, kdežto v roce 2002 šlo o 22 opakovaných podnětů na 269 prvních podnětů). Na Nejvyšším státním zastupitelství v roce 2003 napadlo **38** opakovaných podnětů na **235** prvních podnětů (zatímco v roce 2002 se jednalo o 37 opakovaných podnětů na 198 prvních podnětů). Celkový počet opakovaných podnětů v roce 2003 dosáhl **110** (v roce 2002 jich bylo dosáhl 133, v roce 2001 135 a v roce 2000 jich bylo 92), zatímco prvních podnětů bylo v tomto roce **1 100** (v roce 2002 1 483, v roce 2001 1946 a v roce 2000 1692), což představuje podíl **10 %** (v roce 2002 9,0 %, v roce 2001 6,9 % a v roce 2000 5,2 %).

Podrobnosti o rozložení počtu prvních a opakovaných podnětů na jednotlivé obvody jsou zřejmé z *tabulky č. IV/3c* a ze stejné *tabulky* obsahující údaje za rok 2002 a 2001.

Je potřebné ještě připomenout, že pro účely podílu opakovaných podnětů na celkovém nápadu je třeba odečíst počty věcí, které byly přezkoumávány z vlastní iniciativy státního zastupitelství, protože zde se ve skutečnosti o podnět k podání stížnosti pro porušení zákona nejedná.

d) Rychlost vyřizování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulka č. IV/5, jakož i č. IV/4b)

Konkrétní údaje obsahuje *tabulka č. IV/5* (zahrnující údaje za rok 2003 a dále i za roky 1998 až 2002). Jde o časové rozmezí od nápadu podnětu do jeho předložení Ministerstvu spravedlnosti, resp. do rozhodnutí o odložení vlastního poznatku. Délka řízení tedy nezávisí pouze na vlastním přezkoumání spisového materiálu státním zástupcem, ale rovněž na době, za jakou se podaří opatřit potřebný spisový materiál. Vyskytují se případy, kdy spisy se podaří získat po velmi dlouhé době, přičemž příčiny mnohdy netkví jen v tom, že soudy nespolečupracují, ale také v tom, že ve věci probíhá trestní řízení proti dalším osobám, spis je jako přílohový v jiné věci, byla podána žádost o milost, atd.

Průměr doby vyřízení na celou Českou republiku činí **144 dní** (v roce 2002 125 dní, v roce 2001 113 dní a v roce 2000 129 dní), nastalo tedy zhoršení. Nad tímto průměrem je KSZ Brno (148 dní) a KSZ v Ústí nad Labem (146 dní) a Nejvyšší státní zastupitelství (262 dní). U VSZ v Praze činí tento ukazatel 120 dní, u VSZ v Olomouci 106 dní. Naopak nejkratší dobu řízení vykazují KSZ v Českých Budějovicích (31 dní), v Praze (59 dní) a v Plzni (64 dní). Jak již bylo naznačeno, největší délka řízení podle údajů *tabulky č. IV/5* je u Nejvyššího státního zastupitelství (262 dní, v roce 2002 to bylo 198 dní, v roce 2001 145 dní, v roce 2000 – 206 dní, v roce 1999 – 205, v roce 1998 to bylo ovšem 288 dní).

Počet věcí s enormně dlouhou dobou řízení (nad 1 rok, resp. nad dva roky), je v agendě vyřizované u krajských státních zastupitelství statisticky bezvýznamný - jde o skutečně ojedinělé případy. Vyšší počty těchto věcí byly zaznamenány u vyšších stupňů soustavy státního zastupitelství.

Z údajů uvedených v tabulce je však současně patrné, že k takové délce řízení nepochybně vede i povaha přezkoumávaných věcí, protože se koncentrují jak u obou vrchních státních zastupitelství, tak i u Nejvyššího státního zastupitelství.

Podrobnosti týkající se délky řízení vyplývají dále i z *tabulky č. IV/4b*, která se týká Nejvyššího státního zastupitelství.

e) Počty návrhů na podání stížnosti pro porušení zákona a počty návrhů na odložení podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (tabulky č. IV/3a, IV/3b, IV/3c, IV/3d a IV/4c)

Příslušné věcné údaje jsou patrné zejména z *tabulky č. IV/3c, č. IV/3a*, byť každá z těchto tabulek vychází z odlišných podkladů (z údajů z rejstříků, resp. ze statistických výkazů).

Údaje k osobám, ohledně nichž bylo postupováno buď tak, že byl učiněn návrh na odložení podnětu, nebo návrh na podání stížnosti pro porušení zákona, jsou zřejmé z *tabulek č. IV/3b a IV/3d* (údaje ze statistických listů).

Státními zastupitelstvími bylo Ministerstvu spravedlnosti v roce 2003 předloženo celkem **185** nástinů (v roce 2002 133 nástinů stížnosti pro porušení zákona, v roce 2001 386 a v roce 2000 351), z toho Nejvyšším státním zastupitelstvím **20** nástinů (v roce 2002 15, v roce 2001 44 a v roce 2000 48), Vrchním státním zastupitelstvím v Praze **38** (v roce 2002 32 nástinů, v roce 2001 85 nástinů a v roce 2000 jich bylo 66), Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci **10** nástinů (v roce 2002 14 nástinů, v roce 2001 60 a v roce 2000 50) a krajskými státními zastupitelstvími **117** nástinů (v roce 2002 72 nástinů, v roce 2001 197 nástinů a v roce 2000 187).

Došlo tedy k zastavení předchozího velmi nepříznivého trendu spočívajícího v nepřetržitě poklesu počtu nástinů stížností pro porušení zákona. V poslední zprávě o činnosti za rok 2002 byl tento vývoj odůvodňován mj. tím, že byl zrušen § 272 tr. ř. (a § 276 věty čtvrté tr. ř.) Ústavním soudem (kdy kritériem pro podání „akademické“ stížnosti pro porušení zákona je nyní její judikatorní význam), dílem také zavedením nového mimořádného kasacího oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. Především se ovšem poukazovalo i na ustanovení § 266a odst. 1 tr. ř., jež přezkum pravomocných rozhodnutí z hlediska § 266 tr. ř. v řadě případů znemožňuje, když lze (sice v obecné rovině, nicméně s vysokou mírou pravděpodobnosti) usuzovat, že v mnohých případech, v nichž dovolatel neúspěšně uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ač fakticky namítal nedostatky skutkových zjištění) by jinak důvody pro úspěšné podání stížnosti pro porušení zákona dány byly.

Z toho ministr spravedlnosti akceptoval celkem **144** nástinů (v roce 2002 79 nástinů, v roce 2001 284 nástinů včetně žádné změny a v roce 2000 275 včetně dvou změn). Odložení podnětů bylo navrženo v celkem **1 036** případech (v roce 2002 v 1 529 případech, v roce 2001 v 1 834 a v roce 2000 ve 1 333). Rozdělení na jednotlivé stupně státního zastupitelství vyplývá z *tabulky č. IV/3c* a stejné tabulky obsahující údaje za rok 2002.

Návrhy na odložení jsou Ministerstvem spravedlnosti vesměs akceptovány, k situaci, kdy návrh na odložení věci nebyl akceptován a stížnost pro porušení zákona byla přesto podána, došlo v roce 2003 ve větším počtu případů než v předchozím roce, a to celkem v **17** případech (v roce 2002 to bylo v 8 případech, v roce 2001 ve 25 případech a v roce 2000 ve 28 případech), z toho ve 4 věcech (1 v roce 2002, žádná v roce 2001 a 2 v roce 2000) případech u věcí zpracovávaných Nejvyšším státním zastupitelstvím, v žádném případě u věcí

zpracovávaných Vrchním státním zastupitelstvím v Praze (v roce 2002 – 1, v roce 2001 – 4, 2000 – 5), v žádném případě u věcí zpracovávaných Vrchním státním zastupitelstvím v Olomouci (v roce 2002 – 0, 2001 – 4 a v roce 2000 – 2) a v 13 případech u věcí zpracovávaných krajskými státními zastupitelstvími (v roce 2002 – 6, v roce 2001 – 17, v roce 2000 – 19).

VSZ v Praze se domnívá se, že i výše zmiňované údaje plně odůvodňují zachování tohoto mimořádného opravného prostředku a současně odůvodňují potřebu legislativního vyřešení zejména vzájemného vztahu stížnosti pro porušení zákona a dovolání, jak již bylo uvedeno.

Pro informaci je připojena ještě *tabulka č. IV/4c*, která dokumentuje údaje z rejstříku NZz u Nejvyššího státního zastupitelství (a obsahuje poněkud odlišné údaje, než jsou ty, které jsou uvedeny v *tabulce č. IV/3c*). To ovšem vyplývá ze skutečnosti, že zde jsou zachyceny přímé údaje z rejstříků ke dni zpracování této zprávy o činnosti.

f) Počty stížností pro porušení zákona podaných ministrem spravedlnosti (a to včetně věcí, v nichž nebylo státní zastupitelství činné nebo v nichž navrhlo odložení podnětu) (tabulky č. IV/3c, IV/3d a IV/4d)

Ze **1 294** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je zde třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **144** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **38** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **1 089** případech souhlasil s návrhem na odložení,
- **17** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

Od celkové sumy 1 294 je nutno odečíst případy, kdy došlo k odložení vlastního poznatku státním zastupitelstvím k tomu oprávněným, popř. kdy byl podnět odložen, jak mu to umožňuje i vyhláška č. 23/1994 Sb. přímo státním zastupitelstvím.

V roce 2002 ze **1 688** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je zde třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **79** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **54** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **1 521** případě souhlasil s návrhem na odložení
- **8** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

V roce 2001 ze **2324** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **284** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **104** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **0** případech změnil návrh stížnosti pro porušení zákona,
- **1809** případech souhlasil s návrhem na odložení
- **25** případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

V roce 2000 ze **1784** podnětů ke stížnostem pro porušení zákona (prvním, opakovaným a dále je třeba započítat i případy, kdy k přezkumu došlo z vlastní iniciativy státních zastupitelství) ministr spravedlnosti ve:

- **273** případech souhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,
- **77** případech nesouhlasil s návrhem stížnosti pro porušení zákona,

- 2 případech změnil nástin stížnosti pro porušení zákona,
- 1305 případech souhlasil s návrhem na odložení a
- 28 případech podal stížnost pro porušení zákona, i když bylo navrhováno odložení.

Bližší podrobnosti ohledně struktury těchto stanovisek ministra spravedlnosti vyplývají zejména z *tabulky č. IV/3c*.

Údaje ohledně osob vyplývají z *tabulky č. IV/3d*.

Tabulka č. IV/4d byla získána z podkladů z rejstříku NZz vedeném na Nejvyšším státním zastupitelství. Proto údaje v této tabulce nekorespondují ostatním tabulkám.

g) Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR o stížnostech pro porušení zákona (způsoby rozhodování a zevšeobecnění poznatků z této činnosti) (tabulky č. IV/4d a IV/4e)

Z údajů uvedených v *tabulce č. IV/4e a č. IV/4f* plyne, že počet stížností pro porušení zákona projednaných u Nejvyššího soudu ČR v roce 2003 zaznamenal výrazný nárůst oproti roku 2002 (o **80,7 %**). Uvedený nárůst je třeba přičíst změněné skladbě stížností pro porušení zákona.

Na jedné straně nelze stížností pro porušení zákona sjednat nápravu v případě, kdy je stížnost pro porušení zákona podána v neprospěch obviněného, a novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. došlo k zavedení mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle ustanovení § 174a odst. 1 tr. ř., které vyloučilo z projednávání před Nejvyšším soudem ČR věci, v nichž stížnost pro porušení zákona směřovala do meritorních rozhodnutí v přípravném řízení, což našlo odraz v množství věcí projednávaných v roce 2002.

Na straně druhé došlo v průběhu roku 2003 ke vzrůstu aktivity Probační a mediační služby České republiky při iniciování postupu ministra spravedlnosti směřujícího k podání mimořádných opravných prostředků v případech pochybení soudů při ukládání trestu obecně prospěšných prací podle § 45 a násl. tr. zák., což vedlo k tomu, že Nejvyšší soud projednal v roce 2003 oproti roku 2002 výrazně více stížností pro porušení zákona, které ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněných ve věcech, kdy vzhledem k předchozímu nevykonanému trestu obecně prospěšných prací, který byl uložen jiným soudním rozhodnutím, mělo v důsledku vydání rozsudku či trestního příkazu, proti němuž byla podána stížnost pro porušení zákona, dojít k porušení zákona v neprospěch obviněných v ustanoveních § 36 a § 45a odst. 1 tr. zák., neboť byla překročena maximální povolená výměra trestu obecně prospěšných prací. Právě počet těchto stížností pro porušení zákona (v roce 2003 72 oproti 6 v roce 2002) výraznou měrou zapříčinil shora uvedený nárůst.

Účast státního zástupce činného při Nejvyšším státním zastupitelství při projednávání stížností pro porušení zákona ve veřejných zasedáních Nejvyššího soudu ČR je ve smyslu § 274 trestního řádu povinná. Státní zástupci Nejvyššího státního zastupitelství se v roce 2003 zúčastnili celkem **180** veřejných zasedání u Nejvyššího soudu ČR, zatímco v roce 2002 se účastnili 98 veřejných zasedání (v roce 2001 283 veřejných zasedání).

Podrobnější údaje o rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu ČR jsou uvedeny ve Vyhodnocení rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu České republiky při projednávání stížností pro porušení zákona podle § 266 a následujících tr. ř. v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 se zaměřením na rozhodnutí judikatorně významná, diskutabilní či vydaná z vlastní iniciativy státního zastupitelství v období od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2003 (sp. zn. 3 NZn 1001/2004), které zpracoval odbor přezkumného řízení Nejvyššího státního zastupitelství.

V. Návrhová, vstupová a přezkumná činnost v netrestní oblasti v roce 2003; výkon dozoru nad místy, kde se vykonává trest odnětí svobody, vazba, ochranná a ústavní výchova

1. Návrhová činnost

a) Poznatky k postupu podle § 62 a § 62a zákona o rodině a oblast sociálně- právní ochrany dětí a mládeže (tabulky č. V/1a a V/1b)

Nápad podnětů na úseku popírání otcovství nejvyšším státním zástupcem žalobami podle § 62 a § 62a zákona o rodině byl i v roce 2003 tradičně vysoký. Statistické srovnání nápadu a vyřizování agendy v roce 2003 ve srovnání s rokem 2002, popř. i s léty předcházejícími, obsahují *tabulky č. V/1a a č. V/1b*.

Vedle **202** podnětů nevyřízených v roce 2002 a převedených do roku 2003 bylo prošetřováno **385** nově napadlých podnětů k postupu podle § 62 zákona o rodině. Dalšíh **17** věcí bylo evidováno jako obživlých. V roce 2003 napadlo tak celkem **604** podnětů k podání žaloby nejvyššího státního zástupce na popření otcovství. V roce 2003 bylo podáno Nejvyššímu státnímu zastupitelství o **10** podnětů více než v roce 2002, kdy napadlo **594** podnětů.

Z celkového nápadu bylo v roce 2003 vyřízeno celkem **384** podnětů. Nevyřízeno zůstalo **220** podnětů v různém stadiu rozpracovanosti.

Podle § 62 zákona o rodině bylo podáno **100** žalob. Oproti roku 2002, kdy bylo podáno **96** žalob, došlo tedy k nárůstu počtu žalob o **4,1 %**.

Odloženo bylo **273** podnětů a pouze **11** podnětů bylo vyřízeno jinak. Počet odložených podnětů poklesl oproti roku 2002 o **18** podnětů, kdy bylo odloženo **291** podnětů.

Z celkového počtu 384 vyřízených podnětů představují žaloby podle § 62 zákona o rodině podíl **26 %**. Odložené podněty pak představují podíl na celkovém počtu vyřízených podnětů **71,1 %**. Podněty vyřízené jinak představují vcelku nepatrný podíl na celkovém počtu vyřízených věcí. Tento podíl činí jen **2,9 %**.

Počet nevyřízených podnětů činil ke konci roku 2003 **220** věcí. Oproti roku 2002, kdy zůstalo nevyřízených **202** podnětů, jde o mírný nárůst o **18** věcí. Ten lze vysvětlit jednak zvýšeným nápadem podnětů oproti roku 2002, dále pak i skutečností, že uvedená agenda byla v roce 2003 zpracovávána v podmínkách dlouhodobé pracovní neschopnosti jedné ze státních zástupkyň působících na tomto úseku.

V roce 2003 bylo podáno **42** opakovaných podnětů, jde o nárůst o 7 věcí oproti roku 2002, kdy jich bylo zaevidováno celkem **35**. Vzhledem k celkovému objemu nápadu jde i nadále o vcelku nevýrazný počet opakovaných podnětů.

V průběhu hodnoceného období soudy rozhodly o **95** žalobách, jímž bylo vždy vyhověno. V předcházejícím roce 2002 soudy rozhodly o **115** žalobách, rovněž vždy vyhovujícím rozsudkem.

V roce 2003 došlo ve třech případech ke zpětvzetí žaloby, kdy soud poté řízení zastavil. V jednom případě byla důvodem zpětvzetí skutečnost, že dítě, k němuž bylo popíráno otcovství, v průběhu řízení zemřelo a nebylo tak možno nadále dovést splnění zákonné podmínky zájmu dítěte na popření otcovství. V dalším případě vedla ke zpětvzetí žaloby okolnost, že matka dítěte se po jejím podání provdala za označeného zploditele dítěte a ten podal vlastní návrh na jeho nezrušitelné osvojení. Tento stav směřující k novému uspořádání statusových poměrů v souladu se zájmem dítěte nadále nevyžadoval popření otcovství nejvyšším státním zástupcem. V posledním případě zpětvzetí žaloby šlo o věc, kde dítě bylo státním občanem Ukrajiny tamtéž narozeným a s ohledem na v mezidobí přijatou smlouvu uzavřenou mezi ČR a Ukrajinou o právní pomoci nebylo možno ve věci aplikovat právní řád ČR, jehož součástí je i popěrné oprávnění nejvyššího státního zástupce.

Vyřizování naprosté většiny podnětů k podání žaloby nejvyššího státního zástupce na popření otcovství předpokládá nezbytnou součinnost s nižšími stupni státního zastupitelství při prošetřování těchto podnětů. Nejvyšší státní zastupitelství proto v tomto směru v podstatě pravidelně využívá úpravy v ustanovení § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství, jež mu umožňuje požádat krajské státní zastupitelství (Městské státní zastupitelství v Praze) příslušné podle místa bydliště dítěte o prošetření podnětu k podání žaloby na popření otcovství.

Stejně jako v roce předchozím lze i za rok 2003 činnost krajských státních zastupitelství i Městského státního zastupitelství v Praze při prošetřování podnětů v rámci

delegované pravomoci podle § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství hodnotit vesměs pozitivně. Je třeba ocenit i aktivní činnost státních zástupců okresních státních zastupitelství (obvodních státních zastupitelství v Praze, Městského státního zastupitelství v Brně) při výkonu jejich pověření jednat za žalobce – nejvyššího státního zástupce – v řízení o podaných žalobách podle § 62 zákona o rodině u místně příslušných soudů.

Pokyn obecné povahy poř. č. 6/2003, o postupu státních zástupců při prošetřování předpokladů žaloby podle § 62 nebo § 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 91/1998 Sb., nabyt účinnosti dnem 18. listopadu 2003. Jednou z příloh tohoto pokynu obecné povahy je i metodický návod upravující detailně podrobnosti postupu při prošetřování podnětů k podání žaloby na popření otcovství včetně např. i otázky podmínek znaleckého dokazování nebo formulace obecných hledisek pro posuzování zájmu dítěte na popření otcovství.

Dřívější praxe krajských státních zastupitelství a Městského státního zastupitelství v Praze nebyla jednotná, pokud jde o formu předkládání soustředěných materiálů Nejvyššímu státnímu zastupitelství po ukončení šetření podnětu podle § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství.

Citovaný pokyn obecné povahy mimo jiné přináší řešení i tohoto letitého problému a praxi v daném směru sjednocuje a zefektivňuje. Dosavadní poznatky Nejvyššího státního zastupitelství svědčí prozatím o tom, že jeho aplikace v praxi nečiní státním zastupitelstvím závažnější problémy.

b) Návrhy podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního

Dnem 1. ledna 2003 nabyt účinnosti zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, který v ustanovení § 66 odst. 2 přiznal nejvyššímu státnímu zástupci zvláštní žalobní legitimaci k ochraně veřejného zájmu. Nejvyšší státní zástupce je tak, při shledání závažného veřejného zájmu a splnění dalších zákonných podmínek, oprávněn podat žalobu proti pravomocnému rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2003 zabývalo celkem **16** podněty, podána byla v tomtéž roce **jedna** žaloba. Neprokázala se tudíž obava z velkého počtu podnětů. Na konečný závěr je však třeba vyčkat do doby, kdy se toto nové oprávnění nejvyššího státního zástupce dostane do podvědomí veřejnosti, zejména odborné.

c) Návrhy podle § 42 zákona o státním zastupitelství (tabulka č. V/1c a netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

V nápadu a vyřizování shora uvedené agendy v roce 2003 došlo v porovnání s rokem 2002 – na rozdíl od vývoje této agendy v meziročním srovnání 2001 a 2002 - k vzestupu počtu šetřených podnětů k podání návrhu dle § 42 zákona o státním zastupitelství, a to konkrétně o **80,8 %** (pro rok předcházející byl naopak charakteristický takřka čtyřnásobný pokles). Pokud jde o podané návrhy, po celé období let 2001 až 2003 již **žádné** návrhy podány nebyly.

Tomu odpovídá i počet podaných návrhů soudy dosud nerozhodnutých, který ke konci roku 2003 činil celkem **6**, když v roce 2002 to bylo celkem 6 návrhů (a v roce 2001 jich bylo 7).

Uvedený stav odpovídá malému počtu získaných poznatků a restriktivnímu výkladu ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství v judikatorní činnosti soudů. S odeznívajícím procesem privatizace fakticky poklesl i zdroj poznatků pro podávání těchto návrhů.

Pro úplnost se dodává, že obdobným nástrojem je zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, nadán i tento úřad. Nejsou k dispozici žádné informace o tom, zda a v jakém rozsahu je uvedený prostředek zmíněným Úřadem využíván.

Konkrétní údaje o vývoji naznačené agendy plynou zejména z tabulky č. V/1c (nově zde jsou uvedeny údaje jednak z celé ČR, jednak z obvodů všech krajských státních zastupitelství). Další údaje vyplývají rovněž z *doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku* (zde jsou uvedeny údaje netrestní statistiky jednak za rok 2002, jednak za rok 2003).

Městské státní zastupitelství v Praze u těchto návrhů konstatuje po delší období sestupnou tendenci.

Krajské státní zastupitelství v Praze (a obdobně např. Krajské státní zastupitelství v Plzni a Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové) uvádí, že v podstatě byla aktivita na tomto úseku utlumena s ohledem na důvody, uváděné již v předešlých zprávách o činnosti.

KSZ v Českých Budějovicích v této souvislosti uvádí následující příklad:

Okresním státním zastupitelstvím v Českých Budějovicích, Pelhřimově a v Táboře byl od Obvodního státního zastupitelství v Praze 10 postoupen z důvodu příslušnosti podnět Úřadu vlády ČR k postupu podle § 42 zákona o státním zastupitelství ve věci šetření privatizace části podniku Transgas, s. p. Praha, spočívající v převodech nemovitého majetku, který byl ve vlastnictví bývalého Českého plynárenského podniku, s. p., následně byl převeden na Fond národního majetku a dále Fond národního majetku tento majetek převáděl, většinou na základě kupních smluv, na jiné subjekty. Podmínky pro podání návrhu podle § 42 zákona o státním zastupitelství splněny nebyly a podnět byl odložen.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci poukazuje na to, že v agendě návrhů dle § 42 zákona o státním zastupitelství dochází k celkové stagnaci, která je dlouhodobější a nejsou evidovány v podstatě žádné vlastní poznatky.

d) Poznatky k návrhové činnosti státních zastupitelství podle ustanovení obchodního zákoníku a podle zákona o obecně prospěšných společnostech (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

Vzhledem k tomu, že od roku 2002 začaly být nově vyplňovány statistické listy netrestní a došlo k jistému omezení některých položek netrestních výkazů, vedle údajů obsažených v tabulkách č. V/2a – okresní státní zastupitelství – a č. V/2b – krajská státní zastupitelství – je nutno vycházet ze srovnání s údaji doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku (zde jsou uvedeny údaje netrestní statistiky).

Je zřejmé, že i v roce 2003 naprosto převažující část návrhů byla podána v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Praze (266;** v roce 2002 jich bylo 149) a z toho **133** (v roce 2002 - 116 jich bylo podáno Městským státním zastupitelstvím v Praze a **93** (v roce 2002 – 24) Krajským státním zastupitelstvím v Českých Budějovicích. Krajské státní zastupitelství v Plzni v roce 2003 nepodalo žádný návrh (shodně jako v roce 2002). V obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** byly **3** návrhy podle § 68 odst. 6 obchodního zákoníku podány **Krajským státním zastupitelstvím v Brně** a **dvě** věci byly šetřeny (a následně odloženy) **Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě**.

Jak dále plyne z doplňkové tabulky týkající se celého netrestního úseku, návrh na obnovení likvidace za podmínek uvedených v § 75b odst. 1 a 2 obchodního zákoníku byl podán pouze v jediném případě, a to **KSZ v Ústí nad Labem**, stejně jako návrh na zrušení družstva dle § 257 odst. 1 obchodního zákoníku, který byl podán **MSZ v Praze**. Návrh na zrušení veřejně prospěšné společnosti za podmínek uvedených v § 8 odst. 4 zákona č. 248/1995 Sb., nebyl za sledované období podán.

Podle Vrchního státního zastupitelství v Praze tato zjištění svědčí nejenom o rozdílném zaměření na využívání působnosti na netrestním úseku, ale též o stupni aktivity jednotlivých krajských státních zastupitelství. Podávání návrhů na zrušení společnosti je v působnosti krajských státních zastupitelství, jejich zpracování až na výjimky nečiní problémy. Podle poznatků VSZ v Praze, zejména z prověřkové činnosti, ovlivňuje situaci na tomto úseku do značné míry též úroveň spolupráce s příslušným krajským soudem (signalizace soudu, nahlížení do spisů a jejich zapůjčování).

Převážným zdrojem poznatků pro tuto návrhovou činnost státního zastupitelství stále zůstává signalizace rejstříkového soudu, i když byl zaznamenán nárůst podnětů od fyzických i právnických osob a množí se rovněž vlastní poznatky z trestního řízení.

Pouze KSZ v Ústí nad Labem a KSZ v Hradci Králové v tomto směru uvádějí, že krajské soudy nejsou ochotny spolupracovat a signalizovat vhodné případy státnímu zastupitelství, přičemž vyhledávání poznatků přímo u krajského soudu je časově velmi náročné.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci uvedlo, že ve sledovaném období roku 2003 došlo u Krajského státního zastupitelství v Brně oproti předchozímu období k pozitivnímu posunu v aktivitě při získávání poznatků z vlastních zdrojů, zejména z úseku trestního. Je to mimo jiné důsledkem provádění dohledových prověrek u nižších státních zastupitelství i metodické pomoci krajského státního zastupitelství nižším státním zastupitelstvím. Výsledkem takto získaných poznatků bylo mimo jiné podání tří návrhů podle § 68 odst. 6 písm. a) obchodního zákoníku ve sledovaném období a další návrhy byly podány v roce 2004, přičemž šlo o poznatky z kalendářního roku 2003. O žádném ze zmíněných návrhů nebylo dosud soudem rozhodnuto.

V obvodu působnosti Krajského státního zastupitelství v Ostravě v roce 2003 byly vyřízeny 2 návrhy, přičemž oba byly odloženy, když v jednom případě společnost zrušil z jiných důvodů soud a ve druhém nebyly zákonné důvody prokázány. Jeden podnět byl šetřen na podkladě podání podnikatele a ve druhém případě šlo o zjištění OSZ v Karvině z trestní věci, že společnost déle než dva roky neprovozuje žádnou činnost.

Případy, kdy návrh podaný státním zastupitelstvím na tomto úseku, byl vzat zpět, se vyskytují jen zcela výjimečně.

Ze strany KSZ v Praze došlo ve věci sp. zn. KZc 404/2000 ke zpětvzetí žaloby - návrhu na zrušení obchodní společnosti podle § 68 odst. 6 písm. a) obchodního zákoníku, který byl podán s ohledem na to, že obchodní společnost postrádala statutární orgán. Protože bylo dodatečně zjištěno a doloženo, že v rámci doplňování řízení soudem došlo u obchodní společnosti ke zvolení nového představenstva, byl vzat státním zástupcem návrh zpět.

e) Návrhy podle § 86 tr. zák. a podle § 35 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 o. s. ř. (tabulky č. V/2a a V/2b, netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

V oblasti **sociálně - právní ochrany dětí a mládeže** podávají okresní státní zastupitelství především návrhy na uložení výchovného opatření, tj. napomenutí nezletilého, jeho rodičů nebo stanovení dohledu nad nezletilým, nebo uložení přiměřeného omezení, nařízení ústavní výchovy a prodloužení ústavní výchovy, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti. Těžištěm poznatků jsou konkrétní trestní věci.

V obvodu **VSZ v Praze** bylo v roce 2003 okresními státními zastupitelstvími podáno celkem **154** návrhů na uložení výchovných opatření (v roce 2002 jich bylo 89), **46** návrhů na nařízení či prodloužení ústavní výchovy (v roce 2002 – 34) a **3** návrhy na rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, jež jsou méně časté (v roce 2002 – 10).

Ve sledovaném období byl podán **1** návrh na uložení ochranné výchovy dle § 86 tr. zák., a to **KSZ v Ústí nad Labem**.

V obvodu **VSZ v Olomouci** bylo podáno celkem **91** návrhů na uložení výchovných opatření (v roce 2002 jich bylo 31), **17** návrhů na nařízení či prodloužení ústavní výchovy (v roce 2002 – 20) a **31** návrhy na rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti, jež jsou méně časté (v roce 2002 – 4). **Dva** návrhy na uložení ochranné výchovy byly v obvodu tohoto vrchního státního zastupitelství podány **KSZ v Ostravě**.

Rozložení počtů podaných návrhů na jednotlivé obvody vyplývá z *doplňkové tabulky k netrestnímu úseku*.

Vrchní státní zastupitelství v Praze poukazuje na skutečnost, že dnem 1. 1. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Podle § 90 odst. 1 tohoto zákona spadá nově mezi oprávnění státního zastupitelství podávat soudu návrhy na opatření ve věcech dětí mladších patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného. Lze proto očekávat určitou změnu struktury návrhů podávaných na úseku sociálně právní ochrany dětí.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem konstatuje, že i nadále pokračoval proces stagnace podávání návrhů podle § 35 o. s. ř. s odůvodněním kvalitní spolupráce s orgánem sociálně - právní ochrany dětí a mládeže, který předmětné návrhy podává sám (oprávnění státního zastupitelství se uplatňuje až subsidiárně).

Všechna okresní státní zastupitelství v jeho obvodu upřednostňují vstupová oprávnění. S ohledem na novou úpravu dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, jsou další úvahy bezpředmětné, neboť podání návrhu se stává obligatorním bez možného posouzení vhodnosti a účelnosti a věci vhodné k podání návrhu, v nichž není průvodním jevem páchaná trestná činnost dětí mladších 15 let, se budou dostávat do zájmu státních zastupitelství jen omezeně.

KSZ v Ústí nad Labem k dosavadní aplikaci citovaného zákona uvádí následující poznatky. Za situace, kdy každé rozhodnutí o odložení věci pro nepřijatelnost trestního stíhání z důvodu věku pachatele vyžaduje podání návrhu soudu na uložení některého opatření podle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, je rozsah těchto opatření nedostatečný a nepostihuje možnost jiného preventivního postupu proti dítěti. Pro děti mladší 15 let, jež se dopustily činu jinak trestného poprvé, nebo jejich rodinné poměry nesvědčí pro nezbytnost ochranné výchovy, lze navrhnout pouze dohled probačního úředníka nebo výchovný program ve středisku výchovné péče. Probační a mediační služba již signalizovala, že s ohledem na své personální obsazení a rozsah povinností v trestním řízení při mediaci a probaci nebude schopna ve větším rozsahu zajišťovat dohled nad těmito dětmi a dohodla proto součinnost s orgány sociálně-právní ochrany dětí, které by pro ni po obsahové stránce tento dohled zajišťovaly. Realita je však taková, že ani tyto orgány nemají stanoveny žádné konkrétní výchovné programy pro nezletilé, jejichž terapii dosud provádí individuálně na základě dobrovolnosti. Zákon však nestanoví žádný postup pro případ, že se dítě výchovnému programu nepodrobí. Navíc některé typy činností ve středisku jsou placené a nastupuje tedy pro mnohé případy rodin sociální hledisko. Rovněž za zcela nelogické je obecně považováno obligatorní podávání návrhů na konkrétní opatření za situace, kdy soud od jeho uložení může upustit a samo státní zastupitelství s ohledem na charakter jinak trestného činu a osobní poměry nezletilého tento postup již v době podání návrhu považuje za dostatečný. V těchto případech jde o ryze formální návrh na opatření, který nelze ani náležitě odůvodnit.

KSZ v Brně poukazuje na to, že prioritně byly návrhy na úseku sociálně právní ochrany dětí podávány specializovaným orgánem a teprve za situace, kdy bylo zjištěno pochybení v činnosti tohoto orgánu či při jiném právním názoru došlo k podání návrhu státním zastupitelstvím. Tento postup je veden snahou nenahrazovat činností státního zastupitelství činností orgánů k sociálně právní ochraně dětí určených a zasahovat jen v nezbytných případech.

K návrhové činnosti i v tomto oddílu zprávy zmiňované lze (shodně jako v případech návrhů týkajících se obchodních společností, atd.) konstatovat, že **zpětvzetí žaloby** (návrhu) je natolik výjimečné, že je nelze zobecňovat.

U **OSZ v Náchodě** byl vzat zpět jeden návrh. Jednalo se o návrh na zahájení řízení o prodloužení ústavní výchovy, kde ke zpětvzetí došlo z důvodu změny skutkového stavu (zlepšení chování, přestoupení dítěte do učiliště v okrese bydliště).

S přihlédnutím k tomu, že valné části podaných návrhů bylo vyhověno, nemá smysl hovořit o případech, ve kterých žalobě nebylo vyhověno, ani případy, ve kterých státní zástupce podal opravný prostředek.

2. Vstupová činnost (tabulky č. V/2a a V/2b; netrestní statistika – doplněk tabulek z netrestního úseku)

Vstupová činnost okresních a krajských státních zastupitelství

V roce 2003 se oproti roku 2002 znovu výrazně zvýšila vstupová aktivita **okresních státních zastupitelství** (byl zaznamenán nárůst o **23,7 %**). K vzestupu došlo přitom v obvodech obou vrchních státních zastupitelství; týkal se obvodů i všech krajských státních zastupitelství (s výjimkou **Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové**, kde však byla v podstatě zachována úroveň předcházejícího roku, pro který bylo charakteristické zvýšení počtu vstupů).

Ohledně vstupové činnosti **krajských státních zastupitelství** je možno uvést, že i v této oblasti se projevil vzestup (o **6,4 %**). Nejaktivnější zde byla Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích, Krajské státní zastupitelství v Brně a Městské státní zastupitelství v Praze.

Podrobnosti plynou z tabulek č. V/2a a č. V/2b vycházející z výkazů a zejména z netrestní statistiky – doplňku tabulek z netrestního úseku.

Vrchní státní zastupitelství v Praze zdůrazňuje, že základ nárůstu počtu vstupů tvoří zejména vstupy na úseku sociálně – právní ochrany dětí. Kladně je třeba hodnotit nárůst počtu vstupů do konkursních řízení, a to u všech krajských státních zastupitelství v jeho obvodu, na jejichž řádný a rychlý průběh je v současné době kladen mimořádný společenský akcent.

*Nelze však v této souvislosti přehlédnout výrazný rozdíl v aktivitě jednotlivých krajských státních zastupitelství. Dlouhodobě vysoká aktivita **KSZ v Českých Budějovicích** kontrastuje s nízkým počtem vstupů do řízení u **KSZ v Praze**.*

Zdrojem vstupů jsou zčásti jak poznatky vlastní od jednotlivých součástí státního zastupitelství, tak i poznatky zasílané fyzickými nebo právníckými osobami, poznatky získané z médií (např. „Konkursní noviny“) a v neposlední řadě také prohlídky příslušných rejstříků u soudů.

Městské státní zastupitelství v Praze podotýká, že procesní aktivita státního zastupitelství v konkursním řízení je oproti jiným druhům řízení omezena samotným zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Tento právní předpis jednak obecně nepřipouští opravné prostředky proti rozhodnutím soudu, učiněným v rámci jeho dohlédací činnosti nad průběhem tohoto řízení, a jednak vůbec neupravuje postavení státního zastupitelství v tomto řízení. Použití občanského soudního řádu, jenž ve svém ustanovení § 35 odst. 2 vymezuje postavení státního zastupitelství v řízení před soudem, je tímto zákonem výrazně omezeno, neboť zákon o konkursu a vyrovnání je právní normou hmotněprávní i procesněprávní zároveň a občanský soudní řád zde platí subsidiárně.

*Přes tato zákonná omezení si **MSZ v Praze** postupem doby vytvořilo prostor pro uplatnění své iniciativy i v tomto druhu řízení. Kupř. vyvolává společná jednání se správci konkursní podstaty za účasti soudu, v problematických konkurech se účastní schůzí věřitelského orgánu a v rámci zákonem vymezené aktivity podává i procesní návrhy, popř. se vyjadřuje k návrhům jednotlivých účastníků řízení, či k dalším otázkám, které během řízení vystanou.*

*Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem v této souvislosti uvádí, že se postupně mění a zvyrazňuje účast krajského státního zastupitelství v těchto řízeních, kdy jde jednak o vstupy do řízení, která byla vyvolána vlastním **konkursním řízením**, jednak podáváním dalších návrhů v rámci konkursního řízení, které nejsou jinak statisticky podloženy. Jedná se zejména o návrhy na zproštění funkce správce konkursní podstaty, návrhy na zrušení konkursu, podněty soudu k výkonu dohlédací činnosti soudu podle § 12 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, které se obsahově týkají průtahů řízení, soupisu konkursní podstaty, nepředkládání průběžných zpráv o zpeněžování konkursní podstaty apod.*

*Návrh na zrušení konkursu byl podán dne 4.4.2003 ve věci úpadce Česká revitalizační, a.s. (Union banka) pod sp. zn. 1 KZc 355/2003. **KSZ v Ústí nad Labem** vstoupilo do tohoto konkursního řízení prohlášeného dne 31.3.2003 dne 3.4.2003 z podnětu správce konkursní podstaty Mgr. Daniela T. a zároveň z podnětu soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem JUDr. B. Po přezkoumání předloženého spisového materiálu **KSZ v Ústí nad Labem** došlo k závěru, že prohlášení konkursu za daného stavu věci bylo minimálně předčasně z dále uvedených důvodů. Dlužník, jako navrhovatel, musí uvést okolnosti, které osvědčují jeho úpadek. Svůj úpadek dlužník v návrhu odůvodnil pouze dosud nepravomocně skončeným řízením o odnětí licence podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách. K návrhu ani dosud nepravomocné usnesení ČNB nepřiložil. Dlužník rovněž nepřipojil seznam svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků, věřitelů a jejich seznam včetně svého vlastního prohlášení o jeho správnosti a úplnosti. Ač podaný návrh na konkurs tyto přílohy uvádí, nikoli však ve výčtu příloh na první straně návrhu, ale pouze v textu, soudu nikdy doručeny nebyly. Návrh neobsahoval předepsané náležitosti, dlužník však soudem nebyl vyzván k odstranění vad podání a soud rozhodl na základě nedostatečně zjištěného stavu věci. Soud se dále vůbec nezabýval dalšími okolnostmi, a to zejména tím, že navrhovatel, tedy subjekt vystupující jako účastník řízení, neměl vůbec způsobilost být účastníkem řízení, neboť podle výpisu z obchodního rejstříku stále pod IČ 41034261 existuje UNION banka, a.s., se sídlem ul. 30. dubna 635, Ostrava. Česká revitalizační, a.s., se sídlem Třebošická č.p. 5, 434 01 Most, neexistuje. V době rozhodování soudu o prohlášení konkursu nebyl podán ani návrh na změnu zápisu firmy a sídla UNION banky, a.s. u příslušného obchodního rejstříku. V době rozhodování soudu o prohlášení konkursu nebyly pochybnosti o pravosti či nepravosti notářského zápisu z 20.3.2003, sepsaného notářem JUDr. Burdou. Dne 2. 4. 2003 podal tento notář trestní oznámení, že nebyl nikdy*

účasten na žádné valné hromadě UNION banky, a. s. konané údajně v kanceláři JUDr. Michala P., advokáta v Kutnohorské 309, Praha 10. I tak samotný notářský zápis z 20.3.2003 neobsahuje náležitosti stanovené ustanovením § 80a a násl. notářského řádu, minimálně u ověření o usnášenischopnosti valné hromady. Soud se nepozastavil ani nad tím, že plná moc JUDr. P. z 20. 3. 2003 je podepsána statutárním orgánem banky, který nikdy v platném výpisu z obchodního rejstříku UNION banky, a. s. uveden nebyl a navrhovatel nepředložil rozhodnutí příslušného orgánu banky o změně (zde je totiž zápis do obchodního rejstříku deklaratorní). Navíc je s podivem, že na základě obecně formulované plné moci advokát sám podá návrh na prohlášení konkursu, aniž by existovalo rozhodnutí statutárního orgánu banky o tom, že bude podán takovýto návrh. Soud všechny shora naznačené rozpory neodstranil. K prohlášení konkursu došlo, aniž bylo zjištěno, zda tu jsou pro něj předpoklady. Z těchto důvodů pak Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem navrhlo, aby soud konkurs prohlášený usnesením z 31. 3. 2003, sp. zn. 45 K 23/2003-72, zrušil. Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zároveň navrhlo s ohledem na ochranu majetku a zbrždění či zabránění případnému zpeněžení majetku, který bude do doby zrušení konkursu součástí konkursní podstaty, aby konkursní soud usnesením v rámci své dohlédací činnosti uložil neodkladně správci konkursní podstaty předložení nástinu soupisu konkursní podstaty ke schválení soudem.

Závěrečným návrhům státních zástupců v řízeních, do nichž vstoupili, je téměř bez výjimky vyhovováno, rovněž podávání opravných prostředků je naprosto výjimečné, což platí i pro vystoupení z řízení.

K vystoupení z řízení došlo pouze v jednom případě u **Okresního státního zastupitelství v Táboře**, kde vstup byl dne 30. 6. 2003, pod sp. zn. Zc 33/2003, uskutečněn podle § 35 odst. 1 písm. g) o.s.ř. do řízení, kde soud rozhodl ve věci nezl. Milana Marečka, nar. 29. 1. 1991, o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu podle § 191a, § 191b o.s.ř. a dne 2. 7. 2003 Okresní soud v Táboře sdělil okresnímu státnímu zastupitelství, že oba rodiče vyslovili písemný souhlas s umístěním do Dětské psychiatrické léčebny Opařany, a proto soud nebude zahajovat řízení podle § 191d o. s. ř.

Vstupy do řízení podle § 35 odst. 1 písm. g) o.s.ř. jsou velmi problematické, vzhledem k tomu, že okresní soudy rozhodují v těchto řízeních většinou velmi rychle a pokud tyto věci signalizují okresním státním zastupitelstvím, je řízení již zpravidla skončeno.

Nevyhovění opravnému prostředku, podanému státním zástupcem, je zcela ojedinělé a takový případ uvádí pouze **Krajské státní zastupitelství v Plzni**.

V této věci vyřizované **OSZ v Chebu** pod sp. zn. Zc 75/2002 šlo o případ, kdy Nejvyšší státní zastupitelství iniciovalo u Okresního soudu v Chebu, jako u opatrovnického soudu, zahájení řízení o zbavení otce nezletilé Hany Z. rodičovské zodpovědnosti a o stanovení otci povinnosti platit výživné na tuto nezletilou. Po zahájení řízení ve smyslu § 81 o. s. ř. OSZ v Chebu realizovalo vstup do řízení dle § 35 odst. 1 písm.d) o. s. ř. Okresní soud po provedeném řízení mimo jiné rozhodl, že soud neshledal důvody ke zbavení otce rodičovské zodpovědnosti. Z řízení totiž vyplynulo, že matrikový otec nebyl o narození nezletilé dlouho informován, neboť s matkou nezletilé již nežil ve společné domácnosti. Proti zamítavému rozhodnutí podalo OSZ v Chebu odvolání, kterému však nebylo odvolacím soudem vyhověno z toho důvodu, že nelze dospět k závěru, že otec zneužíval svých práv nebo je vykonával proti zájmu dítěte v rozporu s cíli jeho výchovy. Odvolací soud v této souvislosti konstatoval, že se vyžaduje značná intenzita protispoločenského chování rodiče, což v tomto případě neshledal. Odvolání bylo podáno v době, kdy státní zástupce neměl ještě k dispozici úplné šetření ve věci podnětu k podání návrhu na popření otcovství matrikového otce podle § 62 zákona o rodině, k nezletilé Haně Z. Nicméně v průběhu odvolacího řízení tyto informace již k dispozici byly a intervenující státní zástupkyně je zřejmě dostatečným způsobem nevyhodnotila. Rozhodnutí soudu se jeví jako zákonné.

Krajské státní zastupitelství v Brně i nadále považuje za prioritu vstupové činnosti především oblast **sociálně-právní ochrany dětí**, kde je rozhodováno o nejzávažnějších otázkách výchovy dítěte. Tato oblast byla cíleně vybrána jako přednostní, neboť v těchto řízeních dochází jednak k závažným zásahům do základních práv člověka a jednak též k ovlivňování formování osobnosti dítěte. Pozornost věnovaná problematice mládeže neznamena, že jsou ponechávány stranou další kompetence státního zastupitelství, především při ochraně základních ústavních práv a svobod, např. při rozhodování o způsobilosti k právním úkonům či při přípustnosti držení osob v ústavu zdravotnické péče. Zpracovávána je rovněž problematika obchodního rejstříku a obchodních společností, družstev a jiných právnických osob, včetně konkursu a vyrovnání. Pokud jde o využívání zdrojů poznatků k rozhodnutím o podání návrhu nebo ke vstupu do řízení, jak má na mysli čl. 3 odst. 1 pokynu obecné povahy poř. č. 15/2001, **KSZ v Brně** konstatuje, že především intenzivní dohledová činnost za dobré součinnosti vedoucích státních zástupců na jednotlivých okresech vedla k výraznému nárůstu podílu vlastních poznatků na celkovém nápadu.

*K problematice účinnosti žalob a návrhů státního zastupitelství v řízení u soudu je vhodné rozlišit činnost krajských státních zastupitelství a činnost okresních státních zastupitelství. Účinnost návrhů, které podalo **KSZ v Brně** v rámci své ingerence do **konkursního řízení**, je významnou mírou poznamenána zvláštnostmi tohoto řízení. Navíc účinnost podání návrhu lze hodnotit mnohdy až po uplynutí značné doby.*

V rámci vstupů do konkursních věcí získává KSZ v Brně značný počet poznatků k využití pro trestní úsek. Z celkem 57 vstupových věcí ve věcech konkursů byl získán ve 46 případech poznatek vhodný k prověření na trestním úseku, to znamená, že v 81 % případů bylo signalizováno podezření z trestné činnosti věcně a místně příslušnému trestnímu oddělení státního zastupitelství.

*Ve věcech konkursu na majetek úpadce Zbrojovka, a. s. Brno vyvinulo **Krajské státní zastupitelství v Brně** poměrně značnou aktivitu, mimo jiné navrhlo, aby konkursní soud zprostil funkce správce konkursní podstaty osobu jmenovanou zřejmě účelově soudcem Krajského soudu v Ústí nad Labem v rámci tamního pochybeného prohlášení konkursu. Věcně a místně příslušný Krajský soud v Brně správce odvolal a jmenoval novou správkyni. Je nutné připomenout, že v dané věci jde o známou věc (zde již shora zmiňovanou) soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem, který je trestně stíhán pro rozsáhlou trestnou činnost spojenou s výkonem soudcovské profese.*

***Krajské státní zastupitelství v Brně** podalo ve vstupových věcech jediné **odvolání**. Šlo o incidenční řízení vztahující se ke konkursu na majetek PRIOR IK, a.s. Prostějov, kdy věřitelka Agrobanka, a.s. popřela pohledávku jiného věřitele.*

Ve věcech zpracovávaných okresními státními zastupitelstvími v drtivé většině závěrečné návrhy státních zástupců korespondují s konečnými rozhodnutími soudu. Nebyl proto zaznamenán žádný opravný prostředek v celém sledovaném období.

*Ve sledovaném období rovněž nebyl zaznamenán žádný případ, kdy by státní zastupitelství **vystoupilo** ze soudního řízení.*

***Krajské státní zastupitelství v Ostravě** uvedlo, že výrazné navýšení počtu vstupů (v působnosti okresních státních zastupitelství) bylo dosaženo soustavným tlakem Krajského státního zastupitelství v Ostravě, které od všech okresních státních zastupitelství v oblasti této působnosti vyžadovalo tabulky o nápadu a vyřízení věci na netrestním úseku.*

Pokud jde o skladbu vstupů, jde nejčastěji o řízení o způsobilosti k právním úkonům a nařízení ústavní výchovy. Polovina věcí byla zjištěna na podkladě vlastních poznatků, a to převážně z trestních věcí a rovněž na podkladě signalizací soudu.

***Krajské státní zastupitelství v Ostravě** zmiňuje své poznatky získané ze vstupů do konkursního řízení.*

Poznatky z konkursního řízení shrnuje takto

- konkursní řízení není nijak významné z hlediska získávání poznatků pro trestní stíhání,
- působení státního zastupitelství se jeví účinné v tom, že všechny osoby v konkursu zúčastněné si uvědomují, že je zde subjekt, jehož posláním je dbát ve veřejném zájmu na postupy, které jsou důsledně v souladu se zákonem,
- v rozsáhlých konkurech, v nichž jsou desetitisíce věřitelů a řízení je z objektivních důvodů zdlouhavé, se obrací na státní zastupitelství a jsou jim vysvětlovány právní otázky při zdůraznění, že státní zastupitelství nemá v konkursním řízení postavení strážce zákonnosti, ale jeho specifické postavení mu umožňuje, aby jednalo jak ve prospěch úpadce, tak i věřitelů,
- při ústních jednáních je státní zástupce KSZ v Ostravě aktivní, když na schůzi konkursních věřitelů působí na takové složení věřitelského výboru, které má důvěru věřitelů, a aby každý člen věřitelského výboru měl náhradníka,

***Krajské státní zastupitelství v Ostravě** dále uvádí, že účinnost vstupů do konkursního řízení nelze spatřovat v jejich počtu, neboť pak by to mohlo svádět k tomu, že budou počty vstupů porovnávány u jednotlivých krajských státních zastupitelství a bude vyvolávána snaha o navyšování těchto počtů. Podstatné v činnosti státního zástupce není vypracování vstupu do konkursního řízení, ale jeho skutečná činnost začíná po podání přihlášek v přezkumných jednáních.*

Krajské státní zastupitelství v Ostravě poukazuje také na dlouhodobý proces konkursního řízení a nebezpečí navyšování počtu vstupů do konkursu s ohledem na zatížení, které se projeví až v průběhu následujících let.

Problematiky vstupů do **konkursních** a souvisejících **řízení** se týkalo i Vyhodnocení postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti se zaměřením na vstupovou a návrhovou činnost, jež bylo zpracováno v roce 2004 Nejvyšším státním zastupitelstvím.

Vyhodnocení kromě jiného uvádí, že v oblasti ekonomické kriminality jsou vstupy do konkursních řízení a sporů těmito řízení vyvolaných, kdy poznatky pro vstup byly čerpány z trestního řízení, velice důležitou součástí činnosti státních zastupitelství. V této souvislosti však byly nezdědky zjišťovány poznatky nasvědčující tomu, že ne vždy vytěžování poznatků pro netrestní úsek ze strany státních zástupců, kteří zpracovávají trestní věci, bylo důsledné a problematice nebyla věnována náležitá pozornost. O provázanosti trestních a netrestních kompetencí státního zastupitelství jinak svědčí i to, že účast státního zástupce v konkursním řízení a řízení jím vyvolaným se nemá omezovat pouze na úkoly plynoucí z účasti v řízení, ale má sloužit i k získání poznatků pro řízení trestní. Státní zastupitelství totiž vstupuje do zahájeného řízení ve věci konkursu a vyrovnání včetně sporů těmito řízení vyvolanými má-li za to, že jeho účast v řízení vyžaduje veřejný zájem, který je dán zejména tehdy, když okolnosti případu odůvodňují závěr, že v řízení mohou vyplynout skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu.

V dalším srov. bod 3.a) níže, pokud jde o ostatní netrestní agendy a další aktivity netrestního odboru Nejvyššího státního zastupitelství.

3. Ostatní netrestní agendy státního zastupitelství a stanoviska a jiné aktivity pro trestní úsek

a) Nejvyšší státní zastupitelství

Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství, kromě činnosti metodické, operativně využíval poznatky týkající se i jiných úseků působnosti státního zastupitelství, které zjistil při výkonu své činnosti, a to tak, že o nich podával informaci příslušnému odboru Nejvyššího státního zastupitelství nebo nižšímu státnímu zastupitelství k výkonu jeho působnosti. Smyslem této aktivity je ihned využívat poznatky o trestných činech nezletilých a mladistvých nebo o trestných činech spáchaných na těchto osobách.

Účinné naplnění tohoto úkolu umožňuje zákonem stanovené návrhové oprávnění ve veřejném zájmu ve věcech uložení výchovného opatření, uložení ústavní nebo ochranné výchovy, omezení pozastavení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti.

Tak nejprve ze situačních zpráv Policie ČR a posléze z elektronického systému IS UDÁLOST byla získána řada poznatků využitelných v oblasti sociálně právní ochrany dětí. O poznacích netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství poskytoval informace (§ 12g odst. 1 zákona o státním zastupitelství) příslušným okresním státním zastupitelstvím potřebné k podání návrhu podle § 35 odst. 3 o. s. ř. a ke vstupům do řízení, posléze poskytoval informace již výlučně krajským státním zastupitelstvím s cílem prostřednictvím dohledu aktivizovat činnost nižších státních zastupitelství v návrhové a vstupové činnosti.

Nejvyšší státní zastupitelství zpravidla tyto věci dále nesleduje, jen výjimečně je od příslušného státního zastupitelství požadována zpětně informace. V roce 2000 tak bylo předáno 50 poznatků, v roce 2001 71 poznatků, v roce 2002 110 poznatků a v roce 2003 252 poznatků, z toho 41 nejbliže vyšším státním zastupitelstvím vykonávajícím dohled.

Agendu **konkursních řízení** a řízení těmito řízení vyvolanými bylo možno v období před rokem 2003 považovat stále za agendu novou, v níž státní zástupci ještě hledali konkrétní praktické postupy, jež by vedly ke sledovanému výsledku. Proto vstupovali i do některých zcela bezproblémových řízení tohoto charakteru. V roce 2003 se situace podstatně změnila. Do konkursních řízení byly vstupy uskutečňovány především ve věcech složitých, s

komplikovanou právní problematikou, nehledě na to, že se začala projevovat i časová náročnost u některých vstupů realizovaných v předchozím období. V těchto okolnostech je nutno spatřovat příčinu jistého poklesu vstupové aktivity na tomto úseku činnosti státního zastupitelství.

Nejvyšší státní zastupitelství jinak v rámci metodické činnosti doporučovalo vrchním státním zastupitelstvím vykonat nad postupem příslušného státního zastupitelství **dohled**, nebyl-li postup nižšího státního zastupitelství zcela úplný.

Např. je možno uvést následující případy:

Ve věci sp. zn. 1 NZc 768/2002 - konkursního řízení u krajského soudu, do něhož příslušné krajské státní zastupitelství vstoupilo, bylo zjištěno, že předmětem dražby má být část podniku úpadce, včetně vlastnických práv k akciím, které však jsou ve vlastnictví zákazníků úpadce. Dražba by tak byla v přímém rozporu se zákonem. Nejvyšší státní zastupitelství vrchnímu státnímu zastupitelství doporučilo zvážit výkon dohledu nad postupem krajského státního zastupitelství. Příslušné krajské státní zastupitelství se pak obrátilo na krajský soud s podnětem k výkonu dohledu podle § 12 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, po jehož realizaci bylo od zamýšlené dražby cenných papírů upuštěno.

Ve věci konkursního řízení sp. zn. 1 NZc 608/2003, po zjištění, že krajský soud prohlásil konkurs na obchodní společnost přesto, že u jiného krajského soudu bylo vedeno řízení o prohlášení konkursu na stejnou společnost, byl tento poznatek postoupen příslušnému krajskému státnímu zastupitelství ke zvážení podání žaloby pro zmatečnost proti usnesení krajského soudu o prohlášení konkursu na majetek úpadce, když návrh podaný tomuto soudu nebyl způsobilý zahájit samostatné řízení. Vrchnímu státnímu zastupitelství byl poznatek Nejvyššího státního zastupitelství signalizován ke zvážení výkonu dohledu nad postupem příslušného krajského státního zastupitelství. Dohled byl realizován a podané žalobě bylo vyhověno. Věc je dosud v odvolacím řízení.

Bylo-li z jiných věcí, vyřizovaných Nejvyšším státním zastupitelstvím, případně na základě jiných podnětů, jako např. z informačních prostředků, zjištěno, že v konkrétním konkursním řízení mohou vyplynout skutečnosti, nasvědčující spáchání trestného činu, pak Nejvyšší státní zastupitelství postupovalo takové poznatky příslušnému krajskému státnímu zastupitelství ke zvážení vstupu do příslušného konkursního řízení. Tak tomu bylo např. i ve věcech sp. zn. 1 NZc 645/2003, 1 NZc 647/2003, 1 NZc 594/2003, atd.

V roce 2003 bylo odboru trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství z konkursní agendy předáno 20 poznatků, nasvědčujících spáchání trestného činu, odboru závažné hospodářské a finanční kriminality Nejvyššího státního zastupitelství pak 2 takové poznatky.

Nejčastěji byly předávány poznatky o podezření z možného spáchání trestných činů podvodu podle § 250 tr. zák., poškozování věřitele podle § 256 tr. zák., zvýhodňování věřitele podle § 256a) tr. zák., zkraslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 125 tr. zák., neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 tr. zák.,

Odboru závažné hospodářské a finanční kriminality byly např. předány poznatky o zproštění správce konkursní podstaty úpadce funkce, když z nich vyplývalo podezření na spáchání trestného činu porušování povinností při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák.

Lze učinit závěr, že vstupy do konkursních řízení a řízení, těmito řízeními vyvolanými dle § 35 odst. 1 písm. k) o. s. ř. mohou významně přispět k odhalování trestné činnosti a řádnému postihu pachatelů hospodářské činnosti a že bez této aktivity by řada trestných jednání zůstala zřejmě bez povšimnutí.

b) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze

Ojedinelou formu součinnosti uvádí Obvodní státní zastupitelství pro Prahu I, které na základě dohody s Nejvyšším kontrolním úřadem přezkoumává Věstníky NKÚ z hlediska získání poznatků pro návrhovou činnost dle § 42 zákona o státním zastupitelství. Nutno však dodat, že tento zdroj zatím k podání žádného návrhu nevedl.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem k této části hledisek uvádí případ podání žaloby pro **zmatečnost** ve věci sp. zn. 1 KZc 359/2003, Zbrojovka Brno, a. s., které bylo Krajským soudem v Ústí nad Labem vyhověno.

Do věci vstoupilo **KSZ v Ústí nad Labem** dne 25. 6. 2003 a současně podalo žalobu pro zmatečnost, ve které se domáhalo, aby Krajský soud v Ústí nad Labem zrušil v celém rozsahu usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28.3.2003, č.j. 45 K 22/2003 – 33, kterým byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka Zbrojovka Brno, a. s. se sídlem nám. Míru 338, 436 01 Litvínov, IČ: 46 34 60 66, správcem konkursní podstaty byl ustaven Lubor K., věřitelé dlužníka byli vyzváni k přihlášení pohledávek a dlužníci k plnění svých závazků správci. U Krajského soudu v Brně bylo dne 1.10.1999 zahájeno řízení o prohlášení konkursu na majetek Zbrojovky Brno, a.s. se sídlem v Brně, Lazaretní 7. Každý další návrh na prohlášení konkursu podaný na téhož dlužníka dříve než soud rozhodne o prohlášení konkursu, se považuje za přistoupení k řízení. Za takové přistoupení k řízení měl být považován i návrh dlužníka na prohlášení konkursu doručený Krajskému soudu v Ústí nad Labem dne 28. 3.2003. Ve věci neměl Krajský soud v Ústí nad Labem meritorně rozhodnout, neboť probíhajícím řízením sp. zn. 45 K 77/99 před Krajským soudem v Brně byla dána překážka věci zahájené. Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem použilo důvod zmatečnosti ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 písm. a) o. s. ř. za splnění dalších zákonem stanovených podmínek, a proto Krajský soud v Ústí nad Labem svým usnesením ze dne 8.10.2003, sp. zn. 33 Cm 153/2003-22, podané žalobě vyhověl, usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 28. 3. 2003, sp. zn. 45 K 22/2003-33, v celém rozsahu zrušil a toto řízení zároveň zastavil. Dle doložky právní moci usnesení nabylo právní moci ve výroku ad I. Dne 28. 10. 2003 podala do výroku o zastavení řízení odvolání správkyně konkursní podstaty JUDr. Ing. S. a řízení bylo zastaveno usnesením Vrchního soudu v Praze dne 13. 2. 2004, sp. zn. 11 Cmo 383/2003-44.

c) V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci

U **Krajského státního zastupitelství v Brně** byla v rámci dohledu vykonávaného krajským státním zastupitelstvím provedena analýza stavu získávání poznatků pro netrestní agendu z úseku trestního, a to v souvislosti s nízkým počtem vlastních poznatků na celkovém nápadu v oblasti netrestní působnosti státního zastupitelství. Pro účely analýzy byly provedeny prověrky u všech nižších státních zastupitelství a byly přezkoumávány dozorové spisy u vybraných trestných činů.

Prověřkovou činností bylo zjištěno, že z **389** přezkoumaných trestních věcí byly celkem v **31,1** % opomenuty poznatky využitelné na netrestním úseku. Z těchto opomenutých poznatků bylo 83 % na úseku sociálně-právní ochrany dětí a 17 % ve věcech ostatních. Vyhodnocení ukázalo existenci značných rezerv při získávání poznatků pro netrestní agendu z vlastních zdrojů.

Obecně lze konstatovat, že se osvědčuje spojení netrestní agendy s agendou trestné činnosti mládeže a na dětech a mládeži v rámci specializace téhož státního zástupce. V oblasti součinnosti se soudy nebyly zjištěny zásadní problémy, když v některých případech soudy signalizují státnímu zastupitelství věci vhodné pro jeho vstup do řízení.

U **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** není dosud vytěžování z trestního úseku vůbec realizováno, a to i přes to, že k tomuto vytěžování byl stanoven krajskou státní zástupkyní úkol trvalé povahy. Pokud jde o součinnost s jinými státními orgány a vzájemnou signalizaci poznatků, je uváděna spolupráce se soudy při získávání poznatků ke vstupu a spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí.

4. Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba, trest odnětí svobody, ochranná a ústavní výchova

a) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána vazba (tabulka č. V/4a) a trest odnětí svobody (tabulka č. V/4b)

Vzhledem k úzké provázanosti problematiky dozoru nad výkonem vazby a trestu odnětí svobody (což odráží i fakt, že podrobnosti tohoto dozoru jsou komplexně upraveny v pokynu obecné povahy poř. č. 14/2001) je tato otázka pojednána **společně**.

Údaje k počtu příkazů a nařízení vydaných dozorovými státními zástupci ať už podle § 29 odst. 1, 2 písm. e), f) zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 78 odst. 1, 2 písm. e), f) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vyplývají (včetně srovnání s rokem 2001 a 2002) z *tabulek č. V/4a a č. V/4b*. Další údaje plynou i z *doplňkové tabulky z netrestní statistiky* (obsahuje pouze údaje za rok 2002 a 2003).

Všechny 3 příkazy podle § 29 odst. 1, 2 písm. e), f) zákona č. 293/1993 Sb. (v roce 2002 se jednalo rovněž o 3 příkazy) byly vydány pověřenými státními zástupci činnými v obvodu VSZ v Praze. Ve věcech dozoru nad místy výkonu trestu odnětí svobody bylo takto vydáno 19 příkazů (v roce 2002 jich bylo 33).

Získané poznatky jinak svědčí o stále se zvyšující intenzitě prověřkové činnosti převážné části pověřených státních zástupců, a to nejen z pohledu kvantitativních ukazatelů, ale i z pohledu kvality prověrek v rámci jejich důsledného zaměřování do celé šíře spektra možného předmětu dozoru. Byť je z pohledu ofenzivnosti využívání jednotlivých právních prostředků ke zjednání nápravy prověřkou zjištěných nedostatků patrný rozdíl mezi jednotlivými pověřenými dozorovými státními zástupci, obecně lze konstatovat uspokojivý stav jejich reakce na případně zjištěné nedostatky.

Vrchní státní zastupitelství v Praze uvedlo některá zjištění ve vztahu k ojediněle se vyskytujícím případům zaviněných porušení právních předpisů upravujících výslovně základní práva a povinnosti, která jsou společná všem skupinám odsouzených a obviněných (§ 15 až § 36 zákona č. 169/1999 Sb., § 11 až 21 zákona č. 293/1993 Sb.).

V srpnu 2003 ve Vazební věznici Teplice nebyla obviněnému umožněna rozmluva s ředitelem věznice, přestože o ní požádal a toto jeho právo bylo zcela opomenuto. Ve Vazební věznici Litoměřice při šetření podnětu obviněného ve věci sp. zn. 4 KZd 225/2003 bylo zjištěno že dne 15. 10. 2003 odevzdaný dopis obviněným adresovaný dozorovému státnímu zástupci byl dne 16. 10. 2003 neoprávněně kontrolován pracovníci Vazební věznice Litoměřice v rozporu s ustanovením §13 odst. 3 zákona o výkonu vazby a § 60 odst. 1 Řádu výkonu vazby.

Za porušení práv obviněných je možno hodnotit také postup Vazební věznice Litoměřice, která s ohledem na provádění generální prohlídky dne 27. 6. 2003 neprovedla vycházky dospělých obviněných mužů. Tento postup byl státním zástupcem zhodnocen jako porušení ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb., protože provádění generální prohlídky ve vazební věznici nelze považovat za tak vážný důvod, který by umožňoval řediteli vazební věznice zrušit obviněným vycházku.

*I když nelze objektivně hovořit o nezákonnosti v postupu orgánů vězeňské služby příslušné věznice z pohledu zavinění, bývá hlavní, eventuálně výrazně spoluurčující příčinou nedodržování práv obviněných a odsouzených **přeplněnost věznic** – tj. příčina ve sféře mimoprávní. Zjištěný stav byl vždy po vyhodnocení všech příčin pověřeným dozorovým státním zástupcem (dle povahy věci i ve spolupráci s dohledovým orgánem VSZ v Praze) řádně signalizován (se střídavým efektem) na GR Vězeňské služby ČR.*

*Vzdor několikaletému aktivnímu působení pověřených dozorových státních zástupců však i nadále přetrvává ne zcela uspokojivý stav úrovně **kázeňského řízení** (§ 22 až 23 zákona č. 293/1993 Sb., § 47 a násl. zákona č. 169/1999 Sb.), a to zejména pokud jde o řádný popis skutku, bezpečné objasnění skutkových okolností, odůvodnění druhu a výše uloženého kázeňského trestu, či řádně doloženého poučení o opravných prostředcích, kdy však zjednání faktické nápravy u pravomocně uložených kázeňských trestů se s ohledem na platnou právní úpravu vymyká možností pověřeného státního zástupce.*

V obvodu působnosti VSZ v Praze bylo podchyceno několik případů, kdy k opožděnému propuštění z vazby došlo v důsledku liknavého přístupu orgánů činných v trestním řízení (převážně soudů) v souvislosti s rozhodováním o dalším trvání vazby. Jednou z prioritních příčin tohoto negativního jevu se také jeví diametrálně odlišný výklad institutu § 71 tr. ř. z pohledu Ústavního soudu oproti zastávanému názoru Nejvyššího soudu (srov. rozh. č. 3/2003 Sb. rozh. tr. a náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 157/03).

Městské státní zastupitelství v Praze např. uvádí pochybení soudce Okresního soudu v Ostravě ve věci odsouzeného Pavla O. - sp. zn. 1 KZd 1508/2003. V uvedené věci pověřený státní zástupce nad výkonem trestu ve Věznici Pankrác dne 23. 9. 2003 dle § 78 odst. 2 písm. f) zákona č. 169/1999 Sb. nařídil ihned propuštění z výkonu trestu odnětí svobody jmenovaného odsouzeného.

Šlo o případ, kdy P. O. byl vydán na základě mezinárodní smlouvy dne 15. 9. 2003 z USA na základě mezinárodního zatykače Okresního soudu v Ostravě ze dne 24. 5. 2002, sp. zn. 13 T 56/98, k trestnímu řízení před tímto soudem. Jmenovaný byl však místo předání k rozhodnutí o vzetí do vazby pro Okresní soud v Ostravě předán dne 15. 9. 2003 k výkonu trestu uloženého Okresním soudem ve Frýdku Místku, sp. zn. 1 T 35/93, ze dne

15.1.2003 do věznice Ruzyně (výkonu trestu v trvání 10 měsíců odnětí svobody nepodmíněně). Dne 17. 9. 2003 byl k dalšímu výkonu trestu odsouzený přemístěn do VV Pankrác.

Mezinárodní odbor Ministerstva spravedlnosti upozornil soudce Okresního soudu ve Frýdku-Místku na nezákonnost umístění P. O. do výkonu trestu, neboť vzhledem k tomu, že Smlouva mezi ČSR a USA o mezinárodním vydávání zločinců (publikovaná po č. 48/1926 Sb.), ve znění Dodatkové úmluvy ze dne 29. 4. 1935 (publikované pod č. 185/1935 Sb.), v článku IV. zakotvuje zásadu speciality spočívající v tom, že vydanou osobu nelze bez souhlasu státu, který ji vydal stíhat nebo ani vykonávat trest pro jiný trestný čin, než pro který je tato osoba předmětem vydání, pokud na něj vydání nebylo rozšířeno. Nařízení výkonu trestu P. O. bylo tedy v rozporu se shora uvedenou smlouvou i § 378 odst. 2 a § 383 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že přes opakované výzvy Ministerstva spravedlnosti soudce Okresního soudu ve Frýdku Místku odmítl vydat příkaz k propuštění z výkonu trestu P. Olšara a ani soudce Okresního soudu v Ostravě, ač na základě jím vydaného zatykačského rozkazu jeho zatykače byl jmenovaný vydán z USA, nebyl ochoten přispět k řešení dané situace přesto, že přítomnost P. O. potřeboval pro vyřízení trestní věci, nezbylo než po zajištění všech potřebných podkladů z odboru mezinárodního Ministerstva spravedlnosti dne 23. 9. 2003 vydat výše zmiňované nařízení a téhož dne v 19.15 hodin zajistit jeho propuštění s tím, že jmenovaný byl v souladu s vydáním z USA před VV Pankrác následně zadržen policejními orgány z Ostravy a předán Okresnímu soudu v Ostravě k rozhodnutí o vazbě.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích zmiňuje dva případy, kdy bylo zjištěno, že Okresní soud v Písku a Okresní soud v Prachaticích nezaslal vazební věznicí stejnopis usnesení o vzetí obviněného do vazby ve lhůtě uvedené v ustanovení § 27 odst. 3 Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy do 3 pracovních dnů a Okresní soud v Českých Budějovicích nezaslal v případě tří obviněných rozhodnutí o dalším trvání vazby věznicí, jak bylo jeho povinností dle § 70a odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci uvádí poznatky **Krajského státního zastupitelství v Brně**, kdy v jeho obvodu působnosti byl pověřeným státním zástupcem zjištěn nezákonný postup Vězeňské služby ČR, a to ve Věznici Kuřim, kdy nebyl vytvořen takový režim prodeje ve vězeňské prodejně, aby ceny zboží zde prodávaného nepřevyšovaly ceny obvyklé v obci, v jejímž obvodu se věznice nachází. V téže věznici bylo zjištěno další pochybení, a to nerespektování zásady rovnosti práv odsouzených deklarované § 15 zákona č. 169/1999 Sb., resp. § 26 odst. 5 vyhlášky č. 345/1999 Sb., a to ve vztahu k realizaci nákupu odsouzenými zařazenými v rozdílných vnitřních diferenačních skupinách návštěvami. S ohledem na závažnost shora konstatovaných pochybení, bylo na to reagováno vydáním příkazů k zachování předpisů platných pro výkon trestu.

Rovněž tak **Krajské státní zastupitelství v Brně** poukazuje na pochybení ze strany soudů, které nepostupovaly striktně v souladu s ustanovením § 70a odst. 1 písm. c) tr. ř. v návaznosti na úpravu v ustanovení § 71 odst. 5 tr. ř. Zjištěné případy byly státním zástupcem signalizovány předsedům konkrétních soudů k přijetí dalších opatření směřujícím k eliminaci těchto pochybení.

b) Výkon dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova

Zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, který nabyl účinnosti dnem 1. července 2002, byla působnost státního zastupitelství rozšířena o dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve zmiňovaných zařízeních. V roce 2003 již byl dozor nedílnou součástí působnosti státního zastupitelství a jeho výkonem byly zjištěny problémy, na jejichž řešení se netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství podílel (srov. níže).

Některé poznatky dozorových a dohledových státních zástupců (z nich je část z nich zmíněna dále), byly signalizovány odboru speciálního vzdělávání a institucionální výchovy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k využití při přípravě odpovídajících právních předpisů (§ 21 zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Netrestním odborem Nejvyššího státního zastupitelství byly jinak řešeny především dva zásadní věcné problémy. Jednalo se zejména o přípustnost monitorování chování dětí v zařízeních videokamerami a odposlechy a v praxi přetrvávající problémy s výkladem ustanovení § 23 odst. 1 písm. b) věta za středníkem zákona č. 109/2002 Sb., když za nepochybné se považovalo, že stávající právní úprava výrazně znevýhodňuje děti s

nařízenou ochrannou výchovou, neboť citovaný zákon neupravuje možnost krátkodobého pobytu dětí s nařízenou ochrannou výchovou u osob odpovědných za výchovu.

Řešení prvního problému přineslo výkladové stanovisko č. 10/2003 Sb. v. s. NSZ ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k zákonnosti umístění audio - vizuálních prostředků ve školských zařízeních, kde se vykonává ústavní výchova, ochranná výchova, nebo se poskytuje preventivně výchovná péče, případně v jiných zařízeních, kde je na základě příslušného zákonného opatření umístěno dítě.

K možnosti krátkodobých pobytů dětí s nařízenou ochrannou výchovou u osob odpovědných za výchovu zaujal netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství právní názor, že zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ani zákon č. 109/2002 Sb. nedovoluje, aby o pobytu dětí s uloženou ochrannou výchovou u rodičů rozhodoval ředitel zařízení, byť i s předchozím písemným souhlasem příslušného orgánu sociálně právní ochrany dětí. Ředitel zařízení, jedná-li se o dítě s nařízenou ochrannou výchovou, má, pokud jde o pobyt dítěte mimo zařízení, jen oprávnění s poukazem na ustanovení § 23 odst. 1 písm. b) zákona č. 109/2002 Sb., dát příslušnému soudu návrh na podmíněné umístění dítěte mimo zařízení. Ostatně toto jeho oprávnění je zakotveno již v § 85 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, které umožňuje výlučně soudu rozhodnout o podmíněném umístění dítěte mimo výchovný ústav (tím byla s účinností od 1. 1. 2004 zrušena dosavadní úprava obsažená v § 356a tr. ř.)

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) přinesl s účinností od 1. ledna 2004 novou netrestní kompetenci, a to podávání návrhu na uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného. Netrestní odbor Nejvyššího státního zastupitelství na tuto skutečnost reagoval zpracováním podkladů pro vydání pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 11/2003, kterým byl novelizován pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 15/2001, o výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti

Bližší statistické podklady k výkonu působnosti při dozoru ze strany pověřených státních zástupců okresních státních zastupitelství jinak vyplývají z *doplňkové tabulky z netrestní statistiky*.

Nižší státní zastupitelství signalizují případy, kdy dítě v zařízení setrvává na základě předběžného opatření, aniž jsou pozitivní poznatky o rozhodnutí o ústavní výchově. Praxe se prozatím ustálila tak, že v těchto případech pověřený státní zástupce nenařizuje propuštění dítěte, ale pouze signalizuje řediteli nutnost takovou otázkou se zabývat. Převažuje totiž zatím názor, že výkon **předběžného opatření** zřejmě nepodléhá výkonu dozoru státního zastupitelství.

Městské státní zastupitelství v Praze v rámci dohledu nad činností jednotlivých pověřených specialistů, činných na úseku dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova, nemá poznatky o tom, že by v těchto místech docházelo k závažnějšímu porušování právních předpisů. Zjištěná pochybení se týkají většinou vedení administrativy v jednotlivých ústavech, vedení osobních spisů chovanců, apod. Ve sledovaném období byly řešeny některé právní otázky obecného významu, kupř. používání kamerových systémů ve společných prostorách některých výchovných ústavů, nebo podmíněné umístění dětí s nařízenou ochrannou výchovou mimo ústav (viz výše).

V obvodu působnosti **Krajského státního zastupitelství v Praze** (s výjimkou OSZ v Berouně a OSZ Praha-východ, v jejichž obvodě není žádné školské zařízení, v němž by se vykonávala ochranná výchova nebo ústavní výchova), bylo zjištěno, že pověření státní zástupci na okresních státních zastupitelstvích vykonávali prověrky v místech, kde je vykonávána ochranná a ústavní výchova přibližně dvakrát za rok, neboť jednak personální obsazení jednotlivých okresních státních zastupitelství neumožňuje provádět prověřkovou činnost v kratších intervalech, jednak z dosud prováděné prověřkové činnosti ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy nebyly zjištěny žádné zásadní poznatky, které by vyžadovaly přijetí opatření státního zástupce nebo zvýšení intenzity prověřkové činnosti.

Ze zprávy **Okresního státního zastupitelství v Kladně** však byly zjištěny dva okruhy problémů, a to jednak v souvislosti s ukončováním pobytů chovanců, neboť soudy nevyrozumívají řádně a včas ústavy o zrušení ústavní výchovy, popř. o zrušení předběžného opatření, na jehož základě bylo dítě do ústavu umístěno, jednak problémy týkající se součinnosti mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí s ústavu, neboť ne vždy odpovědné

pracovnice z uvedených orgánů znají stav v ústavu a nejsou vstřícně pomáhat ústavům při zjišťování potřebných informací o trvání ústavní výchovy. S ohledem na tyto skutečnosti např. pověřená státní zástupkyně **OSZ v Kladně** k žádosti Dětského domova a speciální školy Ledce pomáhala se zjišťováním stavu řízení o ústavní výchově u soudů v Praze s tím, že po jednání se soudkyní sice bylo přislíbeno, že rozhodnutí bude ústavu doručeno, avšak ani po dalším měsíci se tak nestalo. Právě uvedený stav nasvědčuje tomu, že více nežli dozor a aktivita státního zástupce by měla být pozornost zaměřena na kontrolní činnost Ministerstva spravedlnosti ve vztahu k plnění povinností soudů při rozesílání rozhodnutí a jejich součinnosti s ústavu.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích konstatuje, že při pravidelných prověrkách prováděných pověřenými státními zástupci v roce 2003 ve školských zařízeních, kde je vykonávána ústavní výchova nebo ochranná výchova, nebyla zjištěna žádná pochybení v dodržování právních předpisů o přijímání a umísťování dítěte.

Výjimečný případ je veden u **OSZ v Českých Budějovicích** pod sp. zn. Zt 567/2003, kdy vychovatelka Výchovného ústavu Šindlovy Dvory je stíhána pro trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1 tr. zák., neboť v období od měsíce října 2002 do dne 17. 2. 2003 měla nejméně ve třech případech bit pantoflem chovance ústavu a urážet jej hanlivými slovy. Na vychovatelku byla podána obžaloba dne 4. 9. 2003 k Okresnímu soudu v Českých Budějovicích, do současné doby není věc pravomocně skončena, resp. hlavní líčení bylo odročeno.

U **KSZ v Českých Budějovicích** byl v roce 2003 zaznamenán jeden případ, kdy pověřený státní zástupce podal návrh na uložení ochranné výchovy dítěti umístěnému v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy.

Věc je vedena u **OSZ v Českých Budějovicích** pod sp. zn. Zc 101/2003. Nezletilému Vojtěchu B., nar. 27. 1. 1989, byla rozsudkem Okresního soudu v Prachaticích ze dne 25. 4. 2000 č. j. P 64/97-39, který nabyl právní moci dne 15. 6. 2000, nařízena ústavní výchova, neboť výchova v rodině nebyla řádně zajištěna a rodinné prostředí pro jeho výchovu bylo nevhodné. Nezletilý byl po všech stránkách zanedbaný, byl nezvladatelný a začal páchat trestnou činnost a čichat toluen. Od konce roku 2002 nebylo o výchovu nezletilého náležitě postaráno, neboť byl již na šestém útěku z Výchovného ústavu pro děti a mládež Šindlovy Dvory, okr. České Budějovice. Matka nezletilého kryla, umožnila mu vést zahálčivý život, a i když bylo po nezletilém vyhlášeno celostátní pátrání, několikrát ho doma skrývala před Policií ČR. Nezletilý pro opakované útoky z výchovného ústavu neplnil povinnou školní docházku, měl téměř 500 neomluvených hodin a dopouštěl se trestné činnosti, když ve všech případech (jednalo se o trestné činy pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák., šíření toxikomanie podle § 188a odst. 1, odst. 2 tr. zák., krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), b) tr. zák., poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák.), byly prověřované věci odloženy ve smyslu § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodů § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. pro nedostatek věku trestní odpovědnosti pachatele.

K návrhu pověřeného státního zástupce bylo rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 26.8.2003, č.j. 17 Nc 1154/2003-20, který nabyl právní moci dne 28.11.2003, rozhodnuto o uložení ochranné výchovy nezletilému Vojtěchu B.

V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem** pověřeni státní zástupci **OSZ v Chomutově, České Lípě a Mostě** ve dvou případech příkazy podle § 39 odst. 2 písm. e) zákona č. 109/2002 Sb. reagovali na případy, kdy výchovné zařízení u dětí umístěných na základě předběžného opatření nemělo ve lhůtě tří měsíců informaci o tom, zda bylo zahájeno řízení o nařízení ústavní výchovy, přičemž ve všech signalizovaných případech bylo dodatečně zjištěno splnění zákonné podmínky a nebyly tak dány důvody k nařízení propuštění dítěte ze zařízení. Jedná se o stálý problém, který byl již signalizován v předcházející zprávě o činnosti, ovšem pověřeni státní zástupci při prověřkové činnosti tyto nedostatky postupně odstraňují. V současné době se tento zákonný nedostatek objevuje spíše ojediněle. Opatření pověřených státních zástupců lze hodnotit jako účinná.

Shora uvedené porušení zákona považují někteří státní zástupci z obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** z hlediska dozoru nad výkonem ústavní výchovy za problematické, neboť umístění dítěte v zařízení na základě předběžného opatření není výkonem ústavní výchovy a z tohoto důvodu existují dva přístupy pověřených státních zástupců, a to jednak že by děti umístěné na základě předběžného opatření měly být předmětem výkonu dozoru z hlediska zákonných důvodů pro jejich pobyt v zařízení a jednak se vyskytuje názor, že pobyt dětí v zařízení na základě předběžného opatření by neměl být předmětem výkonu dozoru, neboť se nejedná z důvodu absence rozhodnutí soudu o nařízené ústavní výchově o výkon ústavní výchovy.

KSZ v Ústí nad Labem však zastává názor, že předmětem dozoru pověřených státních zástupců musí být i pobyt dětí na základě předběžného opatření, neboť i jejich svoboda je omezena a je nezbytné sledovat, zda dítě není umístěno v zařízení po uplynutí tří měsíců nezákonně. Pokud je jeho pobyt v zařízení nezákonný, na vzniklou situaci by mělo být reagováno nařízením podle § 39 odst. 2 písm. f) zákona č. 109/2002 Sb.

V jednom případě byl v obvodu **KSZ v Ústí nad Labem** podán návrh na uložení ochranné výchovy dítěti s nařízenou ústavní výchovou.

Návrh podalo **OSZ v Mostě** v případě nezl. Lenky K., nar. 30. 1. 1989, která se ve výchovném zařízení nezdržovala a dopouštěla se společně se sourozenci trestné činnosti. Poznatek byl získán z trestního dozoru a z účasti státního zastupitelství v jednání o nařízení ústavní výchovy a dalších výchovných opatření vůči jejím sourozencům.

OSZ v Děčíně podalo jeden návrh na zrušení ústavní výchovy podle § 39 odst. 2 písm. c) zákona č. 109/2002 Sb. u Tomáše S., nar. 10. 10. 1985, s odůvodněním, že podnět podal sám ředitel výchovného ústavu, když ochranná výchova splnila svůj účel. Soud návrhu státní zástupkyně vyhověl a rozhodl (tehdy ještě) podle § 356 odst. 1 tr. ř. o propuštění mladistvého z ochranné výchovy uložené rozsudkem Okresního soudu Česká Lípa ze dne 3. 9. 2001 sp.zn. 4 T 290/2001. Zde je patrné, že formulace § 39 odst. 2 písm. c) zákona č. 109/2002 Sb. ve výroku „Návrh na zrušení“ nekoresponduje s § 356 odst. 1 tr. ř., kde se „Propouští z ochranné výchovy“ (stejně podle úpravy nové v zákoně č. 218/2003 Sb.).

K dalším problémům v této oblasti uvádí **KSZ v Ústí nad Labem** poznatek týkající se nedostatečné právní úpravy zajišťování dětí s nařízenou ústavní výchovou na útěku. Policejní orgány vychází striktně ze Stanoviska MV ČR č. j. OPB 633/A-2002, podle něhož současná právní úprava neumožňuje zajištění osob mladších 18 let, které odejdou z domova či z ústavu, pokud neohrožují svým jednáním bezprostředně svůj život anebo život nebo zdraví jiných osob nebo majetek. Děti starší 15 let s nařízenou ústavní výchovou nejsou tedy, až na ojedinělé případy, dopravovány zpět do ústavů. Citované stanovisko Ministerstva vnitra je zcela odlišné od vydaného stanoviska analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství pod sp. zn. SL 742/2003, které uvedenou možnost jednoznačně připouští a opačný postup shledává za odporující zákonu.

Krajské státní zastupitelství v Brně uvádí, že podstatná většina pověřených státních zástupců jednotlivých okresních státních zastupitelství signalizuje ve sledovaném období velmi dobrý stav činnosti ředitelů školských zařízení, takže nejsou zjišťována pochybení při dodržování právních předpisů o přijímání a umístování dítěte, v problematice ukončování pobytu dítěte v zařízení v zákonem stanovených případech, či při dodržování právních předpisů o právech a povinnostech dítěte. To lze považovat i za pozitivní výsledek důsledně prováděné prověřkové činnosti pověřenými státními zástupci.

Výjimku tvoří toliko okres Hodonín, kde ve sledovaném období byla při prověrkách zjištěna řada nedostatků, přičemž tyto nedostatky se velmi často opakovaly i přes předchozí písemný příkaz k zachování právních předpisů vydaný státním zástupcem po provedené prověrce. Nejčastějším pochybením bylo nerespektování ustanovení o povolování pobytu dětí mimo ústavní zařízení. V dalších případech nebyl orgán sociálně-právní ochrany dětí informován ředitelem zařízení o nadcházejícím propuštění dítěte ze zařízení.

OSZ Brno-venkov (ve shodě s tím, co již bylo zmíněno z obvodu VSZ v Praze) signalizuje, že ředitelé školských zařízení opakovaně nejsou opatrovníckými soudy informováni o meritorních rozhodnutích podstatných pro umístování dětí v zařízeních či ukončování jejich pobytu. Je navrhováno, neboť je předpoklad, že tyto problémy se vyskytují i v jiných okresech, zvážit případné podněty ke změně příslušných předpisů, když tyto principy vzájemné informovanosti nejsou dostatečně právně upraveny.

Okresní státní zastupitelství ve Znojmě ve sledovaném období uvedlo zásah pověřeného státního zástupce vůči řediteli školského zařízení, a to Výchovného ústavu pro mládež v Trojanovicích, kde pověřený státní zástupce vydal příkaz ke zdržení se provozu kamerového systému v objektu ústavu, kterým byl monitorován pohyb umístěných dětí i v prostorách zcela soukromých.

Dohledový státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ostravě však na podkladě signálů provedl dohledové prověrky v 7 zařízeních, a to vždy za přítomnosti dozorového státního zástupce. Při prověrkách byla zjištěna porušení zákona zejména v tom, že vnitřní řády nebyly uvedeny do souladu se zákonem, opatření ve výchově nebyla ukládána formou správního rozhodnutí. Zápisy o dohledových prověrkách byly zaslány příslušným okresním státním zastupitelstvím k využití při následných dozorových prověrkách.

V obvodu působnosti **KSZ v Ostravě** byly ve dvou školských zařízeních (Vidnava, Janová) provedeny mimořádné prověrky na základě převzetí věci dohledovým státním zástupcem, přičemž ve Vidnavě bylo zjištěno nesprávné zadržování občanských průkazů dětí v jejich osobních spisech a kamery ve vnitřních prostorách. V Janově bylo potvrzeno, že byla ukládána opatření ve výchově, která nejsou v zákoně uvedena.

Krajské státní zastupitelství v Ostravě se zabývalo také 2 mimořádnými událostmi a signalizovalo také 4 závažné poznatky které spočívaly jednak ve vandalismu dětí, ale také v pochybení ředitele při povolování krátkodobých pobytů mimo zařízení u dětí, kterým byla uložena ochranná výchova.

VI. Vyhodnocení činnosti státního zastupitelství na úseku právního styku s cizinou (tabulky č. VI/1 až VI/3)

1. Vydávací řízení

a) Vyžádání z ciziny

Žádné podstatné poznatky k problematice **vyžádání z ciziny** podkladové zprávy nižších státních zastupitelství nezmiňují.

Pouze **Krajské státní zastupitelství v Ostravě** uvádí, že v roce 2003 došlo k vyžádání a vydání z ciziny toliko jednoho obviněného stíhaného pro trestný čin zkrácení daně podle § 148 odst. 1, 3 tr. zák. účinného v roce 1994. **Ukrajina** vydala tohoto obviněného na podkladě zatýkacího rozkazu vydaného Okresním soudem v Opavě dne 17.11.1994. Dozor v této věci vykonává nyní K SZ v Ostravě.

Ve věci sp. zn. 4 KZv 16/99 vedené u tohoto krajského státního zastupitelství bylo dále žádáno o vydání obviněného, který se zdržuje na území Spojených států amerických. Je stíhán pro trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, 2, 4 tr. zák. Jeho vydání však nelze očekávat, neboť podle sdělení Nejvyšší státního zastupitelství není tento daňový delikt uveden v článku II Smlouvy mezi republikou Československou a Spojenými státy americkými ze dne 2.7.1925 o vzájemném vydávání zločinců (č. 48/1926 Sb., ve znění dodatkové úmluvy č. 185/1935 Sb.).

b) Vydávání do ciziny (tabulka č. VI/I)

Struktura osob vzatých do vydávací vazby podle státní příslušnosti i ve srovnání s předchozími roky je patrná z tabulky č. VI/I.

Jestliže pro rok 2002 byl charakteristický vzestup počtu osob, o jejichž vzetí do vydávací vazby bylo rozhodnuto, oproti roku 2001 (o 7,8 %), pak v roce 2003 nastal opětovně (stejně jako v roce 2001) pokles, a to o **10,8 %**.

Pokud jde o státní příslušnost dotčených osob, nadále představují nejvyšší počet občané Slovenské republiky (u nichž ovšem došlo v roce 2003 ke snížení). Následují státní občané Spolkové republiky Německo, což odpovídá dřívějšímu trendu, ale jejich počet se nepatrně snížil, zůstala zachována úroveň ohledně státních příslušníků Polska. Vůbec se nevyskytl žádný případ vydávací vazby občana Ruska (v roce 2002 6 případů), naproti tomu bylo zaznamenáno 6 osob – občanů Litvy (v roce 2002 5 případů).

Krajské státní zastupitelství v Plzni zdůrazňuje pokračující trend snižování počtu vydávacích vazeb. V rámci vydávacího řízení se ve většině případů daří ukončit věc ve lhůtě do 2 měsíců od jejího nápadu. Žádosti cizích států ve všech případech splňovaly náležitosti uvedené v čl. 12 Evropské úmluvy o vydávání a byly zaslány prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR včas.

Krajské státní zastupitelství v Praze zmiňuje nový poznatek o praxi **Krajského soudu v Praze**, který požaduje, aby státní zástupce návrhy podle § 380 tr. ř. předkládal s překladem. Odkazuje přitom na analogii § 28 tr. ř. ve vztahu k obžalobě.

Taková analogie se ovšem jeví jako nepřipustná, protože na základě této logiky by bylo možno požadovat překlad u kteréhokoli návrhu adresovaného soudu (návrh na vyslovení přípustnosti vydání nemá nic společného s obžalobou).

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích uvádí délku trvání vydávací vazby v průměru 3 měsíce, pokud nebylo nutno žádat o dodatkové informace podle čl. 13 Evropské úmluvy o vydávání, a to od zadržení do dne rozhodnutí ministra spravedlnosti podle § 382 odst. 1 tr. ř., či § 382a odst. 1 tr. ř. (případně 4 měsíce, od zadržení do data samotného převzetí vydávaného orgány dožadujícího státu).

Stejně jako v letech minulých činí největší problémy neúplnost dožadující stranou zaslaných extradičních materiálů, zejména chybějící citace ustanovení vztahujících se k promlčení, ať už trestního stíhání, či výkonu trestu, a chybějící ujištění, že dožadující strana zajistí vydávanému právo na nové projednání věci za jeho účasti (bylo pravomocně rozhodnuto v jeho nepřítomnosti). Objeví-li se nutnost doplňovat extradiční materiály, vždy to znamená prodloužení vydávací vazby, a to řádově až o měsíce.

Za logičtější i systémovější je jinak považováno (např. tak usuzují **KSZ v Českých Budějovicích, KSZ v Plzni** a další krajská státní zastupitelství), aby se při zadržení vydávaných osob postupovalo obdobně jako je tomu u zadržení osoby podezřelé podle § 76 tr. ř. Postup podle § 379 odst. 4 tr. ř. se jeví poněkud těžkopádným (novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. však zvolila právě toto řešení).

Krajské státní zastupitelství v Plzni řešilo např. žádost Trestního soudu v Ingolstadtu (SRN) a INTERPOL Wiesbaden o zatčení a extradici občana jménem G. D. Ten byl dne 7. 4. 2003 zadržen, přičemž uváděl, že je českým státním občanem. Byl vyslechnut a propuštěn ze zadržení. V rámci předběžného šetření bylo zjištěno, že je nejen německým státním občanem, ale rovněž občanem České republiky. Od tohoto okamžiku bylo zřejmé, že nepřichází v úvahu jeho vydání. Jak bylo zjištěno, dopouštěl se trestné činnosti i v České republice, nezdržoval se v místě bydliště. Mezitím došlo rozšíření žádosti německé strany. Státní zástupce k dalšímu jednání jmenovaného nevyslechl, protože ten byl dlouhodobě nedosažitelný a podal soudu návrh, aby vyslovil nepřipustnost vydání, neboť bylo doloženo české státní občanství osoby, o jejíž vydání bylo žádáno. Krajský soud věc vrátil a požadoval výslech jmenovaného a seznámení s obsahem další žádosti. Vyřízení věci se protáhlo, neboť pátrání po G. D. bylo složité.

K zadržení osob podle § 379 odst. 4 tr. ř. došlo jinak ve většině případů, kdy byla posléze uplatněna vydávací vazba podle § 381 odst. 1 tr. ř.

Krajské státní zastupitelství v Brně poukazuje na to, že v jednom případě byl vyžádán občan Rumunské republiky, který byl v ČR ve výkonu trestu odnětí svobody, ve druhém se jednalo o vydání občana Slovenské republiky, proti němuž bylo v ČR vedeno vazební trestní řízení. V obou případech však **KSZ v Brně** podalo u Krajského soudu v Brně návrhy podle § 381 odst. 1 tr. ř., jimž bylo vyhověno s tím, že počátek vydávací vazby byl krajským soudem podmíněn ukončením výkonu trestu odnětí svobody, eventuálně vazby v trestním řízení vedeném v ČR. Byť bližší okolnosti k těmto dvěma případům **KSZ v Brně** neuvedlo, nicméně tato praxe, tj. rozhodnutí soudu o vzetí do vydávací vazby se stanovením jejího počátku podmíněného jinou skutečností, se jeví s ohledem na ustanovení § 375 tr. ř. spornou, neboť prioritní je postup podle vyhlášené mezinárodní smlouvy.

KSZ v Brně opětovně poukazuje na problémy vyplývající z nedostatečné úpravy postavení obhájce v extradičním řízení a spočívající v tom, že obhájci se domáhají kopii extradičních materiálů, případně nahlédnutí do nich, přičemž není jednoznačné, zda takto opatřené materiály jsou dozorovým spisem státního zastupitelství, resp. spisem, s nímž lze nakládat analogicky dle ustanovení § 65 tr. ř. Toto státní zastupitelství poukazuje dále na nedostatečnou úpravu procesního postupu v případech, kdy osoba vzata do vydávací vazby je současně trestně stíhána v České republice, a to v tom směru, že takovou osobu není možné po ukončení předběžného šetření vzít do vazby v rámci jejího trestního stíhání v ČR, přičemž takovou osobu nelze vydat dožadujícímu státu před pravomocným skončením tohoto trestního stíhání v ČR, tudíž stále zůstává ve vydávací vazbě. **Vrchní státní zastupitelství v Olomouci** v této souvislosti zastává názor, že je třeba upřednostnit řízení a postup podle vyhlášených mezinárodních smluv.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zmiňuje v souvislosti s dodržováním lhůty 48 hodin od zadržení osoby do jejího předání soudu s návrhem na vzetí do vazby úspěšnou spolupráci s Interpolem Praha, který operativně, zpravidla na žádost státního zástupce, opatří v zákonné lhůtě 48 hodin alespoň minimální podklady nutné pro rozhodnutí soudu o vzetí osoby do vydávací vazby.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové za nový prvek ve vydávacím řízení označuje účelové žádosti osob, o jejichž vydání je žádáno, o poskytnutí politického azylu, i když je patrné, že pro poskytnutí

politického azylu není důvodu (jedná se většinou o „ekonomické běžence“). Tyto osoby proti rozhodnutím správních senátů krajských soudů podávají kasační žaloby, o kterých je rozhodováno Nejvyšším správním soudem v Brně, ve snaze získat čas a oddálit své vydání. V jednom případě byla obhájcem osoby, jejichž vydání je žádáno, podána ústavní stížnost, která byla zamítnuta.

K této otázce však srov. rozh. č. 42/2002 Sb. rozh. tr.: „**Zahájení řízení o udělení azylu osobě, která má být vydána do ciziny, nebrání příslušnému soudu v rozhodování o přípustnosti vydání. Soud nemusí vyčkávat rozhodnutí příslušného orgánu v řízení o udělení azylu, ale sám posoudí existenci právních překážek bránících vydání osoby do ciziny (např. z hlediska požadavků vyplývajících zejména z Úmluvy o právním postavení uprchlíků - uveřejněna pod č. 208/1993 Sb., z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání - uveřejněna pod č. 143/1988 Sb.).**“

2. Převzetí a odevzdání trestních věcí

a) Převzetí trestních věcí z ciziny (tabulka č. VI/2)

V průběhu roku 2003 nebyly v této oblasti zaznamenány nové zásadnější problémy. Došlo k poklesu počtu věcí, v nichž došlo k převzetí trestní věci z ciziny, o **36,1 %**, jež jsou v působnosti mezinárodního odboru, oddělení právního styku s cizinou, Nejvyššího státního zastupitelství. Konkrétní čísla vyplývají z tabulky č. VI/2. Na tomto poklesu se projevilo zejména zažití praxe přímého právního styku se Spolkovou republikou Německo ohledně předávání trestního řízení (Smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o dodatcích k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních ze dne 20. dubna 1959 a usnadnění jejího používání nabytá účinností dnem 19. 6. 2002 – č. 68/2002 Sb. m. s.).

Krajskému státnímu zastupitelství v Českých Budějovicích činilo největší obtíže v této oblasti rozlišení, zda okresní státní zastupitelství v jeho obvodu nebo krajské státní zastupitelství samo budou rozhodovat o převzetí trestního stíhání či o převzetí trestního oznámení, trestní věci (v prvním případě nutno rozhodnout, v druhém pouze připsáním informovat dožadující stranu o převzetí trestního oznámení).

Vzhledem k geografické poloze Jihočeského kraje je nejčastěji přebírána trestní věc (či trestní stíhání) ve vztahu k SRN či Rakouské republice. V podstatě ani jeden z těchto států ve své žádosti o převzetí trestní věci nespécifikuje ustanovení dvoustranné smlouvy, či Evropské úmluvy (ať už o právní pomoci ve věcech trestních, či o předávání trestního řízení). V řadě případů se u přebíraných trestních věcí vyskytuje problém s podřazením předávaného jednání – skutku – pod skutkovou podstatu trestného činu, či v případě Rakouska a SRN spíše našeho přestupku (zejména z oblasti dopravy, silničního hospodářství, porušení povinností dopravců např. s přestávkami řidičů na odpočinek, falšování údajů na tachografech, apod.). Problémem je rovněž skutečnost, že zejména justiční orgány SRN předávají trestní oznámení, v nichž údaje o osobě podezřelé ze spáchání trestného jednání jsou naprosto nedostatečné (chybí i diakritická znaménka u jmen osoby) a je pak nutno složité zjišťovat totožnost osoby a v řadě případů požadovat i doplnění zasláných listin (o zaslání spisu lze v řadě případů jen těžko hovořit).

V případech, kdy je převzata trestní věc, či trestní stíhání pro jednání zakládající podle našeho trestního zákona právní kvalifikaci, kde je stanovena nutná obhajoba, je nutno v podstatě všechny důkazy spočívající ve výpovědích svědků a provedené před převzetím věci znovu opakovat a žádat jejich provedení cestou právní pomoci, aby obhájci byla dána možnost se výsledků účastnit (pokud dožadovaný stát jejich přítomnost u výsledku svědka v přípravném řízení dovoluje).

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem velmi pozitivně hodnotí součinnost s orgány činnými v trestním řízení na území SRN, kterou výrazným způsobem usnadnila a zefektivnila již citovaná Smlouva mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o dodatcích k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních z 20. dubna 1959.

Použitelnost důkazů opatřených v cizině pro účely trestního řízení vedeného na našem území je třeba posuzovat případ od případu. Nejsou vyloučeny případy nutnosti žádat stát,

který věc do ČR předal, o opakování některých úkonů cestou žádosti o právní pomoc, a to zejména v případech při převzetí trestního oznámení. **Srov. rovněž výkl. stan. č. 34/2000 Sb. v. s. NSZ.**

b) Odevzdání trestních věcí do ciziny (tabulka č. VI/2)

Ani zde nebyly v průběhu roku 2003 zaznamenány nové zásadnější problémy. Počet odevzdaných věcí do ciziny mírně narostl (o **3 %**). Konkrétní počty věcí, v nichž došlo k odevzdání trestní věci z ciziny v působnosti mezinárodního odboru, oddělení právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství vyplývají z *tabulky č. VI/2*.

Ojedinele byly zaznamenány problémy vyplývající z chybné aplikace ustanovení § 28 odst. 3 tr. ř. (věc mezinárodní odbor Nejvyššího státního zastupitelství řešil pod sp. zn. 2 NZn 3060/2003 a analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství pak pod sp. zn. SL 780/2003). Jde o to, že za podmínek uvedených v § 28 odst. 1 tr. ř. je třeba přeložit i usnesení o zahájení trestního stíhání, proti kterému je podle § 160 odst. 7 tr. ř. přípustná stížnost, a proto mohou účinky zahájení trestního stíhání nastat až doručením usnesení včetně jeho písemného překladu obviněnému.

Ve sledovaném období došlo opět k nárůstu počtu neskončených věcí, ve kterých je nutné pravidelně činit dotazy na stav řízení v cizině, rovněž za využití diplomatických intervencí.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích poukazuje na problémy s tlumočníky, a to zejména s rychlostí vyhotovování překladů, mnohdy i s dostupností tlumočnicků, např. z rumunštiny, vietnamštiny, apod.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem vyzdvihuje velmi dobré zkušenosti ve vztahu k SRN a Polské republice.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové velmi kladně hodnotí spolupráci s mezinárodním odborem Nejvyššího státního zastupitelství.

Považuje za vhodné, aby režim přímého styku v případech předávání trestních věcí do ciziny a při jejich převzetí do ČR byl nastolen i ve vztahu ke Slovenské republice.

3. Dožádání právní pomoci

a) Dožádání cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci státním zastupitelstvím (tabulka č. VI/2)

Počty věcí, v nichž byly mezinárodním odborem, oddělením právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství převzaty žádosti o právní pomoc z ciziny, vyplývají z *tabulky č. VI/2*.

Počet těchto věcí v roce 2003 sice mírně snížil (o **7,3 %**), ale na druhé straně vzrostl i počet věcí náročných na jejich vyřizování, neboť se především zvýšil rozsah některých žádostí, a to zejména u závažné hospodářské trestné činnosti, kde jsou požadovány rozsáhlé bankovní informace a dokumentace obchodních transakcí v České republice, ale rovněž byly zaznamenány případy organizace prostituce, které vyžadovaly zvýšenou koordinaci vyřizování žádosti na po celém území ČR. Stále častěji je třeba zajišťovat osobní účast policistů nebo státních zástupců cizích zemí při procesních úkonech v České republice.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zmiňuje velmi kvalitní spolupráci se státními zastupitelstvími na území SRN, především Görlitz, Chemnitz a Drážďany, s nimiž toto krajské státní zastupitelství udržuje pravidelný kontakt a provádí vzájemné hospitace a účast na seminářích. Obdobná spolupráce je udržována rovněž s prokuraturami Polské republiky, a to Jelenia Gora, Wrocław a Poznaň. V návaznosti na německo-česko-polské jednání v listopadu 2003 v Görlitzu byl vypracován jmenný seznam státních zástupců jednotlivých okresních státních zastupitelství Severočeského kraje, kteří jsou určeni pro jednání s orgány činnými v trestním řízení na území Polska a SRN, když toto opatření má napomoci efektivní spolupráci orgánů činných v trestním řízení těchto zemí po vstupu České republiky a Polské republiky do Evropské unie. Spolupráci s oběma zeměmi lze hodnotit jako velmi úspěšnou s tím, že přímé kontakty mezi jednotlivými státními zástupci se

ukázaly být účinnými, a to především při vyřizování kterýchkoli vzájemných dožádání. Zapojení jakéhokoli prostředkovatele do tohoto přímého styku by mohlo do budoucna celé řízení jen prodloužit.

Krajské státní zastupitelství v Plzni sděluje, že určitý problém k řešení nastolily některé bavorské policejní orgány, které chtěly zjednodušit vyřizování právních pomoci přímým stykem mezi policejními orgány, a to s odkazem na čl. 23 Smlouvy mezi ČR a SRN o dodatcích k Evropské úmluvě (68/2002 Sb. m. s.). Uskutečnilo se společné jednání s německou stranou na úrovni příslušných českých i německých státních zastupitelství se závěrem, že postup podle čl. 23 odst. 1 zmíněné smlouvy dopadá na typické pátrací a operativní úkony a byl zaujat názor, že platí při poskytování justiční právní pomoci zásada, že procesní úkony v rámci trestního řízení a opatřování věcných důkazů pro toto řízení je třeba i nadále provádět s odkazem na citovanou smlouvu klasickou cestou justičních orgánů.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové signalizuje, že určitým problémem v budoucnu by mohla být skutečnost, že justiční orgány Maďarské republiky žádají ve značném počtu věcí příslušné orgány státního zastupitelství České republiky o doručování různých usnesení českým občanům, aniž by tato usnesení byla přeložena do českého jazyka. Prozatím však nebyl zaznamenán případ, že by adresát z uvedeného důvodu odmítl zásilku převzít.

Krajské státní zastupitelství v Brně upozorňuje, že na rozdíl od předchozích let se v roce 2003 na toto krajské státní zastupitelství přímo obracely orgány prokuratury Slovenské republiky se žádostmi o právní pomoc, k jejichž vyřízení byla ve většině případů věcně příslušná okresní státní zastupitelství. Šlo o 30 takových žádostí, většinou žádosti o provedení výslechu osob či opatření potřebných písemností, s jejichž vyřízením však nevznikly žádné problémy.

Krajské státní zastupitelství v Ostravě zmiňuje, že žádostem cizozemských justičních orgánů o poskytnutí právní pomoci doručených nejčastěji ze Slovenska, Polska, Maďarska a SRN bylo vyhověno vždy v požadované kvalitě a přiměřených lhůtách. Problémy s vyřízením takových žádostí byly ojedinělé v případech neúplných žádostí o právní pomoc (chybějící údaje k identitě osob, k nimž se žádost o právní pomoc vztahovala apod.). Nejčastěji se jednalo o žádosti o výsledky svědků, opatření důkazního materiálu či doručení rozhodnutí cizozemských justičních orgánů. V odůvodněných případech bylo využíváno spolupráce s orgány Policie ČR.

b) Dožádání státních zastupitelství o právní pomoc v cizině (tabulka č. VI/2)

Počty věcí, v nichž byly mezinárodním odborem, oddělením právního styku s cizinou Nejvyššího státního zastupitelství převzaty žádosti o právní pomoc do ciziny, vyplývají z tabulky č. VI/2.

V této oblasti v roce 2003 došlo k poklesu této agendy o 360 věcí (tj. o **46,5 %**). Tento významný pokles byl způsoben tím, že z vyřizování mezinárodním odborem Nejvyššího státního zastupitelství byly v uvedeném roce vyloučeny žádosti o policejní spolupráci spočívající v doručování rozhodnutí policejních orgánů o odložení věci do ciziny. Přesto náročnost vyřizování žádostí státních zástupců o mezinárodní justiční spolupráci v trestním řízení stále stoupá. Stále více je třeba žádat vyřízení žádostí státních zástupců v zemích, se kterými není uzavřena mezinárodní smlouva a nároky na podkladové materiály a komunikaci jsou podstatně vyšší.

Narůstá rovněž počet případů, kdy se státní zástupci účastní procesních úkonů prováděných v cizině. Tuto možnost využívají především státní zástupci odborů Vrchních státních zastupitelství v Praze a v Olomouci, pobočka Brno a pobočka Ostrava specializovaných na závažnou hospodářskou a finanční kriminalitu. Tato forma spolupráce je státním zástupcům doporučována, neboť jednak umožní okamžité převzetí důkazního materiálu v zahraničí a jednak zintenzivní spolupráci cizího státu při poskytování právní pomoci.

Mezinárodní odbor využívá různých možností urychlení vyřizování právní pomoci v zahraničí, a to zejména spoluprací s Interpolem, Evropskou justiční sítí, styčnými soudci a důstojníky, kteří působí v České republice. V rámci urgencí je rovněž využíváno diplomatických intervencí.

*Ve věcech zpracovávaných odborem závažné hospodářské a finanční kriminality **Vrchního státního zastupitelství v Praze** se jako vysoce efektivní osvědčil postup, kdy se dožádaných úkonů účastnil státní zástupce a mohl tak na místě reagovat na vývoj provádění úkonu. Účast státního zástupce se jeví nezastupitelnou v situaci, kdy se těchto úkonů účastní i obhájci.*

***Městské státní zastupitelství v Praze** konstatuje trend stálého zvyšování počtu žádostí o právní pomoc v cizině, přičemž nejsou výjimkou případy zpracovávání více než 10 žádostí adresovaných různým justičním orgánům rozdílných států v téže věci. Stále tak vzrůstají i náklady řízení. Zmiňuje rovněž problém se zajišťováním tlumočnicků, zejména na orientální jazyky a neaktuálnost seznamu tlumočnicků. Konečně poukazuje na dlouhé lhůty vyřizování žádostí, především z některých zemí (Itálie).*

Např. ve věci vedené pod sp. zn. KZv 2081/2000 byla žádost o právní pomoc odeslána do Italské republiky v lednu 2002 a dosud nebyla vyřízena.

*Podle poznatků **Krajského státního zastupitelství v Praze** Slovenská republika i nadále (jak na to bylo poukázáno již ve zprávě o činnosti za rok 2002) nerespektuje mezivládní smlouvu o spolupráci orgánů přípravného řízení trestního, která byla v ČR publikována pod č. 131/1993 Sb.*

***Krajské státní zastupitelství v Plzni** hodnotí jako velice kvalitní a v přiměřených lhůtách vyřizovaná dožádání v SRN, Rakousku, Švýcarskem a severských státech. I zde se však vyskytují občas nedostatky.*

Např. v loňském roce případě závažné násilné trestné činnosti požádaly justiční orgány Spolkové republiky o výslech svědka. Účast obhájce sice byla povolena, ten se úkonu zúčastnil, ovšem policejní orgán mu údajně nepovolil kladení otázek. V protokolu se ovšem tato skutečnost neobjevila. Obhájce dodatečně tuto skutečnost uplatnil, proto dozorová státní zástupkyně požádala o doplnění právní pomoci, obhájce napsal své otázky a předložil je, neboť již neměl zájem znovu do ciziny jezdit. Naší žádosti pak bylo justičními orgány SRN vyhověno.

S poukazem na četnost dožádání o právní pomoc při vyšetřování závažné trestné činnosti s drogovou problematikou nastoluje toto krajské státní zastupitelství otázku adekvátnosti délky vazby v přípravné řízení trestním. I při možnosti podat obžalobu pro dílčí skutky u pokračujícího trestného činu a vyžádání právní pomoci bezprostředně po zahájení trestního stíhání, je lhůta trvání vazby pro přípravné řízení velmi napjatá, zejména v případech, kdy je třeba vyslechnout v cizině více svědků a k vyřízení takových dožádání v cizině je založena příslušnost více státních zastupitelství.

***Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem** znovu vyzdvihuje přímý styk mezi státními zástupci, policejními orgány ČR a jejich partnerskými orgány na území druhého státu, jakož i účast na úkonech trestního řízení v dožádaném státě.*

Ve dnech 14. - 17. 4. 2003 proběhla v rámci trestního řízení vedeného proti obviněnému P. K., stíhanému pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ustanovení § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. c) tr. zák. právní pomoc za asistence Státního zastupitelství v Passau spočívající ve výslechu 4 svědků osob zadržených na území SRN při převozu cca 300 kg drogy hašiše. Úkonů se osobně spolu s policejním komisařem zúčastnila dozorová státní zástupkyně KSZ v Ústí nad Labem, kdy celý průběh úkonů, jakož i veškerou spolupráci v uvedené trestní věci, hodnotila jako vysoce kvalifikovanou a vstřícnou.

*Oběma krajskými státními zastupitelstvími v obvodu **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci** je spolupráce s dožádanými státy hodnocena velmi dobře, zejména s justičními orgány Slovenska, Polska, SRN a Rakouska.*

***Krajské státní zastupitelství v Ostravě** zmiňuje ale např. trestní věc sp. zn. 4 KZv 202/2001, v níž ministerstvo zahraničních věcí Seychelské republiky sdělením přes velvyslanectví v Keni odmítlo vyhovět žádosti o právní pomoc (zajištění písemných materiálů) s odkazem na absenci dohody mezi ČR a Seychelskou republikou, přičemž tato republika dala českým úřadům na zvážení uzavření takovéto dohody, popř. smlouvy.*

V trestní věci sp. zn. 1 KZv 33/2003 zmiňuje toto státní zastupitelství neobvyklý postup švýcarské strany, která byla požádána o právní pomoc – ztotožnění a výslechy svědků za účasti českých obhájců obviněných. Přestože byla žádost o právní pomoc adresována příslušnému justičnímu orgánu v Curychu, sdělila dožádaná strana, že provede policejní výslechy osob, u nichž však není přípustná účast obhájců obviněných. Pokud by však

KSZ v Ostravě opětovně požádalo o výsledky osoby vyšetřujícím soudcem, budou výsledky provedeny za účasti českých obhájců obviněných.

4. Činnost státního zastupitelství podle ustanovení § 67 odst. 2 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (tabulka č. VI/3)

Bližší podrobnosti k této agendě vyplývají z údajů *tabulky č. VI/3*. Z ní především vyplývá, že rozsah této činnosti se v roce 2003 zcela zanedbatelně snížil (pro oba roky předcházející bylo charakteristické zvýšení o 15 %, zatímco nárůst v roce 2000 činil 24,2 %). Tuto činnost od roku 2002 vykonává mezinárodní odbor; v roce 2001 ji zabezpečoval sekretariát nejvyšší státní zástupkyně. Agenda byla vyřizována plynule a v nejkratších možných termínech; v naprosté většině byly jednotlivé věci vyřizovány ve lhůtě do jednoho týdne.

5. K některým dalším aktivitám mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2003

Mezinárodní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v roce 2003 rovněž zpracovával agendu uznávání cizozemských rozhodnutí i v trestním řízení (celkem 18 věcí).

V tomto roce rovněž zajišťoval metodické vedení v případech vydávání do ciziny (celkem se jednalo o 148 případů vydávacího řízení).

Významným způsobem se také podílel na legislativní činnosti týkající se mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních, a to zejména přípravou návrhu novely hlavy dvacáté páté trestního řádu (srov. tisk 533 Poslanecké sněmovny – volební období 2002 – 2006).

Nutno dodat, že v roce 2003 rovněž výrazně narostla agenda oddělení evropské integrace mezinárodního odboru (celkem 91 věcí), v rámci které státní zástupci zpracovávali rozsáhlé analýzy kompatibility trestního práva ČR s jednotlivými právními nástroji Evropské unie. V rámci tohoto oddělení rovněž probíhala náročná příprava začlenění České republiky do jednotky Eurojust.

Vzhledem k připravovanému přístupu České republiky k Evropské unii se zástupci mezinárodního odboru účastnili řady zahraničních konferencí a seminářů, které se týkaly zejména evropského zatýkacího rozkazu a Úmluvy EU o právní pomoci ve věcech trestních z r. 2000, které přinesou řadu nových institutů do mezinárodní spolupráce v trestním řízení. Rovněž se účastnili zasedání Evropské justiční sítě a bilaterálních jednání se zástupci Generální prokuratury Slovenské republiky, Generální prokuratury Maďarské republiky a ministerstva spravedlnosti Polské republiky, která se týkala dalšího rozvoje vzájemné spolupráce ve věcech trestních a rovněž dvoustranného jednání se zástupci rakouského ministerstva spravedlnosti a ministerstva vnitra, která se týkala přípravy nové dvoustranné smlouvy zahrnující nové formy mezinárodní justiční spolupráce.

VII. Poznatky z činnosti státních zastupitelství týkajících se využívání oprávnění nejvyššího státního zástupce, výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství, správy a k postavení státních zástupců (tabulka č. VII/1, č. VII/2 a č. VII/3)

1. Oblast využívání specifických oprávnění nejvyššího státního zástupce a státních zastupitelství (tabulka č. VII/2 a č. VII/3)

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 sjednocovalo činnost nižších státních zastupitelství v trestním řízení, v netrestní oblasti a v navazujících oblastech především **pokyny obecné povahy** nejvyššího státního zástupce vydávanými podle § 12 odst. 1 zákona o státním zastupitelství.

Jednalo se o pokyny obecné povahy, jež jsou uvedeny v *tabulce č. VII/2*.

Za zvlášť významné je třeba podkládat zejména vydání pokynu obecné povahy poř. č. 10/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců v trestním řízení ve věcech podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, a jímž se mění další pokyny obecné povahy, a pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců, při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonitosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním (tímto pokynem obecné povahy byl zrušen dosavadní pokyn obecné povahy poř. č. 9/1994).

Pokud jde o to, že Krajské státní zastupitelství v Praze (stejně jako některá další krajská státní zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze) sdělilo, že negativně je vnímána trvající absence úplného znění kancelářského řádu státního zastupitelství, neboť současný stav četných novelizací a k nim podávaných vysvětlivek nepřispívá k jednotnosti a přehlednosti spisové služby na státním zastupitelství, je možno v souladu s tím, co k této záležitosti uvedlo Vrchní státní zastupitelství v Praze, nový Kancelářský řád státního zastupitelství (pokyn obecné povahy, jenž by měl nahradit stávající pokyn obecné povahy poř. č. 6/1996, ve znění novel), má být vydán s dostatečným časovým předstihem tak, aby mohl nabýt účinnosti dnem 1. 1. 2005. Jinak pod sp. zn. SL 911/2003 bylo již vypracováno několik verzí návrhu, tyto verze byly předloženy k připomínkovému řízení (které probíhá i v průběhu prvního pololetí roku 2004). Nový pokyn obecné povahy zohledňuje i elektronicky vedené rejstříky a evidenční pomůcky; proto také zpracování návrhu je nesmírně komplikované.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 vydalo **16** stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství (s účinností od 1. 3. 2002 je nově upravil zákon č. 14/2002 Sb., jímž byl novelizován zákon o státním zastupitelství, a to v ustanovení § 12 odst. 2 citovaného zákona).

Přehled jednotlivých stanovisek vydaných v roce 2003 podává *tabulka č. VII/3*. Příkladem je možno zmínit stanovisko k rozsahu oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství, ve znění zákona č. 14/2002 Sb. (č. 2/2003 Sb. v. s. NSZ), k problematice výkladu § 12a odst. 2 a odst. 4 zákona o státním zastupitelství ve spojení s § 30 odst. 1 tr. ř. v případě, kdy vedoucí státní zástupce v téže věci vystupoval v minulosti jako obhájce obviněného (č. 3/2003 Sb. v. s. NSZ), k postupu podle § 11 odst. 2, § 12 odst. 12 tr. ř. ve vztahu k § 37a a § 16 odst. 1 tr. zák. – posuzování útoků pokračujícího trestného činu (č. 7/2003 Sb. v. s. NSZ), k problematice odborných vyjádření po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. se zaměřením na jejich vztah ke znaleckým posudkům a výsledku osoby, která odborné vyjádření podala (č. 9/2003 Sb. v. s. NSZ), k výkladu § 7 zákona o státním zastupitelství, § 200a odst. 1 o. s. ř. a § 39 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k příslušnosti státních zastupitelství k účasti v řízení ve věcech obchodního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností a nadačního rejstříku u Městského soudu v Praze (č. 11/2003 Sb. v. s. NSZ), k postupu v přípravném řízení v případě mimořádně velkého počtu poškozených (č. 12/2003 Sb. v. s. NSZ), k postupu státního zástupce ve vztahu k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 věta první až třetí tr. ř. (č. 13/2003 Sb. v. s. NSZ), k vzájemnému poměru ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 tr. zák., atd.

I v roce 2003 urychlení procesu vydávání výkladových stanovisek velice prospělo využití gremiálních porad (za účasti státních zástupců Nejvyššího státního zastupitelství, popř. i nižších státních zastupitelství, zejména vrchních státních zastupitelství), v jejichž rámci jsou projednávány jednotlivé výkladové a aplikační problémy.

Nižší státní zastupitelství při hodnocení usměrňování a sjednocování aplikační praxe státních zastupitelství především poukazují na praktický dopad ustanovení § 12 odst. 1 a odst. 2 zákona o státním zastupitelství, neboť vydávané pokyny obecné povahy nejvyššího státního zástupce, resp. stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů jsou účinnými a efektivními nástroji řízení činnosti státního zastupitelství a sjednocování právní praxe státního zastupitelství.

Vrchní státní zastupitelství v Praze poukazuje na to, že byt' se jako nepochybný klad projevila skutečnost, že problematika řešení stížností na již není upravena (jen) ve vyhlášce č. 23/1994 Sb., nýbrž (a to i podrobněji) v § 16a a 16b zákona o státním zastupitelství, objevily se jisté aplikační problémy, které mj. pramenily z nejasného znění ustanovení § 16b a § 13d odst. 1 písm. f), § 13e odst. 1 písm. c), § 13g odst. 1 písm. e) a § 13h odst. 1 písm. c) zákona o státním zastupitelství.

VSZ v Praze o nich zevrubně informovalo Nejvyšší státní zastupitelství v Brně svým dopisem ze dne 17. 10. 2003, sp. zn. 3 VZn 431/2003. K této problematice se pak z iniciativy VSZ v Praze konala (dne 26. 11. 2003) i zvláštní pracovní porada státních zástupců krajských státních zastupitelství (a Městského státního zastupitelství v Praze) v působnosti VSZ v Praze zpracovávajících agendu stížností. Těto porady se zúčastnil rovněž i ředitel analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství v Brně. Celou věcí se pak dne 29. 3. 2004 zabývala i gremiální porada nejvyšší státní zástupkyně (věc je na Nejvyšším státním zastupitelství vedena pod sp. zn. SL 813/2003). I když k návrhu stanoviska, jež bylo zpracováno, nebyly učiněny zcela jednoznačné závěry (a zejména návrh nebyl schválen), je možno se vcelku jednoznačně klonit k názoru, že pojem „stížnost“ v § 16b zákona a v § 13d odst. 1 písm. f), § 13e odst. 1 písm. c), § 13g odst. 1 písm. e) a § 13h odst. 1 písm. c) zákona o státním zastupitelství je zásadně shodný, a to již jen z toho důvodu, že nelze užívat stejný pojem pro obsahově jinak vymezené instituty (které nadto zákon označuje stejnou legislativní zkratkou).

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové informuje, že se stanovisky ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů nejvyššího státního zástupce, která se týkají i činnosti Policie ČR, jsou seznamovány i policejní orgány prostřednictvím svých nadřízených, když ředitelům okresních ředitelství a Správy Východočeského kraje jsou fotokopie těchto stanovisek zasílány. Při hodnocení pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce se konstatuje, že s ohledem na počet a četnost změn by bylo vhodné vyhotovit seznam pokynů obecné povahy, které jsou nadále v platnosti, případně tyto vydat v úplném znění.

K tomu se považuje za vhodné opakovat to, co bylo zmíněno již ve zprávě o činnosti za rok 2002, totiž že s ohledem na to, že vyjma uveřejnění ve Sbírce instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti (kde k tomu dochází se značným zpožděním) neexistuje žádná oficiální resortní publikační sbírka a toliko platný Kancelářský řád upravuje vedení Sbírký pokynů obecné povahy, je možno ve vztahu ke zjištění, které pokyny obecné povahy jsou platné, vycházet z takto vedené Sbírký pokynů obecné povahy. Jako pomůcka především pro státní zástupce pak slouží úplné a aktualizované znění všech pokynů obecné povahy v právně informačním systému ASPI (od poloviny roku 2003 se tam zařazují uvádějí i novely platných pokynů obecné povahy). Přehled všech platných pokynů obecné povahy je však v systému ASPI veden maximálně efektivně a poskytuje všechny potřebné informace; není pak důvodu znovu (a fakticky tedy duplicitně) vydávat prakticky totéž v podobě, která by měla stejný „oficiální“ charakter jako zmiňované zařazení do systému ASPI. Počet platných pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce se ani vzdáleně nepřiblížil celkovému počtu příkazů, organizačních a metodických pokynů generálního prokurátora podle úprav dříve účinných.

Jak již bylo shora naznačeno, Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2003 zabývalo i otázkou výkladu ustanovení § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství (oprávnění nejvyššího státního zástupce nařídít Nejvyššímu státnímu zastupitelství nebo jím pověřenému státnímu zastupitelství provedení kontroly skončených věcí, v nichž bylo příslušné státní zastupitelství činné, a uložilo v případě pochybení opatření k nápravě) a posléze bylo vydáno výkl. stan. č. 2/2003 Sb. v. s. NSZ, které řeší všechny zásadní otázky výkladu a aplikace citovaného ustanovení.

V roce 2003 byla kontrola podle citovaného ustanovení zákona o státním zastupitelství nařízena ve 12 věcech (nezřídka se jednalo o věci velmi závažné a mediálně sledované, jako např. z obvodu působnosti **VSZ v Praze** případ zaplavení pražského metra v srpnu 2002, atd.).

V roce 2003 bylo **VSZ v Olomouci** ve 3 případech pověřeno Nejvyšším státním zastupitelstvím provedením kontroly skončené věci a uložení opatření k nápravě příp. zjištěných pochybení podle § 12 odst. 3 zákona o SZ. Ve dvou případech (sp. zn. 1 VZz 2006/2003 a 1 VZn 626/2002) nebylo kontrolou zjištěno v

postupu nižších státních zastupitelství pochybení. Ve věci sp. zn. I VZz 2009/2003 však byla zjištěna pochybení v postupu Krajského státního zastupitelství v Brně a státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně, která podmíněně zastavila trestní stíhání obviněného, ač pro takové rozhodnutí nebyly dána zákonná podmínky (resp. vznikla odůvodněná pochybnost, zda rozhodnutí nebylo vydáno vyloučeným orgánem – včetně i rozhodnutí o stížnosti proti tomuto rozhodnutí směřující). Vzhledem k tomu, že již nepřicházelo v úvahu podat stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného, byla věc odložena a zjištěná pochybení byla projednána s příslušnými vedoucími pracovníky.

Dále je možno uvést, že ve shora uvedené věci sp. zn. I VZn 626/2002 (OSZ v Šumperku) proti sdělení zdejšího vrchního státního zastupitelství o provedení kontroly (jakož i proti sdělením a rozhodnutím dalších státních zastupitelství Policie ČR) byla podatelem podána ústavní stížnost, která byla usnesením Ústavního soudu ČR ze dne 26.2.2004 sp. zn. II. ÚS 294/03 odmítnuta. Ústavní soud své rozhodnutí mj. odůvodnil skutečností, že napadené sdělení státního zastupitelství nelze pokládat za pravomocné rozhodnutí, opatření ani jiný zásah orgánu veřejné moci, kterým bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo nebo svoboda.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 v poměrně široké míře využívalo oprávnění nejvyššího státního zástupce upraveného v ustanovení § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství (požádat předsedu Nejvyššího soudu o to, aby postupem podle zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, bylo vypracováno stanovisko ke sjednocení výkladu a aplikace zákonů a ostatních právních předpisů. Stalo se tak v tomto roce celkem v 7 případech.

Např. se jednalo o věc sp. zn. **SL 795/2002** – rozdílná rozhodovací praxe senátů Nejvyššího soudu ohledně aplikace ustanovení § 5 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, podle něhož se do promlčecí lhůty trestných činů nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby (**stanovisko dosud pro obtížnost problému vydáno být nemohlo, byť byly již předloženy dva návrhy stanoviska**), **SL 726/2003** - aplikace ustanovení § 60 odst. 1 písm. a), b) a c) tr. zák. ve vztahu k možnosti ponechání podmíněného odsouzení v platnosti za současného přiměřeného prodloužení zkušební doby v návaznosti na okamžik skončení běhu původní zkušební doby (**stanovisko již bylo vydáno**), **SL 759/2002** - rozdílné posuzování jednání pachatelů, kteří při sjednávání úvěrových smluv uvedou vědomě nepravdivé skutečnosti, případně podstatné skutečnosti zamlčí (**bylo již vydáno stanovisko č. 6/2004 Sb. rozh. tr., které vychází z toho, že I. Úvěrovou smlouvou ve smyslu § 250b tr. zák. se rozumí smlouva o úvěru podle § 497 a násl. obch. zák. Naproti tomu pod tento pojem nelze podřadit takové typy smluv, které spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (např. smlouvu o koupi najaté věci či tzv. leasingovou smlouvu), II. Ustanovení § 250b tr. zák. o trestném činu úvěrového podvodu je možno aplikovat i na případy, kdy poskytovatelem úvěru (věřitelem) ze smlouvy o úvěru není banka, nýbrž jiný subjekt poskytující v rámci svého předmětu podnikání úvěry (např. družstevní záložny, stavební spořitelny) nebo i jiné subjekty, pokud poskytnou úvěr na základě smlouvy o úvěru**), **SL 812/2002** - aplikace ustanovení § 71 odst. 2 části věty druhé za středníkem trestního řádu v přípravném řízení (**aplikační problém byl prakticky zcela vyřešen až novelizací trestního řádu č. 283/2004 Sb.**), **SL 1/2003** - ukončení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (**stanovisko dosud vydáno nebylo**).

Využívání § 14 až § 16a zákona o státním zastupitelství nečiní v soustavě státního zastupitelství žádné závažnější problémy.

Podle názoru vysloveného **Krajským státním zastupitelstvím v Ostravě** určitou problematickost je možno spatřovat v záměru Nejvyššího státního zastupitelství metodicky usměrňovat (jak bylo shora zmíněno v části V., bod 3.a) této zprávy) vstupovou činnost do řízení o konkurzech. Byť by nesporně metodická činnost mohla být velkým přínosem pro krajská a vrchní státní zastupitelství, může vážnout na znalosti spisů, které konkursní soudy zapíjčují řádově na hodiny, či několik málo dnů, neboť je musí mít k dispozici pro nahlížení účastníkům, jichž jsou někdy řádově desítky až stovky tisíc.

Řešením tohoto problému nejsou ani výpisky či kopie ze spisu, neboť není vyloučena jejich přílišná stručnost, jakož i zkrslující výběr. Ani vyžádání spisu samotnými vyššími státními zastupitelstvími od soudů přímo s vlastní odpovědností za včasné vrácení není možné, protože konkursní spisy časem nabývají na objemu. V závažných případech by tedy bylo žádoucí, aby se státní zástupce vyššího státního zastupitelství dostavil osobně k soudu a spisy prostudoval.

2. Výkon dohledu nejbližší vyšších státních zastupitelství a vedoucích státních zástupců (§ 12c až § 12e zákona o státním zastupitelství)

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2003 vykonalo prověrku u odboru trestního řízení a odboru závažné hospodářské a finanční kriminality Vrchního státního zastupitelství v Praze i u Vrchního státního zastupitelství v Olomouci. Podrobnosti plynou ze záznamu o dohledových prověrkách.

V roce 2003 byla **Nejvyšším státním zastupitelstvím** (v souladu s ustanovením § 12 odst. 7 zákona o státním zastupitelství) vypracována jednak zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003, jednak zvláštní zpráva obsahující vyhodnocení postihu trestných činů v silniční dopravě, jejichž následkem byla těžká újma na zdraví nebo smrt z pohledu státního zastupitelství, zvláštní zpráva k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí a vyhodnocení postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti se zaměřením na vstupovou a návrhovou činnost. Ohledně zvláštní zprávy obsahující vyhodnocení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů z telekomunikačního provozu v roce 2002 a 2003 v České republice, rozhodnutí o tom, že bude vyžádána, bylo učiněno již v prosinci roku 2003; zpráva byla vypracována v dubnu 2004.

Nejvyšší státní zastupitelství dále zpracovalo podklady ke zprávě o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin a o aktivitách extremistických uskupení na území ČR v roce 2003, jakož i ke Zprávě o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2003 (obě tyto zprávy vypracovává Ministerstvo vnitra).

Dohled nevykazoval v roce 2003 zásadnější změny oproti předcházejícím obdobím a zejména roku 2002 (plně tedy platí to, co se o této problematice uvádělo ve zprávě o činnosti za tento rok.

Pokud jde o konkrétní postupy nejbližší vyšších státních zastupitelství při výkonu jeho dohledové činnosti, byla podání vyřizována ve většině případů způsobem upraveným v ustanoveních § 1 odst. 2 písm. c) a § 2 odst. 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb. Oprávnění podle § 2 odst. 2 věta čtvrtá jednacím řádu bylo i nadále využíváno výjimečně. Ve vztahu k dohledu prováděnému vedoucími státními zástupci podle § 12e zákona o státním zastupitelství, převažovalo stanovisko, že tento je kontrolním oprávněním vedoucích státních zástupců, instanční dohled však nenahrazuje.

Z pohledu působnosti **Vrchního státního zastupitelství v Praze** nedošlo v roce 2003 v této oblasti k žádným novým zásadním skutečnostem a poznatkům. Výkon dohledu je tak i nadále jedním ze standardních a stěžejních prostředků plnění jeho úkolů. Dohledové prověrky se soustřeďovaly podle plánu hlavních úkolů a podle aktuální situace na nosné problematiky v působnostech odboru trestního řízení, odboru přezkumného řízení a odboru analyticko - informačního.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci pokračovalo v uplynulém roce ve své snaze uvést v soulad svou dohledovou praxi se zněním právních norem upravujících výkon dohledu.

V tomto směru lze jako významnou a pro praxi přínosnou hodnotit dohledovou prověrku Nejvyššího státního zastupitelství provedenou – jak již shora zmíněno - u obou vrchních státních zastupitelství. V rámci ní byly prodiskutovány problematkové okruhy dohledové činnosti. V současné době má praxe navíc k dispozici druhé doplněné a přepracované vydání Komentáře k zákonům o soudech a soudcích a o státním zastupitelství autorů J. Kocourek – J. Záruba, v němž je poprvé proveden potřebný rozbor, právě i pokud jde o dohled v soustavě státního zastupitelství. Z obou těchto pramenů se potvrzuje správné zaměření dosavadní dohledové praxe VSZ v Olomouci, které bez ohledu na aplikační problémy prosazovalo výkon dohledu oprostěný od

formalismu a v souladu s právní úpravou se snažilo o maximální eliminaci opakovaných a kverulatočních podání.

Jak plyne z podkladových zpráv jednotlivých krajských státních zastupitelství, plnohodnotné a systematické naplňování všech dohledových oprávnění státních zastupitelství představuje značné pracovní zatížení, kterému neodpovídá personální obsazení.

Městské státní zastupitelství v Praze sděluje, že výkon dohledu byl dílem předpokládán plánem hlavních úkolů na rok 2003, dílem byl prováděn operativně, jako bezprostřední cílená reakce na relevantní poznatky signalizující problematický postup nižších státních zastupitelství.

Konkrétní prověřková činnost v obvodu MSZ v Praze zahrnovala problematiku postupu státních zástupců před zahájením trestního stíhání se zaměřením na přijímání a vyřizování podání označených jako trestní oznámení. Dále se týkala zjištění úrovně dozoru a postupu státního zástupce ve vazebních trestních věcech se zaměřením na aplikaci novelizovaných ustanovení hlavy čtvrté trestního řádu. S ohledem na narůstající trestnou činnost v dopravě a vznikající následky této trestné činnosti nebylo při prověřkové činnosti opomenuto ani dopravní oddělení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2.

Podněty k výkonu dohledu v jednotlivých trestních věcech jsou čerpány zejména z přehledu hlášení Policie ČR, tisku a ze spisových materiálů doručených z nižších státních zastupitelství k rozhodnutí o stížnosti. Výkonem dohledu jsou také podrobněji sledovány vybrané, mediálně prezentované, věci. Poznatky získané výkonem dohledu a prověřkovou činností jsou pak následně zejména prezentovány a analyzovány na pracovních poradách.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích uvedlo, že v hodnoceném roce nebyl zaznamenán případ, že by státní zástupce odmítl splnit pokyn daný nejbližší vyšším státním zastupitelstvím nebo že by muselo být využito ustanovení § 12d odst. 3 zákona o státním zastupitelství.

V roce 2003 byly u KSZ v Českých Budějovicích dohledové prověrky za účelem vyhodnocení kvality dozoru ve vazebních věcech provedeny u 4 vybraných okresních státních zastupitelství. Dále byly u 4 vybraných okresních státních zastupitelství provedeny dohledové prověrky za účelem vyhodnocení kvality dozoru státních zástupců ve zkráceném řízení a stranou nezůstaly ani prověrky k vyhodnocení postupu státních zástupců podle § 167 a 159 tr. ř. a prověrky ve věcech vyřízených před zahájením trestního stíhání.

Pokud jde o oblast netrestní, byly provedeny na všech okresních státních zastupitelstvích dohledové prověrky za účelem vyhodnocení poznatků o postupu státních zástupců v této oblasti.

Předmětem zájmu dohledové činnosti byla i problematika spisové služby.

Poznatky z provedených prověrek a zpracovaná vyhodnocení byla projednána na poradách krajského státního zástupce s okresními státními zástupci a v případě nutnosti byly vyvozeny i obecné závěry a přijata příslušná opatření.

Obdobně i **Krajské státní zastupitelství v Plzni** informuje, že výkon dohledu je plynule prováděn v rámci běžné agendy.

V rámci něho bylo zjištěno, že se zvyšuje podíl věcí, v nichž státní zástupci okresních státních zastupitelství vydávají zjevně účelové pokyny k dalšímu postupu, aby rozhodování o předpokládané stížnosti bylo přesunuto na nadřízený stupeň.

Pokud jde o oprávnění vedoucího státního zástupce ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství, bylo na úrovni KSZ v Plzni opakovaně využito, především na základě podnětů z nižších státních zastupitelství, když byl vyjádřen nesouhlas s vyřízením věci v rámci výkonu dohledu.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem vykonávalo v roce 2003 **dohled** nad činností nižších státních zastupitelství zejména na základě podnětů fyzických a právnických osob (vesměs poškozených). Pokud byly v postupu státních zástupců shledány při přezkumu spisového materiálu nedostatky či pochybení, byla jim adresována konkrétní upozornění, případně pokyny k odstranění nalezených nedostatků.

*Poznátky získané z výkonu dohledu (stejně jako poznátky získané z dalších relevantních činností **KSZ v Ústí nad Labem**) jsou evidovány ve zvláštních sběrných spisech a jsou využívány mj. při pořádaném semináři, zařazeném ve vlastních výchovných akcích v průběhu každého roku.*

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové uvádí, že kromě standardních dohledových prověrek byl dohled prováděn i v konkrétních věcech, a to jak na základě vnějších podnětů, tak i z vlastní iniciativy. Postup podle § 12d odst. 2, 3 zákona o státním zastupitelství nebyl realizován.

*U čtyř okresních státních zastupitelství v obvodu **KSZ v Hradci Králové** byly provedeny dohledové prověrky vazebního řízení zaměřené na aplikaci nových ustanovení trestního řádu a na úroveň výkonu dozoru. U stejného počtu okresních státních zastupitelství byly vykonány dohledové prověrky zaměřené na úroveň výkonu dozoru v trestních věcech, kde trestní stíhání probíhá již déle než jeden rok.*

Vedoucími státními zástupci je dohledová činnost nad postupem podřízených státních zástupců zaměřena především na rychlost vyřizování dozorovaných věcí, a to především věcí vazebních.

Na netrestním úseku činnosti bylo dále provedeno celkem 7 dohledových prověrek úrovně vstupové a návrhové činnosti okresních státních zastupitelství a 10 dohledových prověrek v agendě dozoru nad výkonem ústavní a ochranné výchovy. Závěry byly vždy projednány s vedoucím státním zástupcem a zároveň byla přijata opatření k odstranění pochybení.

Dohledem nad činností okresních státních zastupitelství a Městského státního zastupitelství v rámci obvodu **Krajského státního zastupitelství v Brně** se zabývá samostatné oddělení dohledu **KSZ v Brně**.

*Dohled v jednotlivých věcech byl jako v předchozích letech realizován většinou na základě podnětů fyzických či právnických osob. Důvody k němu pak vyplynuly i z poznatků krajského státního zastupitelství, z vlastní činnosti, ze sdělovacích prostředků a z informací od vyšších či nižších státních zastupitelství. Výkon dohledu v jednotlivých věcech byl většinou zaměřen proti **pravomocným usnesením o odložení věci** podle § 159a odst. 1 tr. ř. Přezkoumávána byla i další rozhodnutí nižších státních zastupitelství a jejich procesní postup v jednotlivých věcech. Postup nižších státních zastupitelství byl většinou shledán v souladu se zákonem. Na zjištěná pochybení bylo ze strany krajského státního zastupitelství reagováno zejména stanovisky a doporučeními k dalšímu postupu. Výslovný pokyn dle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství nižším státním zastupitelství v roce 2003 vydán nebyl. Uvedená stanoviska byla tedy vždy respektována.*

*V roce 2003 rovněž nebylo z iniciativy oddělení dohledu využíváno možnosti sjednocovat postup nižších státních zastupitelství pokyny vztahujícími se na více věcí určitého druhu. Obecné problémy jsou však řešeny stanovisky krajského státního zastupitelství, která jsou prezentována na poradách okresních státních zástupců, náměstků okresních státních zástupců, na seminářích jednotlivých specialistů oddělení dohledu **KSZ v Brně** a v rámci účasti státních zástupců **KSZ v Brně** na poradách jednotlivých okresních státních zastupitelství. Na krajském státním zastupitelství zůstala zachována činnost pracovní skupiny pro řešení aplikačních problémů, která byla původně vytvořena pro rok 2002 za účelem řešení problémů souvisejících s novelizací trestněprávních předpisů. Tato pracovní skupina se i nadále zabývá řešením aktuálních problémů v právní praxi státního zastupitelství a vydává k nim předběžná stanoviska (nutno v této souvislosti dodat, že se jedná o činnost, jíž je třeba hodnotit maximálně kladně).*

Dohled vedoucích státních zástupců ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství je vykonáván především prostřednictvím vlastních organizačních opatření, apreační a kontrolní činnosti a slouží k němu rovněž pravidelné porady konané na okresních státních zastupitelstvích. Rozhodnutí a stanoviska vedoucích

státních zástupců jsou státními zástupci akceptována, nebyl zaznamenán případ jejich odmítnutí ve smyslu § 12e odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

Dohledem nad činností okresních státních zastupitelství v obvodu působnosti **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** se zabývá oddělení dohledu a přezkumu jmenovaného státního zastupitelství.

*Dohled v jednotlivých věcech byl v roce 2003 obdobně jako v předchozích letech vykonáván většinou na podkladě podnětů jak fyzických či právnických osob, tak z vlastní iniciativy **KSZ v Ostravě**, případně důvody k němu vyplynuly rovněž ze sdělovacích prostředků a z informací od vyšších státních zastupitelství. V převážné míře byla přezkoumávána usnesení okresních státních zastupitelství o zamítnutí stížností poškozených podaných proti usnesení policejních orgánů o odložení věci podle § 159a odst. 1 tr. ř. a dále také jiná rozhodnutí a procesní postupy státních zástupců okresních státních zastupitelství. K urychlenému odstranění zjištěných nedostatků byly státními zástupci **KSZ v Ostravě** dávány dle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství **pokyny**, jež byly státními zástupci okresních státních zastupitelství splněny. Aplikace tohoto zákonného ustanovení se dlouhodobě osvědčuje.*

*V souladu s plánem úkolů **KSZ v Ostravě** na rok 2003 byly u okresních státních zastupitelství postupně provedeny 3 dohledové prověrky zaměřené na rozhodování státních zástupců o výši odměny a náhradě hotových výdajů obhájců, na trestní věci, v nichž od zahájení trestního stíhání uplynula doba delší 2 let a na postup státních zástupců v přípravném řízení ve stadiu před zahájením trestního stíhání. Vyhodnocení těchto prověrek bylo předloženo také VSZ v Olomouci. Konání dohledových prověrek vede k odhalování pochybení v činnosti státních zástupců okresních státních zastupitelství a tím ke zkvalitnění jejich práce ve sledovaných oblastech.*

Dohled vedoucích státních zástupců ve smyslu § 12e zákona o státním zastupitelství byl vykonáván bez zaznamenaných problémů.

3. Výkon správy státního zastupitelství (materiální a finanční zabezpečení)

Jak již bylo zmíněno ve zprávě o činnosti za rok 2002, novela zákona o státním zastupitelství provedená zákonem č. 14/2002 Sb. odstranila jeden ze závažných nedostatků zákona o státním zastupitelství, ve znění účinném až do konce února 2002, tedy to, že správa státního zastupitelství nebyla tímto zákonem dostatečně upravena. Instrukce Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 14. 2. 1994 čj. 1581/93 - OOD, o správě státního zastupitelství, byla pouze normativní interní instrukcí. Od 1. 3. 2002 (po nabytí účinnosti novely zákona o státním zastupitelství provedené zákonem č. 14/2002 Sb.) je v ustanoveních § 13a až § 13j zákona o státním zastupitelství obsažena velmi podrobná úprava správy státního zastupitelství.

V rovině legislativní úpravy je zachování nezávislosti státního zastupitelství respektováno. Výslovně to vyplývá z § 13a odst. 2 zákona o státním zastupitelství, podle kterého výkon správy státního zastupitelství nesmí narušovat plnění úkolů vyplývajících z jeho působnosti. Současně se tím vyjadřuje jen pomocná úloha správy státního zastupitelství ve vztahu k jeho vlastní působnosti. To pak znamená, že správou státního zastupitelství nesmí být zasahováno do jeho působnosti tak, že by ovlivňovala výsledek plnění jeho úkolů, ani tak, že by byla překážkou jeho činnosti. V rozporu s § 13a odst. 2 zákona o státním zastupitelství by ale nepochybně byla i správa, jejíž výkon by nebyl natolik aktivní, aby bylo možné v celém rozsahu plnit úkoly zákonem svěřené státnímu zastupitelství.

Nižší státní zastupitelství se ve svých podkladových zprávách ke zprávě o činnosti vyjádřila k jednotlivým problémům týkajícím se výkonu správy (se zvláštním zaměřením na materiální a finanční zabezpečení činnosti státního zastupitelství):

Vrchní státní zastupitelství v Praze prošlo v roce 2003 náročným obdobím. Po dřívějším vzniku odboru závažné hospodářské a finanční kriminality nastala totiž jeho postupným personálním doplňováním velmi kritická situace spočívající v nedostatečné kapacitě přidělených místností v objektu Vrchního soudu v Praze, kterou se přes jednání s Vrchním soudem v Praze a s Ministerstvem spravedlnosti nedařilo řešit. Až během prvního

čtvrtletí 2003 rozhodl ministr spravedlnosti o uvolnění 13 kanceláří Vrchním soudem v Praze, aby byla alespoň dočasně vyřešena otázka vhodného a důstojného umístění pracovníků VSZ v Praze. Následně však bylo nutno provést nové rozmístění celého VSZ v Praze a s tím spojené stěhování.

Mimo této časově náročné akce byla prováděna rekonstrukce suterénních místností, ve kterých jsou umístěny spisovny a skladové prostory VSZ v Praze. Mj. bylo třeba zajistit provedení sanačních omítek proti vlhkosti a zakoupit potřebné vybavení místností. Jedním ze stěžejních úkolů bylo dále pořízení nové výpočetní techniky a její modernizace. Vynaložené náklady umožnily kvalitnější přístup stávajících uživatelů a zejména nových uživatelů v rámci systému ISYZ.

V souvislosti s činností a řádným chodem VSZ v Praze je možno kladně hodnotit přístup Ministerstva spravedlnosti, které přidělilo rozpočtové finanční prostředky na požadované akce, a to i ve formě závazných limitů, které byly všechny splněny.

Daleko svízelnější je však situace v krytí požadavků na mzdové prostředky zaměstnanců. V posledních letech se VSZ v Praze každoročně potýká s nedostatkem mzdových prostředků, kde situace byla řešena nepřijetím plného stavu zaměstnanců, určených rozpisem a pokrytí rozpočtem. Tato praxe ale již v průběhu roku 2003 nemohla být uplatňována, neboť s narůstajícími potřebami odboru závažné hospodářské a finanční kriminality a zvýšeného nápadu věcí bylo nutno řešit situaci okamžitým přijetím státních zástupců i stážistů a současně adekvátně i přijetím administrativních pracovníků.

Městské státní zastupitelství v Praze opakovaně upozorňuje na problém s dislokací státních zastupitelství v obvodu jeho působnosti. Plánované počty státních zástupců by nebylo možno do stávajících budov umístit. Tyto budovy jsou navíc mnohdy v nepříznivém technickém stavu a nezajišťují podmínky pro plnohodnotnou činnost státního zastupitelství. I když je možno vyjádřit naději na vyřešení tohoto problému (justiční areál v ulici Na Mičáncích se již počal stavět), termín tohoto řešení je nutno vidět až v druhém pololetí roku 2006. Pro MSZ v Praze byla zakoupena budova v Praze 5, nám. 14. října, kde se započne s rekonstrukcí tak, aby byla v provozu v horizontu měsíce června 2005.

K materiálnímu a finančnímu zabezpečení chodu orgánů státního zastupitelství MSZ v Praze opakovaně připomíná, že Ministerstvo spravedlnosti poskytuje rok od roku méně finančních prostředků na nákup odborné literatury, a to jak časopisů, tak i knižních publikací. Zatímco soudcům se poskytuje na nákup odborné literatury nezdanitelný finanční příspěvek ve výši 5 % platu, a ministerstvo proto soudům snížilo finanční prostředky na nákup odborné literatury, zároveň však snížilo paušálně tyto prostředky i státnímu zastupitelství, aniž by však státním zástupcům byl poskytnut jakýkoliv finanční příspěvek pro tyto účely.

Krajské státní zastupitelství v Praze uvádí, že z hlediska součinnosti s Ministerstvem spravedlnosti při zajišťování správy státního zastupitelství dochází postupně k rozšiřování úkolů, které je nutno na tomto úseku plnit, což souvisí jednak s novými právními předpisy, jednak však také s nedostatečnou činností Ministerstva spravedlnosti při vyhodnocování a využívání informací, které jsou mu předkládány.

Např. v návaznosti na podání zprávy KSZ v Praze k personální situaci na státních zastupitelství a komplexní vyhodnocení potřeby státních zástupců a právních čekatelů pro období let 2004 až 2006 (na ministerstvo doručena v listopadu 2003), byla již počátkem roku 2004 vyžádána další zpráva v tom smyslu, zda a kolik míst vzniklých v letech 2004 až 2006 přirozeným úbytkem státních zástupců by bylo možno přeměnit na místa pro vyšší odborné úředníky státního zastupitelství, přestože z již výše zmíněného komplexního rozboru a rovněž tak ze čtvrtletních a měsíčních personálních vykazů bylo zřejmé, že v rámci obvodu KSZ v Praze chybí cca 30 % plánovaného stavu státních zástupců a jejich nedostatek je již pocíťován tím, že nelze v některých případech zajistit účast státního zástupce na hlavním líčení. Obdobně jsou vyžadovány různé zprávy na úseku hospodaření a informatiky.

Materiální a finanční zabezpečení státních zastupitelství v rámci obvodu **KSZ v Praze** bylo v roce 2003 zajištěno v podstatě v souladu se základními požadavky.

Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích sděluje, že skutečné čerpání prostředků je nepříznivě ovlivňováno nedostatkem rozpočtových prostředků na počátku roku a potřebné úpravy na konci roku (listopad) neumožňují zajišťování rozsáhlejších oprav (např. výměny oken, opravy fasád, střech, apod.).

Krajské státní zastupitelství v Plzni konstatuje, že ve sledovaném období došlo k dalšímu zlepšení na úseku materiálního zabezpečení. Byly zrekonstruovány objekty pro OSZ Domažlice, OSZ Tachov a další budova pro OSZ Sokolov. Odůvodněné požadavky na materiální vybavenost byly ze strany Ministerstva spravedlnosti průběžně plněny, dokonce v I. čtvrtletí roku s ohledem na dobré podmínky ministerstvo nabídlo realizaci dalších akcí podle potřeb jednotlivých úřadů.

Nadále však přetrvávaly nedostatky na úseku dostatečného krytí mzdových prostředků pro administrativní zaměstnance. Situace se již opakovala poněkolkrát, kdy plán zaměstnanců administrativního aparátu a manuálních pracovníků nebylo možno naplnit, neboť ekonomický odbor Ministerstva spravedlnosti zcela necitlivě krátil přidělené finanční prostředky. Určité zlepšení v průběhu roku nastalo poté, co ministerstvo poskytlo 5. platové třídy pro zaměstnankyně, jež vedou rejstříky. To však bylo jen odstraněním původního stavu, kdy v rozporu s platovým předpisem nebyli pracovníci odměňováni podle skutečně vykonávané práce. Navýšením platových tříd došlo k určitému zklidnění v jednotlivých trestních kancelářích, nicméně početní stavy administrativního aparátu nebyly ani ve sledovaném období optimální. Nadále proto byla situace řešena zaměstnáváním absolventů středních škol - stážistů, které nabízely jednotlivé úřady práce a rovněž jim také platily mzdu.

*Nadále přetrvává negativní stav z předchozího období, kdy není dostatek odborně zdatných zaměstnanců pro výkon správy na jednotlivých okresních státních zastupitelstvích. Přitom v průběhu roku 2003 již **KSZ v Plzni** hospodařilo v 8 vlastních budovách. V tomto období probíhalo celkem 20 akcí zařazených v informačním systému financování programu reprodukce majetku, při nichž bylo proinvestováno 14,8 mil. Kč prostředků na investice a 3,9 mil. Kč v neinvestičních prostředcích. Ve všech případech bylo třeba provést výběrové řízení ve smyslu zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.*

*V průběhu druhého pololetí roku 2003 probíhala u **KSZ v Plzni** a jím řízených okresních státních zastupitelstvích revize hospodaření (prováděná odborem generální inspekce Ministerstva spravedlnosti), která sice kladně hodnotila způsob hospodaření rozpočtovými prostředky a dodržování právních předpisů na úseku správy státního zastupitelství, nicméně v průběhu revize se kontrolní orgán netajil svým závěrem, že správa je vykonávána z úrovně krajského státního zastupitelství s menším počtem zaměstnanců, než by bylo optimální. Informace Ministerstvu spravedlnosti o tom, že správa státního zastupitelství je poddimenzována a neumožňuje řádně spravovat svěřený majetek, přitom zůstává dlouhodobě bez patřičné odezvy.*

*V některých dílčích zprávách z okresních státních zastupitelství v obvodu **KSZ v Plzni** se poukazuje na podstatně lepší obsazení správy okresních soudů, než je tomu u obdobných státních zastupitelství. I když nelze samozřejmě srovnávat obě dvě organizační složky státu, lze rozdílnost přístupu na jedné straně k soudům a na druhé straně ke státním zastupitelstvím dokumentovat na případu, jež uvádí **OSZ Plzeň – město**.*

Konkrétně se jedná o způsob ostrahy a zabezpečení objektů státního zastupitelství a jednotlivých soudů. V budově Krajského soudu v Plzni, kde o víkendech není rozhodováno o žádných úkonech v přípravném řízení a zcela výjimečně je rozhodováno jen o vazbě ve vydávacím řízení, jsou zařazeni k výkonu služby v mimopracovní době 2 členové justiční stráže. Na Okresním soudě Plzeň – město, kde zcela pravidelně je rozhodováno o návrzích podáváných státními zástupci z OSZ Plzeň – město i K SZ v Plzni, slouží toliko jeden člen justiční stráže, který však nemůže střežit 50 m vzdálený objekt OSZ Plzeň – město. Podle předpisů pro Justiční stráž nemůže budovu soudu opustit ani v krizové situaci, kdy hrozí škoda na majetku spravovaném státním zastupitelstvím.

Z tohoto poznatku vyplývá závěr o potřebě, aby Ministerstvo spravedlnosti za situace, kdy není majetek České republiky pojištěn, přijímalo ještě ve větším rozsahu potřebná opatření k jeho ochraně.

V průběhu roku **KSZ v Plzni** zpracovávalo několik materiálů na úseku personálním, aby mu bylo zpětně sděleno, že Ministerstvo spravedlnosti další zaměstnance do oblasti správy státního zastupitelství neposkytne. Určitou kuriozitou byla pak ústní informace ředitele odboru organizace a dohledu tohoto ministerstva (uvedená na poradě 15. 12. 2003), že totiž podíl zaměstnanců ve správě je vyšší na obou vrchních státních zastupitelstvích a Nejvyšším státním zastupitelství, než je tomu na úrovni krajů. Tato informace se však již v písemném zápisu z pracovní porady k jejímu 6. bodu už neobjevila.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem uvádí, že hodnocení správy státního zastupitelství nelze komentovat jen podle událostí roku 2003. V průběhu tohoto roku se opakovaly snahy Okresního soudu v Lounech o změnu investičního záměru na rekonstrukci společného objektu pro OS a OSZ v Lounech se snahou, aby nově zrekonstruovaná budova byla pouze k dispozici pro soud. OSZ v Lounech působí ve zcela nevyhovujících prostorách soukromého subjektu. Přesto, že původní investiční záměr zůstává v platnosti, obavy pramení i z obdobného řešení situace u OS a OSZ v Mostě. Zde je společně užíván jeden objekt ve správě soudu, který vytrvalou snahou v průběhu roku 2003 o vystěhování OSZ v Mostě do jiného objektu dosáhl úspěchu. První náměstek ministra spravedlnosti v únoru 2004 rozhodl o vystěhování OSZ v Mostě do provizorního objektu po bývalém finančním úřadu v Mostě. Přes všechny argumenty o neekonomičnosti tohoto opatření a ztížení výkonu práce pro státní zástupce u OSZ Most nebyly tyto připomínky nikterak akceptovány a soudu bylo vyhověno s argumentací ohledně nedostatku kancelářských prostor. V rámci působnosti K SZ Ústí nad Labem vyvolávají obdobná rozhodnutí pracovníků Ministerstva spravedlnosti přesvědčení, že v jakýchkoliv sporných záležitostech jsou preferovány soudy.

*Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ukládá státním zástupcům povinnost prověření, což jim umožňuje, aby se seznamovali se skutečnostmi, které mají příslušný stupeň utajení. V obvodu působnosti **KSZ Ústí nad Labem** jsou vedoucí státní zástupci, jejich náměstci a vedoucí správy státního zastupitelství prověřeni pro stupeň utajení „tajné“. Pouze krajský státní zástupce je určen pro stupeň „přísně tajné“. Tento stupeň utajení má platnost po dobu 5 let a v současné době nastává nutnost opětovného prověření vedoucích státních zástupců. Dosavadní praxe uplatňování citovaného zákona potvrzuje, že za celých 6 let jeho účinnosti se na státním zastupitelství pracovalo s utajovanými skutečnostmi ve stupni utajení „Vyhrazené“ a jen v jednom případě ve stupni „Důvěrné“. Je na místě, aby při opakovaném prověřování vedoucích státních zástupců bylo určeno, že budou prověřeni na stupeň utajení „důvěrné“. V případě výjimečného doručení písemnosti obsahující utajované skutečnosti s vyšším stupněm utajení je možné postupovat ve smyslu § 40 citovaného zákona.*

*Připomínka **KSZ v Ústí nad Labem** je oprávněná (ostatně stejná jsou stanoviska i dalších krajských státních zastupitelství i obou vrchních státních zastupitelství). Otázkou se nicméně již zabývá i Nejvyšší státní zastupitelství a dojde zřejmě k zúžení okruhu osob, které bude třeba určit ke styku s utajovanými skutečnostmi na státních zastupitelstvích v ČR.*

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové sděluje, že nejpodstatnější část přidělených finančních prostředků byla použita na běžné provozní náklady.

*Správa je v rámci **KSZ v Hradci Králové** vykonávána na jedenácti okresních státních zastupitelstvích. Z toho u K SZ v Hradci Králové, OSZ Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí ve vlastních budovách, u OSZ Jičín v budově okresního soudu a u ostatních OSZ v nájmu v budovách jiných organizací. V roce 2003 byla realizována dislokace OSZ Trutnov z budovy okresního soudu do prostor bývalého okresního úřadu. Současně bylo realizováno v rámci investičního záměru nové vybavení nyní užívaných prostor.*

Celkově lze hodnotit pracovní podmínky u všech okresních státních zastupitelství jako velmi dobré, avšak kromě OSZ v Náchodě. Řešením by měla být v současné době na Ministerstvu spravedlnosti projednávaná výstavba justičního paláce pro okresní soud a toto okresní státní zastupitelství.

Pokud se týká výhrad k práci Ministerstva spravedlnosti, jeví se poměrně značným problémem schvalování a financování akcí spadajících do režimu ISPROFIN v posledních

měsících IV. čtvrtletí roku, kdy je kromě samotné realizace akcí značným problémem i dodržení stanovených lhůt v souladu se zákonem č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, a příslušné instrukce Ministerstva spravedlnosti.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci v oblasti výkonu správy dodrželo všechny závazné ukazatele stanovené pro rok 2003. Schválený i upravený rozpočet pokryl výdaje spojené s plněním služebních a pracovních úkolů státních zástupců a zaměstnanců.

V hospodaření s běžnými výdaji vznikla na Vrchním státním zastupitelství Olomouci v roce 2003 rezerva z důvodu neobsazení všech systemizovaných míst jak státních zástupců, zejména na odboru závažné hospodářské a majetkové kriminality, tak i administrativních pracovníků. Úspora prostředků na krytí provozních potřeb byla z položky 51660 – konzultační poradenské a právní služby - stejně jako v předchozím roce poskytnuta Krajskému státnímu zastupitelství v Brně a Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě v celkovém objemu 1.970 tis. Kč.

Předisponované finanční prostředky byly oběma krajskými státními zastupitelstvími využity na nákup odborné literatury a právních předpisů, zajištění tisku tiskopisů, pořízení nábytku a kancelářské techniky, což nepochybně přispělo ke zkvalitnění pracovních podmínek především státních zástupců.

Nutno však zdůraznit, že rozpočet běžných výdajů schválený krajským státním zastupitelstvím již dlouhodobě nepokrývá faktickou potřebu finančních prostředků určených na zajištění jejich provozu. Proto se čerpání rozpočtu v první polovině roku omezují jen na krytí nejnnutnějších provozních výdajů. Ke zlepšení situace ve financování těchto organizačních složek státu došlo teprve po úpravě schváleného rozpočtu ve třetím čtvrtletí roku, kdy byla rozpuštěna Ministerstvem spravedlnosti centrální rezerva. Růst mandatorních výdajů byl průběžně kryt navyšováním rozpočtu podle požadavku jednotlivých subjektů.

Hlavním problémem, na který poukazují zaměstnanci odboru správy Vrchního státního zastupitelství v Olomouci i obou krajských státních zastupitelství, je financování reprodukce majetku prostřednictvím informačního systému ISPROFIN. Z důvodu administrativní náročnosti a nepružnosti programového financování dochází k čerpání finančních prostředků v oblasti kapitálových výdajů převážně ve druhém pololetí rozpočtového roku, často až v jeho závěru.

Pracovníci odborů správy postrádají větší aktivitu pracovníků Ministerstva spravedlnosti v pořádání seminářů či školení s ekonomicko-investičním zaměřením. Obecný výklad předpisů by bylo vhodné konkretizovat do podmínek resortu Ministerstva spravedlnosti a metodickým pokynem pak zajistit jednotný postup všech složek resortu. Přínosem pro práci všech by byla nepochybně i vzájemná výměna zkušeností získaných při práci s rozpočtem, z oblasti účetnictví, majetku nebo již zmiňovaného programového financování reprodukce majetku.

Krajské státní zastupitelství v Brně k problematice výkonu správy státního zastupitelství uvádí, že v průběhu roku 2003 došlo k značným změnám a to v oblasti organizační i oblasti personální. Vstoupil v platnost nový organizační a aprobační řád, doplněný řadou vnitřních předpisů upravujících nejen činnost správy ale i úkonů spojených s činností správy, nebo hospodaření s rozpočtovými prostředky.

V důsledku pochopení a vstřícného postoje pracovníků Ministerstva spravedlnosti bylo dosaženo navýšení rozpočtu Krajského státního zastupitelství v Brně jak na provozní potřeby, tak prostředků investičního charakteru.

Rozpočet schválený pro rok 2003 v oblasti příjmů byl překročen. Schválený rozpočet v oblasti běžných výdajů byl, oproti počátečnímu stavu, v závěru roku navýšen o 5.35 mil. Kč. Bylo schváleno a realizováno celkem 25 investičních záměrů v celkovém objemu 71,14 mil. Kč.

V průběhu roku 2002 byla zahájena a následně v roce 2003 byla dokončena redukce odběru odborných časopisů a periodik pro jednotlivé organizace v působnosti Krajského státního zastupitelství Brno na skutečně potřebné množství. Uspořádaná částka byla, spolu s navýšeným rozpočtem, využita k doplnění knihoven odbornou literaturou v potřebném množství, spolu s doplněním literatury určené ke vzdělávání právních čekatelů. Současně byla, na základě návrhu knihovni rady, provedena redukce, nabídka a vyřazení knižního fondu o neaktuální, nebo nepotřebou literaturu.

Knihovna byla přemístěna, vybavena novým odpovídajícím nábytkem a současně byla zřízena a vybavena přílehlá místnost jako studovna s možností využití pro všechny státní zástupce a zaměstnance kraje.

Krajské státní zastupitelství v Ostravě ohledně správy státního zastupitelství především upozorňuje, že rovnoměrnost čerpání běžných výdajů v průběhu roku 2003 byla ovlivněna měsíčně stanovenými limity výdajů. Čerpání v I. a II. čtvrtletí se omezilo pouze na nejnужnější provozní výdaje. Zvýšené čerpání běžných výdajů ve IV. čtvrtletí bylo ovlivněno výplatou odměn zaměstnancům, zvýšením čerpání rozpočtu ostatních věcných výdajů, zajištěním nákladnějších oprav nemovitostí a realizací programů registrovaných ve IV. čtvrtletí roku. Zejména se jednalo o vybavení interiéru nově získaného objektu OSZ Jeseník v celkové výši 1 904 tis. Kč.

Rozpočet věcných výdajů byl na rok 2003 schválen ve výši 18 441 tis. Kč. Ve II. čtvrtletí byl zvýšen o 1 600 tis. Kč k pokrytí růstu mandatorních výdajů, ve III. čtvrtletí byl zvýšen o 1 500 tis. Kč rozpuštěním centrální rezervy a ve IV. čtvrtletí o 1 mil. 100 tis. Kč poskytnutých VSZ Olomouc a o 165 tis. na pokrytí výdajů v souvislosti s pronájmem kancelářských prostor pro OSZ Ostrava v budově Komerční banky. Finanční prostředky byly využity převážně na zvýšené mandatorní výdaje, zajištění nákupu právnícké literatury a na zřízení nových pracovních míst pro rozšířený počet právních čekatelů. Byla rovněž zajištěna nákladná oprava objektu OSZ Jeseník. Jedná se o objekt bývalé Územní vojenské správy, který získalo KSZ Ostrava bezúplatným převodem. Do objektu bylo přesídleno pracoviště OSZ Jeseník, Probační a mediační služba ČR, středisko Jeseník; dražební místnost a skladovací prostory OS Jeseník.

4. Personální zajištění činnosti státního zastupitelství, specializace a vzdělávání státních zástupců (tabulka č. VII/1)

Pokud jde o plánované a skutečné stavy státních zástupců a právních čekatelů, v roce 2003 (a to opětovně i přes skutečnost, že účinnosti nabyla novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která na státní zástupce přenesla plnění četných nových povinností – to ve svém důsledku výrazně ovlivnilo i administrativní aparát státních zastupitelství – srov. např. důsledky zavedení nového institutu záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 věty první tr. ř.), přetrvával opětovně velmi nepříznivý stav. Personální poddimenzovanost se ale týká i výkonu působnosti státních zastupitelství v netrestní oblasti, kde postupně na základě nejrůznějších legislativních úprav došlo k tomu, že na státní zastupitelství byly přeneseny četné nové pravomoci; na tuto skutečnost však nebylo odpovídajícím způsobem reagováno v souvislosti s personálním zajištěním činnosti státního zastupitelství.

Odbor přezkumného řízení Vrchního státního zastupitelství v Praze poukazuje na to, že především okresní státní zastupitelství, zřejmě pro nutnost zpracovávat přednostně trestní agendu, nejsou schopna se této agendě kromě nezbytného minima věnovat a aktivně pro ni získávat poznatky (kvantitativně přitom tyto agendy v roce 2004 samozřejmě ještě narostou, a to již vzhledem k úpravě obligatorního návrhu podle § 90 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže). Nezbytným se tedy jeví doplňování soustavy státního zastupitelství (logicky „odspodu“) přijímáním právních čekatelů na okresní státní zastupitelství a jejich jmenování státními zástupci po složení justičních zkoušek. Jenom tak lze docílit toho, že se z nich stanou dnes tak žádaní specialisté na agendy netrestní, zejména v oblasti obchodního práva, resp. konkursního řízení.

V souvislosti s velmi neuspokojivou situací v personální oblasti státního zastupitelství je třeba uvést, že zohledněny nebyly ani příslušné části důvodových zpráv k návrhům zákonů (počínaje novelou trestního řádu z roku 2001 a konče novým zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Ohledně stavu naplněnosti početních stavů státních zástupců lze odkázat na *tabulku č. VIII/1*, v níž jsou uvedeny údaje o plánovaných a skutečných počtech státních zástupců za delší časové období. Jedná se o tabulky uvedené v předchozích zprávách o činnosti; některé údaje mohou být proto odlišné (např. ke konci roku předcházejícího a k počátku roku následujícího, protože následně došlo k určitým změnám v obsazení jednotlivých státních zastupitelství).

V obvodu všech krajských státních zastupitelství (a Městského státního zastupitelství v Praze) i u obou vrchních státních zastupitelství samotných nejsou totiž plánované počty státních zástupců naplněny a ani počet stávajících právních čekatelů nebude moci, byť by byli ve velmi krátké době jmenováni státními zástupci, na této situaci nic výrazně změnit.

Pokud jde o odbor závažné hospodářské a finanční kriminality VSZ v Praze, ani ve třetím roce jeho působení nebylo jeho plánované personální obsazení (17 státních zástupců) naplněno. Na počátku sledovaného období bylo u tohoto odboru činných 11 státních zástupců, v průběhu roku zde vykonávali dočasné přidělení 4 státní zástupci, přičemž 2 z nich byli v průběhu roku trvale přidělení, jeden ve výkonu dočasného přidělení pokračoval a jeden je ukončil. V závěru roku pak na odbor nastoupil další státní zástupce. Na konci sledovaného období tak u zmiňovaného odboru působilo trvale 14 státních zástupců. Oproti předchozímu období se přitom rozpracovanost trestních věcí zvýšila z 3,88 věci na jednoho státního zástupce na 4,5 věci. Důsledkem personálního nezajištění je ohrožení kvality intervence u hlavního líčení i kvality výkonu dozoru v přípravném řízení. Dosavadní vývoj zatíženosti státních zástupců a kumulace úkolů v přípravném řízení a dlouhodobých intervencí u hlavního líčení ukazuje na nedostatečné personální zajištění i v případě naplnění původně plánovaným počtem státních zástupců. Jako zcela minimální se s ohledem na kumulaci úkolů a možnost jejich kvalitního zajištění tak, aby bylo dosaženo účelu trestního řízení ve zpracovávaných věcech jeví navýšení plánovaného personálního stavu o 3 státní zástupce, tedy na 20 státních zástupců. Zajištění činnosti odboru administrativním aparátem se stabilizovalo a ustala migrace, která byla považována v předchozích obdobích za rizikový bezpečnostní faktor.

Městské státní zastupitelství v Praze sděluje, že přes relativně uspokojivou personální naplněnost vyžaduje specifika činnosti státního zastupitelství na území hlavního města Prahy (vysoký počet věcí, výrazný podíl závažné ekonomické kriminality, podíl stíhaných osob cizích státních příslušníků, vysoký počet vazeb a hlavních líčení) ještě vyšší zaplněnost tabulkových míst.

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3 uvádí, že v důsledku špatné personální situace se stávají zcela formálními některá oprávnění či povinnosti státního zástupce, které měly po novele trestního řádu přispět ke zkvalitnění jeho práce zejména při dozoru nad postupem policejních orgánů před, ale i po zahájení trestního stíhání.

I na shora uvedeném příkladu tak **MSZ v Praze** dokumentuje, že přijetí novely trestního řádu zákonem č.265/2001 Sb. nebylo ze strany Ministerstva spravedlnosti odpovídajícím způsobem a s dostatečným časovým předstihem personálně zajištěno. **S tímto názorem lze vyslovit plný souhlas a lze tak doložit, že Ministerstvo spravedlnosti svým postupem porušuje zákon, a to konkrétně již citované ustanovení § 13a odst. 2 zákona o státním zastupitelství.**

Jinak v obvodu působnosti **Městského státního zastupitelství v Praze** se specializace státních zástupců jednoznačně osvědčuje, u trestných činů hospodářských, trestných činů mladistvých a nedospělých pachatelů a trestných činů drogových se jeví jako velmi vhodná až nezbytná.

Krajské státní zastupitelství v Praze informuje, že do současné doby nedošlo k řešení problematické personální situace, zejména pokud se jedná o naplnění plánovaných stavů státních zástupců. Naopak opatření Ministerstva spravedlnosti v závěru roku 2003 a počátkem roku 2004 týkající se zrušení výběrového řízení na místa právních čekatelů a prezentování zatím blíže neujasněné vize vyhlásování konkurzů na uvolněná místa státních

zástupců představují zásadní a nesystémový zásah, který vytváří prostředí „permanentní krize“ při zajištění úkolů státního zastupitelství.

Nenaplnění plánovaných počtů státních zástupců má negativní dopad na výkon působnosti státního zastupitelství. Např. se nedaří vždy obsazovat hlavní líčení v trestních věcech a soudy musí pro neúčast státního zástupce hlavní líčení odročovat, popř. je zajištění účasti státního zástupce velice problematické (OSZ Beroun, OSZ Nymburk, OSZ Praha-východ, OSZ Praha-západ, OSZ Příbram, OSZ Kladno). Nedaří se tak obsazovat hlavní líčení státním zástupcem, který vykonával dozor v přípravném řízení a zpracovával obžalobu, což je předpokladem naplnění záměru novely trestního řádu na přesunutí dokazování před soud, kde bude plnit úkoly veřejný žalobce dokonale seznámený s případem.

Nejsou vytvářeny potřebné podmínky pro soustavnou výchovu specialistů na netrestní působnost a tato působnost je proto zajišťována pouze v nezbytném rozsahu (OSZ Beroun, Nymburk, Kladno).

Na vzdělávání státních zástupců a administrativních zaměstnanců není s ohledem na velmi nepříznivou personální situaci a jejich zatíženost dostatečný časový prostor.

V obvodu **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** chybělo k 31. 12. 2003 celkem 13 státních zástupců a vzhledem ke známým opatřením ministra spravedlnosti se nepodařilo ani doplnit stav právních čekatelů. Se současným stavem státních zástupců, kdy z osmi okresních státních zastupitelství je řádně personálně obsazeno jen jedno (OSZ Pelhřimov), lze jen velmi obtížně zajišťovat řádný chod státního zastupitelství.

Jednotlivé specializace státních zástupců jsou zajištěny. Důsledky personální nenaplněnosti se však projevují i v tom, že ne vždy lze zajistit účast specialisty u hlavního líčení, vyslat jej na všechna specializovaná školení, apod.

*Podle mínění **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** by vzdělávací akce pro právní čekatele měly být nadále zaměřeny také na otázky etiky a zejména na praktická cvičení (vystupování před soudem, vyhotovování rozhodnutí, apod.) a vzdělávací akce státních zástupců nadále na nejzávažnější oblasti trestné činnosti a nejpálčivější výkladové a aplikační problémy vyskytující se v praxi.*

Krajské státní zastupitelství v Plzni rovněž hlásí personální nenaplněnost (chybí 20 státních zástupců).

Lze jen znovu odkázat na důvody, jež byly opakovaně zmiňovány. Plánované stavy je třeba doplnit a následně optimalizovat počet státních zástupců tak, aby soustava mohla vykonávat stanovenou působnost beze zbytku. V průběhu loňského roku byly předkládány materiály ze strany personálního odboru Ministerstva spravedlnosti, které svědčily o tom, že v průběhu následujících 3 let by mohlo dojít k naplnění počtu státních zástupců. V návaznosti na rozhodnutí ministra spravedlnosti o ukončení výběrového řízení právních čekatelů a přijímání dalších státních zástupců jen ve výjimečných případech, byla svolána 1. 3. 2004 porada s krajskými státními zástupci.

*Z poskytnutého materiálu vyplynulo, že pro obvod **KSZ v Plzni** považuje ministerstvo za potřebné přijmout 1 státního zástupce, neboť personální naplněnost, která se pohybuje kolem 82 % je výrazně lepší než u jiných krajských státních zastupitelství. I přesto, že na zmíněné pracovní poradě ministr spravedlnosti vyslovil nakonec souhlas s tím, že pro tento obvod bude jmenovat 4 státní zástupce, a to z těch právních čekatelů, kteří v prosinci 2003 a v únoru 2004 úspěšně složili závěrečnou zkoušku, není toto řešení odpovídající. Při početních stavech, kdy jen 62 státních zástupců vykonává v plném rozsahu úkony na úseku trestního řízení, nelze zajistit, aby vždy byla zajištěna jejich účast v hlavním líčení či veřejném zasedání před okresním nebo krajským soudem. V současné době zpracovává trestní věci v obvodu KS v Plzni celkem 79 soudců a podle informací předsedy tohoto krajského soudu další soudci budou na trestní úsek převedeni, případně nově jmenováni. Je tak zcela nepochopitelné, že personální odbor Ministerstva spravedlnosti učinil v únoru 2004 dotaz na sdělení možnosti přeměny funkčních míst státních zástupců v rámci jejich přirozeného úbytku v letech 2005 - 2006 na pracovní místa pro odborný aparát.*

Obdobná situace je i na úseku administrativy, kdy předchozí žádosti KSZ v Plzni zůstaly ze strany ministerstva neakceptovány. V návaznosti na závěry provedené analýzy dosavadních pracovních náplní zaměstnanců v oblasti správy, jak byla vyžádána I. náměstkem ministra spravedlnosti, bylo argumentováno zatížeností nejen těchto zaměstnanců. Nedošlo však ani k navýšení jejich počtů, ale co je horší, u některých v návaznosti na zavedení šestnáctitřídního platového řádu naopak došlo k poklesu jejich platu.

S ohledem na změnu při jmenování státních zástupců, kdy není předpoklad, že by úspěšní právní čekatelé po složení závěrečné zkoušky mohli být v krátké lhůtě jmenováni, se jeví jako nanejvýš žádoucí, aby byly zahájeny intenzivní práce na přípravě příslušného **právního předpisu o vyšších justičních úřednících pro státní zastupitelství.**

Na úseku zvyšování kvalifikace a dalšího vzdělávání státních zástupců docházelo v průběhu roku opakovaně k situacím, že tyto pracovníci se byli nuceni omlouvat z účasti na vzdělávacích akcích pořádaných především Justiční akademií, a to z důvodu neodkladných služebních úkolů (především účast u hlavního líčení).

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem poukazuje též na nenaplnění plánovaných počtů státních zástupců s tím, že tato situace není řešena (v jeho obvodu chybí celkem 34 státních zástupců). Veškerá personální opatření Ministerstva spravedlnosti, ať z prosince 1998, nebo z ledna 2004 zásadně komplikují možnost doplnit chybějící počet státních zástupců.

Až po personálním doplnění budou mít státní zastupitelství možnost zásadně plnit veškeré úkoly a naplňovat své kompetence tak, jak předpokládá zákon. Mylné jsou úvahy o řešení personální situace zavedením asistentů nebo tajemníků nebo navyšováním odborného aparátu. V této oblasti by mělo úsilí směřovat k tomu, aby finanční prostředky byly zajištěny v rozsahu plánovaného počtu státních zástupců.

Policejní orgány a státní zástupci vytvářejí na pracovištích specializace, ale tato myšlenka již nemá pokračování na úrovni soudů. Dalším problémem specializací je to, že na státních zastupitelstvích, kde je výrazný podstavec plánovaných míst státních zástupců, dochází k jejich kumulaci.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem dále uvádí, že problémem v oblasti vzdělávání je možnost pravidelné účasti všech státních zástupců. Státní zastupitelství, kde chybí víc jak třetina plánovaného počtu státních zástupců (např. OSZ Děčín) nemohou na vzdělávací akce státní zástupce vůbec vysílat. Problémy se vzdáváním všech státních zástupců tak budou pokračovat i v následujících letech.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové rovněž konstatuje, že ke zlepšení personální situace u kategorie státních zástupců nedojde, neboť vláda svým usnesením č. 624/2003 rozhodla o redukci počtu systemizovaných míst v ústředních orgánech státní správy a jimi řízených či financovaných organizací, která se dotkne všech resortů.

V červenci roku 2003 vyhlásilo Ministerstvo spravedlnosti výběrové řízení na volná místa právních čekatelů pro rok 2003, následně proběhly v měsíci říjnu a listopadu 2003 dvě etapy tohoto výběrového řízení (písemný test, přijímací pohovory) a před poslední etapou (psychologickým vyšetřením) bylo toto výběrové řízení ministrem spravedlnosti anulováno. Tento krok Ministerstva spravedlnosti považuje **KSZ v Hradci Králové** za nešťastný, neboť tak mělo učinit buď k datu 30. 9. 2003 (kdy končil termín zasilání závazných přihlášek), nebo výběrové řízení nemělo vůbec vyhlášovat. **Uvedený rys však svědčí o naprosté nekonceptnosti a nesystematičnosti postupu Ministerstva spravedlnosti při plnění jeho zákonem stanovené působnosti.**

*Personální situace je přitom u některých okresních státních zastupitelství v obvodu **KSZ v Hradci Králové** v určitých delších časových úsecích téměř kritická (OSZ Hradec Králové, OSZ Náchod, OSZ Havlíčkův*

Brod) a dále ji zhoršují především dlouhodobé nemoci, mateřské dovolené a odchody státních zástupců mimo resort bez toho, aby bylo možno takto nepřítomné státní zástupce nahradit.

V souvislosti s výrazným rozšířením působnosti státního zastupitelství na netrestním úseku bude zcela nezbytné vytvoření „čistých“ specializací na tento úsek činnosti státního zastupitelství na všech stupních jeho soustavy.

KSZ v Hradci Králové poukazuje na to, že značnou nevýhodou Justiční akademie je její poloha, kdy dopravní a ekonomická náročnost na organizování jednotlivých akcí je vysoká.

Krajské státní zastupitelství v Brně zdůrazňuje, že ani státní zastupitelství v jeho obvodě nebyla ani v roce 2003 personálně v potřebné míře naplněna. Fakticky po dobu posledních 10 let až dosud pracovala a pracují v hlubokém personálním podstavu, který se projevoval a projevuje v úrovni vykonávané práce. V roce 2003 byla státní zastupitelství obsazena státními zástupci na 75 % a zbylých 25 % chybějících žalobců vychovávala z řad vlastních právních čekatelů.

V konkrétních číslech ze 176 plánovaných státních zástupců jich chybělo v průběhu roku 2003 v obvodu KSZ v Brně trvale 40 - 47, přičemž ve stavu bylo postupně až 39 právních čekatelů. Tento personální stav činil a činí státním zastupitelstvím Jihomoravského kraje problémy nejen v samotné kvalitě, kvantitě, rychlosti a efektivitě vykonávané práce, ale rovněž potíže organizační kladoucí trvale vysoké nároky na přístup k práci jak u samotných dozorových státních zástupců, tak i vedoucích pracovníků jednotlivých státních zastupitelství.

Poslední velká novela trestního řádu z roku 2001 vycházela z premisy zrychlení celého trestního řízení, jehož základ spočíval ve zjednodušení řízení přípravného a přesunutí těžiště dokazování před soud. Přípravné řízení dnes začíná již od zahájení prvních úkonů trestního řízení a je provázáno dozorem státního zástupce. Zákon přímo předpokládá aktivitu státního zástupce v této fázi trestního řízení, přímý podíl na ukládání úkolů a směru šetření policejním orgánem tak, aby výsledné přípravné řízení proběhlo rychle a efektivně. Tento požadavek se až na výjimky dané zejména zkráceným přípravným řízením nenaplnňuje. Jednou z hlavních příčin je efekt spojených nádob způsobující, že státní zástupce intervenuje u soudu, zde prokazuje opodstatněnost žaloby a nemá čas na výkon primárního dozoru v přípravném řízení. Řízení před soudem v žalovaných věcech je přirozeně delší, složitější, neboť prakticky jenom soud dokazuje skutečnosti, nezbytné pro samotné konečné rozhodnutí. Státního zástupce nelze rozdvojit a personální stavy, které byly registrovány při počátku vzniku velké novely, byly navýšeny pouze v plánovaných počtech, nikoliv v počtech skutečných. Není-li tedy velká novela trestního řádu ze strany veřejného žalobce zcela naplňována, děje se tak především proto, že nemá vytvořeny pro svoji práci dostatečné personální předpoklady.

Zcela tristní je pak situace v oblasti výkonu netrestních kompetencí státního zástupce, když pro výkon této působnosti nemají státní zastupitelství žádné volné pracovníky a vykonávají je jen s největším vypětím. Připomenout je třeba i permanentní problémy vznikající zejména na menších okresních státních zastupitelstvích s obsazováním účastí u hlavního líčení. Soudy jsou výrazně více naplněny a počet trestních senátů na jednotlivých okresních soudech je natolik vysoký, že hlavní líčení jsou obsazována jen velmi obtížně, na pracovištích schází státní zástupci plnící úkoly dozoru, popř. není k dispozici ani státní zástupce pro styk s veřejností.

Jako naprosto nedostatečnou hodnotí Krajské státní zastupitelství v Brně přípravu na realizaci působnosti státního zástupce, která je nově dána zákonem č. 218/2003 Sb.

Trpí současně i **specializace** státních zástupců, neboť nejsou schopni absolvovat soustavné vzdělávací programy. Často dávají přednost výkonu dozorové činnosti a účasti u

hlavního líčení před školeními a semináři. Opět se ukazuje, že zastupitelnost státního zástupce ve srovnání s nezastupitelností soudce je další zásadní nevýhodou, pokud není kompenzována rozumným personálním složením státních zástupců na jednotlivém státním zastupitelství. Soudce odjede na seminář, školení a nesoudí, státní zástupce pak musí vážit, zda dá přednost účasti u hlavního líčení či vzdělávání. Státní zástupci napříště budou volit cestu perspektivnější, tj. cestu vzdělávání, a to i za cenu problémů, spojených s účastí u soudních řízení. Za shora popsaného stavu je jen obtížné vyjadřovat se k úrovni současného vzdělávání, zajišťovaného Justiční akademií. Její aktivita je bezesporu nepřehlédnutelná a výrazným způsobem zvýšila kvalitu vzdělávacího procesu v justici. Frekvence vzdělávacích akcí, jejich logická časová a věcná provázanost formou na sebe navazujících cyklů, však v praxi vyúsťuje v nemožnost státních zástupců takovýchto časově náročných akcí se systematicky zúčastňovat. I státní zástupce je tvorem podléhajícím chorobám, tvorem, který potřebuje načerpat sil formou dovolené na zotavenou a nemá-li vytvořeny potřebné personální rezervy pro vzájemnou zastupitelnost, není schopen celý vzdělávací proces, tolik potřebný a dnes i velmi často kvalitní, absolvovat.

Pouze tři okresní státní zastupitelství v obvodu **Krajského státního zastupitelství v Ostravě** (OSZ Opava, Šumperk a Vsetín) hodnotí personální situaci jako optimální nebo aspoň vyhovující, ovšem za předpokladu dalšího nerozšiřování působnosti státního zastupitelství nebo její náročnosti. Jako kritickou hodnotí svoji situaci OSZ v Ostravě, kde je plánovaný stav 43, který se sice oproti roku 2002 zvedl z 25 na 31 v roce 2003, ale v souvislosti s tím, že počet právních čekatelů stoupl z 6 na 20, vzniká větší zatížení státních zástupců výchovou čekatelů (navíc je zde nedostatek míst v kancelářích). Obdobně svou situaci hodnotí OSZ Olomouc, kde na 16 státních zástupcích leží výchova 11 právních čekatelů.

Pokud jde o kategorii odborných a administrativních pracovníků, plánované stavy jsou plněny podle stanovených finančních limitů. Rovněž tak plánované stavy manuálních pracovníků v přepočtených stavech.

*V oblasti vzdělávání **Krajské státní zastupitelství v Ostravě** vyzdvihuje materiální vybavení Justiční akademie, zejména z hlediska vybavenosti počítači, vhodnými prostory pro výuku s vynikající technickou vybaveností; poukazuje však na poněkud omezený fond knihovny. Nedostatkem je v některých směrech obsazenost akademie lektory, začíná se však dařit získávat soudce a státní zástupce pro zákony umožněnou lektorskou činnost. Dobrou úroveň má plán vzdělávacích akcí akademie na I. pololetí roku 2003 a pokud bude akademie akceptovat doporučení, aby včas zajistila interdisciplinární lektory (všichni odborníci pro daný problém, který bude předmětem vzdělávací akce), dala tyto údaje včas na vědomí soudcům a státním zástupcům s danou specializací (plánují si činnost ve značném předstihu) bude mít z jejich strany zájem a účast zajištěny. Ve snaze obhájit svoji nezbytnost nabízí Justiční akademie některé akce, o něž buď není zájem žádný nebo omezený. Je dáváno také ke zvážení, zda by pro moravské kraje nebylo možné zřídit pobočku Justiční akademie v Kroměříži. Je rovněž poukazováno na to, že se akademie věnuje málo zásadním novelám práva, např. k průlomové novelizaci trestního řádu, nebylo kromě úvodních školení nic dalšího. Složitě je také uvolnění státních zástupců na školení, což vystihuje **OSZ Šumperk**, kde se 6 státních zástupců zúčastnilo 3 až 4 denních akcí, čímž došlo k citelnému výpadku na tomto okresním státním zastupitelství.*

VIII. Závěry, hodnocení a návrhy na opatření

Úkoly stanovené pro rok 2003 se podařilo splnit, avšak je třeba zdůraznit, že se tak opětovně stalo jen za cenu mimořádného pracovního nasazení státních zástupců a ostatních zaměstnanců státních zastupitelství, což je s ohledem na personální nenaplněnost do budoucna stav již nereálný.

Jestliže bylo ve zprávě o činnosti za rok 2002 konstatováno, že rok 2002 patřil k nejsložitějším obdobím činnosti v historii státního zastupitelství, tak situace v průběhu roku 2003 nebyla v ničem lepší, ba spíše naopak. Problémy dále prohloubil především zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, když nebyl dostatek časového prostoru, aby se

státní zástupci mohli s úpravou a možnými problémy spojenými s jeho aplikací seznámit (nadto tento zákon byl zpracován v legislativním procesu velmi kvalitně – za to nese odpovědnost především jeho předkladatel – Ministerstvo spravedlnosti). Příprava na uvedení tohoto zákona do praxe byla jen povrchní a nedostatečná a státní zástupci si mohli znovu vyzkoušet situaci, kdy je účinnost zásadní právní úpravy stanovena v horizontu podstatně kratším než půl roku od uveřejnění zákona ve Sbírce zákonů.

V roce 2003 se nadále projevovala tendence vývoje kriminality spočívající ve stagnaci - jakkoli v roce 2003 bylo dosaženo na území ČR nejvyšších absolutních počtů osob stíhaných i osob, ohledně nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení a – v míře poněkud větší – i počtů osob obžalovaných a osob, na které byl podán návrh na potrestání, od roku 1989 (což jsou také ukazatele, které jsou po velké novele trestního řádu z roku 2001 srovnatelné s ukazatelem „stíhané osoby“ a „obžalované osoby“).

V roce 2003 také pokračoval i trend z předcházejících let záležející v nepřetržitém vzestupu počtu osob, jejichž trestní stíhání skončilo zastavením trestního stíhání a postoupením věci jinému orgánu. Tato okolnost může být výsledkem řady faktorů, jako např. úpravy zkráceného přípravného řízení, toho, že novela č. 265/2001 Sb. nově zakotvila oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř. (což mohlo vyvolat mj. i tendenci k častější aplikaci § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. vůči usnesením o zahájení trestního stíhání, a to případně i po uplynutí delší doby od jeho vydání), jakož i skutečnosti, že přece jen se v souvislosti s přenesením těžiště dokazování z přípravného řízení do stadia projednání věci před soudem se ve větší míře než doposud podává obžaloba, resp. i návrh na potrestání, a konečně i větší využívání odklonů (zejména podmíněného zastavení trestního stíhání) v roce 2003. I přes některé momenty nepříznivě ovlivňující možnost postupu dle § 307 tr. ř. (zejména zavedení zkráceného přípravného řízení u kategorie nejméně závažných a nejméně skutkově složitých trestných činů, u kterých podmíněné zastavení trestního stíhání bylo možno nejvíce využívat, novelou č. 265/2001 Sb.), se daří uplatňovat tuto formu odklonu velmi efektivně (k nápravě neuspokojivého stavu, kdy aplikace § 307 tr. ř. ve věcech ze zkráceného přípravného řízení byla ztížena, může dojít již po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 283/2004 Sb. dnem 1. 7. 2004). Velmi příznivá situace – pokud jde o využívání předmětného institutu – je zvláště v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci. Důvody stálého nevyužívání institutu narovnání lze stejně jako v uplynulých letech spatřovat především v jeho nadále zřejmě příliš komplikované úpravě (byť byla od roku 2002 nově pravomoc schválit v přípravném řízení narovnání svěřena státnímu zástupci), v zatím nedostatečné kapacitě Probační a mediační služby směřované do přípravného řízení trestního a konečně také v nezájmu obhajoby o předkládání podnětů k tomuto způsobu vyřízení věci. Časté mohou být i případy, kdy obhájci vyčkávají s návrhem řešit věc narovnáním až před soud. Na místě může být i závěr, že značnou roli hraje i neochota mj. i státních zástupců tento poměrně složitý institut aplikovat. Na druhé straně je faktem, že zjednodušení úpravy narovnání však představuje vzhledem k podstatě zmíněného institutu úkol velmi obtížný. Podíl počtu osob, jimž bylo ve zkráceném přípravném řízení sděleno podezření, na celkovém počtu stíhaných známých osob v roce 2003 činil 16,3 % (v roce 2002 15,7 %). Je zde tedy stálý trend vzestupu počtu osob, ve vztahu k nimž bylo zkrácené přípravné řízení konáno (to se plně týká i ukazatele počtu osob, na něž byl státním zástupcem podán návrh na potrestání). Je tak dostatečně prokázán fakt, že institut zkráceného přípravného řízení se v prvních dvou letech své existence vžil a umožňuje soustředit pozornost orgánů činných v trestním řízení na závažnější formy kriminality.

Při komplexnějším pohledu na kategorii **hospodářské a finanční kriminality** v roce 2003 lze hovořit o stagnaci či dokonce mírném poklesu, což do značné míry potvrzují i údaje policejní statistiky. Novelizace trestního zákona provedené zákony č. 265/2001 Sb. a č. 134/2002 Sb., nepřinesly v praxi větší problémy. Trestní řízení stran hospodářské a majetkové

trestné činnosti je však i nadále negativně ovlivňováno častou obměnou policejních orgánů provádějících vyšetřování, nejednotností právních názorů na řadu otázek, rozsahem stíhané (případně prověřované) trestné činnosti, množstvím spisového materiálu včetně nezbytnosti vyžadování listinných důkazů, nutností ztotožňovat svědky a poškozené, kteří jsou mnohdy vyslýcháni jako svědci, a vyžadování právní pomoci z ciziny.

Pokud jde o komplex otázek vztahujících se k **závažné hospodářské a finanční kriminalitě** (kromě potíží, jež se týkají obecně jakékoli hospodářské, finanční a majetkové kriminality), problematická je zejména personální nevybavenost policejních orgánů na vyšetřování této rozsáhlé trestné činnosti, stejně tak jako nedostatek specialistů, kteří by se dokázali velmi dobře a samostatně v této problematice orientovat. Zcela specifickým problémem jsou znalecké posudky, kdy se velice obtížně zajišťují znalci u zvláště závažných hospodářských a finančních trestných činů.

Velmi problematickou se stále jeví úprava společného zmocněnce v § 44 odst. 2 tr. ř. (možnosti aplikace citovaného ustanovení jsou jen velmi omezené a pro praxi ne tak zásadní, jak se původně očekávalo).

V nejbližší době lze jinak – pokud jde o další perspektivy vývoje této formy kriminality - očekávat významný nárůst trestné činnosti směřující proti ekonomickým a finančním zájmům Evropské unie.

Byť je problém **korupce** soustavně medializován a na korupční prostředí a chování v ČR je opakovaně jak orgány Evropské unie, tak nejrůznějšími mezinárodními institucemi a organizacemi poukazováno, konkrétní výskyt a postih trestných činů splňujících podmínky vymezení korupce byl a z pohledu statistických ukazatelů zůstává okrajovou záležitostí a naprosto nepodstatnou částí spektra celkové kriminality. V roce 2003 bylo pro všechny tyto sledované trestné činy stíháno a žalováno jen velmi málo osob (a oproti údajům z předcházejících sledovaných období je zaznamenáván stálý pokles, a to nikoli pouze zanedbatelný). Značná část tzv. korupčního jednání zůstává jako latentní kriminalita neodhalena a nepotrestána.

Vývoj počtu stíhaných a obžalovaných osob pro vybrané **trestné činy proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti** sice nedoznal přes jisté výkyvy zásadních změn, ale i tak je tato trestná činnost velmi vysoká, když znepokojující je zejména vysoký podíl trestných činů loupeže dle § 234 tr. zák. Pokud jde o trestné činy vraždy podle § 219 tr. zák., zde v roce 2003 nastalo – byť mírné – snížení počtu stíhaných i obžalovaných osob. V oblasti této trestné činnosti stále roste brutalita útoků, snižuje se věk pachatelů a obětmi násilné trestné činnosti se stávají stále častěji osoby staré, bezmocné či děti; pachatelé se často rekrutují z řad cizinců nebo toxikomanů. Novým prvkem násilné trestné činnosti se nově stávají únosy podnikatelů. Při páchání násilné trestné činnosti začínají být čím dále tím častěji zneužívány služební stejnokroje příslušníků Policie České republiky.

V roce 2003 byla do určité míry přerušena předchozí tendence probíhající již od druhé poloviny 90. let spočívající v nepřetržitém poklesu **mladistvých** osob jak stíhaných, tak obžalovaných. Byl totiž zaznamenán nárůst počtu mladistvých obžalovaných (včetně mladistvých, na něž byl podán návrh na potrestání) na území ČR. Výrazný populační pokles u věkové kategorie v rozmezí od 14 do 18 let (asi o 20 %) představuje jev, jenž ve svých důsledcích znamená, že nárůst zejména trestné činnosti mladistvých je fakticky vyšší, než by to odpovídalo příslušným statistickým podkladům. Skladba trestné činnosti páchané mladistvými ve srovnání s předchozími roky zůstala neměnná, dominují majetkové delikty. Při řešení otázek postihu mladistvých delikventů je, do určité míry více než tomu bylo dosud, před represivními postihy preferováno výchovné působení a využívána součinnost s orgány Probační a mediační služby a orgány sociálně-právní ochrany dětí. Tento trend byl nesporně zdůrazněn i novým zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, byť na druhé

straně je zřejmé, že tato úprava je po legislativní i obsahové stránce zpracována nepříliš kvalitně.

V roce 2003 pokračoval rovněž trend z předcházejících let spočívající ve snižování trestné činnosti (činnosti jinak trestné) spáchané **osobami nedospělými (dětmi mladšími než 15 let)**.

Počet osob stíhaných a obžalovaných pro většinu **trestných činů páchaných na dětech a na mládeži** (především to platí, pokud jde o trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 tr.zák. a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 tr. zák.) dosáhl v roce 2003 nejvyšších počtů od roku 2000. Ve vztahu k těmto trestným činům a především pak vůči trestnému činu podle § 215 tr. zák., je možno i nadále konstatovat vysokou míru latence.

Trestná činnost skutečně spojená s **dětskou prostitucí** se vyskytuje ojediněle. Nelze proto hovořit o masovém výskytu této závažné trestné činnosti v určitém regionu či oblasti a nelze zobecňovat ani způsob páchaní a motivaci trestných činů. Rozhodně se také nepotvrdila pravdivost zprávy UNICEF o tom, že jde o jev velmi rozšířený v česko-německém pohraničí.

V roce 2003 byl tedy zaznamenán poměrně výrazný pokles počtu osob stíhaných i obžalovaných pro trestné činy **spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávislných pohnutek** (a snížení se týkalo i počtu osob, ohledně nichž bylo v roce 2003 konáno zkrácené přípravné řízení, resp. byl podán návrh na potrestání). Při organizování koncertů a jiných akcí ze strany přívrženců hnutí skinheads i nadále přetrvává přísná konspirace, která komplikuje přijímání případných preventivních opatření a znesnadňuje i operativní činnost Policie ČR. U rasově a národnostně motivované trestné činnosti přetrvává problém s prokazováním motivace této činnosti, s ustanovováním svědků a pachatelů (zejména ve skupinových věcech) a s neochotou samotných poškozených ve věci svědčit.

Ve vztahu k trestné činnosti **cizích státních příslušníků**, největší měrou se na ní podílejí občané Slovenské republiky. Oproti údajům za rok 2002 nárůst byl registrován u občanů Slovenské republiky, Ukrajiny, Vietnamu a také (byť v tomto případě ne tak výrazný) Spolkové republiky Německo. Zejména u trestné činnosti Ukrajinců se jedná o znepokojující zjištění, jak o tom bylo hovořeno již ve zprávách o činnosti za léta 2001 a 2002. Další meziroční nárůst totiž zřejmě jen potvrzuje dřívější závěr, že se ukrajinská komunita již vyrovnala se zavedením vízové povinnosti, jejímž cílem bylo mj. i snížení její trestné činnosti. Při objasňování trestné činnosti cizinců stále představuje velký problém zjišťování jejich skutečné totožnosti a nutnost pořizovat překlady příslušných rozhodnutí (§ 28 odst. 2, 3 tr. ř.).

Vývoj **drogové kriminality** byl v roce 2003 ještě mnohem méně příznivý, než tomu bylo v roce 2002. V roce 2003 nastal další výrazný vzestup u trestného činu podle § 187 tr. zák. (nadto byly v uvedeném roce u tohoto trestného činu zaznamenány vůbec nejvyšší absolutní počty stíhaných i obžalovaných osob za celé období od roku 1989). Shodně tak vzestup nastal i u trestného činu podle § 187a tr. zák. (a i zde šlo o nejvyšší absolutní počty stíhaných i obžalovaných za celou dobu od nabytí účinnosti shora citované novely trestního zákona, která tento trestný čin zavedla). Situace na úseku drogové kriminality je o to horší, že i u ostatních drogových trestných činů (podle § 188, resp. § 188a tr. zák.) nastal další vzestup (v návaznosti na trend z předchozích let). Pokud jde o obvody jednotlivých krajských státních zastupitelství, pozoruhodný byl vývoj v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, kde v roce 2003 došlo k poklesu stíhaných i obžalovaných osob u všech sledovaných trestných činů.

Dokazování drogové trestné činnosti je velmi často spojeno s nutností vyžádání právní pomoci z ciziny, což má vliv na délku řízení. Další problémy dokazování spočívají především ve složitosti prokazování znaku organizovanosti, v nutnosti vyžadovat náročné znalecké posudky, v neochotě svědků (kteří jsou mnohdy sami závislými konzumenty) vypovídat, v nutnosti využívání tlumočnicků, ve složitostech spojených se zjišťováním totožnosti osob –

cizinců a ve vysokém stupni konspirace při páchání této trestné činnosti. Stále větší význam při dokazování této formy trestné činnosti (a především té, která je právně kvalifikována dle § 187 tr. zák.) mají odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu.

V roce 2003 se snížil na území ČR počet obžalovaných stíhaných příslušníků **Policie ČR** i příslušníků **BIS** (z hlediska vzájemné relace lze naposledy uvedenou kategorii v podstatě zcela pominout). V trestné činnosti příslušníků Policie ČR převládá trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zák. V souvislosti s vyšetřováním závažné trestné činnosti policistů se jinak konstatují některé problémy spočívající v tom, že státní zástupce nemá potřebné materiální zázemí a je nucen se spoléhat na výraznou pomoc Inspekce ministra vnitra, event. dalších policejních složek.

Problematicke **trestné činnosti proti životnímu prostředí** je nutno i nadále věnovat patřičnou pozornost, avšak dosavadní statistická data zatím neumožňují přijetí relevantních závěrů, vyjma konstatování, že se co do četnosti jedná o formu kriminality, jejíž podíl na celkové evidované trestné činnosti je takřka zanedbatelný, nadto značně kolísající. Účinnost nové právní úpravy na poli trestněprávní ochrany životního prostředí je považována za krajně problematickou.

Trestným činem nejčastěji vyřizovaným ve **zkráceném přípravném řízení** je na území ČR trestný čin krádeže podle § 247 tr. zák. (který je současně i nejčastěji stíhaným deliktem, což se plně vztahuje i na četnost podávaných obžalob). Ve zkráceném přípravném řízení nedošlo oproti stavu v roce 2002 k žádným změnám, když druhým nejčetnějším trestným činem (po krádeži) je i v roce 2003 opět maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr. zák. a následuje trestný čin porušování domovní svobody podle § 238 tr. zák.

Stejně jako v roce předcházejícím lze oprávněně dovozovat, že i v roce 2003 pokračoval na území České republiky trend spočívající v neustálém zkracování **délky vyšetřování** (do něhož bylo ze statistických důvodů zahrnuto též zkrácené přípravné řízení), přičemž k tomuto zkracování délky vyšetřování dochází kontinuálně od roku 1995.

Rychlost řízení je také pozitivně ovlivňována především využíváním institutu zkráceného přípravného řízení.

Rychlost **řízení u státního zástupce** už tak jednoznačně kladně hodnotit nelze (v roce 2003 byl ještě prohlouben nepříznivý vývoj z předcházejícího roku, kdy se zvýšily jak počty, tak i podíl osob, vůči nimž řízení u státního zástupce trvalo od 2 do 6 měsíců a nad 6 měsíců do jednoho roku). K dalšímu podstatnému nárůstu osob, ohledně nichž řízení u státního zástupce trvalo v rozmezí od 2 do 6 měsíců, došlo zejména u Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem (v roce 2003 činil podíl osob, u nichž byl zaznamenán tento ukazatel, takřka na jednu pětinu). Příznivější vývoj byl v tomto směru zjištěn u státních zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci.

Příčiny prodlení při zpracovávání obžalob a konečných rozhodnutí v přípravném řízení spočívají především v nedostatečném personálním obsazení státních zastupitelství, v nadměrném pracovním zatížení souvisejícím mimo jiné i se vzrůstajícím počtem účastí u hlavních líčení, a ve složitosti věcí. Přesto bude nutno se komplexem otázek vztahujících se k rychlosti řízení u státního zástupce odpovědně zabývat.

Negativně je jinak délka **celého přípravného řízení** ovlivňována dobou zpracovávání znaleckých posudků, vyřízení žádosti o právní pomoc, neochotou svědků a obviněných dostavovat se k procesním úkonům a častými obstrukcemi ze strany obviněných a jejich obhájců. Do délky řízení se nepříznivě promítá i nedostatek státních zástupců a jejich přetížení, časté změny v osobách služebně činných v policejních orgánech a ve věcech závažné hospodářské a finanční kriminality jejich nedostatečný počet.

V souladu se záměry novelizace trestního řádu z roku 2001 je pečlivě zvažována důvodnost **vazby** a její použití zůstává zhruba na stejné úrovni jako v roce 2002. Přes poměrně krátké vazební lhůty lze konstatovat, že naprostá většina věcí v působnosti okresních

státních zastupitelství byla vyřízena při lhůtě trvání vazby obviněných do čtyř měsíců (a v případě krajských státních zastupitelství do osmi měsíců). Přes nepochybný nárůst počtu trestních věcí skutkově, právně i důkazně náročných, kde je nezbytné vazební opatření, se neustále zkracuje celková délka vazebního řízení. Maximální lhůty trvání vazby jdou v některých případech na úkor řádného objasnění věci, aniž by bylo možno tento stav orgány činnými v trestním řízení ovlivnit. Přípravné řízení ve vazebních věcech končí v absolutní většině věcí podáním obžaloby (oproti roku 2002 byl v roce 2003 zaznamenán nepatrný nárůst).

Nadále je považována za absolutně nevyhovující (a v rozporu s do značné míry kontradiktorní povahou řízení před soudcem přípravného řízení, pokud rozhoduje o návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby) úprava, která státnímu zástupci neposkytuje oprávnění podat stížnost proti usnesení soudce, jímž propustil obviněného ze zadržení, aniž by současně přijal nabídku některého opatření nahrazujícího vazbu.

V oblasti **dozoru státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním** – pokud se jedná o stádium **prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu** - přetrvávalo i v roce 2003 enormní zatížení státních zástupců v souvislosti s ustanoveními § 158 odst. 3 tr. ř. (záznamy o zahájení úkonů trestního řízení) a § 159 odst. 1, 2 tr. ř. (kontrola rychlosti prověřování státním zástupcem). Záměr zákonodárce, aby státní zástupce byl doručením záznamu informován o všech věcech zpracovávaných policejními orgány, se jinak ale daří naplňovat. Vzhledem k počtu těchto záznamů a personálnímu obsazení státních zastupitelství je však práce s nimi mnohdy (zejména na úrovni okresních státních zastupitelství) jen formální, přičemž značná část věcí navíc končí odložením věci. Aktivní dozor státního zástupce ve všech věcech je stále nutno považovat za cílový stav, k němuž je třeba se postupně přibližovat. Současný stav, kdy v řadě případů je dozor státního zástupce toliko formální, je způsoben především rozsahem úkolů a kapacitními možnostmi státního zastupitelství. Státní zástupci při využívání svých oprávnění při výkonu dozoru ve stadiu prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu volí diferencovaný přístup na základě hodnocení věcí z hlediska jejich složitosti a závažnosti. Aktivnímu a cílenému dozoru státního zástupce vykonávanému již ve fázi bezprostředně po zahájení trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. řádu, aby bylo možno eliminovat nežádoucí a neefektivní postupy policejních orgánů již v samém počátku řízení, zřejmě brání stále velká zatíženost státních zástupců a zvýšený rozsah jejich účasti v řízení před soudem. V tomto směru by bylo vhodné zamyslet se nad možnými změnami v organizaci práce státního zástupce a v přenesení některých jednodušších agend na administrativní aparát. Tato úvaha by byla nepochybně prospěšná i v souvislosti se stávajícími personálními obtížemi a materiálním zajištěním při jmenování nových státních zástupců, jak se uvádí ještě níže.

Stále přetrvává názor, že by ustanovení § 159a odst. 4 tr. ř. mělo obsahovat možnost odložení věci i za podmínek obdobných ustanovení § 173 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Ve stadiu **vyšetřování** při přezkoumávání usnesení o zahájení trestního stíhání (ať už z vlastního podnětu nebo na podkladě stížnosti) jsou nadále zjišťovány především závady týkající se odůvodnění těchto usnesení. Také v roce 2003 byla zaznamenána tendence ve výkonu dozoru státního zástupce spočívající ve větší náročnosti na kvalitu obsahu usnesení o zahájení trestního stíhání s tím, že v případě zjištěných vad státní zástupce přikročí k aplikaci ustanovení § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. častěji nežli v minulosti, přičemž zčásti může být důvodem tohoto postupu i fakt, že s ohledem na novou právní úpravu postupu při rozhodování o skončení trestního stíhání (§ 171 a 172 tr. ř.), kdy je toto svěřeno výlučně státnímu zástupci, a dále pak s ohledem na přezkoumné oprávnění nejvyššího státního zástupce ve smyslu § 174a tr. ř., přezkoumávají státní zástupci již usnesení o zahájení trestního stíhání pečlivěji s vědomím, že sami budou v této věci rozhodovat, a to nejen při podání obžaloby, ale i při jiném meritorním vyřízení věci. Jde tedy zároveň i o jeden z důvodů, pro který došlo k

podstatnému snížení počtu usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu. Byť se vyskytují rozdílné názory na možnost účasti obhájce při sepisování úředního záznamu podle § 158 odst. 5 tr. ř., jednoznačný je závěr, že účast obhájce při tomto úkonu (je-li prováděn ve vyšetřování) je pojmově zcela vyloučena.

Institut **zkráceného přípravného řízení** je v odpovídající míře využíván a je pozitivně hodnocen zejména pro jeho přínos k podstatnému zrychlení řízení. Vyskytují se však stále některé případy, kdy na zkrácené přípravné řízení nenavazuje dostatečně rychlé projednání věci ve stadiu soudního projednání věci.

Institut **vyšetřování trestných činů příslušníků Policie ČR a BIS** státními zástupci je hodnocen kladně, doba řízení v těchto případech byla ovlivňována personální situací na některých státních zastupitelstvích. V této agendě se vyskytly některé nedostatky spočívající v neodůvodněných průtazích po podání návrhu policejního orgánu Inspekce ministra vnitra na zahájení trestního stíhání a v nedůsledném výkonu dozoru.

Poznatky o aplikaci ustanovení § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. o **vrácení věci státnímu zástupci k došetření** svědčí o úspěšném naplnění záměru novely trestního řádu přenést těžiště dokazování do řízení před soudem, byť tendence vývoje v tomto ohledu nebyla zejména u okresních soudů zcela jednoznačná (s přihlédnutím k poklesu uvedeného ukazatele u věcí vrácených k došetření podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. se lze s výše citovaným závěrem plně ztotožnit). Stejně tak došlo ke snížení ukazatele odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř.

Nejvýraznější nárůst osob, jejichž trestní stíhání bylo **podmíněně zastaveno**, byl nejvýraznější (jako už tradičně a téměř po celou dobu aplikace zmíněného institutu) v obvodu Krajského státního zastupitelství v Brně. Menší podíl počtu osob, ve vztahu k nimž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno, na celkových počtech těchto osob na území celé ČR, je v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze stále zdůvodňován tím, že jednak došlo celkově ke snížení počtu případů trestního stíhání (v roce 2002 i v roce 2003 oproti údajům za rok 2001), jednak v některých případech, kde by přicházelo v úvahu podmíněné zastavení trestního stíhání, byl uplatněn institut zkráceného přípravného řízení. Přesto se toto zdůvodnění nejeví příliš přesvědčivé (což dokumentuje právě situace v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci a zvláště pak Krajského státního zastupitelství v Brně).

Ohledně **narovnání** je možno rovněž konstatovat, že vedle již konstatovaných faktorů hraje značnou roli i jistá neochota státních zástupců zmíněný institut aplikovat (pro to svědčí i fakt, že pokud by v obvodech všech krajských státních zastupitelství bylo dosaženo srovnatelných výsledků s těmi, které vykazuje Krajské státní zastupitelství v Brně, byla by situace výrazně příznivější. Velmi dobrá spolupráce s Probační a mediační službou je limitována jejím personálním obsazením (to se plně týká i postupů nově zakotvených v zákoně č. 218/2003 Sb. po dni 1. 1. 2004).

Ve vztahu k praxi **ukládání trestů okresními a krajskými soudy** platí to, co bylo uvedeno ve zprávě o činnosti za rok 2002, tedy tendence k jisté liberalizaci trestů, častější ukládání trestů nespojených s odnětím svobody, především trestu obecně prospěšných prací, i v případech, kdy lze mít pochybnost o dosažení účelu takového trestu, opakované ukládání podmíněných trestů odnětí svobody, nedostatečné využívání trestů propadnutí věci a peněžitého trestu. Přes značný nárůst počtu obžalovaných osob došlo ve věcech zpracovávaných krajskými státními zastupitelstvími k významnému snížení počtu pravomocně zproštěných osob i významnému poklesu podílu zproštěných osob na osobách obžalovaných (naproti tomu v případě věcí, v nichž obžalobu podali státní zástupci okresních státních zastupitelství, byla zaznamenána tendence ke stagnaci).

V důsledku nedostatečného propojení informačních systémů soudů a rejstříku trestů dochází k překračování hranice 400 hodin trestu obecně prospěšných prací opakovaným ukládáním tohoto trestu, což vede k častému podávání **stížností pro porušení zákona**.

V roce 2003 se projevil nevýrazný vzestup počtu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání (§ 172 tr. ř.) a o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. ř.), jež byla Nejvyššímu státnímu zastupitelství doručena v souladu s úpravou obsaženou v § 173a tr. ř. a ohledně nichž přicházel v úvahu výkon **mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce** (§ 174a tr. ř. Jinak bylo možno v roce 2003 zaznamenat jak pokles počtu vyžádaných spisů k přezkoumání těchto rozhodnutí z vlastní iniciativy, tak i počtu samotných zrušených rozhodnutí postupem podle § 174a odst. 1 tr. ř. Nejčastějším důvodem, pro který došlo ke zrušení rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a postoupení věci, byl nedostatečně zjištěný skutkový stav věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. a současně nesprávné hodnocení důkazů a (skutkových zjištění) v rozporu s § 2 odst. 6 tr. ř., případně jen nesprávné hodnocení provedených důkazů (skutkových zjištění) ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř.

Nižší státní zastupitelství nadále hodnotí úpravu v § 174a tr. ř. pozitivně, pokud se objevují přesto některá negativní stanoviska, jde většinou jen o opakování toho, co již bylo zmíněno ve zprávě o činnosti za rok 2002; nadto to svědčí o nepochopení základních principů fungování tohoto institutu a takovou kritiku je třeba zcela zásadně odmítnout (a není na místě se těmito hlasy ani dále zabývat). Proto není možno akceptovat ani žádné náměty ke změně úpravy zmíněného institutu.

Institut **dovolání** vykazuje znaky, které vcelku jednoznačně nasvědčují závěru, že vznikl právní stav, kdy nelze napravit téměř žádnou právní vadu, pokud je podložena zpochybněním skutkového zjištění.

Uvedené konstatování je na místě proto, že Nejvyšší soud České republiky zaujímal v průběhu let 2002 a 2003 naprosto neměnné restriktivní postoje k otázce, které konkrétní námitky dovolatelů lze subsumovat pod jednotlivé dovolací důvody, zejména pak pod nejčastěji uplatňované dovolací důvody zakotvené v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení).

I v roce 2003 byly opakovaně zaznamenány případy, kdy Nejvyšší soud České republiky nesprávně interpretoval ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tak, že v rámci řízení o dovolání mu náleží toliko posouzení, zda ve výroku o vině skutková věta odpovídá větě právní, resp. zda skutková věta představuje slovní vyjádření posuzovaného skutku tak, aby obsahovala všechny relevantní okolnosti z hlediska použité právní kvalifikace, bez ohledu na jakékoliv námitky týkající se právních vad řízení před soudy obou stupňů, uplatněné v dovolání, a bez přihlédnutí k tomu, zda skutek tak, jak je popsán v odsuzujícím rozsudku, byl skutečně prokázán, a dovolání odmítal s poukazem na dovolací důvod podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. (dovolání bylo podáno z jiného důvodu než je uveden v ustanovení § 265b tr. ř.).

S popsanou praxí Nejvyššího soudu České republiky se Nejvyšší státní zastupitelství České republiky neztotožnilo, což ostatně opakovaně vyjadřovalo například ve svých stanoviscích k ústavním stížnostem, ve kterých obvinění namítali, že v souvislosti s rozhodováním Nejvyššího soudu České republiky došlo při posuzování otázky, zda jejich konkrétní výhrady naplňují jimi uplatněné dovolací důvody (zejména pak ty, které jsou uvedeny v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.), k porušení jejich ústavou zaručeného práva na soudní ochranu podle hlavy páté Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud pak již vydal nález, ve kterém se s stanoviskem vyjádřeným v dovolání, jež bylo podáno nejvyšší státní zástupkyní, ztotožnil (nález sp. zn. IV. ÚS 558/02 ze dne 18. 6. 2003).

I když se v roce 2003 neprojevil tak výrazný pokles **podnětů ke stížnostem pro porušení zákona** (příčemž důvody spočívaly ve zrušení § 272 tr. ř. nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 15/2001 - č. 424/2001 Sb., zavedení nového mimořádného oprávněného prostředku dovolání, jímž disponuje i sám obviněný, a rovněž v zavedení jednak nového institutu mimořádného kasačního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 174a tr. ř., jednak

zakotvení práva poškozeného podat stížnost proti rozhodnutím podle § 171 a § 172 tr. ř.), důvody pro pokles nápadu podnětů ke stížnostem pro porušení zákona nadále trvají. Zatímco tedy pro rok 2002 byl charakteristický poměrně značný pokles počtu věcí přezkoumávaných z iniciativy státního zastupitelství, tento trend byl zastaven. Důvody opětovného vzestupu věcí přezkoumávaných z vlastní iniciativy mohou vyplývat především z úsilí dosáhnout alespoň judikatorního (ryze „akademického“) výroku, což může mít význam pro další věci obdobného druh; dále je třeba vzít v úvahu i skutečnost, že postavení státního zástupce jako ochránce veřejného zájmu se neváže pouze na odsuzující výrok, který je v neprospěch obviněného, ale dochází zde zřejmě i k snaze napravit případný nezákonný postup soudu.

Dále je třeba konstatovat, že počet stížností pro porušení zákona projednaných u Nejvyššího soudu ČR v roce 2003 zaznamenal výrazný nárůst oproti roku 2002; to plyne ze změněné skladby stížností pro porušení zákona.

Nápad **podnětů** na úseku **popírání otcovství** nejvyšším státním zástupcem žalobami podle § 62 a § 62a zákona o rodině byl i v roce 2003 tradičně vysoký. Vyřizování naprosté většiny podnětů k podání žaloby nejvyššího státního zástupce na popření otcovství předpokládá nezbytnou součinnost s nižšími stupni státního zastupitelství při prošetřování těchto podnětů. Nejvyšší státní zastupitelství proto v tomto směru v podstatě pravidelně využívá úpravy v ustanovení § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství. Stejně jako v roce předchozím lze i za rok 2003 činnost krajských státních zastupitelství i Městského státního zastupitelství v Praze při prošetřování podnětů v rámci delegované pravomoci podle § 12b odst. 3 zákona o státním zastupitelství hodnotit vesměs pozitivně. Je třeba ocenit i aktivní činnost státních zástupců okresních státních zastupitelství (obvodních státních zastupitelství v Praze, Městského státního zastupitelství v Brně) při výkonu jejich pověření jednat za žalobce – nejvyššího státního zástupce – v řízení o podaných žalobách podle § 62 zákona o rodině u místně příslušných soudů.

Návrhy podle **§ 66 odst. 2 soudního řádu správního** se zatím prakticky nevyskytují a stejně tak je poměrně nízký počet podnětů k uplatnění uvedeného postupu.

Nejsou již vůbec podávány **návrhy podle ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství**. Naproti tomu v oblasti **netrestní působnosti státního zastupitelství** došlo ke zvýšení celkového počtu **vstupů** do řízení a podaných **návrhů (žalob)**, a to jak u okresních, tak i krajských státních zastupitelství. Týká se to především obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze a v menší míře i obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci. Vstupy a návrhy jsou co do počtu převážně zaměřeny do oblasti **sociálně - právní ochrany dětí**. Došlo ale i k výraznému zvýšení počtu návrhů na **zrušení obchodní společnosti a nařízení její likvidace**. Stále se také rozvíjí aktivita státního zastupitelství ve vztahu ke **konkursnímu řízení**, kde Nejvyšší státní zastupitelství vykonává i metodické aktivity. Vývoj kvantitativního ukazatele o počtu podaných návrhů i vstupů však nic podstatného nevypovídá o účinnosti výkonu této složky působnosti státního zastupitelství (tj. o kvalitativním aspektu provádění této činnosti).

Institut **dozoru státních zástupců nad místy, kde je vykonávána vazba**, se osvědčil a v praxi přináší nezpochybnitelné výsledky. V osobních spisech obviněných je tímto dozorem nadále poměrně často zjišťována absence rozhodnutí o dalším trvání vazby ve smyslu trestního řádu, a to zejména ze strany soudů, které také velmi často neplní povinnosti dle § 70a tr. ř. Rovněž tak institut **dozoru státních zástupců nad místy, kde je vykonáván trest odnětí svobody**, se v praxi osvědčil.

Zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, který nabyl účinnosti dnem 1. července 2002, byla působnost státního zastupitelství rozšířena o **dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy** ve zmiňovaných zařízeních. V roce 2003 již byl dozor

nedílnou součástí působnosti státního zastupitelství a byly také řešeny první věcné problémy vztahující se k této agendě.

Úprava **zadržení pro účely vydávacího řízení** se nejeví jako zcela přiléhavá a v této souvislosti vyvstává celá řada problémů (jako např. možnost omezit osobu, o jejíž vydání cizí stát požádal, na svobodě v neodkladných případech i bez příkazu státního zástupce, oprávnění obhájce ve vztahu k takové osobě, atd.).

Dožádání o právní pomoc v cizině adresovaná cizozemským justičním orgánům, jsou nadále mnohdy vyřizována ve zcela neúměrně dlouhých lhůtách; přetrvávají přitom problémy se znalci a signalizuje se i vysoká finanční náročnost.

Vysoce pozitivně je hodnocena aktuálnost a odborná úroveň pokynů obecné povahy, stejně jako výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. Vyhотовování jakéhosi dalšího seznamu platných pokynů obecné povahy, případně je vydávat ještě znovu v úplném znění, mimo existující rámec, nepřichází v úvahu pro zjevnou **nadbytečnost**.

Praktická aplikace nově koncipovaného institutu **dohledu** (včetně dohledu nad činnostmi, která sama je dohledem) nepřináší v praxi zásadnější problémy. Úprava obsažená v § 1 a § 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb. týkající se podnětů k výkonu dohledu (i k výkonu opakovaného dohledu) se v aplikační praxi osvědčila. Výkon dohledu je jinak stále jedním ze standardních a stěžejních prostředků plnění úkolů státního zastupitelství; s poznatky získanými realizací dohledových oprávnění je systematicky pracováno jak v jednotlivých věcech, tak i na zobecňující úrovni. Plnohodnotné a účinné naplňování dohledových povinností a oprávnění státních zastupitelství představuje značné pracovní zatížení, kterému však mnohdy neodpovídá jejich personální obsazení.

Zásadní problémy nevznikají ani ohledně nově zakotveného **oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství**. Konstatuje se, že významným nástrojem možného sjednocení aplikační praxe soudů se stalo i ustanovení § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství, které se v praxi využívá stále častěji.

Z hlediska výkonu **správy** státního zastupitelství je poukazováno zejména na nedostatečné finanční prostředky na platy a ohodnocení práce administrativního aparátu. Situace v oblasti výkonu správy je totiž především limitována dostatkem finančních prostředků na fungování státního zastupitelství. Ačkoli v uplynulém roce byla realizována celá řada investičních akcí zlepšujících pracovní podmínky státních zástupců a zaměstnanců státního zastupitelství, přesto se nižší státní zastupitelství potýkají s nedostatkem finančních prostředků. Tento stav nakonec našel svůj odraz v restriktivních opatřeních směřujících především do personální oblasti (viz dále). Státní zastupitelství také působí mnohdy v kapacitně i technicky nevyhovujících objektech, když jsou při řešení těchto problémů někdy nedůvodně upřednostňovány soudy. Poukazuje se zároveň na neodpovídající finanční prostředky určené k nákupu odborné literatury pro státní zastupitelství a disproporcii oproti soudům. Konečně se upozorňuje i na nerovnoměrnost rozložení finančních prostředků do jednotlivých období kalendářního roku, když je počátek roku typický restriktivními opatřeními a jeho konec mnohdy umožňuje jisté rozvolnění finančních prostředků, aniž by však v některých směrech (např. veřejné zakázky) pro takovýto postup již byl časový prostor.

Personální situace u státních zastupitelství na území ČR není **uspokojivá a mnohdy je až kritická**. Zejména je třeba v této souvislosti poukázat na to, že přetrvává nesoulad mezi počty soudců a státních zástupců. Neexistuje jasná a předvídatelná personální koncepce Ministerstva spravedlnosti. To je třeba považovat za vážný nedostatek v činnosti Ministerstva spravedlnosti (a to již s přihlédnutím k tomu, že se lze důvodně domnívat, že neplní řádně své zákonné povinnosti při výkonu správy státního zastupitelství, a to především z pohledu, že musí být vytvářeny náležitě podmínky pro řádný výkon působnosti). Vzhledem k tomu, že je třeba opakovaně konstatovat, že přijetí novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. nebylo ze strany Ministerstva spravedlnosti odpovídajícím způsobem a s dostatečným časovým

předstihem personálně zajištěno (a obdobným způsobem bylo přistoupeno i k realizaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže), zcela nedostatečným se jeví plánovaný i skutečný počet státních zástupců, když není mj. zohledňován nárůst působností státního zastupitelství, zcela nesystémová (a nekoncepční jsou opatření Ministerstva spravedlnosti týkající se právních čekatelů), dochází k situaci (na kterou ostatně bylo poukazováno již v předchozí zprávě o činnosti, aniž by na to jakkoli Ministerstvo spravedlnosti reagovalo), kdy personální nenaplněnost státních zastupitelství se již negativně promítá do plnění jeho úkolů., zcela formálními se např. stávají některá oprávnění či povinnosti státního zástupce, které měly po uváděné velké novele trestního řádu přispět ke zkvalitnění jeho práce, vznikají problémy s účastí státních zástupců na hlavních líčeních, nereálným se stává systematické vzdělávání státních zástupců a ohrožena je i jejich plnohodnotná a nutná specializace. Velmi neuspokojivý je i stav personální naplněnosti státního zastupitelství v oblasti administrativy, kde navíc zavedení nového šestnáctitřídního platového předpisu mělo v některých případech za důsledek pokles platů.

Na základě toho, co je shora uvedeno, je možné formulovat v roce 2003 nejzávažnější problémy pro státní zastupitelství:

- **Personální situace (a to jak u státních zástupců, tak i administrativy),**
- **Postih korupce,**
- **Zajišťování zvýšených úkolů a povinností na základě novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. a úkolů spojených s přípravou na uvedení do praxe nového zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže dnem 1. 1. 2004,**
- **Hospodářská a finanční kriminalita včetně nejzávažnějších forem,**
- **Netrestní oblast působnosti,**
- **Drogová kriminalita.**

Jen pro informaci je možno odkázat na pořadí nejzávažnějších problémů (a z toho plynoucích priorit pro státní zastupitelství) ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2002: Personální situace (a to jak u státních zástupců, tak i administrativy), zajišťování zvýšených úkolů a povinností na základě novely trestního řádu č. 265/2001 Sb., postih korupce, hospodářská a finanční kriminalita včetně nejzávažnějších forem, netrestní oblast působnosti, drogová kriminalita.

Z opatření uvedených v závěrečné části zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2002 v oblasti **legislativní a metodické** byla splněna všechna ta, která se vázala k časovému horizontu omezenému na rok 2003, tedy vypracování (a následné vydání, a to ještě do konce roku 2003) nových pokynů obecné povahy, popř. jejich změn, a to v oblasti **dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním** (dnem 1. 1. 2004 nabyl účinnosti nový pokyn obecné povahy poř. č. 12/2003, který nahradil původní pokyn obecné povahy poř. č. 9/1994), v oblasti širšího využívání alternativ a odklonů v trestním řízení včetně **součinnosti s Probační a mediační službou** (viz rovněž nový pokyn obecné povahy poř. č. 12/2003), dále byl vydán i nový pokyn obecné povahy poř. č. 10/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců v trestním řízení ve věcech podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a jímž se mění další pokyny obecné povahy, jakož i pokyn obecné povahy poř. č. 11/2003, jímž se mění pokyn obecné povahy poř. č. 15/2001, o výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, ve znění pokynu obecné povahy poř. č. 1/2003 (oba citované pokyny obecné povahy zabezpečovaly realizaci zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže; nabyly účinnosti shodně dnem 1. 1. 2004).

Pokud jde o další dva úkoly - nové stanovení **podrobností vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR a příslušníky Bezpečnostní informační služby státními zástupci** včetně vypracování vzorů písemností na tomto úseku, jež by tvořily přílohu příslušného pokynu obecné povahy, vzhledem k tomu, že – jak ostatně plyne i z této zprávy –

vyšetřování těchto trestných činů nevyvolává v aplikační praxi žádné zásadnější problémy a nadto jsou k dispozici vzory pro vyšetřování konané Službou kriminální policie a vyšetřování Policie ČR vypracované Policejním prezidiem Policie ČR, k vydání nového pokynu obecné povahy na tomto úseku zatím není nutné přistoupit. A ohledně úkolu - zvláště důraz klást na pokyn obecné povahy, jímž se vydává kancelářský řád státního zastupitelství (který by měl být vydán zcela nově; lze uvažovat i o podrobnější úpravě výjimek z aplikace kancelářského řádu pro státní zastupitelství, která se podílejí na zavádění systému ISYZ – v tomto ohledu bude možno vycházet z průběžně shromažďovaných a signalizovaných poznatků vztahujících se k systému ISYZ), příslušný návrh Kancelářského řádu státního zastupitelství prošel druhým kolem připomínkového řízení, v době zpracování této zprávy se vyhodnocují připomínky, přičemž nový pokyn obecné povahy by měl být v potřebném časovém předstihu vydán tak, aby nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2005.

Ohledně plnění úkolu vztahujícího se k řešení **konkrétních výkladových a aplikačních problémů**, a to v zásadě se dvěma v úvahu přicházejícími přístupy (které lze pochopitelně i vzájemně kombinovat) - ve vztahu k právním problémům, jež bude možno vyřešit na základě platné právní úpravy, jednak formou vydávání stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství (§ 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství) – jak bylo výše uvedeno, v roce 2003 bylo vydáno celkem 16 výkladových stanovisek (jejich přehled viz část VII.1. – např. byl takto řešen aplikační problém vztahující se k postupu státních zástupců ve vztahu k záznamům o zahájení úkonů trestního řízení – srov. výkl. stan. č. 13/2003 Sb. v. s. NSZ), jednak publikací vybraných rozhodnutí nejvyššího státního zástupce učiněných podle § 174a odst. 1 tr. ř., půjde-li o rozhodnutí, jež je zcela zásadní z hlediska judikatorního nebo trestně politického – vzhledem k tomu, že zatím žádné takové rozhodnutí vhodné k uveřejnění zjištěno nebylo, dosud tak postupováno nebylo (předpokládá se zveřejňování těchto rozhodnutí na internetu).

Stejně tak byl plněn i úkol záležející v tom, že pokud v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství získá nejvyšší státní zástupce poznatky o nejednotnosti rozhodování soudů, bude využito oprávnění podat předsedovi Nejvyššího soudu podnět k tomu, aby navrhl Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k výkladu zákona nebo jiného právního předpisu (§ 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství) – v roce 2003 se tak stalo celkem v 7 případech.

Ve vztahu k **výkladovým a aplikačním problémům, jež na základě platného právního stavu nebylo možné uspokojivě vyřešit a kde měla být iniciována případná novelizace právních předpisů** (příkladmo bylo uvedeno rozšíření okruhu trestných činů, stran kterých by bylo možno konat zkrácené přípravné řízení, provozování, regulace a kontroly prostituce cestou novelizace právních předpisů z oblasti živnostenské, daňové a zdravotní, zpracování návrhu na přijetí právní úpravy, která by v co nejkratší době zavedla funkce tajemníků či asistentů státních zástupců, a to na všech stupních státního zastupitelství; v této souvislosti zvažovat i zřízení funkce obdobné funkci vyššího soudního úředníka u soudů, zvláště pozornost bude věnována zákonné úpravě řešení platů státních zástupců a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství v zájmu posílení stability administrativního aparátu státního zastupitelství, atd.), některé z těchto problémů byly řešeny účastí zástupce Nejvyššího státního zastupitelství na vypracování návrhu věcného záměru rekonstrukce trestního řádu (obligatorní konání zkráceného přípravného řízení v určitých případech, stanovení jednoznačných pravidel pro provádění výslechů svědků v prověřování a vyšetřování, jež umožní dostatečné odlišení od institutu úředních záznamů, odstranění třetí formy přípravného řízení – s rozšířeným vyšetřováním, apod.).

Vládě byl již předložen věcný záměr zákona o **regulaci prostituce** (vypracovaný Ministerstvem vnitra). Ohledně návrhu zákonné úpravy o vyšších úřednících státních zastupitelství je nutno uvést, že byl vypracován podkladový materiál (který se týkal i řešení

postavení a působnosti právních čekatelů), jenž byl předložen Ministerstvu spravedlnosti (tomu byl předložen i návrh novely vyhlášky č. 23/1994 Sb., který mj. obsahuje i rozšíření výčtu úkonů, které by měli být oprávněni provádět právní čekatelé). Potřebná pozornost byla věnována i otázkám spojeným s úpravou platů státních zástupců a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství v zájmu posílení stability administrativního aparátu státního zastupitelství.

Nejvyšší státní zastupitelství se zatím nepodílelo na zpracování návrhu řešení či legislativní úpravy institutu **skryté policejní operace** do českého právního řádu, pokud bude Nejvyšší státní zastupitelství o takovou součinnost požádáno, a to právě s ohledem na skutečnost, že žádný takový požadavek vysloven nebyl (Ministerstvo vnitra však zpracovalo věcný záměr zákona o kontrole majetkových poměrů určitých kategorií zaměstnanců; součástí věcného řešení je i úvaha o možné novelizaci trestního řádu, pokud jde o předstíraný převod, ve vztahu k této otázce proběhlo jednání na Ministerstvu vnitra a návrh věcného záměru bude dopracován).

Státní zastupitelství se nadále výrazně podílelo nejen na pracích na **rekodifikaci trestního práva hmotného** (v roce 2003 došlo k předložení návrhu nového trestního zákoníku, zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a návrhu novely doprovodných zákonů odborným komisím Legislativní rady vlády, návrh posléze projednala a schválila Legislativní rada vlády – v době vypracování této zprávy již návrhy projednávala vláda), ale i na přípravě **věcného záměru rekodifikace trestního práva procesního** (vypracování některých částí návrhu, účast na činnosti nově ustavené rekodifikační komise Ministerstva spravedlnosti, zřízení dočasné pracovní skupiny pro přípravu věcného záměru rekodifikace).

V oblasti **organizační** uvedená opatření byla rovněž splněna.

Byl především průběžně plněn i úkol vztahující se k úplnému personálnímu, materiálnímu a organizačnímu zabezpečení činnosti specializovaných útvarů při obou vrchních státních zastupitelstvích a Nejvyšším státním zastupitelství včetně vazeb na státní zástupce krajských a okresních státních zastupitelství zaměřené na problematiku trestního postihu **hospodářské, finanční a organizované trestné činnosti**. To platí i přesto, že všechny tři zmíněné odbory nejsou ještě ani zdaleka plně personálně obsazeny. Byl plněn i úkol týkající se zvyšování **odborné připravenosti** státních zástupců (především v rámci nově se ustavující Justiční akademie), a to včetně prohlubování specializace stanovené pokynem obecné povahy poř. č. 3/2000 a dbát o to, aby každý státní zástupce považoval za zásadní otázku zvyšování úrovně své **odbornosti** včetně **jazykové přípravy**. Na plnění tohoto úkolu se podíleli i konkrétní státní zástupci svou účastí na vzdělávacích akcích v roce 2003 (příprava právních čekatelů, semináře pro soudce a státní zástupce).

Zatím se nepodařilo zcela splnit úkol spočívající v tom, že v souvislosti s novelou trestního řádu, novelou zákona o státním zastupitelství a v souvislosti s novelami některých zákonů, které upravily rozšíření působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, měly být doplněny odpovídajícím způsobem **početní stavy státních zástupců na trestním úseku i v netrestní oblasti**, zabezpečit, aby i na nejmenších okresních státních zastupitelství byl zařazen jeden specialista, který se budě věnovat netrestní agendě včetně metodické pomoci trestnímu úseku. Plnění tohoto úkolu může totiž státní zastupitelství pouze iniciovat a jak bylo podrobně rozvedeno v části VII.4., Ministerstvo spravedlnosti své zákonné povinnosti v tomto směru neplní.

S ohledem na to, co se uvádí v části III.2 této zprávy, nebyl zatím zcela úspěšně plněn úkol ve vztahu k **rychlosti řízení** u státního zástupce uložit vrchním a krajským státním zástupcům, aby provedli účinná opatření směřující ke snížení počtu věcí, v nichž řízení u státního zástupce trvá delší dobu než 6 měsíců, jeden rok a nad jeden rok.

Naproti tomu byl průběžně plněn jak úkol spočívající se zvyšování podílu státních zastupitelství na **prevenci kriminality** (srov. ustanovení § 4 odst. 2 zákona o státním

zastupitelství), tak i úkol v mezích působnosti státního zastupitelství (a s přihlédnutím k tomu, že se jedná o oblast správy státního zastupitelství) zvýšenou pozornost věnovat problematice **statistiky a výkaznictví** u státních zastupitelství (se zaměřením zejména na to, aby nedocházelo k vykazování nesprávných údajů).

Ve velmi široké míře byly v roce 2003 realizovány **mezinárodní styky** státního zastupitelství s orgány veřejné žaloby v zahraničí, styky s Evropskou unií (ochrana ekonomických a finančních zájmů EU, kontakty s OLAF) a Radou Evropy (spolupráce na úseku postavení a role veřejné žaloby, kde je třeba zmínit zejména účast na IV. zasedání konference evropských generálních prokurátorů ve dnech 1. – 3. 6. 2003 v Bratislavě, účast na konferenci k postavení veřejné žaloby v demokratické společnosti v dubnu 2003 ve Vysokých Tatrách, atd.).

Plněny průběžně jsou i úkoly z oblasti výkonu **trestní působnosti** státního zastupitelství i v oblasti **trestního řízení**. V tomto ohledu je možno odkázat na části II. a III. této zprávy.

Ze zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 vyplývají zejména následující opatření:

I. V oblasti legislativní a metodické:

1. V návaznosti na závěry této zprávy o činnosti a vyhodnocení a analýzu změn trestního řádu novelou č. 265/2001 Sb. v souvislosti se zvláštní zprávou vypracovanou Nejvyšším státním zastupitelstvím **zpracovat nové pokyny obecné povahy**, a to zejména v následujících oblastech:

- **podrobnosti vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR a příslušníky Bezpečnostní informační služby státními zástupci včetně vypracování vzorů písemností na tomto úseku, jež by tvořily přílohu příslušného pokynu obecné povahy,**
- **postup při využívání operativně pátracích prostředků za účelem postihu trestných činů souvisejících s korupcí, drogových trestných činů, trestných činů spočívajících v padělání a pozměňování peněz a bezhotovostních platebních prostředků a dalších trestných činů;**

a **novelu pokynu obecné povahy poř. č. 12/2003** za účelem realizace novely trestního řádu provedené zákonem č. 283/2004 Sb.

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s odborem trestního řízení NSZ

Termín: 30. 11. 2004

2. Zvláštní pozornost bude věnována **konkrétním výkladovým a aplikačním problémům**, a to v zásadě se dvěma v úvahu přicházejícími přístupy (které lze pochopitelně i vzájemně kombinovat):

a) ve vztahu k právním problémům, jež bude možno **vyřešit na základě platné právní úpravy**, formou:

- vydávání **stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství** (§ 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství)

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství

Termín: Průběžně

- publikací vybraných **rozhodnutí nejvyššího státního zástupce učiněných podle § 174a odst. 1 tr. ř.**, půjde-li o rozhodnutí, jež je zcela zásadní z hlediska judikatorního nebo trestně politického

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s analytickým a legislativním odborem NSZ

Termín: Průběžně

- v odůvodněných případech – nebude-li přicházet v úvahu podání **dovolání** nebo (po 31. 12. 2001 již spíše výjimečně – srov. nálezn Ústavního soudu č. 424/2001 Sb.) předložení **návrhu stížnosti pro porušení zákona ministru spravedlnosti**

– pokud v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství získá nejvyšší státní zástupce poznatky o nejednotnosti rozhodování soudů, bude využito oprávnění podat předsedovi Nejvyššího soudu **podnět k tomu, aby navrhl Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k výkladu zákona nebo jiného právního předpisu** (§ 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství) – o podání takového podnětu budou vyrozuměna i Vrchní státní zastupitelství v Praze a Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, a to i v případě, neučinila-li podnět k uplatnění takového postupu;

- v úvahu po 1. 3. 2002 přichází i **postup nejvyššího státního zástupce podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o státním zastupitelství**

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti s ostatními odbory NSZ vyjma odboru správy

Termín: Průběžně

b) ve vztahu k právním problémům, jež na základě platného právního stavu není možné uspokojivě vyřešit, bude iniciována případná **novelizace právních předpisů**, popř. (s ohledem na to, že v roce 2004 a 2005 bude jednak Poslanecká sněmovna projednávat návrh nového trestního zákoníku, návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a návrh doprovodných novel k těmto zákonům, jednak bude připravováno paragrafované znění nového trestního řádu) bude zvažováno učinění odpovídajícího legislativního návrhu.

Může se např. jednat o následující otázky:

- ve formě kvalifikovaných skutkových podstat postihovat **zneužívání** právním předpisem stanovených **služebních stejnokrojů** státních orgánů,

- změna ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. z pohledu jeho odformalizování v tom směru, aby byl za dostatečný považován **souhlas** státního zástupce,

- změna § 44 odst. 2 tr. ř. tak, aby bylo umožněno o zvláštním způsobu uplatnění nároku **poškozenými** ve zde uvedených případech vyrozumět poškozené sdělením vyvěšeným na **úřední desce soudu**, jakož i v tom směru, aby soud v rámci svého rozhodování již rozhodl i o konkrétní osobě či osobách jako společných zmocněncích,

- změny v ustanoveních § 88 a § 88a tr. ř., jež vyplynuly mj. i ze závěrů vypracované zvláštní zprávy (sjednocení právní úpravy postupu soudu při vydání příkazu k záznamu a odposlechu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 tr. ř. a příkazu ke sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a odst. 1 tr. ř. v tom směru, aby v obou případech byla soudci výslovně stanovena povinnost zasílat opis příkazu bez odkladu státnímu zástupci, změna formulace § 88a odst. 1 tr. ř. v tom ohledu, aby bylo zakotveno, že soudce vydává v přípravném řízení příkaz ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu na návrh policejního orgánu nebo státního zástupce, změna dikce § 88 odst. 4 tr. ř. vztahující se k náležitostem protokolu o záznamu telekomunikačního provozu v tom směru, aby z ní vyplývala skutečnost, že záznam telekomunikačního provozu je prováděn na automatickém nahrávacím zařízení), možnosti zjednodušení úpravy institutu narovnání ve smyslu § 309 tr. ř. (např. uvedením výčtu konkrétních trestných činů bez zřetele na trestní sazbu, kdy lze tento institut uplatnit).

3. Zpracování návrhu na přijetí právní úpravy, která by v co nejkratší době zavedla funkce vyššího úředníka u státních zastupitelství),

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor NSZ
Termín: průběžně

4. Zvláštní pozornost bude nadále věnována zákonné úpravě řešení **platů státních zástupců a ostatních zaměstnanců státního zastupitelství** v zájmu posílení stability administrativního aparátu státního zastupitelství

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s analytickým a legislativním odborem a odborem správy NSZ

Termín: Průběžně

5. Státní zastupitelství se nadále bude podílet na pracích na **rekodifikaci trestního práva procesního**.

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti se všemi odbory NSZ vyjma odboru správy

Termín: Průběžně, podle termínů připomínkových řízení a jednání rekodifikační komise

II. V oblasti organizační:

1. V oblasti **závažné hospodářské a finanční kriminality** bude maximální pozornost nadále věnována úplnému personálnímu, materiálnímu a organizačnímu zabezpečení činnosti specializovaných útvarů při obou vrchních státních zastupitelstvích a Nejvyšším státním zastupitelství včetně vazeb na státní zástupce krajských a okresních státních zastupitelství zaměřené na problematiku trestního postihu hospodářské, finanční a organizované trestné činnosti; potřebné je všestranně posilovat specializaci, odbornost těchto útvarů a specialistů a návaznost na státní orgány a instituce zaměřené na bankovní dohled, vyhledávání případů praní špinavých peněz, regulaci finančního trhu, problematiku daní a cel, atd.

Odpovídá: Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality Nejvyššího státního zastupitelství v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně

Termín: Průběžně

Kontrola: vždy k 1. únoru běžného kalendářního roku

2. I nadále bude zvyšována **odborná připravenost státních zástupců** (především v rámci nově se ustavující Justiční akademie), a to včetně prohlubování **specializace** stanovené pokynem obecné povahy poř. č. 3/2000; je potřebné dbát o to, aby každý státní zástupce považoval za zásadní otázku zvyšování úrovně své odbornosti včetně jazykové přípravy;

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně

Termín: Průběžně

3. Za zcela zásadní je třeba nadále považovat to, aby v souvislosti s novelou trestního řádu, novelou zákona o státním zastupitelství a v souvislosti s novelami některých zákonů, které upravily rozšíření působnosti státního zastupitelství v netrestní oblasti, byly doplněny odpovídajícím způsobem **početní stavy státních zástupců** na trestním úseku i v netrestní oblasti, zabezpečit, aby i na nejmenších okresních státních zastupitelství byl zařazen jeden specialista, který se bude věnovat netrestní agendě včetně metodické pomoci trestnímu úseku (srov. dále i shora uvedený legislativní námět směřující k zakotvení institutu asistentů a tajemníků státních zástupců a v návaznosti na to i vyšších úředníků státních zastupitelství.).

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně v součinnosti s netrestním odborem NSZ

Termín: Průběžně

4. Ve vztahu k rychlosti řízení u státního zástupce **opětovně** uložit vrchním a krajským státním zástupcům, aby provedli účinná opatření směřující ke snížení počtu věcí, v nichž řízení u státního zástupce trvá delší dobu než **6 měsíců, jeden rok a nad jeden rok.**

Odpovídá: Sekretariát nejvyšší státní zástupkyně - před předložením zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2002 vládě ČR prostřednictvím ministra spravedlnosti.

Termín: Do 30. 6. 2002

5. Nadále bude zvyšován podíl státních zastupitelství na **prevenci kriminality** (srov. ustanovení § 4 odst. 2 zákona o státním zastupitelství).

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ v rozsahu své působnosti; oba odbory v součinnosti s odborem analytickým a legislativním NSZ

Termín: Průběžně

Kontrola: Ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2003

6. V mezích působnosti státního zastupitelství (a s přihlédnutím k tomu, že se jedná o oblast správy státního zastupitelství) zvýšenou pozornost věnovat problematice **statistiky a výkaznictví u státních zastupitelství** (se zaměřením zejména na to, aby nedocházelo k vykazování nesprávných údajů).

Odpovídá: Analytický a legislativní odbor NSZ v součinnosti s vedoucí spisové služby NSZ

Termín: Průběžně

7. Budou se nadále rozvíjet **mezinárodní styky** státního zastupitelství s orgány veřejné žaloby v zahraničí, styky s Evropskou unií (ochrana ekonomických a finančních zájmů EU, kontakty s OLAF) a Radou Evropy (spolupráce na úseku postavení a role veřejné žaloby, účast na aktivitách Výboru pro trestní problémy RE a různých výborů RE, jež budou případně ustaveny).

Odpovídá: Mezinárodní odbor NSZ v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně, dle určení i jiné odbory NSZ

Termín: Průběžně

III. V oblasti výkonu trestní působnosti:

A. V oblasti trestního práva hmotného

1. Řešit bezprostředně aktuální problémy trestního postihu **drogové kriminality**, nadále usilovat o sjednocení přístupů k pojmu „množství větší než malé“ a „velký rozsah“ v ustanovení § 187a odst. 1 a 2 tr. zák. a zároveň usilovat o sjednocení výkladu zásadních otázek v případě zákonných znaků skutkových podstat ostatních drogových trestných činů (zejména trestného činu dle § 187 tr. zák.).

2. Zaměřit pozornost na nové formy **hospodářské a finanční kriminality a korupce** (kriminalita u **orgánů místní samosprávy a státní správy na nejnižších úrovních**, počítačová kriminalita a kriminalita v oblasti informačních technologií, trestná činnost ve spojitelných a úvěrních družstvech, v penzijních fondech, v oblasti finančního trhu, v oblasti tělovýchovy a sportu, ochrana duševního vlastnictví), tyto formy průběžně analyzovat a zpracovávat metodické materiály, které umožní okamžitou reakci na tyto nové jevy. Využívat pomoci konzultantů podle ustanovení § 157 odst. 3 tr. ř., a to i z řad zaměstnanců orgánů činných v trestním řízení.

3. Vyhodnotit účinnost **zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže**, a uplatňování pokynu obecné povahy poř. č. 10/2003 a poř. č. 11/2003.

4. Je nutné účinně řešit problémy spojené s trestnou činností týkající se **obchodování s lidmi** a v této souvislosti zejména s **dětskou prostitucí**, za tím účelem bude možno vycházet ze závěrů zvláštní zprávy k poznatkům o trestné činnosti spojené s dětskou prostitucí. Zajistit okamžitou reakci na tyto trestné činy (zamezit i tzv. komerčnímu sexuálnímu zneužívání těchto osob) a provést nezbytná opatření směřující k ochraně obětí (v odůvodněných případech iniciovat postup dle § 55 odst. 2 tr. ř., případně poskytnutí zvláštní ochrany podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízením).

5. Vyhodnotit účinnost nové právní úpravy stran **trestné činnosti proti životnímu prostředí** a na případně zjištěné nedostatky reagovat.

6. Opětovně se zabývat otázkami efektivnosti postihu **trestných činů v silniční dopravě, jejichž následkem byla těžká újma na zdraví nebo smrt** z pohledu státního zastupitelství (a to i z hlediska připravované novelizace zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, již v době zpracování této zprávy projednává Poslanecká sněmovna).

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství a ohledně úkolu uvedeného pod bodem 2. i odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ

Termín: Průběžně

Kontrola: ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2004

B. V oblasti trestního řízení

1. Věnovat potřebnou pozornost úplnému zjišťování skutkového stavu, využití **nejmodernějších metod znaleckého zkoumání** (metody DNA, nových metod ohledání za použití počítačových programů AUTOCAD a PC Crash, metody modelování a počítačové animace průběhu dějů) a náležitému právnímu posouzení trestných činů v dopravě a násilných trestných činů.

2. Přispět k tomu, aby **dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení** byl ještě více směřován do počáteční fáze trestního stíhání a účinně ovlivňován využíváním všech oprávnění podle § 157 a § 174 tr. ř., a to i ve vztahu k využití operativně pátracích prostředků (§ 158a až § 158e tr. ř.). **Dohled nad činností nižších státních zastupitelství zaměřit rovněž na postup podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. ve vztahu k usnesením o zahájení trestního stíhání, a to z hlediska důvodnosti takového postupu a z hlediska doby, v níž je ke zrušení takového usnesení přistupováno.**

3. Zvláštní pozornost věnovat vyšetřování **trestných činů příslušníků Policie České republiky a Bezpečnostní informační služby** z hlediska požadované odborné kvality i při využívání součinnosti Policie ČR a Inspekce ministra vnitra.

4. V trestních věcech, v nichž je obviněný stíhán **vazebně**, důsledně přezkoumávat důvody vazby (§ 67, § 68 odst. 2 a 3 tr. ř.), výkon dozoru státního zástupce zaměřit na urychlené ukončení koluzních důvodů vazby v mezích úpravy v § 71 odst. 2 tr. ř. a v případě důvodů dle § 67 písm. a), c) tr. ř. zvažovat nahrazení vazby jiným opatřením (§ 73, § 73a, § 46 odst. 1, § 48 až § 50 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže). V návrzích na vzetí do vazby důsledně uvádět i důvody stíhání a zabezpečit náležitou odůvodněnost

obvinění s přihlédnutím k počáteční fázi vyšetřování (§ 67 tr. ř.). Dbát o to, aby vazba byla uplatňována jen v případech, kdy tomu odpovídá závažnost trestného činu a v nezbytné míře (princip zdrženlivosti a přiměřenosti). Zajistit předkládání žádostí obviněných o propuštění z vazby na svobodu s odůvodněným stanoviskem soudu (nebude-li jim vyhověno) ve lhůtě pěti pracovních dnů od obdržení žádosti, popř. urychlenou reakci na takovou žádost, popř. i z vlastní iniciativy propustit obviněného z vazby na svobodu, pokud důvody vazby pominuly, je-li zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 tr. ř. nebo přichází v úvahu nahrazení vazby jiným opatřením. Při rozhodování o dalším trvání vazby respektovat hlediska uvedená v § 71 odst. 1, 2 a 3, 8 a 9 tr. ř. Dodržovat také ustanovení novely trestního řádu provedené zákonem č. 283/2004 Sb., zejména § 70a, § 71 odst. 2 větu druhou tr. ř.

5. V přípravném řízení i ve stadiu soudního řízení usilovat o širší uplatnění odklonů a alternativních opatření, jakož i alternativních trestů. Zvláštní pozornost v tomto smyslu zaměřit na narovnání. Využívat v širší míře součinnosti s Probační a mediační službou.

6. Směřovat pozornost státních zástupců na řízení po podání obžaloby s ohledem na to, že novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. předpokládá nejenom přenesení těžiště dokazování do stadia projednání trestní věci před soudem, ale i výrazně zvýšenou aktivitu stran v tomto stadiu trestního řízení. Za tím účelem činit návrhy na provedení výslechů svědků, znalců a dalších osob, popř. provedení dalších důkazů státním zástupcem (srov. výkladové stanovisko č. 7/2002 Sb. v. s. NSZ) a zvažovat opatření dalších důkazů i po podání obžaloby.

7. Nadále požadovat zvýšení náročnosti na úroveň vystupování státních zástupců v řízení před soudem, a to i s přihlédnutím k dalšímu posílení významu tohoto stadia po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.

Odpovídá: Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství a odbor závažné hospodářské a finanční kriminality NSZ v rozsahu své působnosti

Termín: Průběžně

Kontrola: Ve zprávě o činnosti státního zastupitelství za rok 2003

IV. V oblasti netrestní působnosti státního zastupitelství

1. Za zcela zásadní je považováno posílení netrestního úseku státního zastupitelství (s ohledem na neustálé změny zákonů v naznačených směrech a náležitě plnění úkolů v rámci dozoru nad místy, kde je vykonávána ochranná nebo ústavní výchova. V souvislosti s tím bude usilováno o to, aby celé netrestní agendě se dostalo odpovídajícího zajištění, aby jí tak byla vrácena bývalá prestiž.

Odpovídá: Netrestní odbor NSZ v součinnosti se sekretariátem nejvyšší státní zástupkyně

Termín: Průběžně

2. V agendě návrhové činnosti vyhodnotit poznatky státního zastupitelství, jakož i nové zkušenosti a dopady spojené se zánikem okresních úřadů k 1. 1. 2003

3. V agendě vstupové činnosti uplatňovat širší formy součinnosti se soudy.

4. Vyhodnocovat poznatky z uplatňování nové agendy **návrhů nejvyššího státního zástupce podle § 66 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudním řádu správním**, od nabytí účinnosti tohoto zákona – 1. 1. 2003.

Odpovídá: Netrestní odbor NSZ

Termín: Průběžně

IX. Grafická a tabulková část